નમ્ર સૂચના.

☞ પુસ્તકને જેમ તેમ જ્યાં ત્યાં રખડતું મુકવું નહિ. અશુદ્ધ હાથે પુસ્તકને અડકવું નહિ તેમજ ઉઘાડે મુખે પુસ્તક વાંચવું નહિ.

કાગળ વગેરેની અસહ્ય મોંઘવારીને લીધે ખર્ચ વધારે થયેલ છતાં પ્રસ્તુત કર્મગ્રંથના દ્વિતીય ભાગની અમે માત્ર એક રૂપીયો કિંમત રાખવા નિર્ણય કર્યો હતો પરંતુ શાંત મૂર્તિ મુનિમહારાજશ્રી કર્પૂરવિજયજીના સદુપદેશથી શ્રી સિદ્ધક્ષેત્ર મધ્યે ઉત્પન્ન થયેલ જ્ઞાનદ્રવ્યની રૂ ૪૦૦) જેટલી રકમ સદર બુકમાં સહાય તરીકે મળવાથી અમે મૂળ કિંમતમાં રૂ ૦ા ઘટાડો કરી આ પુસ્તકની ફક્ત બાર આના કિંમત રાખી છે.

કર્મ વિચાર ગર્ભિત.

શ્રીમદ્ આનંદઘનજીકૃત શ્રીપદ્મપ્રભજિન સ્તવન.

પદ્મ પ્રભજિન ! તુજ મુજ આંતરું રે, કેમ ભાંજે ભગવંત;
કર્મવિપાકે હો કારણ જોઇને રે, કોઇ કહે મતિમંત. પદ્મ૦ ૧
પયઇ ઠિઇ અણુભાગ પ્રદેશથી રે, મૂળ ઉત્તર બહુ ભેદ;
ઘાતિ અઘાતિ હો બંધુદય ઉદીરણારે, સત્તા કર્મ વિચ્છેદ. પદ્મ૦ ૨
કનકોપલવત્ પયડિ પુરૂષ તણી રે, જોડી અનાદિ સ્વભાવ;
અન્ય સંજોગી જહાં લગે આતમારે, સંસારી કહેવાય. પદ્મ૦ ૩
કારણ જોગે બંધે બંધને રે, કારણ મુગતે મુકાય;
આશ્રવ સંવર નામ અનુક્રમે રે, હેયોપાદેય સુણાય. પદ્મ૦ ૪
યુંજન કરણે હો અંતર તુજ પડ્યો રે, ગુણ કરણે કરી ભંગ;
ગ્રંથ ઉક્તે કરી પંડિતજન કહ્યો રે, અંતર ભંગ સુ અંગ. પદ્મ૦ ૫
તુજ મુજ અંતર અંતર ભાંજશે રે, વાજશે મંગલ તૂર;
જીવ સરોવર અતિશય વાધશે રે, આનંદઘન રસપૂર. પદ્મ૦ ૬

ઉક્ત સ્તવનમાં સંક્ષેપથી પણ સુંદર કર્મ સંબંધી વર્ણન કરી સુવર્ણ અને માટીના જેવો અનાદિ સંયોગ સંબંધ જીવને કર્મ સાથે થયેલો જણાવી જે જે મિથ્યાત્વ કષાયાદિક કારણવડે કર્મબંધ થયા કરે છે તે તે કારણનો પરિહાર કરવાથી જીવ કર્મબંધનથી બચાવે: અટકે છે અને ઉત્તમ પ્રકારની ક્ષમા-સમતાદિકના સેવનવડે ઉક્ત કર્મનો ક્ષય-વિચ્છેદ કરી આત્મા નિર્મળ થવા પામે છે અને જે મોટું અંતર પોતાની અને પ્રભુની વચ્ચે પડેલું દીસે છે તે કર્મદોષ દૂર કરવાથી અને સદ્ગુરુના સંસેવનથી મટી જાય છે અને પોતાનો આત્મા અનવધિ-અપાર આનંદરસમાં ઝીલી પરમ શાન્તિને અનુભવે છે એમ શ્રીમદ્ આનંદઘનજી મહારાજે સહૃદયપણે સ્તવ્યું છે તે ખાસ વિચારી આપણે સ્વકર્તવ્ય યથાર્થ સમજી, તેમાંજ દૃઢ પ્રતીતિ રાખી, પ્રમાદ તજી સ્વકર્તવ્ય પરાયણ થવાની જરૂર છે. સકળ તત્વમાં

આર્યવચનો (સારરહસ્ય).

લેખક—મુનિ કર્પૂરવિજયજી.

लिङ्गः स्याद् सम्यक्त्व-भद्रक परिणामी એવા સરલ સ્વભાવી જીવનું કરવાનું ધર્મ છે—ધર્મ થઇ શકે છે માર્ગાનુસારી જીવનું કલ્યાણ કદાપિ થઇ શકતું જ નથી.

मज्झत्थ हविरयणं, गुणागुणाणं च निणयत्तणे ।
सगुणेसु य पक्खत्थं, सम्मद्दिट्ठिस्स लिङ्गाइं ॥

૧ સર્વજ્ઞ ઉચિત આચરવું, ૨ ગુણાનુરાગ, ૩ શ્રી જિન વચન-આગમ-સિદ્ધાન્ત શ્રવણ, મનન અને યથાશક્તિ પરિશીલન કરવાની અભિરુચિ તથા ૪ ગુણહીન દેખવા છતાં પણ તેના ઉપર [illegible] ઉપકાર બુદ્ધિથી સુધરવા અશક્ય હોય [illegible] તેમ કરી ચિત્તે સમકિતવંતનાં લક્ષણો.

सद्दहणाय गुणो, मयणाई विसेसनिउणाई ।
नयस्साई सह [illegible], जिणवयणाइ निम्मिराई ॥

[illegible] બનાવેલ સૂત્રમાં [illegible] પરિશીલન [illegible] (અધ્યાત્મ) [illegible] કરેલ છે.

૧ ભદ્રક પ્રકૃતિ [illegible] વિનય [illegible] અને [illegible] અને તેથી [illegible] નથી [illegible]. ૨ વિશેષ નિપુણમતિ—[illegible] હિતાહિત, [illegible], હેયાહેય, [illegible] તથા [illegible] (પ્રીતિ)—[illegible] ૩ [illegible] ૪ દૃઢ નિજ વચન સ્થિતિ—[illegible] છે.

વાનાં કારણો મેળવાશે એટલે પરંપરાએ **આત્મસ્વરૂપ પ્રકટ** થશે એ નિઃસંશય છે.

કર્મગ્રંથાદિ ઉત્તમ આધ્યાત્મિક ગ્રંથોનો **અભ્યાસ** કરવાનો હેતુ **શો** હોવો જોઇએ? તથા **કર્મનું પૃથક્કરણ** અને કર્મથી બચવા મુક્ત થવા સુગમ માર્ગ**દર્શન એ વિષયો** ઉપર શાન્તમૂર્તિ મુનિશ્રી કર્પૂરવિજયજીએ **લખી આપેલા** એ લેખો અમે પ્રથમ વિભાગના પ્રકટ **કરેલ છે તે વાંચ**વાની દરેક સુજ્ઞ મહાશયને ભલામણ **કરીએ છીએ.**

તપગચ્છરૂપી ગંગાપ્રવાહને હિમાચલ તુલ્ય **શ્રીમદ્** જગચ્ચન્દ્રસૂરિ કે જેમને આયંબિલ તપના **પ્રભાવે ચિત્તો**ડના રાણાએ 'તપા' એવું બિરૂદ આપ્યું **હતું (જ્યારથી** તપગચ્છ નામ પડ્યું છે)અને દિગમ્બરાચાર્યો **સાથે વાદ કરતાં** તેઓ હીરાની પેઠે અભેદ્ય-અજેય રહ્યા હતા **તેથી 'હીરલા** જગચ્ચન્દ્રસૂરિ' એવું બિરૂદ પણ ઉપરના રાણા**શ્રીએ આપ્યું હતું.** તેમના શિષ્ય શ્રીમદ્ દેવેન્દ્રસૂરિ પ્રથમના **પાંચ કર્મગ્રંથ** રચ્યા છે અને તેની ટીકા પણ તેમણે જ **રચી છે અને છઠ્ઠા** સત્તરિ નામના કર્મગ્રંથની ટીકા દેવેન્દ્રસૂરિના **સમકાલિન સ**મર્થ વિદ્વાન શ્રીમન્ **મલયગિરિજી** મહારાજે **રચી છે, જેથી** ગ્રંથનું રહસ્ય ઠીક સ્પષ્ટ થાય છે. શ્રીમદ્ દેવેન્દ્રસૂરિ **પૂજ્ય સુધર્મા** સ્વામીથી ૪૫ મી પાટે લગભગ ૧૩ મા **સૈકામાં થયા છે;** આ મહાત્માએ આ સિવાય બીજા પણ **અનેક ગ્રંથો રચ્યા** છે જેનું વર્ણન અમારા તરફથી બહાર **પડેલ ભાષ્યત્રયની** **પ્રસ્તાવનામાં જોઈ શકાશે.**

શ્રીમન્ મહાવીરદેવની ૬૧ મી પાટે શ્રીવિજયસિંહ સૂરિ થયા, તેમના મુખ્ય શિષ્ય પંડિત ગજવિજયજી, તેમના શિષ્ય પંડિત ગુણવિજયજી, તેમના ગુરૂભાઈ પંડિત હિતવિજયજી, તેમના શિષ્ય જ્ઞાનવિજયજી અને તેમના શિષ્ય બુધ જીવવિજયજીએ સંવત્ ૧૮૦૩ વર્ષે વિજયદશમીના દિવસે છ કર્મગ્રંથનો ટબો (બાળાવબોધ) રચ્યો છે. જે હકીકત આ ગ્રંથને પ્રાંતે ટબાકારે પોતેજ પ્રશસ્તિમાં સુસ્પષ્ટ રીતે વર્ણવેલ છે. આ ટબો ટીકા અને કર્મપ્રકૃતિ વગેરે ગ્રંથોના આધારે લખાયેલ હોવાથી વસ્તુસમર્થન બહુ ટુંકામાં પણ સરળ અને સચોટ રીતે કરેલ છે, એ ઉપરથી ટબાકાર એક સમર્થ વિદ્વાન્ હતા એમ ચોકકસ થાય છે. આ સિવાય તેમની અન્ય કૃતિઓ હશે પણ તે અમારા જાણવામાં ન હોવાથી તે સંબંધી અમે વિશેષ ઉલ્લેખ કરી શકતા નથી.

કર્મસંબંધી હકીકત (કર્મફીલોસોફી) જેમાં હોય તેવા ગ્રંથો, ટીકાઓ અને ટબાઓ વગેરેની નોંધ શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા તરફથી પ્રકટ થયેલ પ્રાચીન કર્મગ્રંથની પ્રસ્તાવનામાં આપેલ છે, તે સિવાય એક અવચૂરિ ૭૫૦૦ શ્લોક પ્રમાણ દેવસુંદરસૂરિના શિષ્ય જ્ઞાનસાગરસૂરિએ સંવત ૧૪૩૯ માં રચેલી અને ૧૭૨૯ માં કનકકુમારગણિના શિષ્ય કનકવિલાસે લખેલી અને પંન્યાસ ભુવનકુશળગણિનો સંવત્ ૧૫૯૭ માં કરેલ છઠ્ઠા કર્મગ્રંથનો ટબો જોવામાં આવેલ છે.

ॐ

શતકનામા પંચમ કર્મગ્રંથ.

મંગળ અને અભિધેય.

નમિઅ જિણં ધુવબંધો-દયસંતા-ઘાઇપુન્નપરિઅત્તા;
સેયર ચઉહવિવાગા, વુચ્છં બંધવિહ સામી અ ॥૧॥

નમિઅ-નમસ્કાર કરીને	સેયર-પ્રતિપક્ષીસહિત
જિણં-તીર્થંકરને	ચઉહ-ચાર પ્રકારે
ધુવબંધ-ધ્રુવબંધી	વિવાગા-વિપાક દેખાડનારી
ઉદય-ધ્રુવઉદયી	વુચ્છં-કહીશું
સત્તા-ધ્રુવસત્તા	બંધવિહ-બંધના ભેદો
ઘાઇ-ઘાતી-સર્વઘાતી, દેશઘાતી	સામી-બંધના સ્વામી
પુન્ન-પુન્યપ્રકૃતિ	અ-ઉપર પ્રમાણે ક્ષપકશ્રેણિ
પરિઅત્તા-પરાવર્તમાન	વગેરે

અર્થઃ—તીર્થંકર દેવને નમસ્કાર કરીને ધ્રુવબંધી, ધ્રુવઉદયી, ધ્રુવસત્તા, ઘાતી, પુન્ય અને પરાવર્તમાન પ્રકૃતિ તેની પ્રતિપક્ષી પ્રકૃતિ સહિત તથા ચાર પ્રકારે વિપાક દેખાડનારી પ્રકૃતિ, બંધવિધિ, બંધસ્વામિત્વ અને ઉપશમશ્રેણિ, ક્ષપકશ્રેણિ વગેરે કહીશું. ૧

૧સેના ૧૨ ૫ાને.

વિવેચન -શ્રીજિન પ્રત્યે નમસ્કાર કરીને એટલાં દ્વાર કહીશ, ઇતિસંબંધઃ ધ્રુવબંધી ૧, અધ્રુવબંધી પ્રકૃતિ ૨, ધ્રુવોદયી ૩, અધ્રુવોદયી ૪, ધ્રુવસત્તા ૫, અધ્રુવસત્તા ૬, ઘાતી ૭, અઘાતી ૮, પુન્ય પ્રકૃતિ ૯, પાપ પ્રકૃતિ ૧૦, પરાવર્ત્તિની ૧૧ અને અપરાવર્ત્તિની ૧૨; એમાં પ્રથમ છ સૂત્રોક્ત અને છ એથી ઇતર (પ્રતિપક્ષી) એવં ૧૨. ચાર પ્રકારે વિપાક તે સ્વશક્તિનું દેખાડવું, તે કઈ? ક્ષેત્રવિપાકી ૧, જીવવિપાકી ૨, ભવવિપાકી ૩, પુદ્ગળવિપાકી ૪, એવં ૧૬, ચાર ભેદે બંધવિધિ તે પ્રકૃતિબંધ ૧, સ્થિતિબંધ ૨, રસબંધ ૩ અને પ્રદેશબંધ ૪ એવં ૨૦. તથા અલ્પતર બંધ, ભૂયસ્કાર બંધ, અવસ્થિત બંધને અવક્તવ્ય બંધ-તેની વિધિ અને તેના સ્વામી કોણ? તે ૪, એવં ૨૪. ચ શબ્દથી ઉપશમશ્રેણી ૨૫, ક્ષપકશ્રેણી ૨૬, એમ છવ્વીશ દ્વાર કહીશ.

ધ્રુવબંધ-અવશ્ય બંધ હોય જેનો તે ધ્રુવબંધિની કહીએ ૧, જેનો હેતુ સંભવે પણ બંધ હોય અને ન પણ હોય તે અધ્રુવબંધિની ૨, જેનો નિરંતર સદાય ઉદય હોય જ તે ધ્રુવોદયી ૩, અને જેનો ઉદય વિચ્છેદ જાય અને વળી તથાવિધ પુદ્ગળ પામીને ફરી ઉદય થાય તે અધ્રુવોદયી ૪, અનાદિ મિથ્યાત્વી જીવને જે નિરંતર સત્તાએ હોય જ તે ધ્રુવસત્તા ૫, અને જે કોઈ વાર સત્તાએ હોય કોઈ વાર ન પણ હોય તે અધ્રુવસત્તા ૬, સર્વથા પોતાના વિષયને હણે તે સર્વઘાતી અને કાંઈક હણે તે દેશઘાતી ૭, અને જે જ્ઞાનાદિક ગુણને કાંઇ ન હણે તે અઘાતી ૮, શુભ તે પુણ્ય પ્રકૃતિ ૯, અશુભ તે પાપ પ્રકૃતિ ૧૦, અનેરી બીજી પ્રકૃતિનો બંધ અથવા ઉદય નિવારીને પોતાનો બંધ તથા ઉદય દેખાડે તે પરાવર્ત્તિની ૧૧, અને જે પરનો બંધ ઉદય વાર્યા વિના જ પોતાનો બંધ ઉદય દેખાડે તે અપરાવર્ત્તિની

१२. यतः-क्षित्रिवादिय जा गच्छइ । बंधं उदयं च सण्णपयईव ॥
ना हु परिवत्तमाणी । भणियाउ अपरियत्ता ॥ १ ॥
વિપાક તે ક્ષેત્રાદિક પામીને કર્મની શક્તિનું દેખાડવું તે ચાર
ભેદે છે, એવં સોળ. ૧

ધ્રુવબંધિ ૪૭ પ્રકૃતિ.

વન્નચઉતેઅકમ્મા,-ગુરુલહુનિમિણોવઘાયભયકુચ્છા;
મિચ્છકસાયાવરણા, વિગ્ઘં ધ્રુવબંધિ સગચત્તા ॥૯॥

વન્નચઉ-વર્ણ ચતુષ્ક	મિચ્છ-મિથ્યાત્વ
તેય-તૈજસ શરીર	કસાય-કષાયો
કમ્મા-કાર્મણ શરીર	આવરણ-આવરણો-જ્ઞાના-વરણ પાંચ અને દર્શના-વરણ નવ મળી ૧૪
અગુરુલહુ-અગુરુલઘુ નામકર્મ	
નિમિણ-નિર્માણ નામકર્મ	
ઉવઘાય-ઉપઘાત નામકર્મ	વિગ્ઘં-પાંચ અંતરાય.
ભય-ભય મોહનીય	ધ્રુવબંધિ-ધ્રુવબંધી પ્રકૃ
કુચ્છા-જુગુપ્સા મોહનીય	સગચત્તા-સુડતાલીશ.

વિવેચન—ધ્રુવબંધી પ્રકૃતિ કહે છે-વર્ણાદિક ચાર-વર્ણ ૧, ગંધ ૨, રસ ૩, સ્પર્શ ૪, તૈજસ શરીર ૫, કાર્મણ શરીર ૬, અગુરુલઘુ નામ ૭, નિર્માણ નામ ૮, ઉપઘાત નામ ૯, ભય ૧૦, કુચ્છા ૧૧, મિથ્યાત્વમોહનીય ૧૨, સોળ કષાય ૨૮, પાંચ જ્ઞાનાવરણ ૩૩, નવ દર્શનાવરણ ૪૨ અને પાંચ અંતરાય ૪૭; એ સુડતાલીશ ધ્રુવબંધી પ્રકૃતિ જાણવી. જે ગુણઠાણા લગે જેનો બંધ કહ્યો છે, ત્યાં લગે તે અવશ્ય બંધાય જ તે માટે તે ધ્રુવબંધી કહેવાય છે.

અર્થ:—ત્રણ શરીર, ત્રણ ઉપાંગ, છ સંસ્થાન, છ સંઘયણ, પાંચ જાતિ, ચાર ગતિ, બે વિહાયોગતિ, ચાર આનુપૂર્વી, જિન નામકર્મ, શ્વાસોશ્વાસ નામકર્મ, ઉદ્યોત નામકર્મ, આતપ નામકર્મ, પરાઘાત નામકર્મ, ત્રસવીશક, બે ગોત્રકર્મ, બે વેદનીયકર્મ; ૩

વિવેચન—અધ્રુવબંધી કહે છે-તૈજસ અને કાર્મણ ધ્રુવબંધીમાં કહ્યાં તે માટે શેષ ૩ શરીર-ઓદારિક ૧, વૈક્રિય ૨, આહારક ૩, એજ ત્રણ શરીરનાં ઉપાંગ ૬, છ સંસ્થાન ૧૨, છ સંઘયણ ૧૮, એકેંદ્રિયાદિક પાંચ જાતિ ૨૩, ચાર ગતિ ૨૭, બે વિહાયોગતિ ૨૯, ચાર આનુપૂર્વી ૩૩, જિનનામ ૩૪, ઉશ્વાસનામ ૩૫, ઉદ્યોતનામ ૩૬, આતપનામ ૩૭, પરાઘાતનામ ૩૮, ત્રસનો દશકો અને સ્થાવરનો દશકો એ વીશ ૫૮, બે ગોત્ર ૬૦, બે વેદનીય ૬૨; ૩

હાસાઇજુયલદુગવેઅ,—આઉ તેવુત્તરી અધુવબંધી;
ભંગા અણાઇસાઈ, અણંતસંતુત્તરા ચઉરો ॥ ૪ ॥

હાસાઈ-હાસ્યાદિક	અણાઇસાઈ-અનાદિ અને સાદિને
જુયલદુગ-બે યુગલ	અણંતસંતુત્તરા—અનંત અને સાંત ઉત્તર પદમાં
વેઅ-ત્રણ વેદ	
આઉ-ચાર આયુષ્ય કર્મ	
તેવુત્તરી-તહોંતેર	જોડેલા છે એવા
અધ્રુવબંધી-અધ્રુવબંધી	ચઉરો-ચાર
ભંગા-ભાંગા	

પઢમબિઆ-પહેલો અને બીજો ભાંગો
ધુવઉદઇસુ-ધ્રુવોદયી પ્રકૃતિને વિષે
ધુવબંધિસુ-ધ્રુવબંધી પ્રકૃતિને વિષે
તઇઅવજ્જ—ત્રીજો ભાંગો વર્જીને
મિચ્છંમિ-મિથ્યાત્વ મોહ નીયને વિષે
તિન્નિ-ત્રણ.
દુહાવિ-બંને પ્રકારે
અધુવા-અધ્રુવ-અધ્રુવ બં અધ્રુવોદયી
તુરિઅભંગા-ચોથા ભાંગાવાળી
ભંગતિગં-ત્રણ ભાંગા હોય

અર્થ—ધ્રુવોદયી પ્રકૃતિને વિષે પહેલો અને બીજો ભાંગો હોય, ધ્રુવબંધી પ્રકૃતિને વિષે ત્રીજો વર્જીને ત્રણ (પહેલો બીજો, ચોથો) ભાંગા હોય, મિથ્યાત્વ મોહનીયને વિ ત્રણ ભાંગા હોય અને બંને પ્રકારે અધ્રુવપ્રકૃતિ ચોથા ભાંગાવાળી છે. ૫

વિવેચન-ધ્રુવોદયી પ્રકૃતિને વિષે પહેલો અને બીજો ભાં હોય, ત્યાં અભવ્યને ધ્રુવોદયી ૨૭ પ્રકૃતિનો અનુદય કો વારે નહીં થાય તે માટે પહેલો અનાદિ અનંત ભાં હોય અને ભવ્યને અનાદિનો ઉદય છે પણ આગળ બાર તેરમે ગુણઠાણે ઉદય ટળશે, તે માટે અનાદિ સાન્ત ભાં હોય. ધ્રુવબંધી ૪૭ પ્રકૃતિને વિષે ત્રીજો વર્જીને પહેલો બીજો, ચોથો એ ત્રણ ભાંગા હોય, તે આવી રીતે-અભ વ્યને ધ્રુવબંધી ૪૭ પ્રકૃતિનો બંધ અનાદિનો છે અને કો વારે અબંધક નહીં થાય તે માટે અનાદિ અનંત ભાં હોય ૧. તથા ભવ્યને એ ધ્રુવબંધીનો અનાદિનો બંધ પણ ગુણઠાણે ચડતાં બંધ ટળશે તે માટે અનાદિ સા. બીજો ભાંગો હોય ૨. તથા તેજ ગુણઠાણે ચડતાં અબં ધકને પડતાં બાંધે તે વારે આદિ બંધ અને તે વળી ફરી

વિવેચન—હવે ધ્રુવ સત્તા કહે છે.—જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય એ ૧૪; વર્ણ ૫, ગંધ ૨, રસ ૫, સ્પર્શ ૮. એ વીશ મળી ૪૦. તૈજસ શરીર ૧. કાર્મણશરીર ૨, તૈજસ તૈજસ બંધન ૩, તૈજસ કાર્મણ બંધન ૪. કાર્મણ કાર્મણ બંધન ૫, તૈજસ સંઘાતન ૬. કાર્મણ સંઘાતન ૭. એ તૈજસ કાર્મણ સપ્તક મળવાથી ૪૭. વર્ણ ચતુષ્ક અને તૈજસ કાર્મણનું ૬ ઉપર કહી તે માટે તે વાળી શેષ ધ્રુવબંધી ૪૧. એવ ૮૮; ત્રસવીશ ૨૦. અગુરુનિત્રિ, તે સંસ્થાન ૬. સંઘયણ ૬ જાતિ ૫, એ ત્રણની ૧૭ સેવી એટલે ૧૦૫; એ વેદની ૧૧૦, હાસ્ય રતિ, શોક અરતિ એ બે યુગલ ૧૧૪. ઔદારિક શરીર ૧, ઔદારિકોપાંગ ૨. ઔદારિક સંઘાતન ૩ ઔદારિકઔદારિક બંધન ૪, ઔદારિક તૈજસ બંધન ૫ ઔદારિક કાર્મણ બંધન ૬. ઔદારિક તૈજસ કાર્મણ બંધન ૭, એ ઔદારિક સપ્તક મળી ૧૨૧; ઉચ્છ્વાસ ૧, ઉદ્યોત ૨, આતપ ૩, પરાઘાત ૪. એ ઉચ્છ્વાસ ચતુષ્ક મળી ૧૨૫.

ધ્રુવ અધ્રુવ સત્તા પ્રકૃતિ.

ખગઇનિરિદુગે નીઅં, ધુવસંતા સમ્મે મીસે મણુયદુગં
વિઉવ્વિક્કારે જિણાઉ, હારસગુચ્ચા અધુવસંતા ॥ ૯

ખગઇનિરિદુગ-ખગતિદ્વિક અને તિર્યંચદ્વિક	વિઉવ્વિક્કાર-વૈક્રિય એકાદશ
નીઅં-નીચગોત્ર	જિણ-જિન નામકર્મ
ધુવસંતા-ધ્રુવસત્તા	આઉ-ચ્યાર આયુષ્ય
સમ્મ-સમકિતમોહનીય	આહારસગ-આહારક સપ્તક
મીસ-મિશ્રમોહનીય	ઉચ્ચા-ઉચ્ચગોત્ર
મણુયદુગં-મનુષ્યદ્વિક	અધુવસંતા-અધ્રુવસત્તા

વિવેચન—હવે ધ્રુવ સત્તા કહે છે.-ત્રસદશકો, સ્થાવર દશકો એ ૨૦; વર્ણ ૫, ગંધ ૨, રસ ૫, સ્પર્શ ૮, એ વીશ મળી ૪૦. તૈજસ શરીર ૧, કાર્મણશરીર ૨, તૈજસ તૈજસ બંધન ૩, તૈજસ કાર્મણ બંધન ૪, કાર્મણ કાર્મણ બંધન ૫, તૈજસ સંઘાતન ૬, કાર્મણ સંઘાતન ૭, એ તૈજસ કાર્મણ સપ્તક મેળવતાં ૪૭. વર્ણ ચતુષ્ક અને તૈજસ કાર્મણ એવં ૬ ઉપર કહી તે માટે તે ટાળી શેષ ધ્રુવબંધી ૪૧, એવં ૮૮; ત્રણવેદ હો, આકૃતિત્રિક તે સંસ્થાન ૬, સંઘયણ ૬, જાતિ ૫, એ ત્રણની ૧૭ લેવી એટલે ૧૦૫; બે વેદનીય ૧૦૭, હાસ્ય રતિ, શોક અરતિ એ બે યુગળ ૧૧૧, ઔદારિક શરીર ૧, ઔદારિકોપાંગ ૨, ઔદારિક સંઘાતન ૩, ઔદારિકઔદારિક બંધન ૪, ઔદારિક તૈજસ બંધન ૫, ઔદારિક કાર્મણ બંધન ૬, ઔદારિક તૈજસ કાર્મણ બંધન ૭, એ ઔદારિક સપ્તક મળી ૧૨૧; ઉચ્છ્વાસ ૧, ઉદ્યોત ૨, આતપ ૩, પરાઘાત ૪, એ ઉચ્છ્વાસ ચતુષ્ક મળી ૧૨૫. ૮

ધ્રુવ અધ્રુવ સત્તા પ્રકૃતિ.

ખગઈતિરિદુગ નીઅં, ધુવસંતા સમ્મ મીસં મણુયદુગં;
વિઉવ્વિક્કાર જિણાઊ, હારસગુચ્ચા અધુવસંતા ॥ ૯॥

ખગઈતિરિદુગ-ખગદ્વિક અને તિર્યંચદ્વિક	વિઉવ્વિક્કાર-વૈક્રિય એકાદશક
નીઅં-નીચગોત્ર	જિણ-જિન નામકર્મ
ધુવસંતા-ધ્રુવસત્તા	આઉ-ચાર આયુષ્ય
સમ્મ-સમકિતમોહનીય	આહારસગ-આહારક સપ્તક
મીસ-મિશ્રમોહનીય	ઉચ્ચા-ઉચ્ચગોત્ર
મણુયદુગં-મનુષ્યદ્વિક	અધુવસંતા-અધ્રુવસત્તા

તથા ક્ષેપકાત્મ સિદ્ધ થયે પણ વિનાશ કેટલે હોય કેટ
ન હોય. તથા ક્ષપાવાને નાશ્યુ કેવાનુની. અહિં
(નવ મિથ્યાત્વ અને પાંચ અનુભવના કેવો)મે (નવમ
ગુની, અને તેને વાયુને અનુમાનુની સત્તા ભવંમા નહોય;
બાંધવાના અભાવ થકી. અનેકાને તો હોય તથા અ
સિદ્ધ થયે પણ આહારક આત્માની કેટલે સત્તા હોય, કે
ન હોય તથા તેને વાયુ માંહે ગયાં ત્રિપતિને હવે ઉદ
ક્ષપેને કરીને ઉદ્યોતનામની સ.ના. હોય ત્યારે સત્તા ન
તથા તેને વાયુ માંહેથી નીકળી અન્ય નિર્વધમાં આવે
અપર્યાપ્તપણે ઉદ્યોતનામની સત્તા ન હોય, અનેકને
કેટલા માટે આહારક મૂર્તિની સત્તા ભ્યાં કહી
પણ કોઇ વાર હોય, કોઇ વારે ન હોય, તે માટે અધ્રુ
કહીએ. પંચેન્દ્રિયની સત્તા એકેન્દ્રિયમાં ભવાંતર
અનુષ્ઠિક અને ઉદ્યોતની સત્તા તેને વાડે
ઉદેઃ ૮

ગુણઠાણે મૂળ સત્તા.

પઢમતિગુણેસુ મિચ્છં, નિયમા અજયાઇઅટ્ઠ
સાસાણે ખલુ સંતં, સંતં મિચ્છાઇદસગે વ

પઢમતિગુણેસુ-પહેલા ત્રણ ગુણઠાણાને વિષે	ખલુ-નિશ્ચે
	સમ્મં-સમકિત
	સંતં-વિદ્યમાન
નિયમા-નિશ્ચે	મિચ્છાઇદસગે-
અજયાઇ-અવિરતાદિ	દશ
અટ્ઠગે-આઠ ગુણઠાણે	વા-વિકલ્પે હો
ભજ્જં-ભજના	
સાસાણે-સાસ્વાદને	

સાસણમીસેસુ-સાસ્વાદન અને મિશ્ર ગુણઠાણે	આઇદુગે-પહેલા બે ગુ
ધુવં-ધ્રુવ-નિત્ય	અણ-અનંતાનુબંધી
મીસં-મિશ્રમોહનીય	ભઇઆ-ભજના
મિચ્છાઇનવગુ-મિથ્યાત્વાદિ નવ ગુણઠાણે	નિયમા-નિશ્ચયથી હ
ભયણાએ-વિકલ્પે	મીસાઇનવગંમિ-મિ નવ ગુણઠાં

અર્થઃ--સાસ્વાદન અને મિશ્ર ગુણઠાણે નિત્ય
મોહનીય હોય, મિથ્યાત્વાદિ નવ ગુણઠાણે વિકલ્પે
પહેલા બે ગુણઠાણે અનંતાનુબંધી કષાય નિશ્ચયે
મિશ્રાદિ નવ ગુણઠાણે ભજના જાણવી. ૧૧

વિવેચન—સાસ્વાદને અને મિશ્ર ગુણઠાણે નિશ્ચ
યથી મિશ્ર મોહનીય હોય, તે કેમ? સાસ્વાદન તો (
૨૮ ની સત્તાવંત હોયજ અને મિશ્ર તો ૨૮ ની સ
હોય, સમ્યક્ત્વ ઉવળે ૨૭ ની સત્તાવંત હોય અને
તાનુબંધી ઉવળે ૨૪ ની સત્તાવંત હોય, તે માટે એ
સ્થાનકે અવશ્ય મિશ્રમોહનીય હોય. અને ૨૬ની સ
મિશ્રે હોયજ નહિ તે માટે સાસ્વાદને અને મિશ્રે (
અવશ્ય મિશ્રમોહનીય હોય. મિથ્યાત્વથી ઉપશાન
સુધી સાસ્વાદન મિશ્ર વર્જીને નવ ગુણઠાણે ભજનાએ હો
ન પણ હોય. જે મિથ્યાત્વી ૨૬ ની સત્તાવાળો હોય, તેને
મોહનીય સત્તાએ ન હોય, અનેરાને હોય. તથા અવિ
ઉપશાન્તમોહ સુધી જે ક્ષાયિક સમ્યગ્ દૃષ્ટિ છે તેને
મોહનીય સત્તાએ ન હોય, અનેરાને હોય તે માટે ભ
પહેલે બે ગુણઠાણે અનંતાનુબંધિ ૪ કષાય નિશ્ચયે
પહેલે તો બંધે અને ઉદયે છે. બીજે ઉદયે નિશ્ચયે હો
સત્તાએ તો હોયજ અને મિશ્રાદિક ઉપશાન્તમો

ારક તૈજસ બંધન ૫, આહારક કાર્મણ બંધન ૬, આ
ારક તૈજસ કાર્મણ બંધન ૭, એ આહારક સપ્તક
(૧૪) ગુણઠાણે વા ઇતિ વિકલ્પ સત્તાએ હોય. જે અપ્ર
સાધુ સંયમપ્રત્યયિક આહારકસપ્તકનો બંધ કરીને ઉ
તે ગુણઠાણે ચડે અથવા હેઠા પડે તેને સર્વ ગુણઠાણે
પામીએ અને જે તે બંધ કરેજ નહિ તેને ન હોય.તથા
ત્રીજા ગુણઠાણા વિના શેષ સર્વ ગુણઠાણે તીર્થંકર ના
સત્તા વિકલ્પે હોય; સમ્યક્ત્વપ્રત્યયિક તીર્થંકરનામ
ધીને ઉંચો ચડે ત્યારે ઉપરલે સર્વ ગુણઠાણે સત્તા પ
અને કોઈક જીવે પૂર્વે નરકાયુ બાંધ્યું હોય અને પ
ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ પામીને તથાવિધ અધ્યવસાયે
નામ બાંધીને અંત્ય સમયે સમ્યક્ત્વ વમી મિથ્યાત
ાણે આવી નરકે જાય, ત્યારે મિથ્યાત્વે જિનનામ
પામીએ અને જે શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ છતે પણ જિન
બાંધે, તેને સર્વ ગુણઠાણે જિનનામની સત્તા ન હ
જિનનામની સત્તાવત સાસ્વાદન મિશ્રે તો સ્વ
આવે તે માટે તે નિષેધ્યાં. જિનનામ ૧, આહ
૨, એ બેની ભેળી સત્તાવંત જીવ મિથ્યાત્વ ગુ
જાય-મિથ્યાત્વી ન હોય. તીર્થંકરનામની સત્તા
મિથ્યાત્વ આવે તો અંતર્મુહૂર્તજ રહે, તે આ
નરકનું આયુ બાંધીને પછી ક્ષાયોપશમિક સમ્યક
તીર્થંકરનામ બાંધે તે જીવ મરતાં સમ્યક્ત્વ
થ્યાત્વે આવી નરકે ઉપજે ત્યાં વળી તુરત સ
અરહંત-અંતર્મુહૂર્તજ મિથ્યાત્વ રહે. ૧૨

સર્વઘાતી. મિથ્યાત્વ પણ સમ્યક્ત્વને હણે તે માટે સર્વઘાતી કહીએ. હવે દેશઘાતી પ્રકૃતિ કહે છે-ઇત્યાદિ ચાર જ્ઞાનાવરણીયં અને ત્રણ દર્શનાવરણીય એ ૭. ૧૩

સંજલણ નોકસાયા, વિગ્ઘં ઇઅ દેસઘાઇય અઘાઇ;
પત્તેયતણુડ્ઠાઊ, તસવીસા ગોઅદુગવન્ના ॥ ૧૪ ॥

સંજલણ-સંજ્વલન કષાયો.	તણુટ્ઠ-શરીરાદિ અષ્ટક
નોકસાયા-નવ નોકષાયો.	આઊ-ચાર આયુષ્ય
વિગ્ઘં-પાંચ અંતરાય.	તસવીસા-ત્રસ વીશક
ઇઅ-એ	ગોઅદુગ-ગોત્રદ્વિક-બે ગો[illegible] બે વેદનીય.
દેસઘાઇ-દેશઘાતી જાણવી.	વન્ના-વર્ણ ચતુષ્ક.
અઘાઇ-અઘાતી	
પત્તેય-પ્રત્યેક પ્રકૃતિ આઠ	

અર્થઃ—સંજ્વલન કષાયો, નવ નોકષાયો અને પ[illegible] અંતરાય, એ (પચીશ પ્રકૃતિ) દેશઘાતી જાણ[illegible] આઠ પ્રત્યેક પ્રકૃતિ, શરીરાદિ અષ્ટક, ચાર આયુષ્ય, [illegible] વીશક, ગોત્રદ્વિક અને વર્ણચતુષ્ક એ (૭૫ પ્રકૃતિ) [illegible]ઘાતી જાણવી. ૧૪

વિવેચન—ચાર સંજ્વલન કષાય ૧૧, નવ નોકષા[illegible] પાંચ અંતરાય ૨૫, એ પચીશ પ્રકૃતિ દેશથકી પોતા[illegible] પણ (પોતાને આવરણ કરવા યોગ્ય ગુણ) ને હણે [illegible] દેશઘાતી કહીએ, એની ભાવના [illegible]

[illegible] આચ્છાદિત નહિ [illegible] તેથી તેને [illegible] જ્ઞાના [illegible] નહિ ન [illegible]

ખ, ઉપાંગ ૩, સંસ્થાન ૬, સંઘયણ ૬, જાતિ ૫, ગતિ ૪, આનુપૂર્વિ ૪, એવં ૩૫, ચાર આયુ એ સર્વ મળી ૪૭, ત્રસનો દશકો તથા સ્થાવરનો દશકો એવં ૨૦, મળી ૬૭, બે ગોત્ર, બે વેદનીય ૭૧, ચાર વર્ણાદિ મળી ૭૫, એ પંચોતેર પ્રકૃતિ જ્ઞાનાદિ ગુણનો ઘાત ન કરે તે માટે અઘાતિની કહીએ. તે દેશઘાતિની સાથે વેદાતી તેના સરખી જ થાય અને સર્વઘાતિની સાથે વેદાતી તે સરખી જ થઈ જાય. જેમ ચોર ન હોય પણ ચોર સંઘાતે મળ્યો થકો ચોર સરખોજ થાય. ૧૪

બેંતાળીશ પુણ્યપ્રકૃતિ.

સુરનરતિગુચ્ચસાયં, તસદસ તણુવંગ વઇરચઉરંસં;
પરઘાસગ તિરિઆઉ, વન્નચઉ પણિંદિ સુભખગઈ. ૧

સુરનરતિગ-દેવત્રિક, મનુષ્યત્રિક,	વઇર-વજ્રઋષભનારાચ સંઘયણ.
ઉચ્ચ-ઉચ્ચગોત્ર,	ચઉરંસં-સમચતુરસ્ર સંસ્થાન
સાયં-સાતા વેદનીય.	પરઘાસગ-પરાઘાત સપ્તક
તસદસ-ત્રસ દશક	તિરિઆઉ-તિર્યંચાયુઃ
તણુ-પાંચ શરીર	પણિંદિ-પંચેંદ્રિય જાતિ
ઉવંગ-ત્રણ ઉપાંગ	

વિવેચન—હવે પુણ્ય પ્રકૃતિ કહે છે-દેવત્રિક ૩, મનુષ્યત્રિક ૬, ઉચ્ચૈર્ગોત્ર ૭, સાતાવેદનીય ૮, ત્રસનો દશકો ૧૮, પાંચશરીર ૨૩, ત્રણ ઉપાંગ ૨૬, વજ્ર ઋષભ નારાચ સંઘયણ ૨૭, સમ ચતુરસ્ર સંસ્થાન ૨૮; પરાઘાતનામ ૧, ઉચ્છ્વાસનામ

થાવરદસ-સ્થાવર દશક
વન્નચઉક્ક-અશુભ વર્ણાદિ ચતુષ્ક.
ઘાઇ-સર્વઘાતી અને દેશઘાતી
પણયાલા-પીસ્તાળીશ
સહિઅ-યુક્ત-સહિત
બાસીઈ-બ્યાસી

પાવપયડિત્તિ-પાપ પ્રકૃતિ એ પ્રકારે
દોસુવિ-પુણ્ય અને પાપ બંનેને વિષે વળી.
વન્નાઇગહા-વર્ણાદિકનું ગ્રહણ કરવાથી
સુહા-શુભ
અસુહા-અશુભ

વિવેચન—સ્થાવરનો દશકો ૩૨, વર્ણાદિક ચાર અશુભ ૩૭, સર્વ ઘાતિની ૨૦, અને દેશઘાતિની ૨૫, એવં ૪૫ ઘાતી પ્રકૃતિ એ સર્વ મળીને બ્યાસી પાપ પ્રકૃતિ કહિયે, અશુભ માટે. એ બેને વિષે-પુણ્ય પ્રકૃતિને વિષે અને પાપ પ્રકૃતિને વિષે વર્ણાદિક ૪ લીધા તે પુણ્ય પ્રકૃતિને વિષે શુભ કહેવા અને પાપ પ્રકૃતિને વિષે અશુભ કહેવા પણ તે એકજ છે. ૧૭.

અપરાવર્ત્તમાન પ્રકૃતિ.

નામધ્રુવબંધિનવગં, દંસણ પણનાણ વિગ્ઘપરઘાયં;
ભય કુચ્છમિચ્છ સાસં, જિણ ગુણતીસાઅપરિઅત્તા.૧

નામ-નામ કર્મની
ધ્રુવબંધિનવગં-નવ ધ્રુવબંધી
દંસણ-ચાર દર્શનાવરણ
પણ નાણ-પાંચ જ્ઞાનાવરણ.
વિગ્ઘ—પાંચ અંતરાય
પરઘાયં-પરાઘાત નામ

ભય-કુચ્છ-મિચ્છ-ભય, જુગુપ્સા ને મિથ્યાત
સાસં-ઉચ્છ્વાસ નામ કર્મ
જિણ-જિનનામ.
ગુણતીસા-ઓગણત્રીશ
અપરિયત્તા-અપરાવર્તમા.

નામ–નામ કર્મની
ધુવોદય–ધ્રુવોદયી ૧૨ પ્રકૃતિ
ચઉતણુ–શરીર ચતુષ્ક
ઉવઘાય–ઉપઘાત
સાહારણ–સાધારણ નામ
ઇઅર–પ્રત્યેક નામ
ઉજ્જોયતિગં–ઉદ્યોતત્રિક

પુગ્ગલવિવાગિ–પુદ્ગલવિપાકી
બંધો–બંધ
પયઇ ઠિઇ–પ્રકૃતિબંધ, સ્થિતિબંધ,
રસપએસત્તિ–રસબંધ અને પ્રદેશ બંધ એ પ્રકારે.

અર્થ–નામકર્મની ધ્રુવોદયી બાર પ્રકૃતિ, શરીર ચતુષ્ક, ઉપઘાત નામકર્મ, સાધારણ નામકર્મ, પ્રત્યેક નામકર્મ, ઉદ્યોત ત્રિક, એ (૩૬ પ્રકૃતિ) પુદ્ગલવિપાકી જાણવી. પ્રકૃતિબંધ, સ્થિતિબંધ, રસબંધ અને પ્રદેશબંધ એ પ્રકારે બંધ જાણવો. ૨૧

વિવેચન—નિર્માણનામ ૧, સ્થિરનામ ૨, અસ્થિરનામ ૩, અગુરુલઘુનામ ૪, શુભનામ ૫, અશુભનામ ૬, તૈજસ ૭, કાર્મણ ૮, વર્ણચતુષ્ક ૧૨. એ નામકર્મની ધ્રુવોદયી બાર પ્રકૃતિ અને શરીર ૩, ઉપાંગ ૩, સંસ્થાન ૬, સંઘયણ ૬, એ ૧૮ તનુચતુષ્કની મળી ૩૦, ઉપઘાત નામ ૩૧, સાધારણ નામ ૩૨, ઇતર તે પ્રત્યેક નામ ૩૩, ઉદ્યોતનામ ૧, આતપનામ ૨, પરાઘાતનામ ૩, એ ત્રણ મળી ૩૬, એ છત્રીશ પ્રકૃતિ પુદ્ગલવિપાકી છે, શરીરના પુદ્ગલનેજ અનુગ્રહ ઉપઘાત કરે તે માટે પુદ્ગલવિપાકી કહીએ. હવે ચાર (૪) ભેદે બંધ કહે છે.–પ્રકૃતિબંધ ૧, સ્થિતિબંધ ૨, રસબંધ ૩, પ્રદેશબંધ ૪, એ ચાર ભેદે બંધનું સ્વરૂપ પ્રથમ જ મોદકને દૃષ્ટાન્તે વર્ણવ્યું છે. ૨૧.

થાય, તેટલીજ પ્રકૃતિનો બંધ તે અવસ્થિતબંધ અને અબંધક થયા પછીના પહેલા સમયે બંધ થાય તે અવક્તવ્ય બંધ હોય. ૨૩

વિવેચન—એ ભૂયસ્કારાદિકનો અર્થ કહે છે.-પૂર્વે થોડી પ્રકૃતિ બાંધતો હોય અને પછી એકાદિ અધિકી બાંધે તે ભૂયસ્કાર બંધ ૧, પૂર્વે ઘણી પ્રકૃતિ બાંધતો હોય અને તે પછી એકાદિક ઓછી-ઓછી બાંધે તે અલ્પતર બંધ કહીએ ૨, પૂર્વે બાંધતો હોય તેટલી જ પ્રકૃતિ જ્યાં લગે બાંધે ત્યાં લગે અવસ્થિત બંધ કહીએ ૩, અને સર્વથા અબંધક થઈને ફરી પ્રકૃતિ બાંધવા માંડે ત્યારે પહેલે સમયે અવક્તવ્ય બંધ કહીએ. ૪. ૨૩.

---

* હવે સામાન્યે ઉત્તર પ્રકૃતિના બંધસ્થાનક ઓગણત્રીસ છે, તેનાં નામ કહે છે.—એક, સત્તર, અઢાર, ઓગણીસ, વીસ, એકવીસ, બાવીસ, છવ્વીસ, ત્રેપન, ચોપન, પંચાવન, છપ્પન, સત્તાવન, અઠ્ઠાવન, ઓગણસાઠ, સાઠ, એકસઠ, ત્રેસઠ, ચોસઠ, પાંસઠ, છાસઠ, સડસઠ, અડસઠ, ઓગણોતેર, સીત્તેર, એકોતેર, બહોંતેર, તહોંતેર અને ચુમોતેર, એ ઓગણત્રીસ બંધસ્થાનક છે; ત્યાં ભૂયસ્કાર બંધ, અઠ્ઠાવીસ હોય તે કહે છે.—

ઉપશાંતમોહ ગુણઠાણે એક વેદનીય બાંધીને પડતો દશમે ગુણઠાણે જ્ઞાન પાંચ, દર્શન ચાર, અંતરાય પાંચ, ઉચ્ચૈર્ગોત્ર અને યશકીર્તિ સાથે વેદનીય બાંધતાં સત્તર પ્રકૃતિને બાંધે પ્રથમ સમયે પ્રથમ ભૂયસ્કાર બંધ. ત્યાંથી પડતો નવમે ગુણઠાણે સંજ્વલન લોભ સાથે અઢાર પ્રકૃતિ બાંધતાં બીજો ભૂયસ્કાર બંધ. તે સંજ્વલની માયા સાથે ઓગણીસ બાંધતાં ત્રીજો ભૂયસ્કાર બંધ. તે સંજ્વલન માન સાથે વીસ બાંધતાં ચોથો ભૂયસ્કાર બંધ. તે સંજ્વલન ક્રોધ સાથે એકવીસ બાંધતાં પાંચમો ભૂયસ્કાર બંધ. તે પુરુષવેદ સાથે બાવીસ બાંધતાં છઠ્ઠો ભૂયસ્કાર. તે મધ્યે હાસ્ય,

૬૨ ઉ.–દર્શનાવરણીય કર્મની નવ પ્રકૃતિને વિષે ત્રણ બંધ

અપૂર્વકરણને આઠમે ભાગે અર્ધ હતો બંધ કરતાં આઠમો ભૂયસ્કાર.
તે બંધે આત્માને જઈ ભાગે દેવપ્રાયોગ્ય નામ કર્મની અઠ્ઠાવીશ પ્રકૃતિ
બાંધતાં ત્રેપનનો બંધ: અહીંયાં પહેલાંથી પૂર્વે અઠ્ઠાવીશ પ્રકૃતિ
બાંધે આવી હો તેથી દેવપ્રાયોગ્ય મનુષ્યગતિને બધી ત્રેપન પ્રકૃતિ હો
એ આઠમો ભૂયસ્કાર. તે બંધે જિન નામ બાંધતાં ચોપનના બ
નવમો ભૂયસ્કાર. તે ત્રેપન આહારકદ્વિક સાથે બાંધતાં પંચ
નના બંધે દશમો ભૂયસ્કાર. તે પંચાવન જિન નામ સહિત બાંધ
છપ્પનના બંધે અગીઆરમો ભૂયસ્કાર. અપૂર્વકરણના પ્રથમ ભા
ગે છપ્પનને જિન નામ હીન તથા નિદ્રા અને પ્રચલા સહિત બાંધ
સતાવનના બંધે બારમો ભૂયસ્કાર. તે વળી જિનનામ સહિત અ
ઠાવનના બંધે તેરમો ભૂયસ્કાર. તે દેવાયુ સાથે અપ્રમત્તે ઓગણ
બાંધતાં ચૌદમો ભૂયસ્કાર. દેશવિરતિ ગુણઠાણે દેવપ્રાયોગ્યની અઠ્ઠાવી
પ્રકૃતિ બાંધતાં જ્ઞાના૦ પાંચ, દર્શના૦ છ, વેદનીય એક, મોહનીય તે
દેવાયુ એક, નામની અઠ્ઠાવીશ, ગોત્રની એક અને અંતરાયની પાં
એવં સાઠ પ્રકૃતિ બાંધતાં પંદરમો ભૂયસ્કાર. તે જિનનામ સહિ
એકસઠને બંધે સોળમો ભૂયસ્કાર; અહીંયાં કોઈ પ્રકારે એક છ
એક સમયે બાસઠ પ્રકૃતિનો બંધ સંભવે નહીં તેથી તેનો ભૂયસ્કા
પણ ન હોય. ચોથે ગુણઠાણે આયુ અબંધકાળે દેવપ્રાયોગ્ય નામ
અઠ્ઠાવીશ પ્રકૃતિ બાંધતાં જ્ઞાના૦ પાંચ, દર્શના૦ છ, વેદનીય એક, મો
હનીય સતર, ગોત્રની એક, નામની અઠ્ઠાવીશ અને અંતરાયની પાં
ચ એવં સડસઠ પ્રકૃતિ બાંધતાં સત્તરમો ભૂયસ્કાર. દેવાયુના બંધ સહિ
અડસઠ પ્રકૃતિ બાંધતાં અઢારમો ભૂયસ્કાર. જિનનામ સહિત ઓ
બાંધતાં ઓગણીશમો ભૂયસ્કાર. ચોથે ગુણઠાણે દેવતા હોય, તે
મનુષ્યપ્રાયોગ્ય ત્રીશ પ્રકૃતિ બાંધતાં છાસઠના બંધે વીશમો ભૂયસ્કા
મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે જ્ઞાના૦ પાંચ, દર્શના૦ નવ, વેદનીય એક, મોહની
બાવીશ, આયુની એક, નામની ત્રેવીશ, ગોત્રની એક અને અં

રે પહેલે સમયે બીજો અલ્પતર બંધ હોય ૨. તથા
જે બંધ સ્થાનકે પ્રથમ સમય પછી દ્વિતીયાદિક સમયે
જ અવસ્થિત બંધ હોય. તથા ઉપશાંતમોહે અબંધક
થઈને પડતો દશમે ગુણઠાણે ચાર બાંધે ત્યારે પહેલે સમયે
પહેલો અવક્તવ્ય બંધ હોય ૧. ઉપશાન્તમોહે સર્વથા અ
અબંધક થકો કાળ કરી અનુત્તરવિમાને ઉપજે ત્યાં ચો
ગુણઠાણે પ્રથમજ છ બાંધે ત્યાં પહેલે સમયે બીજો અ
વક્તવ્ય બંધ હોય ૨. એટલે દર્શનાવરણીય કર્મને ત્ર
બંધ સ્થાનકે બે ભૂયસ્કાર બંધ, બે અલ્પતર બંધ,
અવસ્થિત બંધ અને બે અવક્તવ્ય બંધ હોય.

મોહનીય કર્મના બંધે ૨૬ પ્રકૃતિ છે તેને વિષે દશ
સ્થાનક છે, તે કયા? ૨૨, ૨૧, ૧૭, ૧૩, ૯, ૫, ૪, ૩, ૨, ૧
કેમ ? મોહનીયની ૨૮ પ્રકૃતિ છે તેમાંથી સમ્યક્ત્વ મોહ
મિશ્રમોહનીય, એ બે બંધ ન હોય, તે ટાળી ૨૬ બંધે
તેમાં પણ ત્રણ વેદનો બંધ સમકાળે ન હોય, એકજ
બંધ હોય. અને હાસ્ય ૧, રતિ ૨; શોક ૧, અરતિ
બે યુગળ માંહેથી એકેક યુગળ એક સમયે બંધાય
૨૬ માંહેથી ૪ ટાળવે ઉત્કૃષ્ટો ૨૨ પ્રકૃતિનો બંધ
ત્વ ગુણઠાણે હોય ૧. ત્યાર પછી મિથ્યાત્વ ટળવે
ટને ૨૧ નો બંધ ૨. મિશ્રે અને અવિરતે અનંતાનુ
ટળવા માટે ૧૭ નો બંધ ૩. અપ્રત્યાખ્યાનીય
દેશવિરતિએ ૧૩ નો બંધ ૪. પ્રત્યાખ્યાનાવરણ
પ્રમત્ત પછી અપૂર્વકરણસને ૯ નો બંધ; યદ્યપિ
રતિ શોક ટળ્યાં છે તો પણ તે ઠામે હાસ્ય રતિ
૯ નો જ બંધ હોય ૫. હાસ્ય, રતિ, ભય અને
ચાર ટળવે અનિવૃત્તિને પહેલે ભાગે પાંચનો બં
ભાગે પુરુષવેદ ટળવે ૪ નો બંધ ૭. ચોથે ભાગે

આઠ અલ્પતર બંધ હોય, દશ અવસ્થિત બંધ હોય અને બે અવક્તવ્ય બંધ હોય. ૨૬.

---

૨૩ ૨૫ ૨૬ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૧
તિપણછઅટ્ઠનવહિઆ વીસા તીસેગતીસ ઇગ નામે;
છસ્સગઅટ્ઠતિબંધા, સેસેસુ ઠાણમિક્કિક્કં ॥ ૨૫ ॥

તિપણછઅટ્ઠનવહિયા વી સા-ત્રણ, પાંચ, છ, આઠ અને નવ અધિક વીશ એટલે ૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૨૯ પ્રકૃતિનાં બંધસ્થાન	છ-છ ભૂયસ્કાર બંધ
	સગ-સાત અલ્પતર બંધ
	અટ્ઠ-આઠ અવસ્થિત બંધ
	તિબંધા-ત્રણ અવક્તવ્યબંધ
તીસ-ત્રીશ પ્રકૃતિનું બંધ સ્થાન.	સેસેસુ-બાકીના (જ્ઞાનાવરણ, વેદનીય, આયુ, ગોત્ર અને અંતરાય) કર્મને વિષે
એગતીસ-એકત્રીશનું બંધ સ્થાન	ઠાણ-બંધસ્થાન
ઇગ-એક પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન	ઇક્કિક્કં-એક એક
નામે-નામ કર્મને વિષે	

અર્થ:—ત્રેવીશ, પચીશ, છવીશ, અઠ્ઠાવીશ, ઓગણત્રીશ, ત્રીશ, એકત્રીશ અને એક પ્રકૃતિનાં (એમ આઠ) બંધસ્થાન નામકર્મને વિષે હોય. છ ભૂયસ્કાર, સાત અલ્પતર, આઠ અવસ્થિત અને ત્રણ અવક્તવ્ય બંધ હોય અને બાકીના કર્મને વિષે એક એક બંધસ્થાન હોય. ૨૫

વિવેચન—નામકર્મની બંધે ૬૭ પ્રકૃતિ છે તેને વિષે ૮ બંધ સ્થાનક છે, તે ક્યા? ૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૧. તે કેમ? વર્ણચતુષ્ક ૪, તૈજસ ૫, કાર્મણ ૬, અગુ-

દેકાણે ત્રસ કહીયે, એ ૨૯ પર્યાપ્તપંચેંદ્રિય તિર્યંચયોગ
બાંધે, એ પાંચમું બંધ સ્થાનક ૫. તથા પૂર્વોક્ત ૨૮ માં
આહારકદ્વિક મેળવીએ અને સ્થિર, શુભ, યશ જ કહીએ
પ્રતિપક્ષી ન કહીએ, એ ૩૦ દેવયોગ્ય અપ્રમત્તસંયત બાં
અથવા પૂર્વોક્ત ૨૮ માંહે વજ્રઋષભનારાચ સંઘયણ
જિનનામ ૨, એ બે મેળવીએ અને દેવદ્વિકને ઠામે (ઠેકાણે
મનુષ્યદ્વિક કહીયે, એ ૩૦ મનુષ્યયોગ્ય સમ્યગ્દૃષ્ટિ દેવ
બાંધે, એ છઠ્ઠું બંધ સ્થાનક ૬. તથા દેવયોગ્ય ૩૦ માં
જિનનામ મેળવીએ, એ ૩૧ દેવયોગ્ય અપ્રમત્ત ગ
અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનવર્ત્તિ સાધુ બાંધે, એ સાતમું બં
સ્થાનક ૭. તથા અપૂર્વાદિ ત્રણ ગુણઠાણે રહ્યો થકો શ
એક યશઃકીર્ત્તિ સહુલે ૧ બાંધે પણ કોઈ ગતિયો
નહીં, એ આઠમું બંધસ્થાનક ૮. હવે એ ૮ બંધસ્થાન
વિષે ૭ ભૂયસ્કાર હોય, સાત અલ્પતર હોય, ઉ
અવસ્થિત હોય અને ત્રણ અવક્તવ્ય હોય. તે કેમ? કે
જીવ અપર્યાપ્ત એકેંદ્રિય યોગ્ય ૨૩ બાંધીને તથા
વિશુદ્ધિપણે ૨૫ બાંધે, ત્યારે પહેલે સમયે પહેલો ભૂયસ
હોય ૧. તે વાર પછી ૨૬ બાંધતે બીજો ભૂયસ્કાર.
બાંધતે ત્રીજો ૩. ૨૯ બાંધતે ચોથો ૪. ત્રીશ બાંધતે પાંચ
૫. આહારકદ્વિક યુક્ત ૩૦ બાંધીને ૩૧ બાંધતે પહેલે સમયે
ભૂયસ્કાર ૬. અથવા એક યશઃકીર્ત્તિ બાંધતો એણિથી પ
અપૂર્વકરણે ૩૧, અથવા ૩૦, અથવા ૨૯, અથવા ૨૮ બાંધે,
પહેલે સમયે ભૂયસ્કાર હોય એ પણ છઠ્ઠો જ, પણ સાત
નહીં. જે ભણી એકત્રીશાદિક અધિકી બાંધે તે
છે, નવી નથી તે માટે. એ ૬ ભૂયસ્કાર બંધ સ્થાન
હવે અલ્પતર બંધ ૭ છે, તે આ પ્રમાણે-અપૂર્વક
દેવગતિયોગ્ય ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ બાંધીને એણિ ચ

આઠ કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિને વિષે બંધસ્થાન તથા ભૂયસ્કારાદિ બંધનું કોષ્ટક.

મૂળકર્મ ૮	જ્ઞાનાવરણ	દર્શનાવરણ	વેદનીય	મોહનીય કર્મ	આયુઃ	નામકર્મ	ગોત્ર	અંતરાય
ઉત્તર પ્રકૃતિ	૫	૯	૨	૨૬	૪	૬૭	૨	૫
બંધસ્થાન	૧	૩	૧	૧૦	૧	૮	૧	૧
કેટલી પ્રકૃતિના બંધ સ્થાન.	૫	૯,૬,૪	૧	૨૨,૨૧,૧૭,૧૩,૯,૫,૪,૩,૨,૧.	૧	૨૩,૨૫,૨૬,૨૮,૨૯,૩૦,૩૧,૧.	૧	૫
ભૂયસ્કાર બંધ	૦	૨	૦	૯	૦	૬	૦	૦
અલ્પતર બંધ	૦	૨	૦	૮	૦	૭	૦	૦
અવસ્થિત બંધ	૧	૩	૧	૧૦	૧	૮	૧	૧
અવક્તવ્ય બંધ	૧	૨	૦	૨	૧	૩	૧	૧

અર્થ:—વીશ કોડાકોડ સાગરોપમની
નામકર્મ અને ગોત્રકર્મની હોય. મોહનીયકર્મ
કોડી સાગરોપમ હોય. બાકીના ચાર ક
કોડાકોડી સાગરોપમ હોય. નારકી અને દેવ
વિષે તેત્રીસ સાગરોપમ સ્થિતિ હોય. ૨૬

વિવેચન—હવે સ્થિતિબંધ કહે છે.—
સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ નામકર્મ અને ગ
સિત્તેર ૭૦ કોડાકોડી સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ
યકર્મની હોય. ઇતર તે જ્ઞાનાવરણીય ૧, દ
વેદનીય ૩ અને અંતરાય ૮, એ ચાર કર્મની
સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ હોય, નારકી
આયુ કર્મની ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ તેત્રીશ સાગ
એ ૩૩ સાગરોપમ કહ્યાં તે ભોગ્યકાળ આશ્ર
બાંધે તે તો પૂર્વ કોડીને ત્રીજે ભાગે અધિક ૩૩
ભગવતી મધ્યે શતક ૬ ના ત્રીજા ઉદ્દેશે એ
અષ્ટવિધ બંધકનો કાળ પણ ૩૩ સાગરોપમ
ભાગે અધિક અને છમાસે ઊણો કહ્યો છે, તે
પૂર્વ કોડીને ત્રીજે ભાગે અધિક *આયુઃ કર્મની

જઘન્ય સ્થિતિ બંધ.

સુત્તં અકસાય ઠિઈ, બાર મુહુત્તા જહ
અટ્ઠ નામગોએસુ, સેસએસું મુહુત્તં તે

---

* આયુકર્મને વિષે દેવાયુ અને નરકાયુની
વધારે હોવાથી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધમાં ગ્રહણ

આસીસ-આળીસ કોડાકોડી સાગરોપમ.
કસાઅેસું-કષાયોને વિષે.
મિઉલહુનિદ-મૃદુ, લઘુ, સ્નિગ્ધપર્શ,
ઉણ્હસુરહિ-ઉષ્ણસ્પર્શ, સુરભિગંધ
સિયમહુરે-શ્વેતવર્ણ અને મધુર રસને વિષે
દસ-દશ કોડાકોડી સાગર.
દોસડ્ઢસમહિયા-અઢી કોડાકોડી સાગરોપમ અધિક
તે-તે(દશ કોડાકોડી સાગરોપ
હાલિદ્દંબિલાઈણં—પીતવર્ણ, આમ્લરસ વગેરે
જાણવી.

અર્થ—૧૬ કષાયોને વિષે આળીસ કોડાકોડી સાગરોપમ હોય; મૃદુ, લઘુ, સ્નિગ્ધ અને ઉષ્ણસ્પર્શ, સુરભિગંધ શ્વેતવર્ણ અને મધુરરસને વિષે દશ કોડાકોડી સાગરોપમ હોય અને તે (દશ કોડાકોડીસાગરોપમ) અઢી કોડાકોડી સાગરોપમ અધિક સ્થિતિ પીતવર્ણ અને આમ્લરસ વગેરે જાણવી. ૨૯

વિવેચન—સોળ કષાયની આળીસ કોડાકોડી સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ હોય. મૃદુસ્પર્શ ૧, લઘુ ૨, સ્નિગ્ધસ્પર્શ ૩, ઉષ્ણસ્પર્શ ૪, સુરભિગંધ ૫, ૬ અને મધુરરસ ૭, એ સાતની દશ કોડાકોડી સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ હોય. હેઠલા વર્ણ રસને વિષે અઢી અઢી વધારીએ, તે આ પ્રમાણે—હારિદ્ર (પીળો) વર્ણ તથા આમ્લ રસની સાડાબાર, રક્ત વર્ણ તથા કષાયેલ રસની પંદર, તથા કટુકરસની સાડાસત્તર અને કૃષ્ણવર્ણ તથા તિક્ત રસની વીશ કોડાકોડિ સાગરોપમની* સ્થિતિ હોય. ૨૯

---

* જો કે વર્ણ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શ એ વર્ણ ... માં મહણ કરેલ છે અને કર્મપ્રકૃતિ

હોય એમ જાણવું.

હવે અબાધાકાળ કહે છે.—જે મૂળ પ્રકૃતિ તથા ઉત્તર પ્રકૃતિની જેટલા કોડાકોડિ સાગરોપમની સ્થિતિ હોય તે પ્રકૃતિને તેટલા શત (સો) વર્ષનો *અબાધાકાળ હોય; બાંધ્યા પછી પણ એટલા કાળલગે તે કર્મ ઉદય ન આવે તે અબાધાકાળ કહીએ. તથા મયાહણિયા કમ્મટ્ઠિઈ કમ્મનિસેગો। ઇતિપ્રજ્ઞાપનાયાં ત્રેવીશમે પદ પાઠ છે, તદ્યાર્થ.—પોતપોતાને અબાધાકાળે હીન જે કર્મસ્થિતિ તે કર્મનો નિષેક કહેતાં ભોગ્યકાળ જાણવો. નિષેક તે કર્મને ઉદયકાળે પ્રથમ બહુ પ્રદેશા ભેળા ઉદય આવે અને પછી સમયે સમયે હીન હીનતા થાય. યાવત્ કર્મની સ્થિતિને છેલ્લે સમયે અત્યંત અ ઉદય હોય; એ નિષેક કહીએ. ૩૨.

ગુરૂ કોડિકોડિ અંતો, તિત્થાહારાણ ભિન્નમુહુ બાહા
લહુ ઠિઇ સંખ ગુણૂણા, નરતિરિઆણાઉ પલ્લતિગં

ગુરૂ—ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ.
કોડિકોડિઅંતો—અંતઃકોડાકોડિ સાગરોપમ.
તિત્થાહારાણ—તીર્થંકર નામ કર્મ અને આહારક દ્વિકની
ભિન્નમુહુ—અંતર્મુહૂર્ત.
બાહા—અબાધાકાળ.

લહુઠિઇ—જઘન્યસ્થિતિ
સંખગુણૂણા—સંખ્યાત ઓછી
નરતિરિયાણ—મનુષ્ય ને તિર્યંચન
આઉ—આયુષ્યની.
પલ્લતિગં—ત્રણ પલ્

* જેમકે પાંચ અંતરાય, પાંચ જ્ઞાનાવરણ, નવ દર્શનાવરણ અને અસાતા વેદનીય, એ વીશ પ્રકૃતિનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ત્રીશ કોડાકોડિ સાગરોપમ છે તો તેનો ઉત્કૃષ્ટ અબાધાકાળ ત્રણ એટલે ત્રણ હજાર વર્ષનો હોય અને ત્રણ હજાર વર્ષ હીન થાય એ પ્રકારે સર્વ પ્રકૃતિઓને માટે

સર્વે જિનનામનો નિરંતર બંધ કરી પછી અબંધક થઇને અં-તર્મુહૂર્તે તેરમે ગુણઠાણે જિનનામનો ઉદય થાય અને આ-હારકનો અપ્રમત્તે બાંધીને અંતર્મુહૂર્તે પ્રમત્તે ઉદય આવે તે માટે એ અબાધાકાળ ઘટે. તથા એ આઠ પ્રકૃતિની જઘન્ય સ્થિતિ પણ અંતઃ કોડાકોડિ સાગરોપમ પ્રમાણ હોય. પણ એટલું વિશેષ જે ઉત્કૃષ્ટી અંતઃકોડાકોડી થકી જઘન્ય અંતઃકોડાકોડિ તે સંખ્યાત ગુણેહીણી(ઓછી)જાણવી. જે ભણી અંતર્મુહૂર્તની પરે અંતઃકોડાકોડિના પણ અ-સંખ્યાતા ભેદ હોય, તે માટે ઇહાં વિરૂદ્ધ નહીં. મનુષ્યાયુ તિર્યગાયુની ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ ત્રણ પલ્યોપમની હોય; અહિં બંધ ન કહી તો પણ પૂર્વ કોડિને ત્રીજે ભાગે અ-ધિક જાણવી. તેટલે આયુ થાકતે પરભવાયુ બાંધે તે માટે એટલો અબાધાકાળ ઉત્કૃષ્ટો જાણવો અને ત્રણ પલ્યોપમ તે ભોગ્ય કાળ જાણવો. ૩૩.

ઇગવિગલ પુવ્વકોડી,પલિઆસંખંસ આઉચઉ અમણા
નિરૂવક્કમાણ છમાસા, અબાહ સેસાણ ભવતંસો ॥૩૪॥

ઇગવિગલ-એકેંદ્રિય અને વિ-કલેંદ્રિય.
પુવ્વકોડી-પૂર્વ કોડી વર્ષનું આયુષ્ય બાંધે.
પલિઆસંખંસ-પલ્યોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ.
આઉચઉ-આયુષ્ય ચતુષ્ક (ચારે આયુષ્ય.)
અમણા-અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિય પર્યાપ્તા.
નિરૂવક્કમાણ-નિરૂપક્રમ આ-યુષ્યવાળાને.
છમાસા-છ મહિના.
અબાહ-અબાધા કાળ (હોય છે.
સેસાણ-બાકીના (અસંખ્યા-ત વર્ષના આયુષ્ય વાળા સોપ ક્રમી અને નિરૂપક્રમી)ને.
ભવતંસો-ભવનો ત્રીજો ભાગ.

દર્શનાવરણને વિષે. | ચં અને ઉચ્ચ ગોત્રને વિષે.
ભિન્નમુહુત્તં-અંતર્મુહૂર્ત. | બારસ-બાર મુહૂર્ત.
તે અટ્ઠ-આઠ મુહૂર્ત. | ય-અને
જસુચ્ચે-યશકીર્તિ નામ ક- | સાએ-શાતા વેદનીયને વિષે,

અર્થ:—સંજ્વલન લોભ, પાંચ અંતરાય, પાંચ જ્ઞાનાવરણ અને ચાર દર્શનાવરણને વિષે જઘન્ય સ્થિતિબંધ અંતર્મુહૂર્ત હોય. યશ નામકર્મ તથા ઉચ્ચગોત્રને વિષે આઠ મુહૂર્ત અને શાતાવેદનીયનેવિષે બાર મુહૂર્ત જઘન્ય સ્થિતિબંધ હોય. ૬૫.

વિવેચન—હવે ઉત્તર પ્રકૃતિનો જઘન્ય સ્થિતિ બંધ કહે છે-સંજ્વલન લોભ ૧, પાંચ અંતરાય ૬, પાંચ જ્ઞાનાવરણીય ૧૧ અને ચાર દર્શનાવરણીય ૧૫. એ પંદર પ્રકૃતિનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ ભિન્નમુહૂર્તનો હોય; સંજ્વલન લોભનો નવમા ગુણઠાણાને છેડે અને ૧૪ પ્રકૃતિનો દશમાને છેડે પોતાના બંધને વિચ્છેદ કાળે હોવો બંધ અંતર્મુહૂર્તનો જ બંધાય તે માટે. યશ નામ અને ઉચ્ચૈર્ગોત્ર એ બેનો જઘન્ય બંધ આઠ મુહૂર્તનો દશમા ગુણઠાણાને અંતે હોય. શાતાવેદનીયનો સાંપરાય (કષાય પ્રત્યયક) બંધ જઘન્યથી બાર મુહૂર્તનો દશમાને અંતે હોય. ૩૦.

દોઇગમાસો પક્ખો, સંજલણતિગે પુમટ્ઠ વરિસાણિ;
સેસાણુક્કોસાઓ, મિચ્છત્તઠિઇઇ જં લદ્ધં ॥ ૩૬ ॥

દોઇગમાસો-બે માસ અને એકમાસ. | તિગને વિષે.
પક્ખો-પખવાડીઉં. | પું-પુરુષ વેદે.
સંજલણતિગે—સંજ્વલન- | અટ્ઠવરિસાણિ-આઠ વર્ષ.
| સેસાણ-બાકીની પંચાશી

એ ચાર સ્પર્શ, એ ૧૭ પ્રકૃતિની સાતીયા એક ભાગ; બીજા સંઘયણ-સંસ્થાનની પાંત્રીશીયા ૭ ભાગ; ત્રીજા સંઘયણ-સંસ્થાનની પાંત્રીશીયા સાત ભાગ; ચોથા સંઘયણ-સંસ્થાનની પાંત્રીશીયા આઠ ભાગ; પાંચમા સંઘયણ-સંસ્થાનની પાંત્રીશીયા નવ ભાગ; છેવટ્ઠા સંઘયણ અને હુંડ સંસ્થાનની સાતીયા બે ભાગ; હારિદ્રવર્ણ અને આમ્લરસની અઠ્ઠાવીશીયા પાંચ ભાગ; લોહિતવર્ણ અને કષાયરસની અઠ્ઠાવીશીયા ૭ ભાગ; નીલવર્ણ અને કટુરસની અઠ્ઠાવીશીયા સાત ભાગ; કૃષ્ણવર્ણ, તિક્તરસ, દુર્ગંધ, ખર સ્પર્શ, ગુરુસ્પર્શ, રૂક્ષસ્પર્શ અને શીતસ્પર્શ, એ સાતની સાતીયા બે ભાગ; વર્ણચતુષ્ક, અગુરુલઘુ, ઉપઘાત, પરાઘાત, ઉશ્વાસ, અસ્થિરષટ્ક, ઔદારિકદ્વિક, તિર્યગ્દ્વિક, એકેંદ્રિય તથા પંચેંદ્રિય જાતિ, નિર્માણ નામ, આતપ, ઉદ્યોત, કુખગતિ, સ્થાવર, તૈજસ, કાર્મણ, નીચગોત્ર, અરતિ, શોક, ભય, દુગ્છા અને નપુંસકવેદ, એ ૩૩ પ્રકૃતિની જઘન્યસ્થિતિ એક સાગરોપમના સાતીયા બે ભાગ હોય. ઇહાં વર્ણાદિક ૨૦ ની સ્થિતિ જૂદી જૂદી કહી પણ બાંધે સામાન્યપણે ચાર જ લઈયે. એ ૮૫ પ્રકૃતિની સ્થિતિ કહી તે વળી પલ્યોપમને અસંખ્યાતમે ભાગે ઓછી કરીએ તેને જઘન્ય સ્થિતિ કહીએ, એ એકેંદ્રિયમાં જ પામીએ. 'પંચસંગ્રહને અભિપ્રાયે' પણ એમ જ વ્યાખ્યા છે. તથા 'કર્મપ્રકૃતિને અભિપ્રાયે કાંઈક ફેર પડે છે, પણ તે વિચારવા યોગ્ય છે. વળી પન્નવણા સૂત્રને ત્રેવીશમે પદે જઘન્ય સ્થિતિ એમ જ કહી છે. ઈહાં પલ્યોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ હીન નથી કહ્યો પણ આગલી ગાથાએ કહેશે તે માટે ઇહાંપણ કહેવો. ૨૨ પ્રકૃતિનો જઘન્ય બંધ પૂર્વે કહ્યો, ૮૫ નો એકેંદ્રિયને વિષે ઈહાં કહ્યો. વૈક્રિયષટ્ક તો પંચેંદ્રિય જ બાંધે

રૂપ જે ... થાય અને પૂરો થાય, તેને કોરાકોડ વ્યૂંપ
... અર્થે થાય, તે સૂક્ષ્મ અને ... ૯૯

અનુસમય પ્રદેશાપહારે, ઉદ્ધરિત ... નુપૂર્ણત્વાત્
... કોટાય, ... સૂક્ષ્મપૂર્વાણા ॥ ૯૧ ॥

અનુસમય-સમયે સમયે,	...
અનુપહાર-ઉદ્ધરિત-ખાલી,	...
અને ...	...
...	...

અર્થ:-તેને સૂક્ષ્મ (...) ... ખાલી કરતાં,
... અને ... એક ... અને ... સૂક્ષ્મ
... અને ... થાય છે. ૯૧

વિવેચન—એક ... ને માટે ... તે માટે
... અને ... કરી
... ત્યારે ... ભાગ ... એક ...
... થાય; તે ... અનુક્રમે
... હોય, તો ... તેમ ... ને ...
... કહ્યું છે. ... સૂક્ષ્મ ... તે
... હોય એમ કહ્યું છે. તે ... જાણવું.
તથા તે ... ૧૬૭૭૭૨૧૬ ... આકાશ ...
... ત્યારે ... સુધ-
ના ... એક સૂક્ષ્મ
... ૯૯૯૬ આકાશ અને
... ૩૩૯૩ ... એવા ૨૯૫૮ ...
... ત્યારે ... પૂરો થાય અને

ય માટે. શેષ ૧૧૬ પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ
સંક્લિષ્ટ પરિણામી મિથ્યાત્વી જ બાંધે, તેનો
ક્લેશ હેતુક છે તે માટે. અને ત્યાં તિર્યંચાયુ અને મનુ-
ઉત્કૃષ્ટ તત્પ્રાયોગ્ય વિશુદ્ધ પરિણામી બાંધે.
ગુણઠાણાને વિષે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બંધ કહ્યો. ૪૨

ગતિને વિષે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બંધ.

ુમાઉગતિગં,તિરિમણુઆ સુરવિઉવ્વિનિરયદુગં
ાવરાયવ, આઇસાણા સુરૂક્કોસં ॥ ૪૩ ॥

ુહુમાઉગતિગં'–વિ-　　કદ્વિકને.
, સૂક્ષ્મત્રિક અને　　એગિંદિથાવરાયવ–એકેંદ્રિ-
ત્રિક.　　ય જાતિ, સ્થાવર નામ અ-
ુયા–(મિથ્યાત્વી)　　ને આતપ નામકર્મને.
અને મનુષ્ય.　　આઇસાણા–ઇશાન સુધીના
વ્વિનિરયદુગં'–સુર　　સુરા–દેવો.
ંક્રિયદ્વિક અને નર-　　ઉક્કોસં'–ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિએ બાંધે.

ર્થ:—મિથ્યાત્વી તિર્યંચ અને મનુષ્ય-વિકલેંદ્રિયત્રિક,
ક અને આયુષ્યત્રિકને તથા સુરદ્વિક, વૈક્રિયદ્વિક અને
કને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિએ બાંધે. ઇશાન દેવલોક પર્યંતના
એકેંદ્રિય જાતિ, સ્થાવર નામ અને આતપ નામ-
ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિએ બાંધે. ૪૩
વિવેચન—હવે ગતિને વિષે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બંધ કહે છે.–
ત્રિક ૮, સૂક્ષ્મત્રિક ૬, દેવાયુવર્જીને આયુત્રિક ૯, સુરદ્વિક
ક્રિયદ્વિક ૧૩ અને નરકદ્વિક ૧૫, એ ૧૫ પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટ-

અને જિનનામને. | સંજલણપુરિસ-સંજ્વલન
અનિઅટ્ટિ-અનિવૃત્તિ બાદર | કષાય અને પુરૂષ વેદનો.
સંપરાયવાળો | લહુ-જઘન્ય સ્થિતિ બાંધે.

અર્થ—તિર્યંચદ્વિક, ઔદારિકદ્વિક, ઉદ્યોત નામકર્મ અને છેવાને સંઘયણને દેવતા અને નારકી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિએ બાંધે. બાકીની ૯૨ પ્રકૃતિને ચારે ગતિવાળા મિથ્યાત્વી જીવ બાંધે. અપૂર્વકરણ ગુણઠાણે વર્તતો ક્ષપક શ્રેણિવાળો આહારકદ્વિક અને જિન નામને જઘન્ય સ્થિતિએ બાંધે. અનિવૃત્તિ બાદર સંપરાયવાળો સંજ્વલન કષાય અને પુરૂષવેદનો જઘન્ય સ્થિતિ બંધ કરે. ૪૮

વિવેચન—તિર્યંચદ્વિક ૨, ઔદારિકદ્વિક ૪, ઉદ્યોત ૫, છેવટ્ઠું સંઘયણ ૬, એ છ પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ દેવતા નારકી મિથ્યાત્વીજ બાંધે. મનુષ્ય તિર્યંચ ન બાંધે, તે તો તદ્યોગ્ય સંકલેશે વર્તતો એ છની ઉત્કૃષ્ટપણે પણ ૧૮ કોડાકોડિ સાગરોપમની મધ્યમજ સ્થિતિ બાંધે અને તેથી અધિક સંકલેશે વર્તતા તો તે બંધ અતિક્રમીને નરક યોગ્યજ બાંધે તે માટે તે ન બાંધે. અને દેવતા નારકી તો ઉત્કૃષ્ટ સંકલેશે વર્તતા પણ તિર્યંચ યોગ્યજ બાંધે, ત માટે એ ૬ પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટી ૨૦ કોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ બાંધે. તે દેવતા પણ સનત્કુમારથી સહસ્રાર લગેના જાણવા; હેઠલા નહી. શેષ ૯૨ પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિ ચારે ગતિના મિથ્યાત્વી બાંધે. ત્યાં પણ સાતા ૧, હાસ્ય ૨, રતિ ૩, સ્ત્રીવેદ ૪, પુંવેદ ૫, અંત્યવર્જીને પાંચ સંસ્થાન અને પાંચ સંઘયણ ૧૫, મનુષ્યદ્વિક ૧૭, શુભખગતિ ૧૮, સ્થિરષટ્ક ૨૪ અને ઉચ્ચૈર્ગોત્ર ૨૫, એ ૨૫ પ્રકૃતિની તદ્યોગ્ય સંકલેશે વર્તતા ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાંધે અને શેષ ૬૭ ની ઉત્કૃષ્ટ સંકલેશે વર્તતા ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાંધે.

તિર્ય અને આહારકના આયુષ્યને જઘન્ય સ્થિતિબંધ બાંધે અને
બાકી પ્રકૃતિનો એકેંદ્રિય આદીની ૯૫ પ્રકૃતિનો જઘન્ય
સ્થિતિ બંધ કરે. ૪૫

વિવેચન—જ્ઞાનાવરણીય ૫, દર્શનાવરણ ૪, ઉપઘાતાદિ ૪,
પાંચ અંતરાય ૫, ચાર સંજ્વલન ૪, અને પાંચ અંતરાય
૧૭, એ સત્તરની જઘન્ય સ્થિતિ સૂક્ષ્મસંપરાયે ક્ષપક એ ગુણઠાણે
ઉત્કૃષ્ટ વિશુદ્ધ જીવ બાંધે; તે અતિ શુદ્ધ છે માટે. નરકદ્રિક,
દેવદ્રિક, વૈક્રિયદ્રિક, એ વૈક્રિયષટ્ક અસંજ્ઞીપંચેંદ્રિય
પંચેંદ્રિય જઘન્ય સ્થિતિનાં બાંધે. અસંજ્ઞીપંચેંદ્રિય એ
દેવ આયુ પ્રકૃતિને અસંજ્ઞાનાવે બાંધે. તેણી એકથી
જઘન્ય સ્થિતિ વૈક્રિયષટ્કની છે તે અસંજ્ઞીજ બાંધે. એકે-
દ્રિય તથા વિકલેંદ્રિય તો બાંધેજ નહીં અને સંજ્ઞી પંચેંદ્રિય
અધિક ઉત્કૃષ્ટ બાંધે તે માટે તે નહીં. સંજ્ઞી અને અતિ
શુદ્ધથી અસંજ્ઞી પણ એ જઘન્ય સ્થિતિના બાંધે.
એકેંદ્રિયાદિક પણ તિર્યંચમાંજ ઘણું બાંધે. શેષ ૯૫ પ્રકૃ-
તિની જઘન્યસ્થિતિ બાદર પર્યાપ્ત એકેંદ્રિયજ બાંધે, તથા-
વિધ શુદ્ધિ માટે; અન્ય એકેંદ્રિય તો તેવી શુદ્ધિ રહિત
માટે અધિક બાંધે અને વિકલેંદ્રિય પંચેંદ્રિય તો સ્વભાવે
જ અધિકી બાંધે. તે માટે તે નહીં. ૪૫

સ્થિતિ બંધને વિષે મૂળ પ્રકૃતિના ભાંગ.

ઉક્કોસજહન્નેઅર, ભંગા સાઈ અણાઈ ધુવ અધુવા;
ચઉહા સગ અજહન્નો, સેસતિગે આઉચઉસુ દુહા॥૪૬॥

ઉક્કોસ-ઉત્કૃષ્ટ બંધ, | ઇઅર-અનિયરી-અજઘન્ય-
જહન્ન-જઘન્ય બંધ.

અર્થ:—સંજ્વલન કષાય, નવ આવરણ અને પાંચ અંતરાય સંબંધી અજઘન્ય બંધ ચાર ભેદે છે અને એજ પ્રકૃતિઓના બાકીના ત્રણ બંધને વિષે સાદિ અને અધ્રુવ બંધ હોય. બાકીની ૧૦૨ પ્રકૃતિ સંબંધી જઘન્યાદિ ચાર પ્રકારનો બંધ તેવીજ રીતે (સાદિ-અધ્રુવ) છે. ૪૭

વિવેચન—હવે ઉત્તર પ્રકૃતિને વિષે ભાંગા કહે છે.—ચાર સંજ્વલન ના કષાય ૪, પાચ જ્ઞાનાવરણીય ૯, ચાર દર્શનાવરણીય ૧૩ અને પાંચ અંતરાય ૧૮, એનો અજઘન્ય બંધ ચાર ભેદે હોય. ઉપશમશ્રેણિવાળાને ૧૮ પ્રકૃતિનો અજઘન્ય બંધ કહીએ: તે ઉપશાંતમોહાવસ્થાએ અબંધક થઇને પડતો પાછો અજઘન્ય બાંધે તે સાદિ ૧, ઉપશાન્તમોહાવસ્થા પામ્યા અગાઉ કોઇવારે વ્યુચ્છેદ નથી ગયો તે માટે અનાદિ ૨, અભવ્યને અંત નથી તે માટે ધ્રુવ ૩ અને ભવ્યને અંત છે તે માટે અધ્રુવ ૪. એ ૧૮ પ્રકૃતિના શેષ જઘન્ય ૧, ઉત્કૃષ્ટ ૨ અને અનુત્કૃષ્ટ ૩ એ ત્રણ બંધને વિષે સાદિ ૧, અધ્રુવ ૨, એ બે ભાંગા હોય. તે કેમ? ક્ષપક શ્રેણિએ પોતપોતાના બંધના ઉચ્છેદ સમય અગાઉ જઘન્ય બંધ હોય, તે પ્રથમજ બાંધવા માંડ્યો છે તે માટે સાદિ ૧, આગળ અબંધક થયો તે માટે અધ્રુવ ૨. ઉત્કૃષ્ટ બંધ તો સંજ્ઞી પંચેંદ્રિય મિથ્યાત્વી કરે તે તો અંતર્મુહૂર્ત રહે પછી વળી અનુત્કૃષ્ટ કરે, એમ આરાહણ (ચઢવું) અવતરણે (ઉતરવું) કરીને બેને સાદિ અધ્રુવપણું હોય. શેષ ૧૦૨ પ્રકૃતિનો ચારે પ્રકારે બંધ તે પણ એમજ સાદિ ૧, અધ્રુવ ૨. એ બે ભાંગે હોય. તે કેમ? નિદ્રાપંચક ૫, મિથ્યાત્વ ૬, બાર કષાય ૧૮, ભય ૧૯, જુગુપ્સા ૨૦, તૈજસ ૨૧, કાર્મણ ૨૨, વર્ણચતુષ્ક ૨૬, ઉપઘાત ૨૭, અગુરુલઘુ ૨૮ અને નિર્માણ ૨૯, એ ઓગણત્રીશ પ્રકૃતિનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ સર્વ વિશુદ્ધ બાદર

એકેંદ્રિય પર્યાપ્તો કરે. તે મુહૂર્ત પછી સંક્લિષ્ટ થઈને અ-
જઘન્ય બંધ કરે, વળી તે મુહૂર્તાંતરે તથા ભવાંતરે શુદ્ધિ
પામીને જઘન્ય સ્થિતિ બંધ કરે; એમ જઘન્ય અજઘન્યની
પરાવૃત્તિ હંમેશાં થાય માટે એ જઘન્ય અજઘન્ય બંધ સાદિ
અધ્રુવ હોય. અને એ ૬૮ નો ઉત્કૃષ્ટ બંધ તો સર્વ સંક્લિષ્ટ
સંજ્ઞી પંચેંદ્રિય પર્યાપ્તો જ કરીને વળી મુહૂર્ત્તે અનુત્કૃષ્ટ
બંધ કરે વળી કાળાંતરે ઉત્કૃષ્ટ કરે, એમ એ બે પણ સાદિ
અધ્રુવ હોય. અને શેષ ૭૩ પ્રકૃતિ તે તો અધ્રુવબંધી છે
તેના જઘન્ય ૧, અજઘન્ય ૨, ઉત્કૃષ્ટ ૩ અને અનુત્કૃષ્ટ ૪,
એ ચાર બંધ તે અધ્રુવબંધી છે માટે જ સાદિ અને અધ્રુવ
એમ બે બે હોય. એટલે ૧૮ પ્રકૃતિના એકેકીના દશ દશ
ભાંગા ૧૮૦ ભાંગા થાય અને ૧૦૨ પ્રકૃતિના એકેકીના આઠ
આઠ ભાંગા ૮૧૬ ભાંગા થાય. એ બે મળીને ૯૯૬ ઉત્તર
પ્રકૃતિના ભાંગા થાય અને મૂળ પ્રકૃતિના ૭૮ ભાંગા, એ સર્વ
મળીને એક હજાર ચુમ્મોતેર (૧૦૭૪) સ્થિતિ બંધના
ભાંગા થાય ૪૭

ગુણઠાણે સ્થિતિબંધ.

આઊ અપુવ્વંતે અયરંતો કોડિકોડિઓ ન હિગો;
બંધો ન હુ હીણો ન ય, મિચ્છે ભવિઅરસન્નિંમિ ॥૪૮॥

આઊ-અપુવ્વંતે-આયુવર્જ સમકિત થકી માંડીને અપૂર્વકરણ ગુણઠાણા સુધી	ન હિગો-ન અધિક (બંધ) હોય.
	બંધો-બંધ.
અયરંતો કોડિકોડીઓ-	નહુ-નજ હોય.
સાગરોપમ કોડાકોડીથી	હીણો-હીન-ઓછો.

સ્થિતિ અને અનુભાગ બં-
ધને વિષે.

ન બંધ જ હોય.
મિચ્છે-મિથ્યા દ્રષ્ટિ.
અવિરયસમ્મત્તિ-અવ્રત

અર્થઃ—સાસ્વાદનથી અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાન પર્યંત અંતઃ કોડાકોડી સાગરોપમથી અધિક બંધ ન હોય, તેમજ તેનાથી હીન બંધ ન જ હોય. મિથ્યાદ્રષ્ટિ અભવ્ય અને અભવ્ય સંજ્ઞિને વિષે પણ હીન બંધ ન જ હોય. ૪૯

વિવેચન—હવે સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયને ગુણઠાણે કર્મની સ્થિતિ બંધ કહે છે.—ગાથા ૪૮, ૪૯ અને ૫૦ કોડાકોડી સાગરોપમનો સ્થિતિ બંધ છે તે મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે હોય ત્યાર પછી સાસ્વાદન ગુણઠાણાથી માંડીને અપૂર્વકરણ લગે અંતઃકોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ બંધ હોય પણ તેથી અધિક ન હોય. અંતઃકોડાકોડી થકી અધિક તો મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે હોય. તથા સિદ્ધાન્તે એમ કહ્યું છે કે ગ્રંથિભેદ કર્યા પછી મિથ્યાત્વે જાય તો પણ અંતઃ કોડાકોડી સાગરોપમથી અધિકી સ્થિતિ ન બાંધે. કદાચ મ મોટાક કષાય, ઉત્કૃષ્ટ-અધિકી સ્થિતિ ન બાંધે. અને કર્મગ્રંથને મતે તો ગ્રંથિભેદ કર્યા પછી આસ્વાદનાદિકે અધિકી સ્થિતિ ન બાંધે પણ મિથ્યાત્વે આવીને અધિકી બાંધે. યાવત ઉત્કૃષ્ટી પણ બાંધે પણ તીવ્રાનુભાગે ન બાંધે, કર્મસંગ્રહાદિકમાં પણ એમ કહ્યું છે. અને જે એકેં-દ્રિયાદિક આસ્વાદન ગુણઠાણે સાગરોપમના ભાગ બાંધે છે, તે તો હીણા બાંધે છે, પણ અહીં તે એકેંદ્રિયાદિકની વિવક્ષા નથી; અહીં તો સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયની વિવક્ષા છે. તે માટે તે સંજ્ઞી પંચેંદ્રિય આસ્વાદનાદિક અપૂર્વકરણ લગે અંતઃકો-ડાકોડી સાગરોપમથી હીણી-ઓછી પણ ન બાંધે; અનિવૃત્તિ-કરણાદિકે હીણી બાંધે ઇત્યર્થઃ. અહીં કોઈક પૂછે જે આસ્વાદનથી આઠમા ગુણઠાણા લગે જો હીનાધિકપણું નથી તો સ્થિતિ-

સુહુમેયરઅપજ્જપજ્જગુરૂ-	સૂક્ષ્મપર્યાપ્ત એકેંદ્રિય અને
સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્ત એકેંદ્રિય,	બાદર પર્યાપ્ત એકેંદ્રિયનો
બાદર અપર્યાપ્ત એકેંદ્રિય,	ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બંધ.

અર્થ:—યતિનો જઘન્યસ્થિતિબંધ સર્વથી થોડો હોય. બાદર પર્યાપ્ત એકેંદ્રિયનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ તેથી અસંખ્યાત ગુણ હોય અને સૂક્ષ્મ પર્યાપ્ત એકેંદ્રિયનો તેથી વિશેષાધિક હોય. એ (બાદર સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિય) ના અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય સ્થિતિ બંધ તેથી વિશેષાધિક; તે થકી સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્ત એકેંદ્રિય, બાદર અપર્યાપ્ત એકેંદ્રિય, સૂક્ષ્મ પર્યાપ્ત એકેંદ્રિય અને બાદર પર્યાપ્ત એકેંદ્રિયનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બંધ અનુક્રમે વિશેષાધિક હોય. ૪૯

વિવેચન—હવે એકેંદ્રિયાદિકને વિષે સ્થિતિબંધનું અલ્પ બહુત્વ કહે છે.—સર્વથી થોડો યતિનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ, સૂક્ષ્મસંપરાયે અંતર્મુહૂર્તનોજ હોય તે માટે ૧; તે થકી બાદર પર્યાપ્ત એકેંદ્રિયનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ અસંખ્યાતગુણો, સાગરોપમના ભાગનો હોય તે માટે ૨; તે થકી સૂક્ષ્મ પર્યાપ્ત એકેંદ્રિયનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ વિશેષાધિક હોય ૩; તે થકી એ બેનો લઘુ એટલે બાદર અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ વિશેષાધિક ૪; તે થકી સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ વિશેષાધિક ૫; તે થકી સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ વિશેષાધિક ૬; તે થકી ઇતર તે બાદર અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ વિશેષાધિક ૭; તે થકી સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ વિશેષાધિક ૮; અને તે થકી બાદર પર્યાપ્ત એકેંદ્રિયનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ વિશેષાધિક ૯; ૪૯

૩૪, તે પછી સંજ્ઞી પંચેંદ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ સંખ્યાતગુણ ૩૫, તે પછી સંજ્ઞી પંચેંદ્રિય પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ સંખ્યાતગુણો,૭૦ કોડાકોડિ સાગરપ્રમાણ છે માટે ૩૬. એ સ્થિતિબંધ અનુક્રમે ૨૬ થી માંડીને ૩૬ લગે ૧૧ બોલ સંખ્યાતગુણા કહેવા. ઈહાં ૧૬ પછી ૨૫ લગે ૧૦ બોલ અંતઃકોડાકોડિ સાગર પ્રમાણ કર્મપ્રકૃતિમાં કહ્યા છે પણ તે સંખ્યાતગુણા કેમ થાય? વિશેષાધિક જો, એ વિચારવા યોગ્ય છે. પહેલે વિચારવું. ૫૧

કર્મ સ્થિતિનું શુભાશુભપણું.

સવ્વાણવિ જિટ્ઠઠિઈ, અસુભા જં સાઇસંકિલેસેણં;
ઇઅરા વિસોહિઓ પુણ, મુત્તું નરઅમરતિરિઆઉં. ૫૨

સવ્વાણવિ-સર્વે (કર્મપ્રકૃતિ)ની	ઇઅરા-જઘન્યસ્થિતિ
	વિસોહિઓ-વિશુદ્ધિવડે
જિટ્ઠઠિઈ-ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ	પુણ-વળી.
અસુભા-અશુભ-અપ્રશસ્ત	મુત્તું-મૂકીને-વર્જીને
જં-જે કારણ માટે	નરઅમરતિરિઆઉં-મનુષ્ય,
સા-તે (ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ)	દેવ અને તિર્યંચના આયુષ્યને
અઇસંકિલેસેણં-તીવ્રકષાયના ઉદયે	

અર્થઃ—મનુષ્ય, દેવ અને તિર્યંચના આયુષ્યને વર્જીને બાકીના સર્વે કર્મ પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ તે અશુભ જાણવી, જે કારણ માટે તે તીવ્ર કષાયના ઉદયે બંધાય. જઘન્ય સ્થિતિ વિશુદ્ધિવડે બંધાય. ૫૨.

વિવેચન—સર્વે શુભ અશુભ પ્રકૃતિની જે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ તે અશુભ જાણવી, જે વળી તે અધિક સ્થિતિ અતિસં-

[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]

અર્થઃ— મનુષ્ય, દેવ અને તિર્યંચના આયુષ્યને વર્જીને બાકીની સર્વ કર્મ પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ તે અશુભ જાણવી, [illegible] માટે તે તીવ્ર કષાયના ઉદયથી બંધાય. [illegible] સ્થિતિ [illegible] બંધાય. ૫૨.

વિવેચન—સર્વ શુભ અશુભ પ્રકૃતિની જે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ [illegible] તે અશુભ જાણવી, કેમ કે [illegible] તે [illegible] સ્થિતિ [illegible]

[illegible] ([illegible]) | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] ૫૭ | ૫૮

અર્થ:—તે પછી અપર્યાપ્તા બાદર ઉત્કૃષ્ટ યોગ. અહીં આ ક્રમનો જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાત ગુણ અનુક્રમે હોય. તે માટે (સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિયાદિ દશના અનુક્રમે) [illegible] કહેવા. એમ (પૂર્વના અનુક્રમે બેઇંદ્રિયાદિ) અપર્યાપ્તા દશના પર્યાપ્તાના અસંખ્યાત ગુણાં કહેવાં. અંતુ અપર્યાપ્તા બેઇંદ્રિયને વિષે અસંખ્યાત ગુણ કહેવાં. ૫૯

વિવેચન—તે પછી ત્રણ ભાગ તે બેઇંદ્રિયાદિકનો કહેવા, તે કેમ? તે પછી બેઇંદ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાતગુણ ૧૪. તે પછી તેઇંદ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાતગુણ ૧૫. તે પછી ચઉરિંદ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટયોગ અસંખ્યાતગુણ ૧૬. તે પછી અસંજ્ઞીપંચેંદ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાતગુણ ૧૭. તે પછી સંજ્ઞી પંચેંદ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાતગુણ ૧૮. તે પછી બેઇંદ્રિય પર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંખ્યાતગુણ ૧૯. તે પછી તેઇંદ્રિય પર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંખ્યાતગુણ ૨૦. તે પછી ચઉરિંદ્રિય પર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંખ્યાતગુણ ૨૧. તે પછી અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિય પર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંખ્યાતગુણ ૨૨. તે પછી સંજ્ઞી પંચેંદ્રિય પર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંખ્યાતગુણ ૨૩. ઇતર તે પાંચનો ઉત્કૃષ્ટ તે

ગરોપમ-૧૬૩)	તપ નામકર્મને વિષે.
થાવરચઉઇગવિગલાયવેસુ- સ્થાવર ચતુષ્ક, એકેંદ્રિય જાતિ, વિકલેંદ્રિય અને આ-	પણસીઇસયં--એકસો પંચાશી.
	અયરા-સાગરોપમ

અર્થઃ—તિર્યંચત્રિક, નરકત્રિક અને ઉદ્યોત નામકર્મનો મનુષ્યભવો સહિત ચાર પલ્યોપમ અધિક એકસો ત્રેસઠ સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટ અબંધકાળ જાણવો. સ્થાવર ચતુષ્ક, એકેંદ્રિય જાતિ, વિકલેંદ્રિય અને આતપ નામકર્મને વિષે મનુષ્યભવ યુક્ત ચાર પલ્યોપમ અધિક એકસો પંચાશી સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટ અબંધકાળ જાણવો. ૫૬

વિવેચન—હવે ઉત્તર પ્રકૃતિનો અબંધકાળ કહે છે.—ત્યાં સર્વ પ્રકૃતિને જઘન્યથી તો એક સમય અબંધકાળ હોય અને ઉત્કૃષ્ટપણે મિથ્યાત્વ સાસ્વાદને છેદ પામતી ૪૨ પ્રકૃતિનો પંચેંદ્રિયને વિષે અબંધકાળ કહે છે.-તિર્યંચત્રિક ૩, નરકત્રિક ૩ અને ઉદ્યોતનામ ૧, એ સાત પ્રકૃતિનો મનુષ્યના પૂર્વક્રોડિના ૯ ભવોએ યુક્ત ચાર પલ્યોપમ અને એકસો ત્રેસઠ સાગરોપમ એટલો અબંધકાળ હોય, એટલા કાળલગે એ સાત પ્રકૃતિ બાંધેજ નહી, તે આ પ્રમાણે-કોઇક ત્રણ પલ્યોપમના આઉખાવાળો યુગલિક મનુષ્ય તે ભવે એ ૭ પ્રકૃતિ[1] ન બાંધે, નરક તિર્યંચમાં ઉપજવું નથી તે માટે. તે ભવને અંતે સમ્યક્ત્વ પામીને એક પલ્યની સ્થિતિનો સૌધર્મ કલ્પે દેવતા ઉપજે ત્યાં પણ સમ્યક્ત્વ પ્રત્યયે એ ૭ પ્રકૃતિ ન બાંધે. ત્યાંથી મનુષ્યમાં ઉપજી દીક્ષા પાળી નવમે ગ્રૈવેયકે ૩૧ સાગરોપમની સ્થિતિએ

૧ આ સાત પ્રકૃતિ નારક તિર્યગ્ પ્રાયોગ્યજ બંધાય છે અને તે ગતિમાં યુગલિક જાયજ નહિ માટે.

ગરોપમ-૧૬૩)	તપ નામકર્મને વિષે.
થાવરચઉઇગવિગલાયવેસુ-	પણસીઇસયં—એકસો પં
સ્થાવર ચતુષ્ક, એકેંદ્રિય	ચાશી.
જાતિ, વિકલેંદ્રિય અને આ	અયરા-સાગરોપમ

અર્થઃ—તિર્યંચત્રિક, નરકત્રિક અને ઉદ્યોત નામકર્મનો મનુષ્યભવો સહિત ચાર પલ્યોપમ અધિક એકસો ત્રેસઠ સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટ અબંધકાળ જાણવો. સ્થાવર ચતુષ્ક, એકેંદ્રિય જાતિ, વિકલેંદ્રિય અને આતપ નામકર્મને વિષે મનુષ્યભવ યુક્ત ચાર પલ્યોપમ અધિક એકસો પંચાશી સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટ અબંધકાળ જાણવો. ૫૬

વિવેચન—હવે ઉત્તર પ્રકૃતિનો અબંધકાળ કહે છે.–ત્યાં સર્વ પ્રકૃતિને જઘન્યથી તો એક સમય અબંધકાળ હોય અને ઉત્કૃષ્ટપણે મિથ્યાત્વ સાસ્વાદને છેદ પામતી ૪૧ પ્રકૃતિનો પંચેંદ્રિયને વિષે અબંધકાળ કહે છે.–તિર્યંચત્રિક ૩, નરકત્રિક ૩ અને ઉદ્યોતનામ ૧, એ સાત પ્રકૃતિનો મનુષ્યના પૂર્વકોડિના ૯ ભવોએ યુક્ત ચાર પલ્યોપમ અને એકસો ત્રેસઠ સાગરોપમ એટલો અબંધકાળ હોય, એટલા કાળલગે એ સાત પ્રકૃતિ બાંધેજ નહી, તે આ પ્રમાણે-કોઇક ત્રણ પલ્યોપમના આઉખાવાળો યુગલિક મનુષ્ય તે ભવે એ ૭ પ્રકૃતિ[1] ન બાંધે. નરક તિર્યંચમાં ઉપજવું નથી તે માટે. તે ભવને અંતે સમ્યક્ત્વ પામીને એક પલ્યની સ્થિતિનો સૌધર્મ કલ્પે દેવતા ઉપજે ત્યાં પણ સમ્યક્ત્વપણે એ ૭ પ્રકૃતિ ન બાંધે. ત્યાંથી મનુષ્યમાં ઉપજી દીક્ષા પાળી નવમે ગ્રૈવેયકે ૩૧ સાગરોપમની સ્થિતિએ

૧ આ સાત પ્રકૃતિ નારક તિર્યંચ પ્રાયોગ્યજ બંધાય છે અને તે ગતિમાં યુગલિક જાયજ નહિ માટે.

દેવપણે ઉપજે; ત્યાં મિથ્યાત્વ પામે, પણ ભવ પ્રત્યયેજ એ ૭ પ્રકૃતિ ત્યાં ન બાંધે. અંતે સમ્યકત્વ પામી મરીને મનુષ્યમાં ઉપજી દીક્ષા અથવા દેશવિરતિપણું પાળી, ત્રણ વાર અચ્યુતે જઈને ૬૬ સાગરોપમ પૂરા કરીને મનુષ્યમાં અંતર્મુહૂર્ત મિશ્રપણું અનુભવી પાછું સમ્યક્ત્વ પામી બેવાર અનુત્તર વિમાને અથવા ત્રણ વાર અચ્યુતે ૬૬ સાગરોપમ સમ્યક્ત્વકાળ ફરીથી પૂરે, ત્યાં સમ્યક્ત્વ પ્રત્યયેજ એ ૭ પ્રકૃતિ ન બાંધે એટલે ચાર પલ્યોપમે અધિક અને અંતરે ૭ ભવ મનુષ્યના કર્યા તેણે પણ અધિક ૧૬૩ સાગરોપમ લગે મિથ્યાત્વ સાસ્વાદનના અભાવ થકી તથા ભવસ્વભાવથકી એ ૭ પ્રકૃતિ ન બાંધે. उक्तंच-पलियाइं तिन्नि भोगा-वणिमि भव-पच्चय पलियमेगं ॥ सोहम्मे सम्मत्तेण, नरभवे सव्वविरईए ॥ १ ॥ मिच्छो भवपच्चयओ, गेविज्ज सागराइं इगतीस ॥ अंतमुहुत्तूणाइं, सम्मत्तं तंमि लहिऊणं ॥ २ ॥ विरयनरभवंतरिओ, अणुत्तरसुरो य अयरछावट्ठो ॥ मिस्सं मुहुत्तमेगं । फासिय मणुओ पुणो विरओ ॥ 3 ॥ छावट्ठी अयराण, अच्चुयच विरयनरभवतरिओ ॥ तिरिनरयतिगुज्जोयाणं, एस कालो अबंधंमि ॥ ४ ॥ તથા સ્થાવર ચતુષ્ક ૪, એકેન્દ્રિયજાતિ ૫, વિકલેંદ્રિય ૮ અને આતપનામ ૯, એ નવ પ્રકૃતિનો ૪ પલ્યોપમ સહિત એકસો પંચ્યાશી (૧૮૫) સાગરોપમનો અબંધકાળ હોય, તે આ પ્રમાણે-કોઈક જીવ તમઃપ્રભાએ ૨૨ સાગરને આઉખે નારકી થઈ, અંતે સમ્યકત્વ પામી, મનુષ્ય થઈ, સૌધર્મ કલ્પે ૪ પલ્યને આઉખે દેવતા થઈ મનુષ્ય થઈ સંયમ પાળી પૂર્વોક્તની પરે નવમ ગ્રૈવેયકાદિકે ૧૬૩ સાગરોપમ પૂરે, એવં ૧૮૫ સાગરોપમ [illegible] પલ્યો-

પમ ૪ લગે એ નવ પ્રકૃતિ ભવ પ્રત્યયે તથા સમ્યક્ત્વ પ્રત્યયે ન બાંધે. यदुक्तं-छट्ठाइ नेरइओ, धयदसयमो उ अपरपोसं । देवधिरओ य आउं, पलियचउक्क पढमकप्पे ॥ १ ॥ दुग्गुत्तकालओगो, पंचासीयं सयं सचरदह्ह । आवदया-दरसरविग-लंतिदगणगिंदिय कवदो ॥ २ ॥ ५६

પઢમસંઘયણાગિઇ-ખગઇઅણમિચ્છદુહગથીણતિગં;
નિઅનપુઇત્થિ દુતીસં, પણિંદિસુ અબંધઠિઇ પરમા. ૫૭

પઢમસંઘયણાગિઇખગઇ-પહેલાને વર્જીને સંઘયણ, સંસ્થાન અને વિહાયોગતિ
અણ-અનંતાનુબંધિ કષાય.
મિચ્છ-મિથ્યાત્વ મોહનીય.
દુહગથીણતિગં-દુર્ભગત્રિક અને થીણદ્ધિત્રિક;
નિય-નીચ ગોત્ર,
નપુઇત્થિ-નપુંસક વેદ અને સ્ત્રી વેદની
દુતીસં-નરકત્વ સહિત એક સો બત્રીશ સાગરોપમ
પણિંદિસુ-પંચેંદ્રિયને વિષે
અબંધઠિઇ-અબંધ સ્થિતિ
પરમા-ઉત્કૃષ્ટ

અર્થઃ—પહેલાને વર્જીને સંઘયણ, સંસ્થાન અને વિહાયોગતિ, અનંતાનુબંધી કષાય, મિથ્યાત્વ મોહનીય, દુર્ભગત્રિક અને થીણદ્ધિત્રિક, નીચગોત્ર, નપુંસક વેદ અને સ્ત્રીવેદ એ (પચીશ પ્રકૃતિ) ની ઉત્કૃષ્ટ અબંધ સ્થિતિ નરકત્વ યુક્ત એકસો બત્રીશ સાગરોપમ જાણવી. એ ૨૫ પ્રકૃતિની અબંધ સ્થિતિ પંચેંદ્રિયને વિષે જાણવી. ૫૭

વિવેચન—પહેલું સંઘયણ વર્જી પાંચ સંઘયણ ૫, પહેલું સંસ્થાન વર્જી પાંચ સંસ્થાન ૧૦, પહેલી શુભ ખગતિ વર્જી બીજી અશુભ ખગતિ ૧૧, અનંતાનુબંધિ કષાય ૧૫, મિથ્યાત્વ મોહનીય ૧૬, દુર્ભગ, દુઃસ્વર

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ ૫ ॥

અપઢમસંઘયણાગિઇ-ખગઇઅણમિચ્છદુહગથીણતિગં;
નિઅનપુંઇત્થિ દુતીસં, પણિંદિસુ અબંધઠિઇ પરમા.૫૭

અપઢમસંઘયણાગિઇખગઇ-પહેલાને વર્જીને સંઘયણ, સંસ્થાન અને વિહાયોગતિ
અણ-અનંતાનુબંધિ કષાય.
મિચ્છ-મિથ્યાત્વ મોહનીય.
દુહગથીણતિગં-દુર્ભગત્રિક અને થીણદ્ધિત્રિક;
નિય-નીચ ગોત્ર,
નપુઇત્થિ-નપુંસક વેદ અને સ્ત્રી વેદની
દુતીસં-નરભવ સહિત એક સો બત્રીશ સાગરોપમ
પણિંદિસુ-પંચેંદ્રિયને વિષે
અબંધઠિઇ-અબંધ સ્થિતિ
પરમા-ઉત્કૃષ્ટ

અર્થઃ—પહેલાને વર્જીને સંઘયણ, સંસ્થાન અને વિહાયોગતિ, અનંતાનુબંધી કષાય, મિથ્યાત્વ મોહનીય, દુર્ભગત્રિક અને થીણદ્ધિત્રિક, નીચગોત્ર, નપુંસક વેદ અને સ્ત્રીવેદ એ (પચીશ પ્રકૃતિ) ની ઉત્કૃષ્ટ અબંધ સ્થિતિ નરભવ સુધાં એકસો બત્રીશ સાગરોપમ જાણવી. એ ૪૧ પ્રકૃતિની અબંધ સ્થિતિ પંચેંદ્રિયને વિષે જાણવી. ૫૭

વિવેચન—પહેલું સંઘયણ વર્જી પાંચ સંઘયણ ૫, પહેલું સંસ્થાન વર્જી પાંચ સંસ્થાન ૧૦, પહેલી શુભ ખગતિ ટાળી બીજી અશુભ ખગતિ ૧૧, અનંતાનુબંધિ કષાય ૧૫, મિથ્યાત્વ મોહનીય ૧૬, દુર્ભગ, દુઃસ્વર

...તમુહુત્તં, મણુદુગજિણવઇરઉરલુવંગેસું;
...યરા પરમો, અંતમુહુ લહુવિ આઉજિણે ॥૬૨॥

...તમુહુત્ત-સમયથી ...ને અંતર્મુહૂર્ત પર્યંત.
...જિણ—મનુષ્યદ્વિક, જિન નામ,
...રુલુવંગેસુ-વજ્રઋષભ ...ચ સંઘયણ અને ઓ- ...ક અંગોપાંગને વિષે,

તિત્તીસયરા—તેત્રીશ સાગરો- પમ.
પરમો-ઉત્કૃષ્ટ સતત બંધ.
અંતમુહુ-અંતર્મુહૂર્ત.
લહુવિ-જઘન્ય સતત બંધ વળી
આઉજિણે—આયુષ્યકર્મ અને જિન નામ કર્મને વિષે.

વિવેચન—હવે અનુભાગબંધની વ્યાખ્યા કહે છે.–ત્યાં પ્રથમ અનુભાગનું સ્વરૂપ કહે છે. ઇહાં રાગાદિકને વશ-પણે જીવ સિદ્ધને અનંતમે ભાગે અને અભવ્યથી અનંત-ગુણા એટલે પરમાણુએ નિષ્પન્ન કર્મસ્કંધનાં દળિયાં જૂદાં જૂદાં સમયે સમયે ગ્રહે છે. તે દળિયાંને વિષે પરમાણુ દીઠ કષાયના વિશેષ થકી સર્વ જીવ થકી અનંતગુણા અનુભાગ (રસ)ના અવિભાગ પલિચ્છેદ કરે; જે કેવળીની બુદ્ધિએ છેદતા પણ અત્યંત સૂક્ષ્મ અનુભાગનો અંશ, અતિ સૂક્ષ્મપણા માટે અર્દ્ધ ન થાય તે અવિભાગ પલિચ્છેદ કહીયે. ત્યાં એકેક

અંતરાય અને દેશ ઘાતિ
આવરણ કરનારી સાત
પ્રકૃતિ,
પુમ સંજલણ-પુરૂષ વેદ
અને સંજ્વલન કષાયો.
ઇગદુતિચઉઠાણરસા—એક

ઠાણિયા, બે ઠાણિયા, ત્રણ
ઠાણિયા અને ચાર ઠાણિયા
રસવડે (બંધાય.)
સેસ—બાકીની પ્રકૃતિઓ
દુગમાઇ બે ઠાણિયા વગેરે
રસવડે.

અર્થ—અશુભ પ્રકૃતિનો ચાર ઠાણિઓ વગેરે રસ થાય. શુભ પ્રકૃતિનો વિપરીતપણે ચતુસ્થાનાદિ રસ થાય. પાંચ અંતરાય, દેશઘાતિ આવરણ કરનારી સાત પ્રકૃતિ, પુરૂષ વેદ, અને સંજ્વલન કષાયો (એ સત્તર પ્રકૃતિ) એક ઠાણિયા, બે ઠાણિયા, ત્રણ ઠાણિયા અને ચાર ઠાણિયા રસવાળી છે-રસ વડે બંધાય છે. બાકીની પ્રકૃતિઓ બે ઠાણિયા વગેરે ત્રણ પ્રકારના રસ વડે બંધાય છે. ૬૪

વિવેચન—અશુભ પ્રકૃતિનો ચતુઃસ્થાનાદિક રસ બંધાય. તે આ પ્રમાણે-ગિરિરેખા સમાન અનંતાનુબંધી કષાયે કરીને અશુભબંધ ચોઠાણિયો બંધાય ૧, પૃથ્વીરેખા સમાન અપ્રત્યાખ્યાનીય કષાયે કરીને ત્રિઠાણિયો બંધાય ૨, રજ રેખા સમાન પ્રત્યાખ્યાનીય કષાયે કરીને બેઠાણિયો બંધાય ૩ અને જળરેખા સમાન સંજ્વલન કષાયે કરીને એક ઠાણિયો બંધાય ૪. શુભ પ્રકૃતિનો રસબંધ એથી અન્યથા કહેવો. તે આ પ્રમાણે-જળરેખા અને રજરેખા સરખા સંજ્વ-
લન અને પ્રત્યાખ્યાનીય કષાયે શુભ પ્રકૃતિનો રસ ચોઠા-
ણિઓ બંધાય ૧, પૃથ્વીના રેખા સમાન અપ્રત્યાખ્યાનીય
કષાયે કરીને ત્રિઠાણિયો બંધાય ૨, ગિરિરેખા સમાન અનં-
તાનુબંધી કષાયે કરીને બેઠાણિયો રસ બંધાય ૩. એક
ઠાણિયો રસ તો શુભપ્રકૃતિને નથી. હવે જે પ્રકૃતિનો જેટલે

એવો છે અને જે મધ્યમ અધ્યવસાય સ્થાનો શુભ બંધાય તે પણ બેઠાણિયા લગે જ બંધાય, તે માટે શુભ પ્રકૃતિનો એકઠાણિયા રસનો બંધ ન જ હોય. ૬૮

નિંબુચ્છુરસો સહજો, દુતિચઉભાગ કઢિ ઇક્કભાગતો;
ઇગઠાણાઈ અસુહો, અસુહાણુ સુહો સુહાણું તુ ॥૬૫॥

નિંબુચ્છુરસો—લીંબડાનો રસ શેલડીનો રસ (તે)
સહજો-સ્વાભાવિક-એક ઠાણિયોરસ.
દુતિચઉભાગકઢિ-બે, ત્રણ અને ચાર ભાગે ઉકાળેલનો
ઇક્કભાગંતો-એક ભાગ બાકી રહેલ તે
ઇગઠાણાઈ-એક ઠાણિયોવગેરે.
અસુહો-અશુભ રસ (હોય.)
અસુહાણુ-અશુભ પ્રકૃતિનો.
સુહો-શુભ રસ.
સુહાણું-શુભ પ્રકૃતિનો.
તુ-તો.

અર્થ—લીંબડા અને શેલડીનો સ્વાભાવિક રસ તથા તે બે, ત્રણ અને ચાર ભાગે ઉકાળેલનો એક ભાગ રહે તે અશુભ પ્રકૃતિનો એક ઠાણિઓ વગેરે અશુભ રસ અને શુભ પ્રકૃતિનો શુભ રસ જાણવો. ૬૫

વિવેચન—હવે અશુભ પ્રકૃતિ અને શુભપ્રકૃતિના એક ઠાણિયાદિક રસ ઉપર દ્દષ્ટાંત કહે છે,જેમ-નિંબ (લીંબડા) નો રસ અશુભ તથા ઇક્ષુ (શેલડી)નો રસ શુભ તે સહજનો હોય તે એકઠાણિયો કહીએ. તે બે ભાગે કઢી-ઉકાળીને એક ભાગનો રાખીએ તે બેઠાણિયો રસ, ત્રણ ભાગે ઉકાળીને એક ભાગનો રાખીએ તે ત્રિઠાણિયો રસ અને ચાર ભાગે કઢી એક ભાગનો રાખીએ તે ચઉઠાણિયો રસ કહીએ.

રેલઘુ અને નિર્માણ એ તૈજસ ચતુષ્ક ૧૫, જિનનામ ૧૬, સાતા વેદનીય ૧૭, સમચતુરસ્ર સંસ્થાન ૧૮, પરાઘાતનામ ૧૯, ત્રસ દશક ૨૯, પંચેંદ્રિય જાતિ ૩૦, ઉચ્છ્વાસનામ ૩૧ અને ઉચ્ચૈર્ગોત્ર ૩૨, એ ૩૨ પ્રકૃતિ ક્ષપક શ્રેણિવાળા ઉત્કૃષ્ટ રસે બાંધે. ત્યાં યશ ૧, ઉચ્ચ ૨ અને સાતા ૩, એ ત્રણ સૂક્ષ્મ સંપરાય-ચરિમસમયવર્તી ઉત્કૃષ્ટ રસે બાંધે; આ સર્વથી અનંતગુણ વિશુદ્ધ હોય તે માટે. શેષ ૨૯ પ્રકૃતિ અપૂર્વકરણે દેવયોગ્ય બંધને ઉચ્છેદ સમયે વર્તતો તીવ્ર રસે બાંધે, અતિ વિશુદ્ધ છે માટે. ૬૭

તમતમગા ઉજ્જોયં, સમ્મસુરા મણુઅઉરલદુગવઇરં;
અપમત્તો અમરાઉં, ચઉગઇ મિચ્છા ઉ સેસાણં ॥૬૮॥

તમતમગા-તમઃતમપ્રભા નરકના જીવો.
ઉજ્જોયં-ઉદ્યોત નામ કર્મને
સમ્મસુરા-સમ્યગ્ દૃષ્ટિ દેવતા
મણુયઉરલ દુગવઇરં-મનુષ્યદ્વિક, ઔદારિકદ્વિક અને વજ્રઋષભ નારાચ સંઘયણને.
અપમત્તો-અપ્રમત્ત યતિ.
અમરાઉં-દેવાયુને.
ચઉગઈ મિચ્છા-ચારે ગતિના મિથ્યા દૃષ્ટિ જીવો.
ઉ-ઉત્કૃષ્ટ કષાયવાળા.
સેસાણં-બાકીની (૬૮) પ્રકૃતિને.

અર્થ—તમઃતમપ્રભા નરકના જીવો ઉદ્યોતનામ કર્મને ઉત્કૃષ્ટ રસે બાંધે. સમ્યગ્ દૃષ્ટિ દેવતા મનુષ્યદ્વિક, ઔદારિકદ્વિક અને વજ્રઋષભનારાચ સંઘયણને ઉત્કૃષ્ટ રસે બાંધે.

ત્રણ ગાંત્વાળા જીવો એકેંદ્રિય જાતિ અને સ્થાવર નામ-
કર્મને જઘન્ય રસે બાંધે, સૌધર્મ અને ઈશાન દેવલોક
સુધીના દેવતાઓ આતપ નામ કર્મને જઘન્ય રસે બાંધે.
સમ્યગ્ દૃષ્ટિ અથવા મિથ્યા દૃષ્ટિ સાતા વેદનીય, સ્થિરનામ,
શુભ નામ અને યશનામને તેના પ્રતિપક્ષી સહિત (આઠ
પ્રકૃતિને) જઘન્ય રસે બાંધે. ૭૨

વિવેચન—તિર્યંગ દ્વિક ૨, નીચગોત્ર ૧, એ ત્રણ પ્રકૃતિ
તમતમા પૃથ્વીના નારકી સમ્યક્ત્વાભિમુખ થતા મિથ્યા-
ત્વના ચરિમ પુદ્ગલ વેદતા મંદરસે બાંધે. અવિરતિ સમ્ય-
ક્ત્વદૃષ્ટી મનુષ્ય પૂર્વે નરકાયુ બાંધીને પછી જિનનામ
બાંધતો મરતાં મિથ્યાત્વ સન્મુખ વેળાએ સંકલિષ્ટ થતો
જિનનામ મંદરસે બાંધે; નારકી વર્જી શેષ ત્રણ ગતિના જીવ
પરાવર્તના મધ્યમ પરિણામવંત થકા એકેંદ્રિયજાતિ ૧,
સ્થાવર નામ ૧, એ બે પ્રકૃતિ મંદ રસે બાંધે. સૌધર્મ ઈશાન
સુધીના દેવતા તદ્યોગ્ય સંક્લિષ્ટ આતપનામ મંદરસે બાંધે.
સમ્યક્ત્વી સમ્યક્ત્વથી પડતો સાતા ૧, સ્થિર ૨, શુભ ૩,
યશ ૪, એ ચાર પ્રકૃતિ મંદરસે બાંધે અને ચ શબ્દથી
સમ્યક્ત્વ પામતો મિથ્યાત્વી ઇતર તે અસાતા ૧, અસ્થિર
૨, અશુભ ૩, અયશ ૪, એ ચાર પ્રકૃતિ મંદરસે બાંધે. ૭૨

તસવન્નતેઅચઉમણુ-ખગઇદુગપણિંદિસાસપરઘુચ્ચં;
સંઘયણાગિઇનપુંસી,સુભગિઅરતિ મિચ્છચઉગઇઆ. ૭૩

તસવન્નતેયચઉ-ત્રસ ચતુષ્ક, વર્ણચતુષ્ક અને તૈજસ ચતુષ્ક,
મણુખગઇ દુગ-મનુષ્યદ્વિક, ખગતિદ્વિક,
પણિંદિ સાસ પરઘુચ્ચ

મિથ્ય એનો ધ્રુવ બંધ સાદિ અધ્રુવ હોય છે. તથા
એનો અજઘન્ય અને અનુત્કૃષ્ટ બંધ ચાર ભેદે હો
ય પ્રમાણે—કોઈક સાતમી નરકનો નારકી સમ્યક્ત્વ
પામે સન્મુખ યથાપ્રવૃત્તાદિ ત્રણ કરણ કરીને મિથ્યા
ત્વ સ્થિતિ કરીને કરીને અંતરકરણ કરે ત્યાં હેઠલો
સ્થિતિ સમયે વર્તતો થકો સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્તિ અભિમુખ મિથ્યા
ત્વના ચરમ સમયે નીચગોત્રનો જઘન્ય અનુભાગ બંધ કરે, એ
અપેક્ષાની જેમ હોય બંધ અભાવે જ નિયમે હોય
તથા બાંધે. તે થકી અધિક મિથ્યાત્વાવસ્થામાં નીચ
ગોત્રનો અજઘન્ય હેતુ માટે અને સમ્યક્ત્વ પામે તો થકી
એમ ગોત્રનો જઘન્ય બંધ થાય. એ અજઘન્ય પ્રાપ્ત
થવા માટે તે ફરી સાદિ. પૂર્વે સમ્યક્ત્વ નથી પામેલ
અનાદિ.અભવ્યને ધ્રુવ, ભવ્યને પછીથી જઘન્ય થાય
અધ્રુવ છે. જઘન્ય પણ સાદિ અને સાદિત માટે
અધ્રુવ તથા એનો ઉત્કૃષ્ટ રસબંધ ઉપશમક ક્ષપ
ક્ષપક સૂક્ષ્મસંપરાયને અંત સમયે પામીએ અને
પરિણામે અનુત્કૃષ્ટ રસબંધ હોય. તેનો ઉપશાન
અબંધક પડીને પડતો ફરી અનુત્કૃષ્ટ બાંધે ત્યારે સા
પૂર્વે ઉપશમભાવ અનુભાવ્યાને અનાદિ છે, અભવ્ય
ધ્રુવ છે,ભવ્યને [illegible] આશ્રયી અધ્રુવ છે. અને ઉત્કૃ
ઉત્કૃષ્ટ રસ તો સૂક્ષ્મસંપરાયે ક્ષપકશ્રેણિ માંડે તે માટે
હોવાથી અબંધક થાય તે માટે અધ્રુવ. હવે ધ્રુવ
બંધી ૭૩ પ્રકૃતિ અને આયુઃ કર્મ મૂળ પ્રકૃતિ એને
બંધ, અજઘન્ય, ઉત્કૃષ્ટ અને અનુત્કૃષ્ટ એ ચારે પ્રકારે
બંધ તે સાદિ, અધ્રુવ, એ બેજ ભેદે હોય; આયુ

ઈક્કિક્કહિયા—એકેક પરમાણુવડે અધિક
સિદ્ધાણંતંસા—સિદ્ધોના અનંતમે ભાગે.
અંતરેસુ—અંતરાલે—ઔદારિકાદિ વર્ગણાના મધ્યે.
અગ્ગહણા—અગ્રહણ યોગ્ય વર્ગણા.
સવ્વત્થ—સર્વ વર્ગણાને વિષે.
જહન્નુચિયા—જઘન્ય ગ્રહણ વર્ગણાથી.
નિયણંત સાહિયા—પોતાના અનંતમે ભાગે અધિક
જિટ્ઠા—ઉત્કૃષ્ટ વર્ગણા.

અર્થ—એકેક પરમાણુવડે અધિક સિદ્ધોના અનંતમે ભાગે ઔદારિકાદિ વર્ગણાના મધ્યે અગ્રહણયોગ્ય વર્ગણા હોય. સર્વ વર્ગણાને વિષે જઘન્ય ગ્રહણ યોગ્ય વર્ગણાથી પોતાના અનંતમે ભાગે અધિક ઉત્કૃષ્ટ વર્ગણા હોય. ૭૭

વિવેચન—અને તે વર્ગણા પરમાણુએ એકેક ધકી
ધિકી હોય અને અંતરે એટલે ઔદારિકાદિ વર્ગણાના
ચે એકેક પરમાણુની વૃદ્ધિ છે જેને વિષે એવા સ્કંધ
ની સિદ્ધને અનંતમે ભાગે અને અભવ્યથકી અનંતગુણી
લી અગ્રહણ વર્ગણા હોય. સર્વત્ર—સઘળે જઘન્ય ગ્રહણ
વર્ગણા થકી પોતાને અનંતમે ભાગે અધિક ઉત્કૃષ્ટ
ા હોય. ઔદારિકની જઘન્ય ગ્રહણ વર્ગણાના પરમા-
અનંતમો ભાગ ઔદારિકની જઘન્ય ગ્રહણ વર્ગણા
મેળવીએ ત્યારે ઔદારિકની ઉત્કૃષ્ટ ગ્રહણ વર્ગણા
એમ સર્વ વર્ગણા કહેવી. એટલાજ માટે જઘન્ય ઉ-
અંતરાળે અનંતી મધ્યમ વર્ગણા સર્વ વર્ગણાને
ય. ૭૭

(દેશ)ને વિષે અવગાહી રહેલ (કર્મસ્કંધ)ને પોતાના સર્વે પ્રદેશોવડે જીવ ગ્રહણ કરેછે. તે (ગ્રહણ કરેલા અનંત સ્કંધરૂપ કર્મદ્રવ્ય)નો સર્વથી થોડો ભાગ આયુષ્ય કર્મરૂપે પરિણમે. નામ કર્મ અને ગોત્રકર્મને વિષે સરખો અને આયુષ્ય કરતાં અધિક ભાગ પરિણમે. ૭૮-૭૯

વિવેચન—હવે જેવાં કર્મનાં દળિયાં જીવ લે છે તે કહે છે.—આઠ ફરસ (સ્પર્શ) મધ્યે છેલ્લા ચાર ફરસ—શીત, ઉષ્ણ, સ્નિગ્ધ અને રૂક્ષ એ ચાર ફરસવંત હોય. એક પરમાણુ માંહિ તો સ્નિગ્ધ ઉષ્ણ ૧, રૂક્ષ-શીત ૨, સ્નિગ્ધ-શીત ૩, રૂક્ષ-ઉષ્ણ ૪; એમ બે બે સ્પર્શજ હોય પણ ઘણા પરમાણુ માટે ૪ સ્પર્શવંત હોય તથા બે ગંધવંત, પાંચ વર્ણવંત અને પાંચ રસવંત એવું કર્મસ્કંધનું દળિઉં તે વળી સર્વ જીવ થકી અનંતગુણ રસવંત પરમાણુએ યુક્ત-એકેકા પરમાણુને વિષે સર્વ જીવ થકી અનંત ગુણ રસના અવિભાગ પલિચ્છેદ છે એવાં એવા પરમાણુએ યુક્ત અને અનંત પ્રદેશી એટલે અભવ્યથી અનંત ગુણ પરમાણુએ યુક્ત, એક પ્રદેશાવગાઢ તે જે પ્રદેશે (આકાશ પ્રદેશોને વિષે) જીવ અવગાહી રહ્યો છે તે પ્રદેશે અવગાહી રહેલ પણ અનંતર પરંપર પ્રદેશાવગાઢ નહીં; એવા કર્મસ્કંધના દળપ્રત્યે જીવ[1] પોતાને સર્વ પ્રદેશે કરીને ગ્રહે. સ્વપ્રદેશાવગાઢ કર્મદલ લેવાને એક પ્રદેશ પ્રવર્તે એટલે સર્વ પ્રદેશ અનંતર પરંપરાએ તે દ્રવ્ય લેવાને પ્રવર્તે, જેમ કોઈક વસ્તુ લેવાને કાજે અંગુલી પ્રવર્તે એટલે કરતલ મણિબંધ ભુજા ખભા એ સર્વ અ-

[1] રાગાદિ સ્નેહ ગુણના યોગે જીવ.

અધિક ભાગ પરિણમે. જે કારણ માટે થોડા દલિક છતે તે-
(વેદનીય) નો સ્પષ્ટ રીતે અનુભવ ન થાય અને બાકીના
કર્મનો સ્થિતિ વિશેષે કરીને હીનાધિક ભાગ હોય. ૮૦

વિવેચન—તે પછી અંતરાય, જ્ઞાનાવરણીય અને દર્શનાવરણીય એ ત્રણનો ભાગ અધિક અને સ્વસ્થાને એ ત્રણેનો તુલ્ય. તે થકી મોહનીયનો ભાગ અધિક, અધિક સ્થિતિ માટે. સર્વ ઉપર—સર્વથી અધિક વેદનીયનો ભાગ હોય, જે કારણ માટે તે વેદનીયનો ભાગ અલ્પ હોય તો વેદનીયનાં સુખ દુઃખાદિકનો અનુભવ સ્પષ્ટ ન હોય. બહુ જ વેદનીયનાં પુદ્ગલ થયાં હોય ત્યારે સ્વકાર્ય કરવા સમર્થ થાય. વેદનીય વર્જી સાત કર્મને સ્થિતિ વિશેષે કરીને હીનાધિક ભાગ મળ્યો એટલે જે કર્મની અધિક સ્થિતિ તેને અધિક ભાગ અને જેની થોડી સ્થિતિ તેને થોડો ભાગ આવે.

અહીં કોઈક પૂછે કે—જો સ્થિતિને અનુસારે ભાગનું અલ્પ બહુત્વ કહો છો તો આયુર્ભાગની અપેક્ષાએ નામ ગોત્રનો ભાગ સંખ્યાતગુણો પામે, તો અહીં વિશેષાધિક કેમ કહ્યો? ઉત્તર—સ્થિતિને અનુસારે તો આયુઃ સંખ્યાતગુણહીન ભાગ પામે પણ શેષ કર્મના ઉદયની અપેક્ષાએ આયુનું પ્રધાનપણું છે તે માટે નામ ગોત્રથકી કાંઈક હીન ભાગ પામે. તથા જ્ઞાનાવરણાદિકથકી મોહનીય

* જેમ ચાર પ્રકારના આહારમાં અશન, પાન અને ખાદિમનાં પુદ્ગલો ઘણાં છતાં પેટના (તૃપ્તિ લક્ષણ) કાર્યને કરી શકે ને સ્વાદિમના પરમાણુ થોડાં છતાં સ્વકાર્યને કરી શકે છે તેમ અશનાદિ તુલ્ય વેદનીય અને સ્વાદિમ તુલ્ય બાકીનાં સાત કર્મ. —પંચસંગ્રહે

पवृदवनरकगत्यो

सपः २

वेशेषा० ३

।० ४

नातिचतुष्के

उपः ४

शेषा० ५

प स्तोकः १

पा० २

र वि० ३

वे० ४

वेशे० ८

रे द्वेषं ५

तोकः १

पा० २

शेषा० ३

धन०

शे०

तत आहारकतैजसकार्मणबंध-
नस्य विशेषाधिकः ४
ततो वैक्रियवैक्रियबंधनस्य वि० ५
ततो वैक्रियतैजसबंधनस्य वि० ६
ततो वैक्रियकार्मणबं० वि० ७
ततो वैक्रियतैजसकार्मणबंधनस्य
विशेषा० ८
तत औदारिकऔदारिकबंधन-
स्य विशेषा० ९
तत औदारिकतैजसबंधनस्य
विशेषाधिकः १०
तत औदारिककार्मणबंधनस्य
विशेषा० ११
तत औदारिकतैजसकार्मणबंध
नस्य विशेषा० १२
ततस्तैजसतैजसबंधनस्य वि० १३
ततस्तैजसकार्मणबं० वि० १४
ततः कार्मणकार्मणबंधनस्य
विशेषा० १५

ततो लाभान्तरायस्य भागो विशे० २
ततो भोगान्तरायस्य विशे० ३

तत उपभोगान्तरायस्य विशे० ४
ततो वीर्यान्तरायस्य भागो विशे० ५

अथ–जघन्यपदे कर्मदलिकभागाऽल्पबहुत्वयंत्रम्

ज्ञानावरणे–केवलज्ञानावरणस्य जघन्यपदे कर्मदलिकभागः सर्वस्तोकः १

ततो मनःपर्यवज्ञानावरणस्याऽनंतगुणः २। ततोऽवधिज्ञानावरणस्य भागो विशे० ३

ततः श्रुतज्ञानावरणस्य विशेषाधिकः ४ । ततो मतिज्ञानावरणस्य विशेषा० ५

दर्शनावरणे निद्रायाः सर्वस्तोकः १। ततः प्रचलाया भागो विशेषाधिकः २ । ततो निद्रानिद्राया विशेषाः ३ । ततः प्रचलाप्रचला विशे० ४ । ततस्त्यानर्द्धी विशेषाधिकः ५। ततः केवलदर्शनावरणस्य विशेषा० ६

ततोऽवधिदर्शनावरणस्याऽनंतगुणः ७

ततोऽचक्षुर्दर्शनावर० विशे० ८

ततश्चक्षुर्दर्शनावरणस्य विशे० ९

वेदनीये–असातस्य भागःस्तोकः

ततः सातस्य भागो विशेषाधिकः

मोहनीये–अप्रत्याख्यानमानस्य स्तोकः १। ततोऽप्रत्याख्यानक्रोधस्य विशेषा० २ । ततोऽप्रत्याख्यानमायाया विशेषा० ३। ततोऽप्रत्याख्यानलोभस्य विशे० ४

एवं क्रमेण प्रत्याख्यानावरणानंतानुबंधिचतुष्कयोरपि विशेषाधिकत्वं १२ । ततो मिथ्यात्वस्य जघन्यभागो विशे० १३

ततो जुगुप्साया भागोऽनंतगुणः

ગુણશ્રેણિ.

સમ્મદરસવ્વવિરઈઉ, અણવીસંજોઅદંસખવગે અ॥
મોહસમસંતખવગે, ખીણસજોગિઅરગુણસેઢી ॥૮૨॥

સમ્મદર સવ્વવિરઈ-સમ્ય. ક્ત્વ, દેશવિરતિ અને સર્વ વિરતિને વિષે.
અણ વિસંજોય-અનંતાનુ. બંધિની વિસંયોજનાને વિષે
દંસખવગે-દર્શન મોહનીય ના ક્ષપક સંબંધી.
મોહસમ-મોહનીયના ઉપ
શમને વિષે
સંત ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનવાળા સંબંધી.
ખવગે ક્ષપકને વિષે.
ખીણ-ક્ષીણમોહની
સજોગિઅર-સયોગિ કેવલી અને અયોગિ કેવલીની.
ગુણસેઢી-ગુણશ્રેણિ.

અર્થ—સમ્યક્ત્વ, દેશવિરતિ તથા સર્વવિરતિને વિષે, અનંતાનુબંધિની વિસંયોજનાને વિષે, દર્શન મોહનીયના ક્ષપક સંબંધી, ચારિત્ર મોહનીયના ઉપશમને વિષે, ઉપશાંત મોહ ગુણસ્થાન વાળા સંબંધી, ક્ષપકને વિષે, ક્ષીણમોહ અને સયોગિ તથા અયોગિ કેવલીના એમ અગ્યાર ગુણશ્રેણિ ગુણાકારે પ્રદેશની રચના હોય છે. ૮૨

વિવેચન—હવે એ કેટલાક ભાગે લાખાં જે દલિયાં તે ગુણશ્રેણિની રચનાવિશેષ એપર તે માટે હવે છતાં ગુણશ્રેણિનું સ્વરૂપ કહે છે.–સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિએ પહેલી ગુણશ્રેણિ ૧, તે ઉપરાંત જ્યારેક વિરતિ તે દેશવિરતિ કહીએ, તે દેશવિરતિને લાભે બીજી ગુણશ્રેણિ ૨, સર્વવિરતિને લાભે ત્રીજી ગુણશ્રેણિ ૩, અનંતાનુબંધી કષાયની વિસંયોજનાએ ચોથી ગુણશ્રેણિ ૪, દર્શન મોહનીયને ક્ષયે પાંચમી ગુણશ્રેણિ ૫,

અર્થ—ઉપરની સ્થિતિથકી ઉતારેલ પ્રદેશાગ્રની પ્રત્યેક સમયે ઉદય ક્રમે કરતાં અસંખ્ય ગુણનાએ રચના તે ગુણશ્રેણિ જાણવી. વળી એ પૂર્વોક્ત ગુણવાળા જીવો અનુક્રમે અસંખ્યાતગુણ નિર્જરાવાળા હોય. ૮૩

વિવેચન—દલ-જે ઉપરલી સ્થિતિ થકી ઉતાર્યા પ્રદેશ તેની શ્રેણિ-રચના તે ગુણશ્રેણિ કહીએ, તે સમયે સમયે ઉદય થકી માંડીને અસંખ્યાત ગુણનાએ હોય. તે આ પ્રમાણે-ઉપરલી સ્થિતિ થકી ઉતાર્યું જે દલિક તે ઉદય વેળાએ સ્તોક કરે. બીજે સમયે અસંખ્યાત ગુણ કરે. ત્રીજે સમયે તેથી અસંખ્યાત ગુણ કરે. એમ સમયે સમયે વૃદ્ધિ ત્યાં લગે કરે, કે જ્યાં લગે ગુણશ્રેણિનો અંત્ય સમય હોય. આગળ પણ સર્વ ગુણશ્રેણિએ એમજ સ્થિતિ ઘટાડતો તેનાં દલિયાં અસંખ્યાત ગુણાં વધારે. એ ગુણશ્રેણિવંત જીવ વળી અનુક્રમે અસંખ્યાત ગુણ નિર્જરાવંત હોય, તે આ પ્રમાણે-સમ્યક્ત્વ ગુણવંત જીવ થોડી નિર્જરા કરે, તે થકી દેશવિરતિ જીવ અસંખ્યાત ગુણી નિર્જરા કરે અને તે થકી સર્વવિરતિ જીવ અસંખ્યાતગુણી કર્મપુદ્ગલની નિર્જરા કરે; એમ સમ્યક્ત્વાદિક ગુણશ્રેણિએ વર્તતા જીવ યથોત્તરે અસંખ્યાત ગુણી નિર્જરાવંત હોય. ૮૩

ગુણસ્થાન પ્રાપ્તિનું અંતર.

પલિઆસંખંસમુહૂ, સાસણઇઅરગુણઅંતરં હસ્સં;
ગુરૂ મિચ્છિ બે છસટ્ઠી, ઇઅરગુણે પુગ્ગલદ્ધંતો ॥૮૪॥

આવે અને તે ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ વિના સાસ્વાદનપણું સંભ-
વાન હોય જ, તે માટે મિથ્યાત્વે ગયો થકો પ્રતિસમયે સમ્ય-
ક્ત્વ મિશ્રના પુંજ ઉવેલે અને તેનાં દળિયાં મિથ્યાત્વ માંહે
નાંખે; એમ સમયે સમયે ઉવેલતો થકો પલ્યોપમને અસં-
ખ્યાતમે ભાગે સર્વ દળિયાં ઉવેલી રહે–સમ્યક્ત્વ મિશ્રની સત્તા
રહિત થાય, તે વાર પછી બીજીવાર ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ
પામીને સાસ્વાદને આવે ત્યારે જઘન્ય થકી એટલો કાળ
થાય. તથા અનેરા ૧૦ ગુણઠાણાનો અંતર કાળ જઘન્યથી અં-
તર્મુહૂર્તનો હોય, તે આ પ્રમાણે–કોઈક ઉપશમશ્રેણિએ ચઢીને
ત્યાંથી પડતો સર્વ ગુણઠાણાં ફરસતો મિથ્યાત્વે આવીને અંત-
ર્મુહૂર્ત રહી વળીઆવીને પાછો ચડતો સાસ્વાદન મિશ્રવર્જીને
શેષ સર્વ ગુણઠાણાં ફરસે (સ્પર્શે) ત્યારે અંતર્મુહૂર્તનું
જઘન્ય અંતર થાય. ઉપશમશ્રેણિ થકી પડીને ચડતાને
સાસ્વાદન અને મિશ્ર હોય નહીં તે માટે ના કહ્યા અને ઉપરનાં
૩ ગુણઠાણાને તો પડવાનો અભાવ છે માટે અંતર છે નહીં.
અને મિશ્રને તો ઉદયે જ મિથ્યાત્વ થકી સમ્યક્ત્વ
પામતાં તથા સમ્યક્ત્વથી પડતાં મિશ્રપણું આવે ત્યારે જ-
ઘન્યથી અંતર્મુહૂર્તનો અંતર પડે. મિથ્યાત્વ ગુણઠાણાને
ઉત્કૃષ્ટ અંતર બે છાસઠ એટલે એકસો બત્રીશ (૧૩૨) સા-
ગરોપમનું હોય, તે આ પ્રમાણે–કોઈક જીવ સમ્યક્ત્વ પા-
મ્યો થકો ઉત્કૃષ્ટપણે ૬૬ સાગરોપમ ક્ષયોપશમિક સમ્યક્ત્વ
પણે રહીને એક અંતર્મુહૂર્ત લગે મિશ્રપણું અનુભવીને
ફરી સમ્યક્ત્વ પામીને ૬૬ સાગરોપમ લગે સમ્યક્ત્વ કાળ
પાળીને તે ઉપરાંત જો ન સીઝે તો તે નિશ્ચે મિથ્યાત્વે
જાય એટલે ૧૩૨ સાગરોપમનું મિથ્યાત્વને ઉત્કૃષ્ટ અંતર
પડે અને અનેરાં ૧૦ ગુણઠાણાંને ઉત્કૃષ્ટો અંતર કાળ કાંઈક
ઊણો અર્ધ પુદ્ગલ પરાવર્ત હોય, તે આ પ્રમાણે–સાસ્વા-

આવે અને તે ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ વિના સાસ્વાદનપણું સર્વથા ન હોય જ, તે માટે મિથ્યાત્વે ગયો થકો પ્રતિસમયે સમ્યક્ત્વ મિશ્રના પુંજ ઉવેલે અને તેનાં દળિયાં મિથ્યાત્વ માંહે નાંખે; એમ સમયે સમયે ઉવેલતો થકો પલ્યોપમને અસંખ્યાતમે ભાગે સર્વ દળિયાં ઉવેલી રહે-સમ્યક્ત્વ મિશ્રનીસત્તા રહિત થાય, તે વાર પછી બીજીવાર ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ પામીને સાસ્વાદને આવે ત્યારે જઘન્ય થકી એટલો કાળ થાય. તથા અનેરા ૧૦ ગુણઠાણાનો અંતર કાળ જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્તનો હોય, તે આ પ્રમાણે-કોઈક ઉપશમશ્રેણિએ ચઢીને ત્યાંથી પડતો સર્વ ગુણઠાણાં ફરસતો મિથ્યાત્વે આવીને અંતર્મુહૂર્તજ ફરી શ્રેણીમાંડીને પાછો ચઢતો સાસ્વાદન મિશ્રવર્જીને શેષ સર્વગુણઠાણાં ફરસે (સ્પર્શે). ત્યારે અંતર્મુહૂર્તનું જઘન્ય અંતર થાય. ઉપશમશ્રેણિ થકી પડીને ચઢતાને સાસ્વાદન અને મિશ્ર હોય નહીં તે માટે ના કહ્યા અને ઉપરનાં ૩ ગુણઠાણાને તો પડવાનો અભાવ છે માટે અંતર છે નહીં. અને મિશ્રને તો સહજે જ મિથ્યાત્વ થકી સમ્યક્ત્વ પામતાં તથા સમ્યક્ત્વથી પડતાં મિશ્રપણું આવે ત્યારે જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્તનો અંતર પડે. મિથ્યાત્વ ગુણઠાણાને ઉત્કૃષ્ટ અંતર બે છાસઠ એટલે એકસો બત્રીસ (૧૩૨) સાગરોપમનું હોય, તે આ પ્રમાણે-કોઈક જીવ સમ્યક્ત્વ પામ્યો થકો ઉત્કૃષ્ટપણે ૬૬ સાગરોપમ ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વપણે રહીને એક અંતર્મુહૂર્ત લગે મિશ્રપણું અનુભવીને ફરી સમ્યક્ત્વ પામીને ૬૬ સાગરોપમ લગે સમ્યક્ત્વ કાળ પાળીને તે ઉપરાંત જો ન સીઝે તો તે નિશ્ચે મિથ્યાત્વે જાય એટલે ૧૩૨ સાગરોપમનું મિથ્યાત્વને ઉત્કૃષ્ટ અંતર પડે અને અનેરાં ૧૦ ગુણઠાણાંને ઉત્કૃષ્ટો અંતર કાળ કાંઈક ઓછો અર્ધ પુદ્ગલ પરાવર્ત્ત હોય, તે આ પ્રમાણે-સાસ્વા-

આવે અને તે ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ વિના સાસ્વાદનપણ
થાન હોય જ, તે માટે મિથ્યાત્વે ગયો થકો પ્રતિસમયે
ક્ત્વ મિશ્રના પુંજ ઉબેલે અને તેનાં દળિયાં મિથ્યાત
નાંખે; એમ સમયે સમયે ઉવેલતો થકો પલ્યોપમને
ખ્યાતમે ભાગે સર્વ દલિયાં ઉવેલી રહે-સમ્યક્ત્વ મિશ્રન
રહિત થાય, તે વાર પછી બીજીવાર ઔપશમિક સ
પામીને સાસ્વાદને આવે ત્યારે જઘન્ય થકી એટલો
થાય. તથા અનેરા ૧૦ ગુણઠાણાનો અંતર કાળ જઘન્ય
તર્મુહૂર્તનો હોય, તે આ પ્રમાણે-કોઈક ઉપશમશ્રેણિએ
ત્યાંથી પડતો સર્વ ગુણઠાણાં ફરસતો મિથ્યાત્વે આવીને
ર્મુહૂર્તજ ફરી શ્રેણીમાંડીને પાછો ચઢતો સાસ્વાદન મિ
શેષ સર્વગુણઠાણાં ફરસે (સ્પર્શે) . ત્યારે અંતમું
જઘન્ય અંતર થાય. ઉપશમશ્રેણિ થકી પડીને
સાસ્વાદન અને મિશ્ર હોય નહીં તે માટે ના કહીં અને
૩ ગુણઠાણાને તો પડવાનો અભાવ છે માટે અંતર છે
અને મિશ્રને તો સહજે જ મિથ્યાત્વ થકી સ
પામતાં તથા સમ્યક્ત્વથી પડતાં મિશ્રપણું આવે ત
ઘન્યથી અંતર્મુહૂર્તનો અંતર પડે. મિથ્યાત્વ ગુણ
ઉત્કૃષ્ટ અંતર બે છાસઠ એટલે એકસો બત્રીશ (૧૩
ગરોપમનું હોય, તે આ પ્રમાણે-કોઈક જીવ સમ્યક
ગ્યો થકો ઉત્કૃષ્ટપણે ૬૬ સાગરોપમ ક્ષાયોપશમિક સ
પણે રહીને એક અંતર્મુહૂર્ત લગે મિશ્રપણું અ
ફરી સમ્યક્ત્વ પામીને ૬૬ સાગરોપમ લગે સમ્યક
પાળીને તે ઉપરાંત જો ન સીઝે તો તે નિશ્ચયે
જાય એટલે ૧૩૨ સાગરોપમનું મિથ્યાત્વને ઉત્કૃષ્ટ

(ખાલી) થાય તે ઉદ્ધાર પલ્યોપમ ૧. અદ્ધા તે
તે સો સો વરસે એકેકો વાલાગ્ર અપહરતાં પાલો ઠ
થાય તે અદ્ધાપલ્યોપમ ૨. ક્ષેત્ર તે આકાશ, તે સમ
વાલાગ્રે સ્પૃષ્ટ અસ્પૃષ્ટ આકાશ પ્રદેશ એકેકો અપહ
લો હાલો થયે થાય તે ક્ષેત્ર પલ્યોપમ ૩. ઉદ્ધાર પ
કરીને દ્વીપ સમુદ્ર મપાય ૨. ૨૫ કોડાકોડિ પલ્યોપ
ટલા સમય તેટલા દ્વીપ સમુદ્ર છે. અદ્ધા પલ્યોપમે
દેવતા, નારકી, મનુષ્ય અને તિર્યંચનાં આઉખાં મ
૨ ક્ષેત્ર પલ્યોપમે કરીને દૃષ્ટિવાદે ત્રસાદિ પૃથિ
જીવ માપ્યાં છે. ૩

એ ત્રણ પલ્યોપમનાં બાદર અને સૂક્ષ્મ
છ ભેદ હોય. તેનું સ્વરૂપ કાંઇક વિસ્તારે થકી લખ
એ. અનંતે પરમાણુએ એક ત્રસ રેણુ થાય. અ
રેણુએ ૧ રથરેણુ થાય. આઠ રથરેણુએ ૧ વાલાગ્ર
તે આઠ વાલાગ્રે ૧ લિક્ષા થાય. આઠ લિક્ષાએ ૧ યુ
યુકાએ ૧ યવ અને આઠ યવે ૧ અંગુલ થાય.
ઉત્સેધાંગુલે ૧ હાથ, ૪ હાથે ૧ ધનુષ, બે હજાર
ગાઉ અને ૪ ગાઉએ એક ઉત્સેધાંગુલનું યોજન થાય
૧ યોજનનો લાંબો પોહોળો અને ઉંડો પાલો કર
પાલામાં દેવકુરૂ ઉત્તરકુરૂનાં યુગલિયાંના માથાના
એક ખંડનો બીજો ખંડ ન થાય એવા સૂક્ષ્મખંડ
ભરીએ. તે અગ્નિએ બળે નહી, વાયરે ઉડે નહીં અ
તેને ભેદ નહિં એવા ઠાંસી ઠાંસીને ભરીએ. તેમાંથી સ
૨ એકેક ખંડ કાઢિયે, કાઢતાં તે પાલો નિર્લેપ-ઠાલો થ
એક બાદર ઉદ્ધાર પલ્યોપમ સંખ્યાતા જ સમય

સમયે સમયે એકેક અપહરતાં પાલ્યના ક્ષેત્ર પ્રદેશ અપહરાયે ત્યારે એક સૂક્ષ્મ ક્ષેત્ર પલ્યોપમ થાય. તે બાદરથી અસંખ્યાતગુણું કાળમાને હોય. તેવા દશ કોડાકોડિ પલ્યોપમે એક સૂક્ષ્મ ક્ષેત્ર સાગરોપમ થાય. એ પલ્યોપમ સાગરોપમે કરીને દૃષ્ટિવાદને વિષે પૃથિવી, અપ, તેઉ, વાયુ, પ્રત્યેક વનસ્પતિ અને ત્રસ એ છ કાયના જીવનું પરિમાણ કહ્યું છે. અહિં સૂક્ષ્મ વાલાગ્રને આંતરે અસ્પૃષ્ટ આકાશ પ્રદેશ કેમ હોય? તેઉત્તર-કૂષ્માંડ (કોળું) પ્રમુખ ભાજનને વિષે તે કૂષ્માંડને આંતરે દાડમ બીજોરાદિકનાં ફળ ભર્યાં રહે, તે ફળને આંતરે પાંચ અંગુષ્ઠના કણ્યા ભર્યા રહે, તેને આંતરે વળી સરસવના કણ્ય ભર્યા રહે, એમ એ દૃષ્ટાંતે વાલાગ્રથી પણ આકાશપ્રદેશ અતિ સૂક્ષ્મ છે તેથી કહીને જાડાં વાલાગ્રને આંતરે પણ અસંખ્યાતા આકાશપ્રદેશ અસ્પૃષ્ટ હોય. એ છ પ્રકારે પલ્યોપમ સાગરોપમનું સ્વરૂપ શ્રી અનુયોગદ્વારસૂત્ર થકી કહ્યું. ૮૫

પુદ્ગલ પરાવર્તનું સ્વરૂપ.

દવ્વે ખિત્તે કાલે, ભાવે ચઉહ દુહ બાયરો સુહુમો;
હોઇ અણંતુસ્સપ્પિણિ-પરિમાણો પુગ્ગલપરટ્ટો ॥૮૬॥

દવ્વે-દ્રવ્ય વિષયક.	ચઉહ-ચાર પ્રકારે.
ખિત્તે-ક્ષેત્ર વિષયક.	દુહ-બે પ્રકારે.
કાલે-કાળ વિષયક.	બાયરો-બાદર.
ભાવે-ભાવ વિષયક.	સુહુમો-સૂ…

મુત્તિય-મૂકયે કરીને-પરિણમાવીને.
સવ્વઅણૂ-ચૌદ રાજલોકમાં રહેલા સર્વ પરમાણુને.
જત્તિયકાલિ-જેટલા કાળે.
સ-તેટલો કાળ.
થૂલો-સ્થૂલ-બાદર.
દવ્વે-દ્રવ્ય પુદ્ગલ પરાવર્ત થાય.
સુહુમો-સૂક્ષ્મ દ્રવ્ય પુદ્ગલ પરાવર્ત.
અન્નયરા-સાત માંહેથી અનેરી વર્ગણાવડે.

અર્થ—જેટલા કાળે ઔદારિકાદિ સાત વર્ગણાએ ચૌદ રાજલોકમાં રહેલા સર્વ પરમાણુને ઔદારિકાદિ સાતપણે એક જીવ પરિણમાવીને ત્યાગ કરે તે(તેટલા કાળે)સ્થૂલ દ્રવ્ય પુદ્ગલ પરાવર્ત થાય.અને સાત માંહેલી એકેક કોઈ પણ વર્ગણાના સર્વ પરમાણુને અનુક્રમે એક એક પણે પરિણમાવી ત્યાગ કરે તેટલે કાળે સૂક્ષ્મ દ્રવ્ય પુદ્ગલ પરાવર્ત થાય. ૮૭

વિવેચન—હવે દ્રવ્યથકી પુદ્ગલ *પરાવર્ત કહે છે,-આહારક વિના ઔદારિકાદિક સાત વર્ગણાએ કરીને એક જીવ ચૌદ રાજ પ્રમાણ સર્વ લોકના સર્વ પરમાણુઓ ઔદારિક શરીરાદિક સાતપણે પરિણમાવી-તદ્રૂપપણે કરીને જેટલે કાળે મૂકે તેટલે કાળે એક દ્રવ્યથકી સ્થૂલ પુદ્ગલ પરાવર્ત થાય. ૧. અને તે સાત વર્ગણા માંહેલી એકેકી વર્ગણાપણે સર્વે ચૌદ રાજલોકના પરમાણુઓ પરિણમાવી-ફરસીને એક જીવ જેટલે કાળે મૂકે ત્યારે તેટલે કાળે દ્રવ્યથકી સૂક્ષ્મ પુદ્ગલ પરાવર્ત થાય. એ સૂક્ષ્મ માંહે બાદર પુદ્ગલ પરાવર્ત અનંતા વહી જાય. એ દ્રવ્યથી સૂક્ષ્મ પુદ્ગલ પરાવર્ત સાત

* પુદ્ગલાનાં અનુકૂલ્ય ચતુર્દશરજ્જ્વાત્મક લોકવર્તિ સમસ્ત પરમાણૂનો પરાવર્તઃ ઔદારિકાદિ શરીરપણે ગ્રહણ કરીને મૂકવું તે રૂપ ઈત્યાદિ યાવત્ જીવિતં કાલવિશેષ એ કાળને વિષે જ પુદ્ગલપરાવર્તઃ તે પુદ્ગલ પરાવર્ત.

ક્ષેત્રાદિ પુદ્ગલ પરાવર્તનું સ્વરૂપ.

લોગપએસોસપ્પિણિ-સમયા અણુભાગબંધઠાણા ય;
જહતહ કમમરણેણં, પુટ્ઠા ખિત્તાઇથૂલિઅરા ॥ ૮૮ ॥

લોગપએસા-લોક ક્ષેત્રના પ્રદેશો.	કમ-અનુક્રમે.
ઉસ્સપ્પિણિસમયા-ઉત્સર્પિણિ અવસર્પિણિના સમયો.	મરણેણં-મરણ વડે.
અણુભાગબંધઠાણા-રસબંધનાં સ્થાનો.	પુટ્ઠા-સ્પર્શ કરેલા.
જહતહ-જેમ તેમ-આડા અવળા.	ખિત્તાઇ-ક્ષેત્રાદિક.
	થૂલિઅરા-બાદર અને સૂક્ષ્મ પુદ્ગલ પરાવર્ત.

અર્થ—લોકક્ષેત્રના પ્રદેશો, ઉત્સર્પિણિ અવસર્પિણીના સમયો અને રસબંધનાં સ્થાનો જેમ તેમ (ક્રમ વગર) અને અનુક્રમે મરણવડે સ્પર્શ કરાય ત્યારે ક્ષેત્રાદિ બાદર અને સૂક્ષ્મ પુદ્ગલ પરાવર્ત અનુક્રમે થાય. ૮૮

વિવેચન—હવે ક્ષેત્રાદિક ૩ પુદ્ગલ પરાવર્ત કહે છે.—ચૌદ રાજલોકના સર્વ આકાશ પ્રદેશ ૧, ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણીના સર્વ સમય ૨ અને અનુભાગબંધનાં સ્થાનક એટલે રસબંધના હેતુ અધ્યવસાયનાં સ્થાનક ૩ એ ત્રણે જેમ તેમ-આઘા પાછા (ક્રમોત્ક્રમ) મરણે કરીને ફરસી રહે ત્યારે ક્ષેત્રાદિક એટલે ક્ષેત્રથી, કાળથી અને ભાવથી સ્થૂલ પુદ્ગલ પરાવર્ત અનુક્રમે થાય. અને એ ત્રણે અનુક્રમેજ મરણ વેળાએ ફરસે ત્યારે ક્ષેત્રથી, કાળથી અને ભાવથી સૂક્ષ્મ પુદ્ગલ પરાવર્ત થાય. તે આ પ્રમાણે—

ચૌદ રાજલોકના આકાશ પ્રદેશ સર્વ મરતી વેળાએ

ક તીવ્રમંદાદિ ભેદે અસંખ્યાતગુણાં છે. તે રસબંધને
ક મરતો જીવ કયારેક મંદાધ્યવસાયે મરે, કોઈવારે તી
ોઈવારે અતિ તીવ્રે, એમ મરતો સર્વે રસબંધ
સાય સ્થાનક ફરસી રહે; ત્યારે બાદરથી બાદ
પરાવર્ત્ત થાય ૭. અને જ્યારે પ્રથમ અતિ મં
વર્ત્તતો મરે પછી કોઈક કાળાંતરે તેથી ચડતે બીજે
ાય સ્થાનકે વર્ત્તતો મરે, તે પછી વળી કોઈક
ર તેથી ચડતે ત્રીજે અધ્યવસાય સ્થાનકે વર્ત્તતો મરે,
આપે પાછે સ્થાનકે મરે તે લેખામાં નહીં', એમ
રસબંધને અધ્યવસાય સ્થાનકે મરતો સર્વસ્થાનક
ક ત્યારે બાદરથી સૂક્ષ્મ પુદ્ગલ પરાવર્ત્ત થાય ૮.
ાંતરે વર્ણ ૫, ગંધ ૨, રસ ૫, સ્પર્શ ૮, અગુરૂ
અને ગુરૂલઘુ ૧, એ બાવીશ ભેદે કરીને સર્વ લોકના
ફરસીને મૂકે ત્યારે બાદર પુદ્ગલ પરાવર્ત્ત થાય.
૨૨ માંહેથી એકેકપણે સર્વ પુદ્ગલ ફરસી રહે
મ પુદ્ગલ પરાવર્ત્ત થાય. એમ ૨૨ ભેદે પણ ૮, મ
ાવર્ત્ત થાય. <u>ઇતિ પુદ્ગલ</u> પરાવર્ત્ત સ્વરૂપં ગ્રેયં.૮૮

ઉત્કૃષ્ટ જઘન્ય પ્રદેશ બંધક.

પડિબંધી, ઉક્કડજોગી અ સન્નિપજ્જત્તો;
સુક્કોસં, જહન્નયં તસ્સ વચ્ચાસે ॥ ૮૯ ॥

પડિબંધી-અલ્પ ા બંધક.	પએસુક્કોસં-પ્રદેશોનો ઉત્કૃ ષ્ટ-ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ.
સર્વોત્કૃષ્ટ યોગ-	જહન્નયં-જઘન્ય પ્રદેશ બંધ
	તસ્સ-તેના.
ા-સંજ્ઞિપર્યાપ્તો	વચ્ચાસે-વિપરીતપણે.

૧—મિથ્યાદષ્ટિ અને અવિરત સમ્યગ્ દષ્ટિ આદિ
ગુણાવાળા આયુકર્મને, બીજા ત્રીજા ગુણઠાણાવિના
દિ સાત ગુણઠાણાવાળા મોહનીય કર્મને, સૂક્ષ્મ-
જો છ મૂળ પ્રકૃતિ અને સત્તર ઉત્તર પ્રકૃતિને,
બીજા કષાયોને અને દેશવિરતિ ત્રીજા કષાયોને
બંધ કરે. ૯૦

ન—હવે મૂળ અને ઉત્તર પ્રકૃતિના ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશ
મી કહે છે.—

દષ્ટિ અને અવિરત ૧, દેશવિરત ૨, પ્રમત્ત ૩
ત ૪, એ પાંચ ઉત્કટ યોગી સંજ્ઞીપર્યાપ્તા
કૃષ્ટ પ્રદેશનું બાંધે. બીજું ત્રીજું-સાસ્વાદન
વર્જીને શેષ મિથ્યાત્વથી અનિવૃત્તિ પર્યંત સા-
ણા ઉત્કૃષ્ટયોગી ઘણા મોહનીયકર્મ ઉત્કૃષ્ટ
સપ્તવિધબંધક હોવાથી. આયુ મોહ વર્જીને
કૃતિને અને જ્ઞાનાવરણીય ૫, દર્શનાવરણીય
૫, સાતાવેદનીય ૧, યશનામ ૧ અને ઉચ્ચ-
૭ ઉત્તર પ્રકૃતિને ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ સૂક્ષ્મ-
પરાયા કરે; ત્યાં એટલીજ પ્રકૃતિને બંધ

મ્યગ દષ્ટિ સપ્તવિધ બંધક ઉત્કટયોગી બી-
ીય કષાયને ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશ બંધ કરે. દેશ-
બંધક ઉત્કટ યોગી ચોથા ત્રીજા પ્રત્યાખ્યા-
ૃષ્ટ પ્રદેશે બાંધે. ૯૦

સંક્લેશિતપણા દાતાર અને મહણ કરનારના
ગત-ગચ્છતિ આવે ઇતિ અન્તરાયમ્ એ અર્થ
હન્ત્યે વિશેષ પ્રકારે હણાય છે દાનાદિ-
ઓ અનેન ઇતિ વિઘ્નમ્ જે વડે તે વિઘ્ન.

પ્રકૃતિનો અને મોહ આયુ વર્જીને છ મૂળ પ્રકૃતિનો જે અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશ બંધ તે સાદિ ૧, અનાદિ ૨, ધ્રુવ ૩ અને અધ્રુવ ૪, એ ચારે ભેદે હોય. એ પ્રકૃતિને વિષે બાકીના બંધ અને શેષ સર્વ પ્રકૃતિને વિષે પણ સર્વ બંધ તે સાદિ અને અધ્રુવ એ બે ભેદે હોય.

ભેદની ભાવના આ પ્રમાણે-જ્યાં સર્વ થકી ઘણા કર્મસ્કંધ ગ્રહે તે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશ બંધ કહીએ. ત્યાંથી ઉતરતા યાવત્ સર્વથી થોડા ગ્રહે ત્યાં લગે તે સર્વ અનુત્કૃષ્ટ કહીએ; એ બે પ્રકાર માંહે સર્વ પ્રદેશ બંધ આવ્યા. તથા જ્યાં સર્વથી થોડા પ્રદેશ બંધાય તે જઘન્ય પ્રદેશ બંધ અને ત્યાંથી અનુક્રમે ચઢતાં યાવત્ સર્વથી ઘણા કર્મસ્કંધ બાંધે ત્યાં લગે સર્વ અજઘન્ય કહીએ; એ બે પ્રકાર માંહે પણ સર્વ પ્રદેશ બંધ આવ્યા. ત્યાં ચાર દર્શનાવરણીયનો ક્ષપક અને ઉપશામક સૂક્ષ્મ સંપરાયે ઉત્કૃષ્ટ યોગવંત એક અથવા બે સમય લગે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ કરે; ઉત્કૃષ્ટ યોગની સ્થિતિ એટલીજ છે તે માટે. એમ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ કરીને ઉપશાન્તાવસ્થાએ અબંધક થઈને પડતો વળી એક અથવા બે સમય લગે ઉત્કૃષ્ટ બંધ કરીને પછી અનુત્કૃષ્ટ બંધ કરે ત્યારે તે અનુત્કૃષ્ટ બંધ સાદિ ૧. એ અવસ્થા નથી પામ્યા તેને અનાદિ. અભવ્યને ધ્રુવ ૩. ભવ્યને અધ્રુવ ૪. તથા નિદ્રા, પ્રચલા, ભય અને કુત્સા એ ચારનો તો અવિરતાદિક અપૂર્વકરણ લગેના ઉત્કૃષ્ટયોગી સપ્તવિધ બંધકાળે એક અથવા બે સમયલગે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ કરે. એ અવિરતાદિક જ્યારે ઉત્કૃષ્ટ યોગ થકી અથવા બંધવિચ્છેદ થકી પડીને અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશ બંધ કરે ત્યારે તે સાદિ ૧. એ અવસ્થા નથી પામ્યા તેને અનાદિ. ૨ ધ્રુવ, અધ્રુવ પૂર્વવત્ તથા અપ્રત્યાખ્યાનીય ૪ કષાયનો તો અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ ઉત્કૃષ્ટ યોગી સપ્તવિધબંધક ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ કરે.

અનંતાનુબંધી ૪, એ આઠનો મિથ્યાત્વી ઉત્કટ
સપ્તવિધ બંધક એક અથવા બે સમય લગે ઉત્કૃષ્ટ
બંધ કરે, પછી તે ઉત્કૃષ્ટ યોગ થકી પડતો અનુત્કૃષ્ટ
બંધ કરે વળી ઉત્કૃષ્ટ કરે એમ એ બેના સાદિ અધ્રુવ
બે ભાંગા ઉપજે અને એ આઠ પ્રકૃતિનો જઘન્યબં
સૂક્ષ્મ નિગોદ અપર્યાપ્તો સર્વથી જઘન્ય વીર્યવંત
પ્રથમ સમયે વર્તતો કરે, તે પછી દ્વિતીયાદિક સમયે
ઘન્ય બંધ કરે, કાળાંતરે વળી જઘન્ય કરે, એમ એ બે
સાદિ અને અધ્રુવ હોય. એમ વર્ણચતુષ્ક ૪, તૈજસ
કાર્મણ ૬, ઉપઘાત ૭, નિર્માણ ૮ અને અગુરૂલ
એ નવ પ્રકૃતિનો ચારે પ્રકારનો બંધ તે સાદિ, અધ્રુ
બે ભેદ કહેવો. પણ એનો ઉત્કૃષ્ટબંધ તે મિથ્યાત્વી
યોગી સપ્તવિધ બંધક નામની ૨૩ નો બંધક કરે. શેષ
વત્ તથા અધ્રુવબંધી ૭૩ નો ચારે પ્રકારનો બંધ
અધ્રુવબંધી છે માટે સાદિ, અધ્રુવ એ બે ભેદજ હો

હવે મૂળ પ્રકૃતિના ભાંગા કહે છે–મૂળછગે વિ-
નીય અને આયુવર્જીને શેષ ૬ મૂળ પ્રકૃતિનો અનુત્કૃ
ચાર ભેદ હોય; તે આ પ્રમાણે–એ છનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશ
ક્ષપક અથવા ઉપશામક સૂક્ષ્મસંપરાયે ઉત્કૃષ્ટયોગી એક અ
બે સમય લગે કરે, પછી ઉપશાન્તમોહે અબંધક
પડતો ઉત્કૃષ્ટ યોગથકી પણ પડતો જ્યારે અનુત્કૃષ્ટ
બંધ કરે ત્યારે તે સાદિ ૧, પૂર્વે એ સ્થાનક પામ્યા
તેને અનાદિ ૨; ધ્રુવ, અધ્રુવ પૂર્વવત્ ૪. અને શેષ ૩
બે ભેદ હોય. ત્યાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ સૂક્ષ્મ સંપરાયે કરે
માટે સાદિ ૧, ત્યાર પછી ઉપશાન્તમોહે ઉક કરે તથ
ડતો અનુત્કૃષ્ટ કરે તે માટે અધ્રુવ ૨. એ ૬ નો જ
પ્રદેશબંધ તો સૂક્ષ્મ નિગોદ અપર્યાપ્તો સર્વથી

વિવેચન–હવે પૂર્વોક્ત યોગસ્થાનક સંબંધી સાત બોલનું અલ્પબહુત્વ કહે છે–ઘનીકૃત લોકની સાત રાજ લાંબી એક પ્રદેશની આકાશશ્રેણિ તેના અસંખ્યાતમા ભાગને વિષે જેટલા આકાશપ્રદેશ હોય તેટલા યોગસ્થાનક વાર્યના સૂક્ષ્મ વિભાગ છે. અહીં જીવ અનંતા છે અને યોગસ્થાન અસંખ્યાતા છે. તે એટલે સરખે યોગસ્થાને અનંતા સ્થાવર જીવ છે, ત્યારે પણ સર્વ સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા એક સમયે એક યોગસ્થાને હોય, બીજે સમયે અસંખ્યાતગુણો યોગ વધે, ત્યારે જૂદે જૂદે સ્થાનકે હોય અથવા એક સ્થાને પણ હોય અને ત્રસ જીવો તો સરખે યોગસ્થાને અસંખ્યાતા હોય, તે માટે અસંખ્યાતાજ યોગસ્થાનક છે પણ અનંતા નહીં. અને પર્યાપ્તા સર્વ જીવ સ્વપ્રાયોગ્ય સર્વ જઘન્ય યોગસ્થાને જઘન્યથી ૧ સમય, ઉત્કૃષ્ટપણે ૪ સમય લગે રહે અને સ્વપ્રાયોગ્ય ઉત્કૃષ્ટ યોગસ્થાને જઘન્ય ૧ સમય, ઉત્કૃષ્ટ બે સમય રહે. મધ્યમ યોગસ્થાને જઘન્ય ૧ સમય, ઉત્કૃષ્ટા ૩–૪ થી યાવત્ ૮ સમય પણ રહે, પછી વધે ઘટે. એ યોગ પન્નર ભેદે છે તે પૂર્વે ચોથા કર્મગ્રંથ માંહે વિસ્તારે કહ્યા છે. તે યોગસ્થાનકથકી મૂલપ્રકૃતિ અને ઉત્તર પ્રકૃતિના ભેદ અસંખ્યાતગુણા[1] છે. મૂળ પ્રકૃતિ ... અને ઉત્તર પ્રકૃતિ તો ૧૫૮ જ છે, પણ દેવાદિ સંબંધે ... રીને બંધના વિચિત્રપણા થકી અને ઉદયના વિચિત્રપણા ... થકી અસંખ્યાતા ભેદ થાય છે. તેનું સ્વરૂપ સવિસ્તરપણું ... આવશ્યક વૃત્તિ થકી જાણવું. ચાર આનુપૂર્વીના બંધોદય ... વિચિત્રપણું કરીને લોકને અસંખ્યાતમે ભાગે જેટલા ... કાશ પ્રદેશ હોય તેટલા અસંખ્યાતા છે, એમ વૃદ્ધશતક ...

1 એક એક યોગસ્થાને વર્તતા નાના જીવોને અથવા કાળ ... એક જીવને સર્વ પ્રકૃતિઓ બંધાય છે તેથી.

અર્થ—તે કરતાં કર્મના સ્કંધો અનંતગુણા અને તે કરતાં રસના અવિભાગ પલિચ્છેદો અનંતગુણા છે. યોગ થકી પ્રકૃતિબંધ અને પ્રદેશબંધ થાય અને કષાયવડે સ્થિતિ બંધ અને રસબંધ થાય. ૯૬

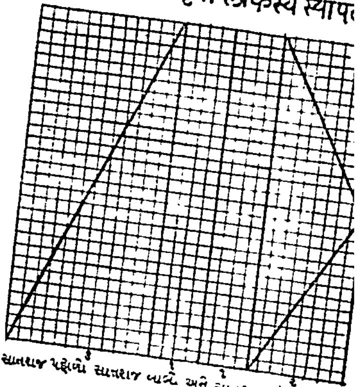
વિવેચન—તે થકી એકેક કર્મસ્કંધના પરમાણુ અનંતગુણા છે; અભવ્યથકી અનંતગુણા અને સિદ્ધને અનંતમે ભાગે પરમાણુંએ નિષ્પન્ન સ્કંધ પ્રત્યેક જીવ ગ્રહી શકે તે માટે ૬. તે થકી રસબંધના અવિભાગ પલિચ્છેદ અનંતગુણા છે; એકેકા કર્મસ્કંધના પરમાણુમાંહે પણ સર્વ જીવથકી અનંતગુણા રસના અવિભાગ પલિચ્છેદ પામીએ તે માટે ૭. એ યોગસ્થાનાદિ સાત બોલનું અલ્પબહુત્વ જાણવું.

હવે પ્રકૃતિ, સ્થિતિ, અનુભાગ અને પ્રદેશબંધના હેતુ કહે છે.-પ્રકૃતિબંધ અને પ્રદેશબંધના હેતુ યોગ છે; યદ્યપિ પડશીતિકે બંધનાં મિથ્યાત્વાદિક ચાર હેતુ કહ્યા છે તોપણ મિથ્યાત્વ અવિરતિ કષાયને અભાવે પણ યોગ માત્રજ હેતુએ કરીને ૧૧, ૧૨, ૧૩ ગુણઠાણે વેદનીયના પ્રકૃતિ અને પ્રદેશ બંધ થાય છે અને અયોગી ગુણઠાણે યોગને અભાવે તે ન બાંધે. તથા પ્રકૃતિબંધે મંદ વીર્યવંત થોડી પ્રકૃતિ બાંધે અને તીવ્ર વીર્યવંત ઘણી પ્રકૃતિ બાંધે છે. અને પ્રદેશબંધે પણ સ્વામી દેખાડ્યા ત્યાં મંદ તીવ્ર વીર્યવંત કહ્યા; તે માટે યોગ પ્રધાન કારણ છે. તથા સ્થિતિબંધ અને અનુભાગ બંધના હેતુ કષાય છે; મિથ્યાત્વ અવિરતિને અભાવે પણ કષાય માત્રજ હેતુએ કરીને સ્થિતિ અને અનુભાગ બંધ થાય. અને સ્થિતિ અનુભાગના સ્વામી દેખાડ્યા ત્યાં પણ સંક્લિષ્ટ પરિણામી અને વિશુદ્ધ પરિણામી એ હેતુ કહ્યા છે, ત્યાં સંક્લિષ્ટ તે તીવ્ર કષાયી અને વિશુદ્ધ તે મંદકષાયી

હવે તે બુદ્ધિએ કીધો-કલ્પનાએ કલ્પ્યોથકો સાત રાજ ઘન કેમ થાય ? તે લખીએ છીએ.-તે લોકના મધ્ય ભાગે ઉભી ચૌદ રાજ ઉંચી અને એક રાજ પહોળી ત્રસનાડિ છે. ત્રસજીવ સર્વ તે માંહે છે તે માટે ત્રસનાડિ કહીએ. તે ત્રસનાડિ થકી દક્ષિણ દિશિનો અધોલોકનો ખંડ હેઠે ત્રણ રાજ પહોળો, ઉપર સાંકડો અને સાત રાજ ઉંચો છે તે ઉપાડીને ત્રસનાડિની ઉત્તર દિશિએ વિપરીતપણે જોડીએ એટલે ઉપરનો સાંકડો હેઠે અને હેઠલો પહોળો ઉપર આણીએ ત્યારે એ અધોલોક સાત રાજ ઉંચો અને ચાર રાજ પહોળો સઘળે સરખો થાય. તથા ઉર્ધ્વલોકે ત્રસનાડિ થકી દક્ષિણ દિશિનો ખંડ બે રાજ પહોળો, સાત રાજ ઉંચો, તેના બ્રહ્મ દેવલોકના મધ્યથકી હેઠલો ઉપરલો બે ખંડ કરીને ત્રસનાડિને ઉત્તર પાસે વિપરીતપણે એટલે પહોળપણું હેઠ ઉપર અને સાંકડપણું વચ્ચે આણીને સ્થાપીએ, એમ કીધે ઉર્ધ્વલોક ત્રણ રાજ પહોળો અને સાત રાજ ઉંચો સઘળે સરખો થાય. કોઈ ઠેકાણે થોડું ઘણું અધિકું ઓછું હોય તે પોતાની બુદ્ધિએ અધિકું ઓછામાં ભેળી સરખું કરીએ. ત્યાર પછી તે લોકનું ઉપરલું અર્દ્ધ ઉપાડીને સંવર્તિત અધોલોકને દક્ષિણ પાસે જોડીએ એટલે સાત રાજ પહોળો, સાત રાજ લાંબો અને સાત રાજ ઉંચો સમચતુરસ્ર ઘન લોક થયો. હવે લોક તો વૃત્ત છે અને એ ઘન તો સમચતુરસ્ર થયો તેથી વૃત્ત કરવાને માટે તેને ૧૯ ગુણા કરી બાવીશે ભાગ દઈએ-ભાંગીએ ત્યારે ન્યૂન સાત રાજ વૃત્ત લાંબો પહોળો થાય પણ વ્યવહાર થકી સઘળે સાત રાજનો જ ચતુરસ્ર ઘનલોક જાણવો. ઇહાં રાજમાન તે સ્વયંભૂરમણ સમુદ્રની પૂર્વ દિશિની વેદિકા થકી દક્ષિણ વેદિકા લગે અસંખ્યાતી કોડાકોડિ યોજ પ્રમાણ જાણવું. એ ઘન ચતુરસ્રલોકનાં એકેક રાજ

સૂચના:—આ પાછળ બતાવેલ ચૌદ રાજ લોકની
સ્થાપનામાં એક લાઈન (કાળી લીટી) વચ્ચે આ-
રેલ લોકહિત છે. નીચે સાતમી નારકીના તળે સાત રાજ,
વચ્ચે સમભૂતળ આગળ એક રાજ, બ્રહ્મલોક દેવલોક પાસે
પાંચ રાજ અને ઉંચે ગ્રૈવેયક પાસે એક રાજ પહોળાઈ
છે. अ ब પાસાની નીચેની પહોળાઈ કેટે ઉલ્ટી ત્રણ રાજની
છે. फ द લાઈનની પહોળાઈ બન્ને રાજની છે. ब પાસુ
ડાબી તરફ મેળવીએ અથવા अ પાસુ જમણી બાજુ મે-
ળવીએ એટલે ચાર રાજ પહોળો અને સાત રાજ ઉંચો
લોક થાય. તે પ્રમાણે ई અને ग પાસા જમણી તરફ મે-
ળવી અથવા फ અને ह પાસા ડાબી તરફ મેળવીએ ત્યારે
ત્રણ રાજ પહોળો અને સાત રાજ ઉંચો લોક થાય. તે
અધો અને ઉર્ધ્વલોકના બંને વિભાગને એક સાથે મેળવીએ
એટલે સાત રાજ ઘન લોક થાય, તેની સ્થાપના આ સા-
થેજ આપી છે. આ પ્રમાણે કરવાથી સર્વત્ર સાત રાજ થઈ
શકતું નથી પરંતુ અપૂર્ણને પૂર્ણ ગણી લેવાને ન્યાયે સાત-
રાજ ગણેલ છે.

वुध्या घनीकृत लोकस्य स्थाप

* સાતરાજ પહોળો સાતરાજ લાંબો અને સાતરાજ ઉંચો એવો સાતરાજઘન લોક કલ્પનાવડે કરીએ ત્યારે થાય. તેના એકરાજ પહોળા એકરાજ લાંબા અને એકરાજ ઉંચા એવા સમચોરસ ઘન ખંડુક કરીએ ત્યારે ૩૪૩ થાય. ઉપરનું દરેક ખાનું કે રજલાંબુ પહોળું સમજવું.

અર્થ—(ઉપશમ શ્રેણિ કરનાર) અનંતાનુબંધિ કષાય, ત્રણ દર્શન મોહનીય, નપુંસક વેદ, સ્ત્રીવેદ, હાસ્યાદિષટ્ક, પુરૂષવેદ અને સંજ્વલન એકેક કષાયને આંતરે બબે કષાયો સરખે સરખાને અનુક્રમે ઉપશમાવે. ૯૮

વિવેચન—તે ઉપશમ શ્રેણિનો કરનાર અપ્રમત્ત યતિ જ હોય. કોઈક આચાર્ય કહે છે.-અવિરતિ, દેશવિરતિ પ્રમત્ત અને અપ્રમત્ત એ માંહેલો ઉપશમશ્રેણિ કરે. તે પ્રથમ અનંતાનુબંધિ ચાર કષાય સમકાળે અંતર્મુહૂર્તમાંહે ઉપશમાવે. કેટલાએક કહે છે કે અનંતાનુબંધિની ઉપશમના ન હોય તે માટે વિસંયોજના કરે કે ખપાવે. ત્યાર પછી સમ્યક્ત્વ મિશ્ર મિથ્યાત્વ રૂપ ત્રણ દર્શન મોહનીય સમકાળે ઉપશમાવે. ત્યાં મિથ્યાદૃષ્ટિને પ્રથમ સમ્યક્ત્વ પામતા મિથ્યાત્વ ઉપશમ થીને અનંતર સમયે મિથ્યાત્વના અનુદય થકી ઔપશમિક સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ થાય. ત્યાર પછી દેશવિરત, પ્રમત્ત અને અપ્રમત્તે પણ મિથ્યાત્વ ઉપશમાવેલું પામીએ. અને વેદક સમ્યક્ત્વ દૃષ્ટિ ત્રણે દર્શન મોહનીયને ઉપશામક હોય. તે અપૂર્વકરણ ગુણઠાણું ચઢતો તે ગુણઠાણાને સંખ્યાતમો ભાગ ગયે થકે નિદ્રા અને પ્રચલાનો બંધવિચ્છેદ કરે. તથા વળી તે ગુણઠાણાના સંખ્યાતાભાગ ગયે થકે એક ભાગ થાકતે થકે દેવગતિ ૧, દેવાનુપૂર્વી ૨, પંચેંદ્રિ જાતિ ૩, વૈક્રિય શરીર ૪, વૈક્રિયોપાંગ ૫, આહારક શરીર ૬, આહારકોપાંગ ૭, તૈજસ શરીર ૮, કાર્મણ શરીર ૯ સમચતુરસ્ર સંસ્થાન ૧૦, વર્ણચતુષ્ક ૧૪, અગુરુલઘુ ના

ઉદયે તો સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ પણ ન હોય તો ચારિત્ર ક્યાંથી હોય ? તો હમણા તેનો ઉપશમ કહ્યાનું શું કામ ? તત્રોત્તર— પૂર્વે તેનો ક્ષયોપશમ કહ્યો હતો અને હમણા તો તેનો ઉપશમ કહીએ. ઉદિત કર્માંશને ક્ષયે અને અનુદિતને ઉપશમે ક્ષયોપશમ કહીએ. અને ઉપશમ તેને ઉપશમેજ કહીએ. તો એ બે માંહે શું વિશેષ છે ? તત્રોત્તરં- તદાવરણ કર્મને ક્ષયોપશમે પ્રદેશથી વેદન છે અને ઉપશમે તે ન હોય. યદુક્તં— वेएइ संतकम्मं, खओवसमिएसु नाणुभावं सो । उवसंतकसाओ पुण, वेएइ न संतकम्मं पि ॥१॥ કષાયનો ઉપશામક ઉપશાંતકષાયાવસ્થાએ જઘન્યથી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટપણે અંતર્મુહૂર્ત લગે રહે. ત્યાર પછી નિશ્ચે પડે, તે પડતો કોઈક અપ્રમત્ત ગુણઠાણે રહે, કોઈક પ્રમત્ત ગુણઠાણે રહે, કોઈક દેશવિરતિએ રહે, કોઈક સમ્યક્ત્વે રહે અને કોઈક સાસ્વાદને પણ આવે અને ત્યાંથી મિથ્યાત્વે [illegible] અને ભવ ક્ષયે પડે તો અનુત્તર વિમાને જાય. ત્યાં [illegible] સમયેજ સર્વે બંધોદયાદિક કરણ પ્રવર્તાવે [illegible] પાધરો ચોથેજ ગુણઠાણે આવે. ઉત્કૃષ્ટપણે એક [illegible] વાર ઉપશમશ્રેણિ પડિવજ્જે તેને તે ભવે [illegible] અને જે એકવાર ઉપશમશ્રેણિ કરે તેને [illegible] ક્ષપકશ્રેણિ પણ હોય. યદુક્તં— 'ઉવસમ[illegible]

उपशमश्रेणिक्रमस्य यंत्रम्

	उपशमयात संज्वलनलोभं २८	
अप्रत्याख्यानलोभं २६		प्रत्याख्यान-लोभं २७
	संज्वलनमायां २५	
अप्रत्याख्यान-मायां २३		प्रत्याख्यानमाया २४
	संज्वलनमानं २२	
अप्रत्याख्यान-मानं २०		प्रत्याख्यानमानं २१
	संज्वलनक्रोधं १९	
अप्रत्या० क्रोधं १७		प्रत्याख्यानक्रोधं १८
	पुंवेदं १६ हास्यादिषट्कं १० स्त्रीवेदं ९ नपुंसकवेदं ८	
मिथ्यात्व १ मिश्र २ सम्यक्त्व३मोहान् ७		
अनंतानुबंधि क्रोध १ मान २ माया ३ लोभान् ४		

હાયુ થકો ક્ષપકશ્રેણિ પ્રારંભે અને અનંતાનુબંધી ક્ષય કર્યા પછી મરે તો ક્ષપકશ્રેણિ થકી વિરમે ત્યારે તે કોઇક મિથ્યા-ત્વના ઉદયથકી ફરીને વળી અનંતાનુબંધી પણ બાંધે, મિથ્યાત્વ બીજ છતા માટે. મિથ્યાત્વને ક્ષપે તો બીજના અભાવથકી ફરી અનંતાનુબંધી નજ બાંધે સાતને ક્ષપે તો અપતિત પરિણામી હોઇને અવશ્ય વૈમાનિક દેવતામાંહે જાય અને પતિત પરિણામી હોય તો પછી પરિણામની વિશુદ્ધિને અનુસારે અનેરી ગતિએ જાય અને બદ્ધાયુષ્ક એ કૃતકરણાવસ્થાએ કાળ ન કરે તો પણ સાત પ્રકૃતિનો ક્ષય કરીને તેટલે રહે પણ ચારિત્ર મોહનીય ક્ષય કરવા તત્પર ન થાય. હવે અબદ્ધાયુ ક્ષપક હોય તે સાતનો ક્ષય કરીને ચારિત્ર મોહનીય ક્ષય કરવાને અવશ્ય તત્પર થાય તે સકળ ક્ષપક નરક, તિર્યંચ અને દેવ, એ ત્રણના આયુનો ક્ષય કરે, તે દેશરૂપ સમ્યક્ત્વ મોહનીય થાકને ત્રણ આયુ ક્ષય કરે. ત્યાર પછી એકેંદ્રિયજાત ૧, બેઇંદ્રિય ૧, તેઇંદ્રિય ૨, ચઉ-રિંદ્રિય ૩, એ ત્રણ વિકલેંદ્રિય એવં ૪, થીણદ્ધિત્રિક ૭, ઉદ્યોત નામ ૮, તિર્યંચદ્વિક ૧૦, નરકદ્વિક ૧૨, સ્થાવર નામ ૧૩, સૂક્ષ્મનામ ૧૪, સાધારણ નામ ૧૫ અને આતપનામ ૧૬, એ ૧૬ નો ક્ષય કરે. ત્યાર પછી અપ્રત્યાખ્યાનીય પ્રત્યાખ્યાનીય એ આઠ કષાયનો સમકાળે ક્ષય કરે. ત્યાર પછી નપુંસકવેદનો ક્ષય કરે. ત્યાર પછી સ્ત્રીવેદ ક્ષય કરે. ચાર પ્રત્યાખ્યાનીય, ચાર અપ્રત્યાખ્યાનીય એવં ૮ કષાય સમકાળે ક્ષય કરવાને તત્પર થયો; તે હજી પૂરા ક્ષપવ્યા નથી તેટલામાં વિચાલે એકેંદ્રિય સ્થાવરાદિક સોળ પ્રકૃતિનો ક્ષય કરે. ત્યાર પછી પૂર્વે ક્ષય કરવા માંડ્યા જે આઠ કષાય તે અવશેષ રહ્યા હોય તેનો ક્ષય કરે; સર્વ અંતર્મુહૂર્તમાંહે ખેપવે (ખપાવે). કહાં કે ઇક કહે કે એકેંદ્રિયાદિક ૧૬ પ્રકૃતિ ખેપવવા માટે તેની વચગાળે આઠ કષાયનો ક્ષય કરે, ત્યાર પછી નપુંસકવેદ ક્ષય કરે અને તે પછી સ્ત્રીવેદ ખેપવે. ઇહ

છગપુમસંજલણા દો—નિદ્દાવિગ્ઘાવરણખએ નાણી;
દેવિંદસૂરિલિહિઅં, સયગમિણં આયસરણટ્ઠા ॥૧૦૦॥

છગ-હાસ્યષટ્ક.
પુમ-પુરૂષવેદ.
સંજલણા-સંજ્વલન કષાયો.
દોનિદ્દા-બેનિદ્રા(નિદ્રા,પ્રચલા).
વિગ્ઘાવરણખએ-પાંચ અંતરાય અને નવ આવરણનાક્ષયે.
નાણી-કેવળી.
દેવિંદસૂરિ-દેવેંદ્રસૂરિએ.
લિહિઅં-લખ્યો.
સયગં-એ નામપ્રમાણ શતકનામા ગ્રંથને.
ઇણં-આ
આયસરણટ્ઠા-પોતાને સંભારવાને માટે.

અર્થ—હાસ્યષટ્ક, પુરૂષવેદ, સંજ્વલન કષાયો, બે નિદ્રા, પાંચ અંતરાય અને નવ આવરણનો ક્ષય થયે છતે કેવળી થાય. દેવેંદ્ર સૂરિએ આ શતકનામા કર્મગ્રંથ પોતાને સંભારવા માટે લખ્યો. ૧૦૦

વિવેચન—ત્યાર પછી હાસ્યષટ્ક ખપાવે. તે પછી પુરૂષ વેદના ત્રણ ખંડ કરીને બે ખંડ સમકાળે ખપાવે. ત્રીજો ખંડ સંજ્વલન ક્રોધમાંહે નાંખે. પુરૂષ આરંભે ત્યારે એ અનુક્રમ જાણવો. સ્ત્રી આરંભે ત્યારે પ્રથમ નપુંસકવેદ, પુરૂષવેદ પછી હાસ્ય ષટ્ક અને તે પછી સ્ત્રીવેદ ખપાવે. નપુંસક આરંભે ત્યારે અનુદિત પણ પ્રથમ સ્ત્રીવેદ, તે પછી પુરૂષવેદ, તે પછી હાસ્ય ષટ્ક, અને તે પછી નપુંસકવેદ ક્ષય કરે ત્યાર પછી સંજ્વલન ક્રોધ ખપાવે, તેનો અંશ રહે તે માનમાં નાંખે. તે પછી સંજ્વલન માન ખપાવે, તેનો અંશ માયામાં નાંખે. તે પછી સંજ્વલની માયા ખપાવે; તેનો અંશ રહે તે લોભમાં નાંખે. તે પછી સંજ્વલન લોભ ખપાવે, તે લોભનો છેલ્લો અંશ તેના અસંખ્યાતા ખંડ કરીને

ॐ

સપ્તતિકાનામા ષષ્ઠ કર્મગ્રંથ.

મંગળ અને અભિધેય.

*સિદ્ધપએહિં મહત્થં, બંધોદયસંતપયડિઠાણાણં;
વુચ્છં સુણ સંખેવં, નીસંદં દિટ્ઠિવાયસ્સ ॥ ૧ ॥

સિદ્ધપએહિં-સિદ્ધ થયેલાં છે પદો જેને વિષે એવા ગ્રંથથી. વુચ્છં-કહીશ.
મહત્થં-મોટા અર્થવાળા. સુણ-સાંભળ.
બંધોદયસંતપયડિઠાણાણં-બંધ, ઉદય અને સત્તા પ્રકૃતિના સ્થાનોને. સંખેવં-સંક્ષેપને.
નીસંદં-ઝરણરૂપ.
દિટ્ઠિવાયસ્સ-દૃષ્ટિવાદ (બારમા અંગ) ના.

અર્થ—સિદ્ધ થયેલાં છે પદો જેને વિષે એવા ગ્રંથથી બંધ, ઉદય અને સત્તા પ્રકૃતિનાં સ્થાનોના મોટા અર્થવાળા અને દૃષ્ટિવાદ સૂત્રના ઝરણરૂપ (અલ્પ ઉદ્ધાર) સંક્ષેપને હું (ચંદ્ર મહત્તરાચાર્ય) કહીશ. (હે શિષ્ય! તું) સાંભળ. ૧

હવે ચંદ્રમહત્તરાચાર્યકૃત સપ્તતિકાનામા છઠ્ઠા કર્મગ્રંથની વ્યાખ્યા કરીએ છીએ.—

*સિદ્ધ શબ્દમાં રહેલ 'દ્ધ' વર્ણને ઠેકાણે 'દ્ધ' સમજવાનો—સ્વતંત્ર રીતે પાને આકરને, એમ અર્થ પણ થઈ શકે છે.

અર્થ—કેટલી પ્રકૃતિ બાંધતો કેટલી પ્રકૃતિ વેદે ? અથવા કેટલી પ્રકૃતિ બાંધતો અને કેટલી પ્રકૃતિ વેદતો પ્રકૃતિના સત્તાસ્થાન કેટલા હોય ? મૂળ અને ઉત્તર પ્રકૃતિને વિષે ભાંગાના વિકલ્પો જાણી લેવા. ૨

વિવેચન—આ પ્રમાણે આચાર્યે કહે થકે શિષ્ય પ્રશ્ન કરે છે.—કેટલી પ્રકૃતિ બાંધતા થકા કેટલી કર્મપ્રકૃતિ વેદે ? અથવા કેટલી પ્રકૃતિ બાંધતા તથા કેટલી પ્રકૃતિ વેદતાં કેટલી પ્રકૃતિ સત્તામાં હોય. શિષ્યે એવું પ્રશ્ન કર્યે થકે આચાર્ય કહે છે-મૂળ પ્રકૃતિને વિષે અને ઉત્તર પ્રકૃતિને વિષે પ્રત્યેકે બંધોદય સત્તાના સંવેધને આશ્રીને ઘણા ભાંગા થાય તે અનેક પ્રકારની બંધરચના સર્વ પ્રકારે વચને કરી કહેવાય નહીં તોપણ એટલા ભાંગાના વિકલ્પ જાણવા તે કહીએ છીએ. ૨

મૂળ પ્રકૃતિનો બંધોદય સત્તા સંવેધ.

અટ્ઠવિહસત્તછબ્બંધએસુ, અટ્ઠેવ ઉદયસંતંસા;
એગવિહે તિવિગપ્પો, એગવિગપ્પો અબંધંમિ ॥૩॥

અટ્ઠવિહસત્તછબ્બંધએસુ-અષ્ટવિધ, સપ્તવિધ અને ષડ્વિધ બંધકને વિષે.
અટ્ઠેવ-આઠે કર્મ.
ઉદયસંતંસા-ઉદય અને સત્તાને વિષે.
એગવિહે-એકવિધ બંધને વિષે.
તિવિગપ્પો-ત્રણ વિકલ્પ.
એગવિગપ્પો-એક વિકલ્પ.
અબંધંમિ-બંધના અભાવે.

અર્થ—અષ્ટવિધ, સપ્તવિધ અને ષડ્વિધ બંધકને વિષે ઉદય અને સત્તાએ આઠે કર્મ હોય, એકવિધ બંધને વિષે ત્રણ વિકલ્પો અને બંધના અભાવે એક વિકલ્પ હોય.

જીવસ્થાનને વિષે મૂળ પ્રકૃતિનાં ભાંગા.

સત્તટ્ઠબંધ અટ્ઠુદય, સંત તેરસસુ જીવઠાણેસુ;
એગંમિ પંચ ભંગા, દો ભંગા હુંતિ કેવલિણો ॥૪॥

સત્તટ્ઠબંધઅટ્ઠુદયસંત–સાતનો બંધ, આઠનો ઉદય, આઠની સત્તા અને આઠનો બંધ, આઠનો ઉદય, આઠની સત્તા.
તેરસસુ–તેર (પહેલા)
જીવઠાણેસુ–જીવસ્થાનને વિષે.
એગંમિ–એક (પર્યાપ્ત સંજ્ઞિ પંચેંદ્રિય) જીવસ્થાનને વિષે.
પંચ ભંગા–પાંચ ભાંગા.
દો–બે
હુંતિ–હોય છે.
કેવલિણો–કેવળીને.

અર્થ– તેર (પ્રથમના) જીવસ્થાનોને વિષે સાતનો બંધ, આઠનો ઉદય, આઠની સત્તા અને આઠનો બંધ, આઠનો ઉદય, આઠની સત્તા હોય. એક (પર્યાપ્તા સંજ્ઞિ પંચેંદ્રિય) જીવસ્થાનને વિષે પાંચ ભાંગા હોય અને કેવળીને બે ભાંગા હોય. ૪

વિવેચન—હવે એ ૭ ભાંગા ચાદ જીવસ્થાનકને વિષે કહે છે. સંજ્ઞી પર્યાપ્તો વર્જીને શેષ તેર જીવ સ્થાનકને વિષે બે બે ભાંગા હોય. તે આ પ્રમાણે-સમવિધબંધ, આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા, એ ભાંગો આયુર્બંધ કાળ વિના સદાય હોય. અને આઠનો બંધ, આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા; એ ભાંગો આયુર્બંધકાળે અંતર્મુહૂર્ત લગે હોય. એક સંજ્ઞી પર્યાપ્તાને વિષે પુરિલા (પહેલા) પાંચ ભાંગા હોય. ત્યાં આઠનો બંધ, આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા, એ ભાંગો આયુર્બંધકાળે હોય ૧. સાતનો બંધ, આઠનો

અને ૭ ગુણસ્થાનોને વિષે દરેકને બે વિકલ્પો બંધ, ઉદય અને સત્તા પ્રકૃતિસ્થાનોના જાણવા. ૫

વિવેચન—હવે એ સાત ભાંગા ગુણઠાણે કહે છે.-મિશ્ર અને અપૂર્વકરણાદિક ૭, એવં ૮ ગુણઠાણું એકેક ભાંગો હોય, તે આ પ્રમાણે-મિશ્ર, અપૂર્વકરણ અને અનિવૃત્તિબાદર એ ૩ ગુણઠાણે આઉખું ન બાંધે ત મારે સાતનો બંધ, આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા એ ભાંગો હોય. સૂક્ષ્મસંપરાયે મોહનીયનો બંધ ન હોય પણ ઉદય અને સત્તા હોય, તે માટે છનો બંધ, આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા એ ભાંગો હોય. ઉપશાન્તમોહે એકનો બંધ, સાતનો ઉદય અને આઠની સત્તા, એ ભાંગો હોય; એક વેદનીયજ બાંધે અને મોહનીયનો ઉદય ન હોય પણ સત્તા હોય તે માટે. ક્ષીણમોહે એકનો બંધ, સાતનો ઉદય અને સાતની સત્તા એ ભાંગો હોય. સયોગિ કેવળીને એકનો બંધ, ચારનો ઉદય અને ચારની સત્તા એ ભાંગો હોય. અયોગી કેવળીને બંધનો અભાવ હોવાથી ચારનો ઉદય અને ચારની સત્તા એ ભાંગો હોય. તથા મિથ્યાદૃષ્ટિ ૧, સાસ્વાદન ૨, અવિરત ૩, દેશવિરત ૪, પ્રમત્ત ૫, અને અપ્રમત્ત ૬, એ ૭ ગુણઠાણાને વિષે પ્રત્યેકે બે બે ભાંગા હોય. તે આ પ્રમાણે-આયુર્બંધકાળે આઠનો બંધ, આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા, એ ભાંગો હોય અને આયુર્બંધકાળ વિના સાતનો બંધ, આઠનો ઉદય અને આઠની સત્તા એ ભાંગો હોય; એવ બે ભાંગા હોય. એમ પ્રત્યેક પ્રત્યેકે બંધ, ઉદય અને સત્તાના ભાંગા ગુણઠાણે હોય. એટલે મૂળ પ્રકૃતિ આશ્રયી સંવેધ અને સ્વામીપણું કહ્યું.

કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિની સંખ્યા.

પંચનવદુન્નિઅટ્ઠાવીસા, ચઉરો તહેવ બાયાલા;
દુન્નિ અ પંચ ય ભણિયા, પયડીઓ આણુપુવ્વીએ ॥૩॥

પંચ-પાંચ
નવ-નવ
દુન્નિ-બે
અટ્ઠાવીસા-અઠ્ઠાવીસ
ચઉરો-ચાર
તહેવ-તેમજ
બાયાલા-બેંતાલીસ
પંચ-પાંચ
ય-અને
ભણિયા-કહી છે
પયડીઓ-પ્રકૃતિઓ
આણુપુવ્વીએ-અનુક્રમે

અર્થ—પાંચ, નવ, બે, અઠ્ઠાવીસ, ચાર તેમજ બેંતાલીસ, બે અને પાંચ પ્રકૃતિઓ અનુક્રમે આઠ કર્મની કહેલી છે. ૩

વિવેચન—હવે ઉત્તર પ્રકૃતિ આશ્રયીને બંધ, ઉદય તથા સત્તાને સંબંધ ન રહેવાથી, તું કહે છે. ત્યાં પ્રથમ ૮ કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિની સંખ્યા કહે છે. જ્ઞાનાવરણીયની પાંચ, દર્શનાવરણીયની નવ, વેદનીયની બે, અને મોહની-યની સમકિત મોહનીય અને મિશ્ર મોહનીય વિના છવ્વીસ, આયુકર્મની ૪ અને નામકર્મની બેંતાળીસ પ્રકૃતિ હોય; તે બંધે અને ઉદયે ૬૭ હોય અને સત્તાએ ૯૩ અથવા ૧૦૩ હોય. ગોત્ર-કર્મની બે પ્રકૃતિ હોય અને અંતરાય કર્મની પાંચ પ્રકૃતિ હોય. એ અનુક્રમે આઠ કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિ કહી. હવે એના બંધ, ઉદય અને સત્તા સંબંધિ બાબત કહે છે. ૩

ज्ञानावरणान्तराययोः संवेधभंगा

भंग	बंध	उदय	सत्ता	गुणठाणे	जीवभेद
१	५	५	५	१ मिथ्यात्वादि १०	१४
२	०	५	५	११।१२	१ संज्ञि-पर्या०

દર્શનાવરણના સંવેધ ભાંગા.

બંધસ્સ ય સંતસ્સ ય, પગઇઠાણાઇં તિન્નિ તુલ્લાઇં;
ઉદયઠાણાઇં દુવે, ચઉ પણગં દંસણાવરણે ॥ ૮ ॥

બંધસ્સ-બંધના.
સંતસ્સ-સત્તાના
પગઇઠાણાઇં પ્રકૃતિ સ્થાનો
તિન્નિ-ત્રણ (૯-૬-૪)
તુલ્લાઇં-સરખા
ઉદય ઠાણાઇં-ઉદય સ્થાનો
દુવે-બે (હોય.)
ચઉ-ચાર.
પણગં-પાંચ.
દંસણાવરણે-દર્શનાવરણને વિષે.

અર્થ—દર્શનાવરણને વિષે બંધના અને સત્તાનાં પ્રકૃતિ સ્થાનો ત્રણ (૯-૬-૪) સરખાં હોય. ઉદય સ્થાનો ચાર તથા પાંચ પ્રકૃતિનાં એમ બે હોય ૮

વિવેચન—હવે દર્શનાવરણીય કર્મના સંવેધ ભાંગા કહે છે.-દર્શનાવરણીયને વિષે બંધનાં અને સત્તાનાં સ્થાનક ૯, ૬, ૪, એ ત્રણ સરખાં હોય. ત્યાં પહેલું નવનું બંધ

અને સત્તા કહી છે તે અપેક્ષાએ જાણવું. અને અહીં છઠ્ઠે કર્મગ્રંથે અગ્યાર ભાંગા કહેશે તે અને નવમા ગુણઠાણાને બીજે ભાગે નિદ્રાદિક ઉદય અને સત્તાથી ટળે ત્યારે ચારની સત્તા. અંતર્મુહૂર્ત લગે હોય. અને દર્શનાવરણીયનાં ઉદય સ્થાનક બે હોય, ચારનુ અને પાંચનું; ત્યાં ચક્ષુદર્શનાવરણીય પ્રમુખ ચાર ધ્રુવોદયી છે તે માટે તે ચારનું ઉદય સ્થાન- મિથ્યાત્વથી માંડીને ક્ષીણમોહના છેહ લગે હોય. તથા નિદ્રા પાંચ માંહેથી એક કાળે એકનો જ ઉદય હોય પણ બે ત્રણનો ઉદય ન હોય, અધ્રુવોદયી માટે. પૂર્વોક્ત ૪ માંહે એક નિદ્રા ભળે ત્યારે પાંચનુ ઉદય સ્થાનક હોય. તે કદાપિ હોય, કદાપિ ન હોય. એ પ્રકારે એ દર્શનાવરણીયનાં બંધ, ઉદય અને સત્તાનાં સ્થાનક કહ્યા. હવે સંવેધે તેના ભાંગા કહે છે. ૮

બીઆવરણે નવબંધએસુ, ચઉપંચઉદય નવસંતા;
છચ્ચઉબંધે ચેવં, ચઉબંધુદએ છલંસા ય ॥ ૯ ॥

બીયાવરણે-બીજા દર્શનાવરણને વિષે.
નવબંધએસુ-નવવિધ બંધકને વિષે.
ચઉપંચ-ચાર અથવા પાંચનો ઉદય-ઉદય.
નવસંતા-નવ પ્રકૃતિની સત્તા.
છચ્ચઉ બંધે-છ અને ચારના બંધે
ચેવં-પૂર્વોક્ત પ્રકારે ઉદય સત્તા
ચઉ બંધુદએ-ચારના બંધ અને ચારના ઉદયને વિષે.
છલંસા-છની સત્તા (હોય).
ય-પણ

અર્થ—દર્શનાવરણને વિષે નવવિધ બંધકને વિષે ચાર અથવા પાંચનો ઉદય અને નવ પ્રકૃતિની સત્તા. હોય.

ભાંગો ઉપશમ શ્રેણિવાળાનેજ હોય તેના પણ બે નિદ્રાનો ઉદય માટે બે ભાંગા થાય અને ચારનો બંધ, ચારનો ઉદય અને નવની સત્તા એ ભાંગો ઉપશામક અને ક્ષપક બેને હોય. ત્યાં ક્ષપકને અનિવૃત્તિબાદરના પહેલા ભાગ લગેજ હોય અને ઉપશમકને સૂક્ષ્મસંપરાય લગે હોય. તથા ક્ષપકને અનિવૃત્તિબાદરના સંખ્યાતા ભાગ ગયા પછી થીણદ્ધિત્રિકની સત્તા પણ ટળે ત્યારે ચારનો બંધ, ચારનો ઉદય અને છની સત્તા એ ભાંગો સૂક્ષ્મસંપરાયના છેલ્લા સમય લગે હોય, પછી બંધ ટળે. એ પ્રકારે ચારના બંધના ત્રણ ભાંગા થયા. અહીં અંશ શબ્દે સત્તા કહીએ. ૯

ઉવરયબંધે ચઉ પણ, નવંસ ચઉરૂદય છચ્ચચઉસંતા;
વેઅણિઆઉઅ ગોએ, વિભજ્જ મોહં પરં વુચ્છં ॥૧૦॥

ઉવરયબંધે–બંધનો વિચ્છેદ થયે છતે.	સંતા–સત્તા.
ચઉપણ–ચાર અથવા પાંચનો ઉદય.	વેયણિયાઉય ગોએ–વેદનીય, આયુષ્ય અને ગોત્રકર્મને વિષે.
નવંસ–નવની સત્તા.	વિભજ્જ–બંધાદિસ્થાન અને સંવેધના ભાંગા કહેવા.
ચઉરૂદય–ચારનો ઉદય.	મોહં–મોહનીય કર્મને.
છ–છની સત્તા.	પરં–હવે પછી.
ચ ચઉ–ચારની.	વુચ્છં–કહીશું.

અર્થ—બંધનો વિચ્છેદ થયે છતે ચાર અથવા પાંચનો ઉદય અને નવની સત્તા (એ બે ભાંગા) તેમજ ચારનો ઉદય અને છ અથવા ચારની સત્તા હોય. વેદનીય, આ યુ-

दर्शनावरणस्य बंधोदयसत्तासंवेधे भंगाः १
निद्राणां पृथग् नामग्रहणेन भंगाः २१

भंगसं.	बंध	उदय	सत्ता		गुण
१	९	४	९	१	१।२
२	९	५	९	५	१।२
३	६	४	९	१	३।४।५।
४	६	५	९	५	३।४।५।
५	४	४	९	१	८।९।१
६	४	५	९	२	८।९।१०
७	४	४	६	१	९।१०
८	४	५	६	२	९।१०
९	०	४	९	१	११ उप
१०	०	५	९	२	११ उ
११	०	४	६	१	१२ द्वि
१२	०	५	६	२	१२ प्र
१३	०	४	४	१	१२ च

અયોગી કેવળીને નીચૈર્ગોત્રની સત્તા અને ઉ
ઉચ્ચૈર્ગોત્રની સત્તા હોય. હવે એનો સંવેધ
ગોત્રનો બંધ, નીચૈર્ગોત્રનો ઉદય અને નીચૈર્
એ ભાંગો તેઉકાય અને વાયુકાય માંહે પામીએ
ગોત્ર ઉવેલે તે માટે. તથા તેઉકાય અને વા
થકી નીકળ્યા એકેંદ્રિય, બેઇંદ્રિય, તેઇંદ્રિય અ
અને પંચેંદ્રિય તિર્યંચ માંહે કિયકાળ લગે પા
નીચૈર્ગોત્રનો બંધ, નીચનો ઉદય અને ઉચ્ચ ની
અથવા નીચનો બંધ, ઉચ્ચનો ઉદય અને બેન
એ ભાંગા મિથ્યાત્વી સાસ્વાદનીને વિષે હોય. ત
બંધ, નીચનો ઉદય અને બેની સત્તા, એ ભાં
ત્યાંથી માંડીને દેશવિરતિ લગે પામીએ; તે પ
ઉદય નથી તે માટે. તથા ઉચ્ચનો બંધ, ઉચ્ચનો
બેની સત્તા, એ ભાંગો મિથ્યાત્વ થકી માંડીને સૂ
સંપ લગે પામીએ. તે પછી બંધનો અભાવ હોવા
નો ઉદય અને બેની સત્તા, એ ભાંગો ઉપશા
માંડીને અયોગી કેવળીના દ્વિચરમ સમય લગે
ઉચ્ચનો ઉદય ઉચ્ચની સત્તા એ ભાંગો અયોગી કેવળ
સમયે હોય. એ સર્વ મળી સાત ભાંગા ગોત્ર કર્મના

વેદનીય કર્મને વિષે બંધોદય સત્તા સંવે
ભાંગા હોય. ત્યાં વેદનીયનું બંધસ્થાનક અને ઉદય
નક પણ એકેકી પ્રકૃતિનું એકેકું હોય, ત્યાં
ગુણઠાણા લગે બેનો બંધ છે અને પછી એક સાતાને
છે તો પણ પરસ્પર વિરોધી છે માટે સમકાળે બે ન
પણ એકજ બાંધે અને ઉદયે સર્વે ગુણઠાણે બે હોય
એક કાળે એકજ ઉદય આવે

અયોગી કેવળીને નીચૈર્ગોત્રની સત્તા ગયે છેલ્લે સમયે ઉચ્ચૈર્ગોત્રની સત્તા હોય. હવે એનો સંવેધ કહે છે—ન ગોત્રનો બંધ, નીચૈર્ગોત્રનો ઉદય અને નીચૈર્ગોત્રની સ એ ભાંગો તેઉકાય અને વાયુકાય માંહે પામીએ; ત્યાં ઉ ગોત્ર ઉવેલે તે માટે. તથા તેઉકાય અને વાયુકાયના ભ થકી નીકળ્યા એકેંદ્રિય, બેઇંદ્રિય, તેઇંદ્રિય અને ચઉરિં અને પંચેંદ્રિય તિર્યંચ માંહે કિયત્કાળ લગે પામીએ. ત નીચૈર્ગોત્રનો બંધ, નીચનો ઉદય અને ઉચ્ચ નીચની સત્તા અથવા નીચનો બંધ, ઉચ્ચનો ઉદય અને બેની સત્તા, એ બે ભાંગા મિથ્યાત્વી સાસ્વાદનીને વિષે હોય. તથા ઉચ્ચનો બંધ, નીચનો ઉદય અને બેની સત્તા, એ ભાંગો મિથ્યા-ત્વથી માંડીને દેશવિરતિ લગે પામીએ; તે પછી નીચનો ઉદય નથી તે માટે. તથા ઉચ્ચનો બંધ, ઉચ્ચનો ઉદય અને બેની સત્તા, એ ભાંગો મિથ્યાત્વ થકી માંડીને સૂક્ષ્મ સંપ-રાય લગે પામીએ. તે પછી બંધનો અભાવ હોવા થકી ઉચ્ચ-નો ઉદય અને બેની સત્તા, એ ભાંગો ઉપશાન્તમોહથી માંડીને અયોગી કેવળીના દ્વિચરમ સમય લગે પામીએ. ઉચ્ચનો ઉદય ઉચ્ચની સત્તા એ ભાંગો અયોગી કેવળીને ચરમ સમયે હોય. એ સર્વ મળી સાત ભાંગા ગોત્ર કર્મના જાણવા.

વેદનીય કર્મને વિષે બંધોદય સત્તા સંવેધે આઠ ભાંગા હોય. ત્યાં વેદનીયનું બંધસ્થાનક અને ઉદય સ્થા-નક પણ એકેકી પ્રકૃતિનું એકેકું હોય, યદ્યપિ છઠ્ઠા ગુણઠાણા લગે બેનો બંધ છે અને પછી એક સાતાનો બંધ છે તોપણ પરસ્પર વિરોધી છે માટે સમકાળે બે ન બાંધે પણ એકજ બાંધે અને ઉદયે સર્વે ગુણઠાણે બે હોય તોપણ એક કાળે એકજ ઉદય આવે. તથા સત્તા સ્થાનક બે

गोत्रकर्मणः बंधोदयसत्तासंवेधे भंगाः ७.

भंगा ७	बं०	उ०	स०	गुणस्थानेषु.
१	नीच	नीच	नीच	१ तेजःवायुषु तदागत तिर्यक्षु वा कियत्कालं
२	नी	नी	२	१।२
३	नी	उ	२	१।२
४	उ	नी	२	१।२।३।४।५
५	उ	उ	२	१।२।३।४।५।६।७।८।९।१०
६	०	उ	२	११।१२।१३।१४
७	०	उ	उ	१४ चरम समये.

वेदनीयस्य बंधोदयसत्तासंवेधे भंगाः ८.

भां० ८	बं०	उ०	स०	गुणस्थानेषु.
१	अ	अ	२	१।२।३।४।५।६
२	अ	सा	२	१।२।३।४।५।६
३	सा	अ	२	१ थी १३ लगे
४	सा	सा	२	१ थी १३ लगे
५	०	अ	२	१४ द्विचरम समय पर्यंत
६	०	सा	२	१४ ,,
७	०	अ	अ	१४ चरम समये
८	०	सा	सा	१४ चरम समये

૬, અથવા તિર્યંગાયુનો ઉદય અને બે તિર્યંચાયુની સત્તા ૭, અથવા તિર્યંચાયુનો ઉદય અને મનુષ્ય તિર્યંચાયુની સત્તા ૮, અથવા તિર્યંગાયુનો ઉદય અને દેવ તિર્યંગાયુની સત્તા ૯ એ ચારે ભાંગા કુરિકે પાંચે ગુણઠાણે પામીએ. એ તિર્યંચને વિષે નવ ભાંગા હોય. મનુષ્યને વિષે પરભવાયુ-બંધ થકી પૂર્વે મનુષ્યાયુનો ઉદય અને મનુષ્યાયુની સત્તા એ ભાંગો ચૌદે ગુણઠાણે હોય ૧, પરભવાયુર્બંધકાળે નારકાયુનો બંધ, મનુષ્યાયુનો ઉદય અને મનુષ્ય નારકાયુની સત્તા એ ભાંગો મિથ્યાત્વેજ હોય ૨, તિર્યંગાયુનો બંધ, મનુષ્યાયુનો ઉદય અને તિર્યંગ્ મનુષ્યાયુની સત્તા એ ભાંગો મિથ્યાત્વે અને સાસ્વાદને હોય ૩, મનુષ્યાયુનો બં મનુષ્યાયુનો ઉદય અને બે મનુષ્યાયુની સત્તા, એ પ મિથ્યાત્વે અને સાસ્વાદને હોય ૪, દેવાયુનો બંધ,મનુષ્યાયુને ઉદય અને દેવ મનુષ્યાયુની સત્તા, એ ભાંગો મિથ્યાત્વથી માંડીને મિશ્રવર્જીને અપ્રમત્ત ગુણઠાણા લગે હોય ૫, તથા બંધકાળ પછી તો મનુષ્યાયુનો ઉદય અને નારક મનુષ્યાયુની સત્તા ૬, અથવા મનુષ્યાયુનો ઉદય અને તિર્યંગ્ મનુષ્યાયુની સત્તા ૭, અથવા મનુષ્યાયુનો ઉદય અને બે મનુષ્યાયુની સત્તા ૮, એ ત્રણ ભાંગા મિથ્યાત્વથી માંડીને અપ્રમત્ત ગુણઠાણા લગે પામીએ. તથા મનુષ્યાયુનો ઉદય અને દેવ મનુષ્યાયુની સત્તા, એ ભાંગો મિથ્યાત્વથી માંડી ઉપશાન્તમોહ ગુણઠાણા લગે પામીએ ૯, એ પ્રકારે મનુષ્ય માંહે નવ ભાંગા હોય. સર્વ મળીને આયુઃકર્મના ૨૮ ભાંગા થાય. એ પ્રકારે આયુકર્મના ભાંગા કહ્યા. ૧૧

મિશ્રે અને અવિરતે અનંતાનુબંધી ૪ નો બંધ ટળે સત્તરનું બંધસ્થાનક ૨, તે પછી દેશવિરતિએ અપ્રત્યાખ્યાની ચારનો બંધ ટળે તેરનું બંધસ્થાનક ૪, તે પછી પ્રત્યાખ્યાની ચારનો બંધ ટળે પ્રમત્ત, અપ્રમત્ત અને અપૂર્વકરણે નવનું બંધસ્થાનક; કહાં અરતિ શોકનો પણ બંધ ટળે છે પણ તેને ઠેકાણે હાસ્યરતિ રહે છે માટે ૫, આગળ હાસ્ય, રતિ, ભય અને જુગુપ્સા એ ચારનો બંધ ટળે અનિવૃત્તિ-બાદરને પ્રથમ ભાગે પાંચનો બંધ ૬, બીજે ભાગે પુરુષવેદનો બંધ ટળે ચારનો બંધ ૭, ત્રીજે ભાગે સંજ્વલનના ક્રોધનો બંધ ટળે ત્રણનો બંધ ૮, ચોથે ભાગે સંજ્વલનના માનનો બંધ ટળે બેનો બંધ ૯, પાંચમે ભાગે સંજ્વલનની માયાનો બંધ ટળે એક સંજ્વલન લોભનો જ બંધ હોય ૧૦, તે પછી દશમે ગુણઠાણે મોહનીયનો અબંધક થાય. એ દશ બંધસ્થાનક કહ્યાં. ૧૨

મોહનીય કર્મનાં ઉદયસ્થાન.

એગં વ દો વ ચઉરો, એત્તો એગાહિઆ દસુક્કોસા;
ઓહેણ મોહણિજ્જે, ઉદયઠાણાણિ નવ હુંતિ* ॥૧૩॥

એગં—એક.
દો—બે.
વ—અથવા.
ચઉરો—ચાર.
એત્તો—એ (ચાર)થી આગળ
એગાહિયા—એકેક પ્રકૃતિએ અધિક.
દસ—દશ સુધી.
ઉક્કોસા—ઉત્કૃષ્ટથી.

*उदयट्ठाणा नव हवंति इति पाठान्तरं

અડ્ડયસત્તય છચ્ચઉતિગદુ-
ગએગાહિયાવીસા-આઠ,
સાત, છ, ચાર, ત્રણ, બે
અને એક અધિક વીશ
(૨૮-૨૭-૨૬-૨૪-૨૩-
૨૨-૨૧) પ્રકૃતિનાં.
હવે-હોય.
તેરસ-તેર પ્રકૃતિનું.
બારસ-બાર પ્રકૃતિનું.
ઇક્કારસ-અગ્યાર પ્રકૃતિનું.
ઇત્તો-એ પછી આગળ.
પંચાઇ-પાંચ પ્રકૃતિથી માંડીને.
એગુણા-એક એક ઓછી પ્રકૃતિનું.

સંતસ્સ-સત્તાનાં.
પયડિઠાણાણિ-પ્રકૃતિસ્થાનો.
તાણિ-તે.
મોહસ્સ-મોહનીય કર્મનાં.
હુંતિ-હોય છે.
પન્નરસ-પંદર.
બંધોદયસંતે-બંધ, ઉદય અને સત્તાસ્થાનને વિષે.
પુણ-વળી.
ભંગવિગપ્પે-ભાંગાના વિકલ્પો.
બહુ-ઘણા.
જાણ-જાણ.

અર્થ—૨૮, ૨૭, ૨૬, ૨૪, ૨૩, ૨૨, ૨૧, ૧૩, ૧૨, ૧૧, એથી આગળ પાંચથી માંડીને એક એક ઓછી પ્રકૃતિ (૫-૪-૩-૨-૧)નાં; તે મોહનીય કર્મનાં સત્તાનાં પ્રકૃતિ સ્થાનો પંદર હોય છે. બંધ, ઉદય અને સત્તાસ્થાનને વિષે વળી ભાંગાના વિકલ્પો ઘણા (થાય છે તે) જાણો. ૧૪-૧૫.

વિવેચન—હવે મોહનીયનાં સત્તા સ્થાનક કહે છે. મોહનીયનાં ૧૫ સત્તા સ્થાનક છે, તે આ પ્રમાણે-૨૮, ૨૭, ૨૬, ૨૪, ૨૩, ૨૨, ૨૧, ૧૩, ૧૨, ૧૧, ૫, ૪, ૩, ૨, ૧; ત્યાં મોહનીયની સર્વ પ્રકૃતિની સત્તાએ ૨૮નું સત્તા સ્થાનક

અટ્ઠસત્તગ છચ્ચઉતિગદુ-
ગએગાહિયાવીસા–આઠ,
સાત, છ, ચાર, ત્રણ, બે
અને એક અધિક વીશ
(૨૮-૨૭-૨૬-૨૪-૨૩-
૨૨-૨૧) પ્રકૃતિનાં.
ભવે–હોય.
તેરસ–તેર પ્રકૃતિનું.
બાર–બાર પ્રકૃતિનું.
ઈક્કારસ–અગ્યાર પ્રકૃતિનું.
ઈત્તો–એ પછી આગળ.
પંચાઈ–પાંચ પ્રકૃતિથી માંડીને.
એગૂણા–એક એક ઓછી પ્રકૃતિનું.

સંતસ્સ–સત્તાનાં.
પયડિઠાણાણિ–પ્રકૃતિસ્થાનો.
તાણિ–તે.
મોહસ્સ–મોહનીય કર્મનાં.
હુંતિ–હોય છે.
પન્નરસ–પંદર.
બંધોદયસંતે–બંધ, ઉદય અને સત્તાસ્થાનને વિષે.
પુણ–વળી.
ભંગવિગપ્પે–ભાંગાના વિકલ્પો.
બહુ–ઘણા.
જાણ–જાણ.

અર્થ—૨૮, ૨૭, ૨૬, ૨૪, ૨૩, ૨૨, ૨૧, ૧૩, ૧૨, ૧૧ એથી આગળ પાંચથી માંડીને એક એક ઓછી પ્રકૃતિ (૫-૪-૩-૨-૧)નાં; તે મોહનીય કર્મનાં સત્તાનાં પ્રકૃતિસ્થાનો પંદર હોય છે. બંધ, ઉદય અને સત્તાસ્થાનને વિષે વળી ભાંગાના વિકલ્પો ઘણા (થાય છે તે) જાણો. ૧૮-૧૫.

વિવેચન—હવે મોહનીયનાં સત્તા સ્થાનક કહે છે. મોહનીયનાં ૧૫ સત્તા સ્થાનક છે, તે આ પ્રમાણે-૨૮, ૨૭, ૨૬, ૨૪, ૨૩, ૨૨, ૨૧, ૧૩, ૧૨, ૧૧, ૫, ૪, ૩, ૨, ૧; ત્યાં મોહનીયની સર્વ પ્રકૃતિની સત્તાએ ૨૮નું સત્તા સ્થાનક

છ-છ વિકલ્પ.
બાવીસે-બાવીશના બંધે.
ચઉ-ચાર વિકલ્પ.
ઇગવીસે-એકવીશના બંધે
સત્તરસ-સત્તરના બંધે.
તેરસે-તેરના બંધે.
દોદો-બબે વિકલ્પ.

નવબંધગેવિ-નવ પ્રકૃતિના બંધકને પણ
દુન્નિગુઉ-બે ભાગા.
ઇક્કિક્કં-એક એક.
અઓ પરં-એથી આગળ.
ભંગા-ભાગા.

અર્થ—બાવીશના બંધે છ, એકવીશના બંધે ચાર, સત્તર તથા તેરના બંધે બે બે અને નવના બંધકને પણ બે ભાંગા હોય, એ (નવના બંધ)થી આગળ બંધે એક એક ભાંગો હોય. ૧૬.

વિવેચન—હવે પ્રથમ મોહનીય કર્મના બંધ સ્થાનકોને વિષે યથાસંભવપણે ભાંગા ઉપજે તે કહે છેઃ—

બાવીશને બંધસ્થાનકે છ ભાંગા હોય, તે કેમ? હાસ્ય રતિ યુક્ત ૨૨, તથા શોક અરતિ યુક્ત ૨૨, એમ બે ભાંગા એકેક વેદ યુક્ત ૨૨ હોય. તે માટે તે બે ભાંગા ત્રણ વેદ સાથે ગુણતા ૬ ભાંગા થાય. એકવીશને બંધસ્થાનકે ચાર ભાંગા હોય. તે આ પ્રમાણે-અહીં નપુંસક વેદ ન બાંધે તે માટે બે યુગલને બે વેદ સાથે ગુણતાં ચાર ભાંગા થાય. તથા સત્તર અને તેરને બંધસ્થાનકે બે બે ભાંગા હોય. તે આ પ્રમાણે-કહાં મિશ્રાદિક ગુણઠાણે એક પુરૂષ વેદનોજ બંધ હોય તે માટે બે યુગલના બે બે ભાંગા હોય. નવને બંધસ્થાનકે પણ બે ભાંગા હોય. તે આ પ્રમાણે-નવનો બંધ પ્રમત્ત ગુણઠાણે હોય ત્યાં બે યુગલ સાથે બે ભાંગા થાય. અને અપ્રમત્તાદિક ગુણઠાણે પણ નવનો

છ-છ વિકલ્પ.
બાવીસે-બાવીસના બંધે.
ચઉ-ચાર વિકલ્પ.
ઇગવીસે-એકવીસના બંધે.
સત્તરસ-સત્તરના બંધે.
તેરસે-તેરના બંધે.
દોદો-બબ્બે વિકલ્પ.
નવબંધગેવિ-નવ પ્રકૃતિના બંધકને પણ.
દુન્નિ ઉ-બે ભાંગા.
ઇક્કિકં-એક એક.
અઓ પરં-એથી આગળ.
ભંગા-ભાંગા.

અર્થ—બાવીસના બંધે છ, એકવીસના બંધે ચાર, સત્તર તથા તેરના બંધે બે બે અને નવના બંધકને પણ બે ભાંગા હોય, એ (નવના બંધ)થી આગળ બંધે એક એક ભાંગો હોય. ૧૬.

વિવેચન—હવે પ્રથમ મોહનીય કર્મના બંધ સ્થાનકોને વિષે યથાસંભવપણે ભાંગા ઉપજે તે કહે છેઃ—

બાવીસને બંધસ્થાનકે છ ભાંગા હોય, તે કેમ ? હાસ્ય રતિ યુક્ત ૨૨, તથા શોક અરતિ યુક્ત ૨૨, એમ બે ભાંગા એકેક વેદ યુક્ત ૨૨ હોય. તે માટે તે બે ભાંગા ત્રણ વેદ સાથે ગુણતાં ૬ ભાંગા થાય. એકવીસને બંધસ્થાનકે ચાર ભાંગા હોય. તે આ પ્રમાણે-અહીં નપુંસક વેદ ન બાંધે તે માટે બે યુગલને બે વેદ સાથે ગુણતાં ચાર ભાંગા થાય. તથા સત્તર અને તેરને બંધસ્થાનકે બે બે ભાંગા હોય. તે આ પ્રમાણે-ઇહાં મિશ્રાદિક ગુણઠાણે એક પુરુષ વેદનોજ બંધ હોય તે માટે બે યુગલના બે બે ભાંગા હોય. નવને બંધસ્થાનકે પણ બે ભાંગા હોય. તે આ પ્રમાણે-નવનો બંધ પ્રમત્ત ગુણઠાણે હોય ત્યાં બે યુગલ સાથે બે ભાંગા થાય. અને અપ્રમત્તાદિક ગુણઠાણે પણ નવનો

ત્યાં પૂર્વલી પરે એક ચોવીશી ઉપજે. તે સાતમાંહે ભય અથવા જુગુપ્સા ભેળવે આઠનો ઉદય હોય. અહીં બે ચોવીશી ઉપજે. તે સાતમાંહે ભય જુગુપ્સા એ બે ભેળવે નવનો ઉદય હોય, ત્યાં ૧ ચોવીશી ઉપજે. એમ મિશ્રદૃષ્ટિને સત્તરને બંધે ત્રણ ઉદય સ્થાનકે થઈને ચાર ચોવીશી ઉપજે. હવે અવિરત સમ્યગ્ દૃષ્ટિ સત્તરના બંધકને ૬, ૭, ૮, ૯, એ ચાર ઉદય સ્થાનક હોય.ત્યાં ઔપશમિક સમ્યગ્ દૃષ્ટિ અને ક્ષાયિક સમ્યગ્ દૃષ્ટિ અવિરતને ક્રોધાદિક એકના અપ્રત્યાખ્યાનીયાદિક ૩, એક વેદ ૪ અને એક યુગલ ૬, એ છ નો ધ્રુવ ઉદય હોય. ત્યાં એક ચોવીશી ઉપજે. એ છ માંહે ભય ભેળવીએ અથવા જુગુપ્સા અથવા વેદક સમ્યકત્વ ભેળવીએ ત્યારે સાતનો ઉદય હોય,ઇહાં પ્રત્યેકે એકેકી ચોવીશી એમ ત્રણ ચોવીશી ઉપજે. તથા તેજ છ માંહે ભય, જુગુપ્સા ભેળવીએ અથવા ભય,વેદક સમ્યકત્વ ભેળવીએ અથવા જુગુપ્સા, વેદક સમ્યકત્વ ભેળવીએ ત્યારે પ્રત્યેકે આઠનો ઉદય થાય,ઇહાં પણ ત્રણ ચોવીશી ઉપજે. તથા તે છ માંહે ભય, જુગુપ્સા,વેદક સમ્યકત્વ એ ત્રણે ભેળવે નવનો ઉદય થાય, ઇહાં એક ચોવીશી ઉપજે. એમ અવિરત સમ્યગ્ દૃષ્ટિને ચારે ઉદય સ્થાનકે આઠ ચોવીશી ઉપજે. એમ સર્વ મળીને સત્તરને બંધસ્થાનકે બાર ચોવીશી હોય. મિશ્રે અને અવિરતે ઉદયસ્થાનક તો તે ૮ છે પણ ત્યાં પ્રકૃતિ જૂદી છે તે માટે બેવાર લીધાં છે. તથા તેરને બંધસ્થાનકે પાંચથી માંડીને આઠ લગે (૫, ૬, ૭, ૮,) ચાર ઉદય સ્થાનક હોય. એ સ્થાનક દેશવિરતિને હોય તે માટે અપ્રત્યાખ્યાનીયનો ઉદય ટળે પ્રત્યાખ્યાનીય અને સંજ્વલન એ બે કષાય ૨,એક વેદ ૩ અને એક યુગલ ૫, એ પાંચનો ઉદય ધ્રુવ હોય, ઇહાં

નીય કષાયનો પણ ઉદય ન હોય તે માટે એક સંજ્વલન ક્રોધાદિક ૧, એક વેદ ૨, અને એક યુગલ ૪, એ ચારનો ઉદય ક્ષાયિક તથા ઔપશમિક સમ્યક્ત્વીને ધ્રુવ હોય, ત્યાં એક ચોવીશી ભાંગા થાય. એ ચાર માંહે ભય ભેળવે અથવા જુગુપ્સા ભેળવે અથવા વેદક સમ્યક્ત્વ ભેળવે પ્રત્યેકે પાંચનો ઉદય હોય, ત્યાં ત્રણ ચોવીશી ભાંગા ઉપજે. તે જ ચાર માંહે ભય, જુગુપ્સા ભેળવે અથવા ભય, વેદક સમ્યક્ત્વ ભેળવે અથવા જુગુપ્સા, વેદક સમ્યક્ત્વ ભેળવે પ્રત્યેકે છનો ઉદય હોય, ત્યાં પણ ત્રણ ચોવીશી ઉપજે. તથા તે ચાર માંહે ભય, જુગુપ્સા અને વેદક સમ્યક્ત્વ એ ત્રણ ભેળવે સાતનો ઉદય હોય, ત્યાં એક ચોવીશી ભાંગા ઉપજે એ પ્રકારે નવને બંધસ્થાનકે ચારે ઉદયસ્થાનકે થઈને આઠ ચોવીશી ભાંગા થાય.

તથા પાંચને બંધસ્થાનકે બે જ પ્રકૃતિનો ઉદય હોય બે પ્રકૃતિનું એકજ ઉદય સ્થાનક હોય. ચાર સંજ્વલન માંહેલો ક્રોધાદિક ૧, અને એક વેદ ૨, એ બેનો જ ઉદય હોય. પાંચનો બંધ નવમા ગુણઠાણાને પહેલે ભાગે હોય ત્યાં હાસ્યાદિ ષટ્કનો ઉદય ટળ્યો છે તે માટે ઇહાં ચાર સંજ્વલન કષાયને ત્રણ વેદ ગુણીએ ત્યારે બાર ભાંગા ઉપજે. ૧૮.

ઇત્તો ચઉબંધાઈ, ઇક્કિક્કુદયા હવંતિ સવ્વેવિ;
બંધોવરમે વિ તહા, ઉદયાભાવે વિ વા હુજ્જા ॥ ૧૯

બાર ભાંગા પંચવિધબંધે દ્વિકોદયના અને બાર ભાંગા ચતુર્બંધે દ્વિકોદયના એવં ૨૪, એ પ્રથમ કાળે હોય. તે પછી ચતુર્બંધે એકોદયના ચાર ભાંગા હોય, તેવાર પછી સંજ્વલન ક્રોધને વ્યુચ્છેદે ત્રિવિધ બંધ હોય, ત્યાં એકનો ઉદય હોય તેના ભાંગા ૩ ઉપજે. તેવાર પછી સંજ્વલન માનને વ્યુચ્છેદે દ્વિવિધબંધે એકનો ઉદય હોય, ત્યાં બે ભાગા હોય. તેવાર પછી સંજ્વલન માયાને વ્યુચ્છેદે એક સંજ્વલન લોભનો બંધ અને તે જ એકનો ઉદય હોય, ત્યાં એકજ ભાંગો હોય. તથા બંધને ઉપરમે-અભાવે પણ સૂક્ષ્મસંપરાયે એક સંજ્વલનના લોભનો ઉદય હોય, ત્યાં ઉદયનો એક ભાંગો હોય. તે પછી ઉદયને અભાવે પણ ઉપશાન્તમોહે મોહનીયની સત્તા હોય (આ બાબત પ્રસંગાગત કહી), ક્ષીણમોહે બંધ ઉદય ન હોય. ૧૯

ઉદયસ્થાને ભાંગા.

ઇક્કગં છક્કિક્કારસ, દસ સત્ત ચઉક્ક ઇક્કગં ચેવ;
એએ ચઉવીસગયા, બાર દુગિક્કંમિ ઇક્કારા ॥૨૦॥
(પાઠાંતરં ચઉવીસ દુગિક્કિમિક્કારા, એતન્મતાંતરં

ઇક્કગ-એક,
છક્કિક્કારસ-છ, અગ્યાર,
દસ-દશ,
સત્તચઉક્કઇક્કગં-સાત, ચાર અને એક.
ચેવ-નિશ્ચયે.
એએ-એ ભાંગા.

ચઉવીસગયા-ચોવીશની સંખ્યાવાળા હોય.
બાર-બાર ભાંગા.
દુગ-બે પ્રકૃતિના ઉદયે.
ઇક્કંમિ-એકના ઉદયે.
ઇક્કારા અગ્યાર.

ઉદયભાંગા તથા પદવૃંદ.

(૯૮૩)
નવતેસીઇસએહિં, ઉદયવિગપ્પેહિં મોહિઆ જીવા;
(૬૯૪૭)
અઉણુત્તરિસીઆલા, પયવિંદસએહિં વિન્નેઆ ॥૨૨॥

નવતેસીઇસએહિં-નવસેં ત્યાશી (૯૮૩) વિકલ્પે
અઉણુત્તરિસીયાલાપયવિંદ-સએહિં ૬૯૪૭ પદ (પ્રકૃતિ)ના સમૂહે.
ઉદયવિગપ્પેહિં-ઉદયના
મોહિયા-મુંઝાયા.
વિન્નેયા-જાણવા.
જીવા-સંસારી જીવો.

અર્થ—નવસેં ત્યાશી ઉદયના વિકલ્પે તેમજ ૬૯૪૭ પદ (પ્રકૃતિ)ના સમૂહે સંસારી જીવો મુંઝાયેલા જાણવા. ૨૨

વિવેચન—હવે એજ ભાંગાની વિશિષ્ટપણે સંખ્યા અને તેનાં પદની સંખ્યા પોતાને મતે કહે છે.—ઇહાં ૧૦, ૯,૮,૭,૬,૫, ૪ એ સાત ઉદયસ્થાનકે થઇને ૪૦ ચોવીશી લાધી, તે માટે તે ચાળીશને ચોવીશ ગુણા કર્યે ૯૬૦ થાય તે માંહે બેના ઉદયસ્થાનકના ૧૨ ભાંગા અને એક ઉદયસ્થાનકના ૧૧ ભાંગા, એવં ૨૩ ભાંગા ભેળવીએ ત્યારે નવસેં ત્યાશી ભાંગા થયા. એટલા મોહનીય કર્મ ઉદયના વિકલ્પ-ભાંગે કરીને સર્વ સંસારી જીવ મોહ્યા છે મુંઝાણા પડયા છે એ ૯૮૩ ભાંગાને વિષે ૬૯૪૭ પદના વૃં સમૂહ હોય. ઇહાં એકેકી પ્રકૃતિનું નામ તે એકેકું પ કહીએ. તે દશને ઉદયે એકેકા ભાંગા માંહે દશ દશ પ હોય. નવને ઉદયે એકેકા ભાંગા માંહે નવ નવ પદ હોય એમ યાવત્ એકને ઉદયે એકેકા ભાંગા માંહે એકેકજ પ હોય. તે માટે દશોદયના ભાંગા દશગુણા કરીએ, નવોદય ભાંગા નવગુણા કરીએ, એમ સર્વનો ગુણાકાર કરીને એ

અર્થ—મતાંતરે નરકપંચક ઉદયના અને ૧૬૦૧ પ્રકૃતિના સમૂહે સંસારી જીવો મુંઝાયેલા જાણવા ૬૬

વિવેચન—અન્ય આચાર્યોને મતે બાંગાની સંખ્યા અને પ્રકૃતિની સંખ્યા કહે છે.—ત્રણને મતે ઉદયે ૬૬ બાંગા કહ્યા છે અને મતાંતરે એને ઉદયે બાંગાઓ જાણ્યા કહ્યા છે. તે બાર બાંગા પૂર્વના ૯૯૩ માંહે અધિક કરીએ ત્યારે ... બાંગા થાય. એટલા બાંગનોજ કર્મના ઉદયના વિકલ્પે કરીને સર્વ સંસારી જીવ મુંઝાઈ રહ્યા છે. ઇહાં અધિક ૧૨ બાંગા તે દ્વિકોદયના છે તે માટે બાંગા ચોવીસ ગુણ થાય. તે પૂર્વોક્ત ૧૯૮૦ માંહે મેળવીએ એટલે ૧૯૯૨ પ્રકૃતિ સંખ્યા થાય. એટલા પ્રકૃતિના પરૂપે કરીને સર્વ સંસારી જીવ મુંઝાયેલા જાણવા. એ ઠામ મુખ્ય ઉદય અને ઉદયના સર્વ બાંગા તે જઘન્યથી એક સમયના અને ઉત્કૃષ્ટપણું અંતર્મુહૂર્તના જાણવા, જે માટે જીવ ઉત્કૃષ્ટપણું પણ અંતર્મુહૂર્તને અંતરે અપરિણામના ભેદથી તથા ગુણસ્થાનના ભેદથી અથવા સ્વરૂપ થકી અવશ્ય અન્ય ઉદયે અન્ય બાંગાંતરે જાય.[1] ૬૬

---

1 અહીં ઉદ ચોવીસના ઉદયે ભેદ તથા બાવીસ પ્રકારનું અંતર્મુહૂર્તે અવશ્ય પરાવર્તન થાય, તે માટે પંચસંગ્રહ મૂળ ટીકામાં કહ્યું છે કે येन गुणेन या अवस्थं गुणांतराण्य परावर्तितव्यं। અને દ્વિકાદિ તથા એકાદશના બાંગા પણ અંતર્મુહૂર્તનાજ છે. તથા વિવક્ષિત ઉદય અથવા બાંગો એક સમય રહીને બીજે સમયે અન્ય ગુણસ્થાને જાય ત્યારે બંધસ્થાન, ગુણસ્થાન અથવા સ્વરૂપના ભેદે કરીને જુદા ઉદય અથવા બાંગો થાય તેથી સર્વ ઉદયો અને બાંગા જઘન્યથી એક સમયના જાણવા. सप्ततिकावृत्तिप्रकाशात्.

અર્થ—બાવીશ પ્રકૃતિના બંધે ત્રણજ સત્તાસ્થાનો હોય, એકવીશના બંધે અઠ્ઠાવીશ પ્રકૃતિનું એક સત્તાસ્થાન, સત્તરના બંધે ૭ સત્તાસ્થાન અને તેર તથા નવ પ્રકૃતિના બંધકને પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાનો નિશ્ચયે હોય. ૨૩

વિવેચન—હવે બંધસ્થાન ઉદય સ્થાનકનો સત્તા સ્થાનક સાથે સંવેધ કહે છે.—બાવીશને બંધે ૨૮, ૨૭, ૨૬, એ ત્રણ સત્તા સ્થાનક હોય. તે આ પ્રમાણે-બાવીશનો બંધ મિથ્યાત્વીનેજ હોય, તેને ૪ ઉદય સ્થાનક હોય ૭, ૮, ૯, ૧૦. ત્યાં સાતને ઉદયે ૨૮ નું એકજ સત્તા સ્થાનક હોય; સાતનો ઉદય તો અનંતાનુબંધીને અભાવે હોય અને તે તો જેણે પૂર્વે સમ્યગ્ દૃષ્ટિ થકે અનંતાનુબંધી ઉવેલીને પછી કાળાંતરે પરિણામ વશે મિથ્યાત્વ પામ્યો થકો ફરીને મિથ્યાત્વ પ્રત્યયિક અનંતાનુબંધો બાંધવા માંડે તે મિથ્યાદૃષ્ટિ બંધ સંક્રમાવલિકા લગે અનંતાનુબંધિયાના ઉદયરહિત પામીએ, તેને નિશ્ચયે ૨૮ પ્રકૃતિની સત્તા હોય. આઠને ઉદયે ૨૮, ૨૭, ૨૬, એ ત્રણ સત્તાસ્થાનક હોય, ત્યાં અનંતાનુબંધીયા રહિત આઠના ઉદયે અઠ્ઠાવીશની જ સત્તા હોય. અને અનંતાનુબંધીયા સહિત આઠના ઉદયને વિષે ત્રણ સત્તાસ્થાનક હોય, ત્યાં જ્યા લગે સમ્યક્ત્વ મોહનીય ઉવેળે નહીં ત્યાં લગે ૨૮ ની સત્તા હોય. સમ્યક્ત્વ ઉવેળ્યે ૨૭ ની સત્તા, મિશ્રમોહનીય ઉવેળ્યે ૨૬ ની સત્તા અથવા અનાદિ મિથ્યાત્વીને ૨૬ ની સત્તા હોય. એમજ નવને ઉદયે પણ ત્રણ સત્તાસ્થાનક કહેવાં. દશનો ઉદય તો અનંતાનુબંધિયા સહિત જ હોય, ત્યાં પણ ત્રણ સત્તા સ્થાનક તેમજ કહેવાં. એકવીશને બંધે એકજ ૨૮ નું સત્તાસ્થાનક હોય. એકવીશનો બંધ તો સાસ્વાદને જ હોય, તે સાસ્વા-

ત્રિપુંજના થયા પછી હોય. તથા ૨૩, ૨૨, વેદક સમ્યક્ત્વીનેજ હોય. તે આ પ્રમાણે-કોઈક મનુષ્ય આઠ વર્ષ ઉપર વર્તતો વેદક સમ્યક્ત્વી [1]ક્ષપકનો પ્રારંભક હોય તેને અનંતાનુબંધી અને મિથ્યાત્વનો ક્ષય કરે ત્યારે ૨૩ ની સત્તા હોય. તે પછી મિશ્ર ક્ષય કર્યે ૨૨ ની સત્તા હોય. ૨૨ ની સત્તાવાળો સમ્યક્ત્વ મોહનીય ક્ષય કરતો થકો તેને છેલ્લે ભાગે વર્તતો કોઈક પૂર્વબદ્ધાયુ હોય તો કાળ પણ કરે તે કાળ કરીને ચારે ગતિ માંહેલી કોઈપણ ગતિમાં [2]જાય, ત્યારે ૨૨ ની સત્તા ચારે ગતિએ પામીએ. ૨૧ ની સત્તા તો ક્ષાયિકનેજ હોય. એમ આઠને ઉદયે પણ એજ પાંચ સત્તાસ્થાનક કહેવાં. નવનો ઉદય અવિરત વેદક સમ્યક્ત્વીનેજ હોય તે માટે ૨૮, ૨૪, ૨૩, ૨૨ એ ચાર સત્તાસ્થાનક પૂર્વલીપરે કહેવાં.

તથા તેરને બંધે અને નવને બંધે પ્રત્યેકે પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય-૨૮, ૨૪, ૨૩, ૨૨, ૨૧. ત્યાં તેરના બંધકને ૫, ૬, ૭, ૮ એ ચાર ઉદય સ્થાનક હોય. તેરના બંધક તે દેશવિરતિ તિર્યંચ અને મનુષ્ય હોય ત્યાં જે તિર્યંચ છે તેને ચાર ઉદયસ્થાનકે ૨૮, ૨૪ એ બેજ સત્તા સ્થાનક હોય; ત્યાં ૨૮ નું ઔપશમિક તથા વેદક સમ્યક્ત્વીને હોય. ત્યાં ઉપશમ સમ્યક્ત્વીને પ્રથમ સમ્યક્ત્વ ઉપજવાને કાળે અંતરકરણે વર્તતો કોઈક દેશવિરતિ પણ પડિવજ્જે, મનુષ્ય કોઈક સર્વવિરતિ પણ પડિવજ્જે તેને હોય. અને ૨૪ નું તો અનંતાનુબંધી વિસંયોજકે વેદક સમ્યક્ત્વીનેજ હોય. શેષ ૨૩, ૨૨, ૨૧ તો તિર્યંચને ન હોય, તે તો ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ પામતાંજ હોય અને ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ તો તિર્યંચ નવું ન પામે, મનુષ્યજ પામે

---

૧ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરવા માટે ક્ષપણા કરેલ.
૨ ત્યાં જઈને ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરવાનું કાર્ય પૂર્ણ કરે, મનુષ્ય કે તિર્યંચમાં જાય તો અસંખ્યાત વર્ષના આયુષ્ય વાળામાંજ જાય.

मोहनीयकर्मणः बंधोदयसत्तास्थानभंगानां यंत्रम् ॥

गु.	बंधस्थानक	भं.	उदयस्थान	उदय चोवीशी	उदयभंग		उदयपद		उदयपदभंग	सत्तास्थान	
१	२२ बंध	६	७	१	२४	[illegible]	७	[illegible]	[illegible]	[illegible]	२८
			८	३	७२		२४		[illegible]	[illegible]	[illegible]
			९	३	७२		२७		[illegible]	[illegible]	[illegible]
			१०	१	२४		१०		[illegible]	[illegible]	[illegible]
२	२१ बंध	४	७	१	२४	[illegible]	७	[illegible]	[illegible]	[illegible]	२८
			८	२	४८		१६		[illegible]		[illegible]
			९	१	२४		९		[illegible]		[illegible]
३	१७ बंध	२	६	[illegible]	२४	[illegible]	६	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
			७	४	९६		[illegible]		[illegible]		[illegible]
			८	[illegible]	[illegible]		[illegible]		[illegible]		
			९	१	४८		१८		[illegible]		[illegible]
४	१३ बंध	२	५	१	२४	[illegible]	५	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
			६	२	२४		१२		[illegible]		[illegible]

.વપન્નરસાઈં, બંધોદયસંતપયડિઠાણાણિ;
(આણિ મોહણિજ્જે, ઇત્તો નામં પરં વુચ્છાંરપા

નવ પન્નરસાઇં-દશ, મોહણિજ્જે-મોહનીય કર્મને
વ અને પંદર. વિષે.
દય સંત પયડિઠા ઈત્તો પરં-અહીંથી આગળ.
ધુ-બંધ, ઉદય અને સત્તા નામં-નામ કર્મનાં.
તિનાં સ્થાનો. વુચ્છં-કહીશું.
(આણિ-કહ્યાં.

અર્થ—મોહનીય કર્મને વિષે બંધ, ઉદય અને સત્તા
તિનાં સ્થાનો (અનુક્રમે) દશ, નવ અને પંદર કહ્યાં.
હીંથી આગળ નામકર્મનાં કહીશું. ૨૫

વિવેચન—દશ, નવ અને પન્નર એ બંધ, ઉદય અને સત્તાનાં
ાનક અનુક્રમે એટલે દશ બંધનાં સ્થાનક, નવ ઉદયનાં
ાનક અને પન્નર સત્તાનાં સ્થાનક-તે પ્રત્યેકે તેના ભાંગા
ા બંધોદયસત્તાને સંવેધે પ્રકૃતિનાં સ્થાનક એ સર્વ
હનીય કર્મને વિષે કહ્યાં. હવે કહ્યાં થકી આગળ નામ
ના બંધોદય સત્તાના સંવેધે ભાગા કહીશું. ૨૫.

નામકર્મનાં બંધસ્થાન.

ીસ પણવીસા, છવ્વીસા અટ્ઠવીસ ગુણતીસા;
તેગતીસમેગં, બંધઠાણાણિ નામસ્સ ॥ ૨૬ ॥

ીસપણવીસા-ત્રેવીશનું તીસેગતીસં-ત્રીશ, એકત્રીશનું
વીસા-છવીશનું પચીશનું. એગં-એકનું.
વીસ-અઠ્ઠાવીશનું. બંધઠ્ઠાણાણિ-બંધસ્થાનો.
ગુતીસા-ઓગણત્રીશનું. નામસ્સ-નામ કર્મનાં.

ાંગા થાય. અપ્રમત્ત અને અપૂર્વકરણગુણસ્થાનવાળા મનુષ્ય
ુ બાંધે પણ ત્યાં સ્થિર, શુભ, યશજ બાંધે તે માટે ભાંગો ૧.
ર્ગે પણ તે આઠ માંહેલોજ છે તે માટે પૃથક્ ગણ્યો નહીં.
૨૮ માંહે જિનનામ ભેળવ્યે ૨૯ નું બંધસ્થાનક દેવપ્રા-
ગ્ય, તે અવિરતિ, દેશવિરતિ અને પ્રમત્ત મનુષ્યજ બાંધે,
ં પણ ભાંગા ૮ પૂર્વલી પેરે જાણવા. અપ્રમત્ત અપૂર્વકરણી
ુ બાંધે ત્યાં ભાંગો ૧, તે તદંતભૂત જાણવો. તથા ૨૮
હે આહારકદ્વિક ભેળવીએ ત્યારે ૩૦ નું બંધસ્થાનક
ય તે દેવગતિપ્રાયોગ્ય અપ્રમત્ત અને અપૂર્વકરણવાળો મનુ-
જ બાંધે, તે સ્થિર શુભ યશજ બાંધે. અસ્થિર અશુભ
યશ ન બાંધે તે માટે ત્યાં ભાંગો ૧ જ હોય. તથા એ
માંહે વળી જિનનામ ભેળવીએ ત્યારે ૩૧નું બંધસ્થાનક
ય તે દેવપ્રાયોગ્ય અપ્રમત્ત અને અપૂર્વકરણવાળો મનુષ્યજ
ધે. ઇહાં પણ સર્વ શુભ પ્રકૃતિનોજ બંધ છે તે માટે એકજ
ાંગો હોય. સર્વ મળીને દેવગતિપ્રાયોગ્ય ચારે બંધસ્થાનકે
ઠને ૧૮ ભાંગા થાય. હવે નરકગતિ પ્રાયોગ્ય બાંધતાં
કજ ૨૮ નું બંધસ્થાનક હોય. નરકદ્વિક ૨, પંચેંદ્રિયજાતિ
, વૈક્રિયદ્વિક ૫, હુંડસંસ્થાન ૬, પરાઘાત ૭, ઉચ્છ્વાસ ૮,
અશુભ વિહાયોગતિ ૯, ત્રસ ૧૦, બાદર ૧૧, પર્યાપ્ત ૧૨,
ત્યેક ૧૩, અસ્થિર ૧૪, અશુભ ૧૫, દુર્ભગ ૧૬, દુસ્વર
૭, અનાદેય ૧૮, અયશ ૧૯, નવ નામકર્મની ધ્રુવબંધી ૨૮,
એ અઠ્ઠાવીશનું બંધ સ્થાનક પંચેંદ્રિય તિર્યંચ મનુષ્ય મિ-
ધ્યાત્વી બાંધે; ઇહાં સર્વ અશુભજ બાંધે તે માટે ભાંગો એકજ
ોય. હવે દેવગતિ પ્રાયોગ્ય બંધવ્યુચ્છેદ પામ્યે અપૂર્વકરણ-
ા સાતમે ભાગે, અનિવૃત્તિબાદરે અને સૂક્ષ્મસંપરાયે મનુષ્ય
એક યશઃકીર્તિ નામ કર્મજ બાંધે, ત્યાં પણ એક ભાંગો હોય.૨૬

ચીશ ભાંગા હોય. બેઇંદ્રિય યોગ્ય ૮, તેઇંદ્રિય યોગ્ય ૮, ચઉરિંદ્રિય યોગ્ય ૮, પંચેંદ્રિય તિર્યંચ પ્રાયોગ્ય ૪૬૦૮, મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૮, દેવ પ્રાયોગ્ય એક, એવં સર્વ મળી ત્રીશને બંધે છંતાળીશસેં ને એકતાળીશ ભાંગા હોય. એકત્રીશને બંધસ્થાન-

	बंधस्थानक ८	भंगाः १३९४५	आगामिभवप्रायोग्याः	तेषां बंधकाः
१	२३	४	अपर्याप्तैकेंद्रियप्रायोग्य४	तिर्यग्मनुष्याः ४
२	२५	२५	एकें० २०, बें० १, तें० १, च० १, पं० ति० १, म० १	तिर्यक् मनुष्याः २५, देवाः ८
३	२६	१६	पर्याप्तैकेंद्रिय प्रायोग्य १६	तिर्यक् मनुष्य देवाः १६
४	२८	९	देव प्रायोग्य ८, नरक प्रायो० १	पंचेंद्रिय तिर्यक् मनुष्याः ९
५	२९	९२४८	बें० ८, तें० ८, च० ८, पं० ति० ४६०८, म० ४६०८, दे० ८.	ति० ९२४०, म० ९२४८, दे० ९२१६, ना० ९२१६
६	३०	४६४१	बें० ८, तें० ८, च० ८, पं० ति० ४६०८, म० ८, दे० १	ति० ४६३२, म० ४६३३, दे० ४६१६, ना० ४६१६
७	३१	१	देवप्रायोग्य १	मनुष्या एव १
८	१	१	अप्रायोग्य १	मनुष्या एव १

નામકર્મનાં આઠ ઉદયસ્થાનક જ તે માંહે એકે-
ન્દ્રિયને ૨૧,૨૪, ૨૫,૨૬, ૨૭, એ પાંચ ઉદય સ્થાનક
હોય. ત્યાં તૈજસ ૧, કાર્મણ ૨, અગુરુલઘુ ૩, સ્થિર
૪, અસ્થિર ૫, શુભ ૬, અશુભ ૭, વર્ણચતુષ્ક ૧૧ અને
નિર્માણ ૧૨, એ બાર પ્રકૃતિ તેરમા ગુણઠાણાલગે ઉદય આ-
શ્રીને થયેલ હોય તે માટે ધ્રુવોદયી છે. અને તિર્યંચદ્વિક
૧૪, એકેન્દ્રિયજાતિ ૧૫, બાદર સૂક્ષ્મ માંહેથી
એક ૧૬, પર્યાપ્ત અપર્યાપ્ત માંહેથી એક ૧૭, દુર્ભગ ૧૮,
અનાદેય ૧૯ અને યશ અયશ માંહેથી એક ૨૧. એ એક-
વીશનું ઉદયસ્થાનક અંતરાલે વર્તતા એકેંદ્રિયને
હોય. ઇહાં ભાંગા ૫ ઉપજે, તે આ પ્રમાણે બાદર પર્યાપ્તા
૧, અપર્યાપ્તા ૨, સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા ૩, પર્યાપ્તા ૪, એ ચાર
અયશ સહિત હોવા. અને એ ચાર માંહેલા એક બાદર
પર્યાપ્તો તે યશ સહિત પણ હોય ૫. એ પાંચ ભાંગા
જાણવા. ઇહાં જે ભાંગા પોતાને ઠામ સર્વ પર્યાપ્તિ પૂરી
કરે તેને લબ્ધિપણે કરી લબ્ધિ આશ્રયીને અંતરાલે પણ
પર્યાપ્તા કહીએ. ઇહાં લબ્ધિપર્યાપ્તાનીજ વિવક્ષા જાણવી.
ત્યાર પછી તે શરીરસ્થને શરીર માંહે ઔદારિક ૧, હુંડક ૨,
ઉપઘાત ૩, પ્રત્યેક સાધારણમાંહેલી એક ૪, એ ચાર
ભેળવીએ અને તિર્યંચની આનુપૂર્વી કાઢીએ ત્યારે ૨૪ નો
ઉદય હોય. ઇહાં પૂર્વોક્ત ૫ ભાંગાને પ્રત્યેક સાધારણ સાથે
ગુણતા કરે ૧૦ થાય. અને વાઉકાયને વૈક્રિય કરતાં ઔદા-
રિકને ઠામે વૈક્રિય કહીએ, ત્યારે તેને ૨૪ નો ઉદય હોય.
ઇહાં કેવળ બાદર, પર્યાપ્ત, પ્રત્યેક, અયશ, એજ પ્રકૃતિ
હોવી, ત્યારે ભાંગો ૧ ઉપજે; તેઉ વાયુમાંહે સાધારણ અને
યશનો ઉદય ન હોય તે માટે. તથા બાદર વાયુકાય પર્યાપ્તો
વૈક્રિય શરીર કરે તે શરીરસ્થ [illegible] નામકી જાણવો.

ભાંગા હોય. બેઇંદ્રિયને ઉદય સ્થાનક ૬ હોય, તે આ પ્રમાણે-૨૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ત્યાં બાર ધ્રુવોદયી ૧૨, તિર્યંચદ્વિક ૧૪, બેઇંદ્રય જાતિ ૧૫, ત્રસ ૧૬, બાદર ૧૭, પર્યાપ્ત અપર્યાપ્ત માંહેથી એક ૧૮, દુર્ભગ ૧૯, અનાદેય ૨૦, યશ અયશ માંહેલી એક ૨૧; એ ૨૧ નું ઉદય સ્થાનક ભવની અપાંતરાલ ગતિએ વર્તતા બેઇંદ્રિયને પામીએ. ઇહાં ભાંગા ૩ હોય. અપર્યાપ્તાને ઉદયે વર્તતાને અયશ સાથે ૧ ભાંગો, પર્યાપ્તાને ઉદયે વર્તતાને યશ અયશ સાથે બે ભાંગા એમ ૩ ભાંગા હોય. તે પછી તેજ શરીરસ્થને ઔદારિકદ્વિક ૨, હુંડક સંસ્થાન ૩, છેવટું સંઘયણ ૪, ઉપઘાત ૫, પ્રત્યેક ૬, એ ૭ ૨૧ માંહે મેળવીએ અને તિર્યંચાનુપૂર્વી કાઢીએ ત્યારે ૨૬ નો ઉદય હોય. ત્યાં પણ ભાંગા ૩ પૂર્વેલીપેરે હોય તે પછી શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને અપ્રશસ્ત વિહાયોગતિ ૧, પરાઘાત ૨, એ બે ૨૬ માંહે મેળવ્યે ૨૮ નો ઉદય હોય. ઇહાં યશ અયશે કરીને ૨ ભાંગા થાય. તે પછી શ્વાસોચ્છ્વાસ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ૨૮ માંહે ઉચ્છ્વાસ મેળવ્યે ૨૯ નો ઉદય હોય. ઇહાં પણ તેજ બે ભાંગા થાય અથવા શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસને અનુદયે અને ઉદ્યોતને ઉદયે ૨૯ નો ઉદય હોય, ઇહાં પણ તેજ બે ભાંગા થાય. એમ ૨૯ ને ઉદયે ૪ ભાંગા થાય. તે પછી ઉચ્છ્વાસ સહિત ૨૯ માંહે સુસ્વર દુઃસ્વર માંહેલી એક મેળવ્યે ૩૦ નો ઉદય થાય. ઇહાં સુસ્વર દુઃસ્વરે અને યશ અયશે ભાંગા ૪. અથવા પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને સ્વરને અનુદયે અને ઉદ્યોતને ઉદયે ૩૦ નો ઉદય હોય; ઇહાં યશ અયશે ભાંગા ૨, એમ સર્વ મળી ૩૦ ને ઉદયે ભાંગા ૬ થાય. તે પછી ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ૩૦ માંહે ઉદ્યોતને મેળવ્યે ૩૧ નો ઉદય હોય. ત્યાં યશ

...પ્તાને ૨૬ માંહે પરાઘાત ૧ અને શુભ અશુભ માંહેલો
...હાયોગતિ એ બે ભેળવે ૨૮ નું ઉદય સ્થાનક હોય.
પર્યાપ્તાના પૂર્વોક્ત ૨૮૮ ભાંગાને બે વિહાયોગતિએ ગુણતાં
... થાય. ઇહાં અપર્યાપ્તો હોય નહીં તે પ્રાણાપાન પર્યા-
...ને પર્યાપ્તાને ઉ૦ શ્વાસ ભેળવે ૨૯ નું ઉદય સ્થાનક હોય,
પણ ભાંગા ૫૭૬ પૂર્વોક્તપરે જાણવા અથવા શરીર પર્યા-
...પર્યાપ્તાને ઉ૦ શ્વાસને અણુદયે અને ઉદ્યોતને ઉદયે ૨૯
...ય હોય. ઇહાં પણ ભાંગા ૫૭૬ પૂર્વવત્ થાય બંને મળીને
...ઉદયે ૧૧૫૨ ભાંગા થાય. તે ભાષા પર્યાપ્તિએ પર્યા-
...૨૯ માંહે સુસ્વર દુઃસ્વર માંહેલો એક ભેળવે ૩૦ નો
...ય, ઇહાં બે પૂર્વે ઉચ્છ્વાસને ઉદયે ૫૭૬ ભાંગા કહ્યા
...સુસ્વર દુસ્વરે બમણા કર્યે ૧૧૫૨ થાય. અથવા
...પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને સ્વરને અણુદયે અને ઉદ્યોતને
...ઉદય હોય, ત્યાં ભાંગા ૫૭૬ પૂર્વવત્ હોય. બંને મ-
...ને ઉદયે ૧૭૨૮ ભાંગા થાય. તે સ્વર સહિત ૩૦ માંહે
...ભળે ૩૧ નો ઉદય થાય. ઇહાં ભાંગા ૧૧૫૨ સ્વર
...કહ્યા તેમ જાણવા. એ છ ઉદય સ્થાનકે થઈને
...એકંદર ૪૯૦૬ ભાંગા થાય. તથા તેજ પંચેંદ્રિય
...ય કરતાં પાંચ ઉદય સ્થાનક હોય. તે આ પ્ર-
...૨૮, ૨૯, ૩૦, ત્યાં પૂર્વોક્ત પંચેંદ્રિય તિર્યંચ
...વૈક્રિયદ્વિક ૨, સમચતુરંસ્ર સંસ્થાન ૩, ઉપ-
...૪, એ પાંચ પ્રકૃતિ ભેળવીએ અને તિર્યંચગ-
...ત્યારે ૨૫ નો ઉદય થાય ઇહાં સુભગ દુર્ભગ,
...અને યશ અયશ ગણતાં ૮ ભાંગા થાય. તે પછી
...એ પર્યાપ્તાને પરાઘાત અને પ્રશસ્ત વિહા-
...ભેળવે ૨૭ નું ઉદયસ્થાનક થાય. ત્યાં પણ
...થાય. તે પછી પ્રાણાપાને પર્યાપ્તાને ઉચ્છ્વાસ

... ... પર્યા-
... [illegible] મેળવ્યે ૨૭ નો
ત્યાં પણ તેમજ ભાંગા ૮ હોય તે પછી પ્રાણાપાને
પ્તાને ઉચ્છ્વાસ મેળવ્યે ૨૮નો ઉદય હોય. ત્યાં પણ તેમજ
ગા થાય. અથવા સંયત ઉત્તર વૈક્રિય કરતાને શરીર
એ પર્યાપ્તિને ઉચ્છ્વાસને અનુદયે અને ઉદ્યોતને ઉદયે
ઉદય થાય ત્યાં એકજ ભાંગો હોય. સંયતને દુર્ભગ,અ-
અને અપયશનો ઉદય ન હોય. બંને મળીને ૨૮ ને ઉદયે ૯
હોય. ભાષા પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તને ઉચ્છ્વાસ સહીત ૨૮
સ્વર મેળવ્યે ૨૯નો ઉદય થાય, ત્યાં પણ ભાંગા ૮ થાય.
સંયતને સ્વરને અનુદયે અને ઉદ્યોતને ઉદયે ૨૯ નો
ય, ત્યાં ભાંગો ૧ હોય. બે મળીને ૨૯ ને ઉદયે ૯
ાય. પર્યાપ્તાને સુસ્વર સહિત ૨૯ માંહે ઉદ્યોત
નો ઉદય હોય, ત્યાં એક ભાંગો પૂર્વવત્ હોય.
ત્યારે વૈક્રિય મનુષ્યને ૫ ઉદયસ્થાનકે થઈને
હોય. આહારક શરીર કરતાં સંયતને ૫ ઉદય
ય. ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦; ત્યાં ૨૫ તો વૈક્રિય
અને કહી તેજ જાણવી. વૈક્રિયાદિકને ઠામે આ-
હેતુ. ઇહાં કેવળ પ્રશસ્ત પ્રકૃતિ હોય. સંયતને
દેવઅને અપયશનો ઉદય ન હોય તે માટે ભાંગો ૧,
ગ પર્યાપ્તને પરાઘાત અને પ્રશસ્ત વિહાયો-
૨૯ નો ઉદય હોય. ઇહાં પણ પૂર્વલીપરે ૧ ભાંગો.
પાન પર્યાપ્તને ઉચ્છ્વાસ મેળવ્યે ૨૮ નો ઉદય,
નૌ અથવા શરીર પર્યાપ્તને ઉચ્છ્વાસને અનુ-
ને ઉદયે ૨૮ નો ઉદય હોય, ઇહાં પણ ૧ ભાંગો.
ાર ભાંગા. તે પછી ભાષા પર્યાપ્તને ઉચ્છ્વાસ
સુસ્વર મેળવ્યે ૨૯ નો ઉદય હોય, ઇહાં

સામાન્ય મનુષ્યને ઉદયસ્થાનકે પણ પામીએ તે માટે પૃથક્
ન ગણીએ. એ ૩૦ ને જિનનામ સહિત કરતાં ૩૧ નો ઉદય તી-
ર્થંકર સયોગી કેવળી ઔદારિક કાયયોગે વર્તતાને જાણવો. ઇહાં
સમચતુરસ્ર સંસ્થાન, પ્રશસ્ત વિહાયોગતિ અને સુસ્વરનોજ
ઉદય હોય, તે માટે ભાંગો ૧ જ હોય. એ ૩૧ માંહેથી
વચનયોગ રૂંધે ૩૦ નો ઉદય તીર્થંકરને હોય, ભાંગો ૧.
તેમાંથી ઉચ્છ્વાસ રૂંધે ૨૯ નો ઉદય તીર્થંકરને હોય તેનો
ભાંગો ૧. અતીર્થંકર કેવલીને પૂર્વોક્ત ૩૦ માંહેથી વચન
યોગ રૂંધે ૨૯ નો ઉદય, ઇહાં પણ ૬ સંસ્થાન અને બે વિહા-
યોગતિએ ૧૨ ભાંગા થાય, પણ એ પૃથક્ ગણવા નહીં. તથા
મનુષ્યગતિ૦, પંચેંદિયજાતિ૨, ત્રસ ૩, બાદર ૪, પર્યાપ્ત ૫,
સુભગ ૬, આદેય ૭, યશ:કીર્ત્તિ ૮ અને તીર્થંકર નામ ૯, એ
નવનો ઉદય તીર્થંકર અયોગી કેવળીને ચરમ સમયે વર્તતાં
હોય, ભાંગો ૧. તેજ ૯ માંથી અતીર્થંકરને તીર્થંકર નામ વિના
૮ નો ઉદય હોય, ભાંગો ૧. ઇહાં કેવલીનાં ૧૦ ઉદયસ્થાનક
માહે ભાંગા ૬૨ થાય. પણ ૨૦, ૨૧, ૨૭, ૨૯, ૩૦, ૩૧,
૯, ૮ એ આઠ સ્થાનકનો પ્રત્યેકે એકેક ભાંગો લેવો. ત્યાં
૨૦ ને ૮ ના અતીર્થંકરના ભાંગા અને શેષ ૬ ઉદય સ્થાન-
કના તીર્થંકરના એકેક ભાગા લેવા; એમ ૮ ભાંગા લેવા.
શેષ ૫૪ ભાંગા. તે સામાન્ય મનુષ્યના ભાંગામાંહે
અંતર્ભૂત છે, તે માટે પૃથક્ ન ગ્રહણ કરવા. સર્વ સંખ્યાએ સર્વ
મનુષ્યના ઉદય ભાંગા ૨૬૫૨ થાય.

દેવતાને ઉદયસ્થાનક ૬ હોય, તે આ પ્રમાણે-૨૧,
૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦. ત્યાં દેવદ્વિક ૨, પંચેંદ્રિ
જાતિ ૩, ત્રસ ૪, બાદર ૫, પર્યાપ્ત ૬, સુભગ દુર્ભગ
માંહેલી એક ૭, આદેય અનાદેય માંહેલી એક
૮, યશ અયશ માંહેલી એક ૯ અને બાર ધ્રુવોદયી

...ના ૧, એવં ૧૧૮૨ ભાંગા. ૨૯ ને ઉદય સ્થાનકે
૧૯૮૫ ભાંગા–વિકલેન્દ્રિયના ૧૨, પંચેન્દ્રિય તિર્યંચના ૧૧૫૨,
વૈક્રિય તિર્યંચના ૧૬, મનુષ્યના ૫૭૬, વૈક્રિય મનુષ્યના ૮, આ-
હારકના ૨, તીર્થંકરનો ૧, દેવતાના ૧૬, નારકીનો ૧, એવં
૧૯૮૫ ભાંગા હોય. બારશેં અને સત્તરશેં એ બે અને પંચ્યા-
શીએ અધિક એટલે ૨૯ ને ઉદયે બારશેં ને બે ભાંગા અને
...ને ઉદયે સત્તરશેંને પંચ્યાશી ભાંગા હોય.

ચોથાને ઉદયે ઓગણત્રીશને સત્તર ભાંગા–વિકલેન્દ્રિ-
...ના ૧૮, પંચેન્દ્રિય તિર્યંચના ૧૭૨૮, વૈક્રિય તિર્યંચના
...મનુષ્યના ૧૧૫૨, વૈક્રિય મનુષ્યનો ૧, આહારકનો ૧,
...કરનો ૧, દેવતાના ૮, એવં ૨૯૧૭ થાય. એકત્રીશને
...અગ્યારશેં પાંસઠ ભાંગા–વિકલેન્દ્રિયના ૧૨, પંચેન્દ્રિય તિર્ય-
...ના ૧૧૫૨, તીર્થંકરનો ૧, એવં ૧૧૬૫ ભાંગા થાય. નવને
...એક ભાંગે તીર્થંકરનો અને આઠને ઉદયે એક ભાંગો સા-
...કેવલીનો હોય. વીશના ઉદય સ્થાનકથી માંડીને આ-
...ય સ્થાનક લગે બારે ઉદય સ્થાનકે થઈને સત્તોતેરશેં
...કાણું નામ કર્મના ઉદયના ભાંગા થાય. એ ઉદય-
...ભાંગા અને તેના સ્વામીત્વ સંક્ષેપ આ સાથે
...છે. ૨૯-૩૦

ારસ-બાર.
ોદય સંત પયડિઠાણાણિ-
ંધ ઉદય અને સત્તા પ્રકૃ-
તિનાં સ્થાનો

એ૦દેણ-ઓઘે-સામાન્યે
આએસેણ-વિશેષે.
જત્થ-જ્યાં.
જહાસંભવં-યથાસંભવ-જે
ટલા સંભવે તેટલા.
વિભજે-વિકલ્પ કરવા.

અર્થ:—નામકર્મનાં બંધ, ઉદય અને સત્તા પ્રકૃતિનાં
ાનો અનુક્રમે આઠ, બાર અને બાર હોય તે સામાન્યે
વિશેષે જ્યાં જેટલા સંભવે ત્યાં તેટલા વિકલ્પ
. ૩૨

વિવેચન—નામકર્મનાં બંધસ્થાનક આઠ, ઉદય સ્થાનક
અને સત્તા સ્થાનક બાર છે. પ્રકૃતિનાં સ્થાનક તે
એટલે સામાન્યપણે અને આદેશ તે વિશેષપણે,-અમુક
ાનક બાંધતાં એટલાં સત્તાસ્થાનક હોય, એમ
ે સંવેધ તે આદેશ કહીએ, તે આદેશ-વિશેષે કરીને
ટલાં સંભવે ત્યાં તેટલાં વિભજેત્ કહેવાં. ૩૨.

ન્યથી બંધ, ઉદય અને સત્તાનો સંવેધ.

ાદયસંતા, તેવીસે પનવીસ છવ્વીસે;
ઠ્ઠવીસે, નવ સગિ ગુણતીસ તીસંમિ ॥૩૩॥

નવ અને પાંચ.
ઉદય અને સત્તા
સ્થાનક.
ીના બંધસ્થાનકે.
વ્વીસે-પચીશ
ા બંધસ્થાનકે.
ઉદય અને

ચાર સત્તાસ્થાન.
અડ્ડવીસે-અઠ્ઠાવીશના બંધ
સ્થાનકે.
નવસગ-નવ ઉદય અને સાત
સત્તાસ્થાન.
ગુણતીસતીસંમિ-ઓગણ-
ત્રીશ અને ત્રીશ પ્રકૃતિના બંધે.

	बंध ८	नक्रगा	उदय स्थान १२	नक्रंगाः ७७०१		सत्तास्थानानि १२, स्थान संवेध भेदाः	
गु०१	२३	४	२१	३२		५९२।८८।८६।८०।७८	
			२४	११		५९२।८८।८६।८०।७८	
			२५	९ २१		५९२।८८।८६।८०।७८	
			२६	६००		५९२।८८।८६।८०।७८	
			२७	३२	७७०४	५९२।८८।८६।८०।७८	
			२८	११८१		४९२।८८।८६।८०	
			२९	१७६४		४९२।८८।८६।८०	
			३०	२९०६		४९२।८८।८६।८०	
			३१	११६४		४९२।८८।८६।८०	
						४९२।८८।८६।८०	४३
गु०१	२५	२५	२१	४०		५९२।८८।८६।८०।७८	
			२४	११		५९२।८८।८६।८०।७८	
			२५	९ ११		५९२।८८।८६।८०।७८	
			२६	६००		५९२।८८।८६।८०।७८	
			२७	३०	७७६८	५९२।८८।८६।८०।७८	
			२८	११९८		४९२।८८।८६।८०	
			२९	१७८०		४९२।८८।८६।८०	
			३०	२९१४		४९२।८८।८६।८०	
			३१	११६४		४९२।८८।८६।८०	
						४९२।८८।८६।८०	४०
गु०१	२६	१६	२१	४०		५९०।८८।८६।८०।७८	
			२४	११		५९२।८८।८६।८०।७८	
			२५	११		५९२।८८।८६।८०।७८	
			२६	९ ६००		५९२।८८।८६।८०।७८	
			२७	३०	७७६८	४९२।८८।८६।८०	
			२८	११९८		४९२।८८।८६।८०	
			२९	१७८०		४९२।८८।८६।८०	
			३०	२९१४		४९२।८८।८६।८०	
			३१	११६४		४९२।८८।८६।८०	

૦ ૦	૨૦	૧		૧ ...૪૨૪
	૨૧	૧		૧ ...૦૦૧૬
	૨૬	૬		૧ ...૩૨૪
	૨૫૧૦	૧	૧૧૦	૧ ...૦૦૧૮
	૧૮	૧૨		૧ ...૪૩૨૫
	૧૯	૧૧		૧ ...૦૦૩ [illegible]
	૨૦	૫૧		૧ [illegible]
	૨૧	૧		૧ ...૦૦૪ ...૪૪૫
	૯	૧		૧ ...૦૦૧૦૨૦
	૮	૧		૧ ...૩૯૨૮
[illegible]	૧૫	[illegible]		૧૦
				૨૮૪

પયગઇઠાણેહિં, ઉવગુણસન્નિએસુ ઠાણેસુ
...ઉદયત્વા, અત્થ જહાસંભવો ભવઇ. ॥૩૫॥

...ગઈઠાણેહિં— ...ભાંગા—ભાંગા.
અને સત્તારૂપ ત્રણ પઈવિસ્યત્વા—પ્રકૃત્તિ પદાર્થ
...તિસ્થાનોએ કરી. અત્થ—અર્થ.
...એસુ—ઉપયોગ. જહાસંભવો—જેટલાનો સં.
...ગુણસ્થાનક. ભવઈ—હોય.
... વિષે.

...ય, ઉદય અને સત્તારૂપ ત્રણ વિકલ્પનાં પ્રકૃ-
... ઉદય સંવેધમાં અને ત્રણ સંવેધમાં
...ાન, ગુણસ્થાન ને વિષે જ્યાં જેટલાનો
...તેટલા ભાંગા જાણવા છે.

જ્ઞાનાવરણીય અને અંતરાય કર્મના ભાંગા કહે છે—તેર જીવભેદને વિષે જ્ઞાનાવરણીય અને અંતરાયકર્મના બંધ, ઉદય અને સત્તા એ ત્રણે વિકલ્પનો ભાંગો એક હોય. પાંચનો બંધ, પાંચનો ઉદય, પાંચની સત્તા હોય. અને એક તે સંજ્ઞી પંચેંદ્રિય પર્યાપ્તાને વિષે સૂક્ષ્મ સંપરાય ગુણઠાણા લગે ૫ નો બંધ, ૫ નો ઉદય, ૫ ની સત્તા એ ત્રિવિકલ્પે ભાંગો હોય. તેવાર પછી બંધને છેદે ઉપશાન્તમોહ અને ક્ષીણમોહે ૫ નો ઉદય, ૫ ની સત્તા, એ દ્વિવિકલ્પ ભાંગો બીજો હોય. વધા કરણ તે દ્રવ્યમન આશ્રયીને સંજ્ઞી છે સયોગી કેવલી, અયોગી ભવસ્થ કેવલી તેને વિષે જ્ઞાનાવરણીય અને અંતરાયનો અવિકલ્પ છે. મૂળથી છેદ્યા માટે બંધ, ઉદય અને સત્તા એ (૩) ત્રણ માંહેલો કોઇ વિકલ્પ ન હોય. ૩૬.

જીવસ્થાને દર્શનાવરણના ભાંગા.

તેરે નવ ચઉ પણગં, નવ સ નેગંમિ ભંગમિક્કારા;
વેઅણિઆઉઅગોએ, વિભજ્જ મોહં પરં વુચ્છં. ॥૩૭॥

તેરે—તેર જીવસ્થાનને વિષે.
નવ—નવ પ્રકૃતિનો બંધ.
ચઉપણગં—ચાર અથવા પાંચનો ઉદય.
નવસંતા—નવની સત્તા.
એગંમિ—એક જીવસ્થાનનેવિષે
ભંગમિક્કારા—અગ્યાર ભાંગા.
વેઅણિઆઉઅગોએ—વેદનીય, આયુષ્ય અને ગોત્ર કર્મને વિષે
વિભજ્જ—વિકલ્પ કરવા.
મોહં—મોહનીય કર્મને
પરં વુચ્છં—આગળ કહીશું.

અર્થ—તેર જીવસ્થાનને વિષે દર્શનાવરણ કર્મનો નવનો બંધ, ચાર અથવા પાંચનો ઉદય અને નવની સત્તા હોય,

કર્મના સંજ્ઞીપંચેંદ્રિયને વિષે સાત અને તેર જીવસ્થાનને વિષે
ત્રણ ભાંગા પ્રત્યેક જીવસ્થાનને વિષે કહેવા. ૩૮.
વિવેચન—હવે વેદનીયકર્મ ગોત્રકર્મના ભાગા જાણવા-
ને અહીંયા બાપની ગાથાનો ભાવ કહે છે.-
સંજ્ઞી પચેંદ્રિય પર્યાપ્તાને વિષે વેદનીયના આઠ
ભાંગા હોય. તે આ પ્રમાણે-અસાતાનો બંધ, અસા-
તાનો ઉદય, બેની સત્તા ૧; અસાતાનો બંધ, સાતાનો ઉદય,
બેની સત્તા ૨; એ બે ભાંગા મિથ્યાત્વથી માંડીને પ્રમત્ત
ગુણઠાણા લગે હોય, તે પછી અસાતાનો બંધ નથી તે માટે એ
બે ન હોય. સાતાનો બંધ, અસાતાનો ઉદય, બેની સત્તા ૩;
સાતાનો બંધ, સાતાનો ઉદય, બેની સત્તા ૪; એ બે ભાંગા
મિથ્યાત્વથી માંડીને સયોગી કેવલી લગે પામીએ. તેવાર
પછી બંધ ટળે અસાતાનો ઉદય, બેની સત્તા ૫; સાતાનો
ઉદય, બેની સત્તા ૬; એ બે ભાંગા અયોગી કેવલિને દ્વિચ-
રમ સમય લગે હોય. ચરમ સમયે તો અસાતાનો ઉદય,
અસાતાની સત્તા ૭; અને સાતાનો ઉદય, સાતાની સત્તા ૮;
એ બે ભાંગા હોય, કહાં કેવલીને દ્રવ્યમન હોય માટે સંજ્ઞી
કહ્યા. તથા ઇતર તે સંજ્ઞી વર્જીને શેષ ૧૩ જીવભેદને
વિષે પ્રત્યેકે પુરવા ચાર ચાર વેદનીયકર્મના ભાંગા હોય.
તથા સંજ્ઞી પંચેંદ્રિય પર્યાપ્તાને વિષે ગોત્રકર્મના ૭ ભાંગા હોય;
તે આ પ્રમાણે-નીચનો બંધ, નીચનો ઉદય, નીચની સત્તા
૧; નીચનો બંધ, નીચનો ઉદય, બેની સત્તા ૨; નીચનો
બંધ, ઉચ્ચનો ઉદય, બેની સત્તા ૩. ઉચ્ચનો બંધ, નીચનો
ઉદય, બેની સત્તા ૪; ઉચ્ચનો બંધ, ઉચ્ચનો ઉદય, બેની
સત્તા ૫; બંધ ટળે ઉચ્ચનો ઉદય, બેની સત્તા ૬; ઉચ્ચનો
ઉદય, ઉચ્ચની સત્તા ૭; એની ભાવના પૂર્વલીપરે જાણવી.
તથા સંજ્ઞી પંચેંદ્રિય પર્યાપ્તા વર્જીને શેષ ૧૩ ભેદને વિ-

નારકીના ૫, તિર્યંચના ૯, મનુષ્યના ૯, દેવતાના ૫,
વં ૨૮ જે પૂર્વે કહ્યા છે તેજ જાણવા. તથા અપર્યાપ્તા
સંજ્ઞીપંચેંદ્રિયમાંહે ૧૦ ભાંગા હોય. અપર્યાપ્તા તે ઇહાં
ણ્ય અપર્યાપ્તાજ જાણવા. તે તો મનુષ્ય તિર્યંચજ હોય,
ને તે અપર્યાપ્તા પણ મનુષ્ય તિર્યંચનું જ આયુ બાંધે
માટે પાંચ ભાંગા મનુષ્યમાંહે, પાંચ ભાંગા તિર્યંચમાંહે
વં ૧૦ હોય. તે આ પ્રમાણે-બંધકાળથી પૂર્વે તિર્યગાયુનો
ય, તિર્યગાયુની સત્તા ૧; બંધકાળે તિર્યગાયુનો બંધ,
ર્યગાયુનો ઉદય, તિર્યક્ તિર્યગાયુની સત્તા ૨; મનુષ્યાયુનો
ધ, તિર્યગાયુનો ઉદય, તિર્યગ્ મનુષ્યની સત્તા ૩; બંધ-
ાળ પછી તિર્યગાયુનો ઉદય, તિર્યક્ તિર્યક્ની સત્તા ૪,
ર્યગાયુનો ઉદય, તિર્યગ્ મનુષ્યની સત્તા ૫; એ પાંચ
તિર્યંચના તેમ પાંચ ભાંગા મનુષ્યના એવં ૧૦ ભાંગા હોય.
થા પર્યાપ્તા અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિય માંહે ૯ ભાંગા હોય. તે
ર્યાપ્તો અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિય તો તિર્યંચજ હોય અનેરો
બીજો) હોય ન હોય. અને તેતો ૪ ગતિનું આયુ બાંધે
માટે તિર્યંચને વિષે આયુષ્ય ૯ ભાંગા પૂર્વે કહ્યા છે તે
૯ ઇહાં પણ જાણવા. તથા શેષ ૧૧ જીવ સ્થાનકે
વિષે પ્રત્યેકે પાંચ પાંચ ભાંગા હોય. તે ૧૧ જીવ સ્થાનકે
તિર્યંચ હોય અને તે દેવનારકીનું આયુ ન બાંધે, તે માટે
બંધકાળથી પૂર્વે ૧ ભાંગો, બંધકાળે ૨ ભાંગા, બંધકાળ
પછી બે ભાંગા, એવં ૫ ભાંગા હોય. ઇહાં અસંજ્ઞી
પંચેંદ્રિય અપર્યાપ્તા સંમૂર્છિમ મનુષ્ય પણ હોય ત્યારે ૫
તિર્યંચના, ૫ મનુષ્યના એવં ૧૦ ભાંગા ઉપજે પણ તે
ઇહાં સૂત્રકારે કહ્યા જ નહીં; તે કોણ જાણે શા હેતુએ
વિવક્ષ્યા નહિ એ વિચારવું. ૮૯

જીવસ્થાને મોહનીયકર્મના ભાંગા.

ાસુ પંચસુ એગે, એગ દુગં દસ ય મોહબંધગએ;
ા ચઉનવ ઉદયગએ, તિગ તિગ પન્નરસ સંતંમિ.૪૦

સુ-આઠ જીવસ્થાનને વિષે.
ચસુ-પાંચ જીવસ્થાનને વિષે.
ગે-એક જીવસ્થાનને વિષે.
ગદુગંદસય-એક, બે અને દશ.
હબંધગએ-મોહનીયકર્મનાં બંધગતસ્થાનો.
તિગચઉનવ-ત્રણ,ચાર અને નવ
ઉદયગએ-ઉદયગત સ્થાનો.
તિગતિગપન્નરસ-ત્રણ, ત્રણ અને પંદર.
સંતંમિ-સત્તાનેવિષે સ્થાનો.

અર્થઃ—આઠ, પાંચ અને એક જીવસ્થાનને વિષે અનુ-
મે એક, બે અને દશ મોહનીય કર્મનાં બંધગતસ્થાનો
ાય; ત્રણ, ચાર અને નવ ઉદયગતસ્થાનો અને ત્રણ ત્રણ
ને પંદર સત્તાને વિષે સ્થાનો જાણવા. ૪૦.

વિવેચન—હવે ૧૪ જીવ સ્થાનકને વિષે મોહનીય
ર્મનાં બંધ, ઉદય, સત્તાનાં સ્થાનક કહેછે.—

સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિય અપર્યાપ્ત ૧, પર્યાપ્ત ૨, બાદર
એકેંદ્રિય અપર્યાપ્ત ૩, બેઇંદ્રિય અપ૦ ૪, તેઇંદ્રિય અપ૦
, ચઉરિંદ્રિય અપર્યા૦ ૬, અસંજ્ઞીપંચે૦ અપર્યા૦ ૭, સંજ્ઞી
પંચેંદ્રિય અપર્યા૦ ૮, એ આઠને વિષે તથા બાદર એકેંદ્રિય
પર્યાપ્ત ૧, બેઇંદ્રિય પર્યાપ્ત ૨, તેઇંદ્રિય પર્યા૦ ૩, ચઉરિંદ્રિય
પર્યા૦ ૪, અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિય પર્યા૦ ૫, એ પાંચને વિષે
તથા એક સંજ્ઞી પચેંદ્રિય પર્યાપ્તને વિષે અનુક્રમે કહે છે—
આઠને વિષે એક ૨૨ નું બંધસ્થાનક અને ત્રણ ઉદય સ્થાનક—
, ૯, ૧૦ હોય. એને અનંતાનુબંધીનો ઉદય અવશ્ય હોય

ચઉરિંદ્રિયપર્યા૦	૨૨ ૨૧	૧૦	૮।૯।૧૦ ૭।૮।૯	૬૪	૬૮	૫૪૪	૨૮।૧૭।૨૬... ૨૮
અસંજ્ઞીપંચં૦અપ૦	૨૨	૯	૮।૯।૧૦	૩૨	૩૬	૨૮૮	૨૮।૨૭।૨૬
અસંજ્ઞીપંચં૦પ૦	૨૨ ૨૧	૧૦	૮।૯।૧૦ ૭।૮।૯	૬૪	૬૮	૫૪૪	૨૮।૨૭।૨૬ ૨૮
સંજ્ઞીપંચં૦અપ૦	૨૨	૯	૮।૯।૧૦	૩૨	૩૬	૨૮૮	૨૮।૨૭।૨૬
સંજ્ઞીપંચેંદ્રિયપર્યાપ્તા.	સર્વાણિ ૧૦	૨૧	૧૦।૯।૮।૭।૬।૫।૪।૨।૧	૯૮૩	૨૮૮ *	૬૬૪૭	સર્વાણિ ૧૫

* આ મોહિથી પદો છે અને બાકીના અષ્ટ પદો છે.

સત્તેવ-સાતે.	પર્યાપ્તા
અપજ્જત્તા-અપર્યાપ્તા.	તિગિતિ-ત્રણ
સામી-સ્વામી.	તહ-તેમજ
સુહુમા-સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિય પર્યાપ્તા	અસન્ની-અસંજ્ઞિપંચેંદ્રિય
બાયરા-બાદર એકેંદ્રિય પર્યાપ્તા	પર્યાપ્તા.
વિગલિંદિઆઉ-વિકલેંદ્રિય	સન્ની-સંજ્ઞિપંચેંદ્રિય પર્યાપ્તા

અર્થ:—પાંચ, બે, પાંચ; પાંચ, ચાર, પાંચ; પાંચ, પાંચ, પાંચ; પાંચ, છ, પાંચ; છ, છ, પાંચ; અને આઠ, આઠ, દશ એમ બંધ, ઉદય અને સત્તા સ્થાનો હોય. તેના સ્વામી અનુક્રમે સાતે અપર્યાપ્તા, સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિય પર્યાપ્તા, બાદર એકેંદ્રિય પર્યાપ્તા, ત્રણ વિકલેંદ્રિય પર્યાપ્તા, અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિય પર્યાપ્તા તેમજ સંજ્ઞિ પંચેંદ્રિય પર્યાપ્તા જાણવા. ૩૫-૩૬.

વિવેચન—હવે ૧૪ જીવસ્થાનકને વિષે નામકર્મનાં બંધ, ઉદય અને સત્તાસ્થાનક કહે છે—સાતે અપર્યાપ્તાને પાંચ પાંચ બંધસ્થાનક હોય,—૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૯, ૩૦; એ તિર્યંચમનુષ્ય પ્રાયોગ્ય જાણવાં. એકેક અપર્યાપ્તાને વિષે ૧૩૯૧૭ બંધ ભાંગા ઉપજે. ઉદયસ્થાનક બે હોય, તેમાં અપર્યાપ્તા સૂક્ષ્મ બાદર એકેંદ્રિયને ૨૧ અને ૨૪ના એક અને બે મળી ભાંગા ૩ અને શેષ પં*અપર્યાપ્તાને ૨૧ અને ૨૬ના ભાંગા ૨ પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે હોય. તથા સાતે અપર્યાપ્તાને સત્તાસ્થાનક પાંચ હોય તે આ પ્રમાણે—૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮. એનું સ્વરૂપ અને ભાંગા ઉપજવાનું પૂર્વલીપરે જાણવું. તથા સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તાને પાંચ બંધસ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે—૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૯, ૩૦; એ પાંચે તિર્યંચ મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય જાણવાં. સૂક્ષ્મ પર્યાપ્ત એકેંદ્રિય ત્યાંજ ઉપજે તે માટે ભાંગા ૧૩૯૧૭ હોય અને

*અહીં અસંજ્ઞી અને સંજ્ઞીપંચેંદ્રિય અપર્યાપ્તાને વિષે મનુષ્ય અને તિર્યંચ એ બન્ને હોવાથી તેના પ્રત્યેકે ચાર ચાર ભાંગા હોય.

૪ ભાંગા, એવં ૧૧ ભાંગા. આતપ સહિત ૨૭ ને ઉદયે પૂર્વલી પેરે બે ભાંગા, ઉદ્યોતયુક્ત ૨૭ ને ઉદયે પૂર્વલીપેરે ૪ ભાંગા, એવં ૬ ભાંગા. એમ સર્વ મળીને બાદર પર્યાપ્તાના ૨૯ ભાંગા હોય. ત્યાં પૂર્વોક્ત ૮ ભાંગે પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય અને બે ભાંગે ચાર સત્તાસ્થાનક હોય.

તથા ત્રણ વિકલેંદ્રિય પર્યાપ્તાને પાંચ બંધસ્થાનક હોય. તે આ પ્રમાણે-૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૯, ૩૦, તિર્યંચ મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય હોય, ભાંગા ૧૩૯૧૭. છ ઉદય સ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે-૨૧,૨૬,૨૮,૨૯,૩૦,૩૧ ના ૨,૨,૨,૪,૬,૪ એ ભાંગા ૨૦. પાંચ સત્તા સ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે-૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮. ઇહાં વ૨ ૨૧ ને ઉદયે બે ભાંગા અને ૨૬ ને ઉદયે બે ભાંગા એ ચાર ભાંગે પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય, જે માટે તેઉ વાયુ-માંહેથી આવ્યા વિકલેંદ્રિય પર્યાપ્તાને પણ કરણ અપર્યાપ્ત-પણે કિયત્કાલ લગે ૭૮ નું સત્તાસ્થાનક પામીયે. તે પછી ચાર જ સત્તાસ્થાનક હોય અને શેષ ૧૬ ભાંગે ચાર સત્તાસ્થાનક હોય. બેઇંદ્રિય, તેઇંદ્રિય અને ચઉરિંદ્રિય એકેકા પર્યાપ્તાને તથા અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિય પર્યાપ્તાને છ બંધસ્થાનક ૨૩,-૨૫,૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦; અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિય પર્યાપ્તા નરકદેવ પ્રાયોગ્ય પણ બાંધે તે માટે તેને ૨૮ નું બંધસ્થાનક પણ હોય; ભાંગા ૧૩૯૨૬. છ ઉદય[1] સ્થાનક-૨૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧; ભાંગા ૪૯૦૬. પાંચ સત્તાસ્થાનક-૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮. ઇહાં ૨૧ ના ઉદયના આઠ ભાંગા અને ૨૬ના ઉદયના ૨૮૮ ભાંગા એમ ૨૯૬ ને વિષે પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય, શેષ ૪૬૧૮ ભાંગે ૭૮ નું વર્જીને ચાર સત્તાસ્થાનક હોય. ઇહાં પૂર્વલી પેરે યુક્તિ જાણવી.

તથા સંજ્ઞી પંચેંદ્રિય પર્યાપ્તાને આઠ બંધસ્થાનક

---

૧ વૈક્રિય લબ્ધિના અભાવે વૈક્રિયનો આરંભ ન કરે માટે વૈક્રિય સંબંધિ ઉદય ભાંગા ન હોય.

॥ ૧૪ જીવસ્થાનાનાં બંધસ્થાનેષુ ભંગસંખ્યાયંત્રકમ્ ॥

સૂક્ષ્મએ.અ૫.		સૂ.એ.પ.		બા.એ.અ૫.		બા.એ.પ.		બેઇંદ્રિયઅ૫.		બેઇંદ્રિયપર્યા.		તેઇંદ્રિયઅ૫ર્યા.	
૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪
૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫
૨૬	૧૧	૨૬	૧૧	૨૬	૧૧	૨૬	૧૧	૨૬	૧૧	૨૬	૧૧	૨૬	૧૧
૨૯	૯૨૪૦	૨૯	૯૨૪૦	૨૯	૯૨૪૦	૨૯	૯૨૪૦	૨૯	૯૨૪૦	૨૯	૯૨૪૦	૨૯	૯૨૪૦
૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨
૫	૧૩૯૧૭	૫	૧૩૯૧૭	૫	૧૩૯૧૭	૫	૧૩૯૧૭	૫	૧૩૯૧૭	૫	૧૩૯૧૭	૫	૧૩૯૧૭

તેઇંદ્રિય પર્યા.		ચઉરિંદ્રિયઅ૫.		ચઉરિંદ્રિયપર્યા.		અસં.પં.અ૫.		અસં.પંચે.પ.		સંજ્ઞીપ.અ૫.		સંજ્ઞી પં.પ.	
૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪
૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫
૨૬	૧૧	૨૬	૧૧	૨૬	૧૧	૨૬	૧૧	૨૬	૧૧	૨૬	૧૧	૨૬	૧૧
૨૯	૯૨૪૦	૨૯	૯૨૪૦	૨૯	૯૨૪૦	૨૯	૯૨૪૦	૨૮	૯	૨૯	૯૨૪૦	૨૮	૯
૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૨૯	૯૨૪૦	૩૦	૪૬૩૨	૨૯	૯૨૪૮
								૩૦	૪૬૩૨			૩૦	૪૬૪૧
												૩૧	૧
												૧	૧
૫	૧૩૯૧૭	૫	૧૩૯૧૭	૫	૧૩૯૧૭	૫	૧૩૯૧૭	૬	૧૩૯૨૬	૫	૧૩૯૧૭	૮	૧૩૯૪૫

૧૪ જીવસ્થાન...

સૂ.એ.ક.પ૦		સૂ.એ.પ.		બા.એ.ક.પ૦		બા.એ.પ૦		બેઇંદ્રિ.ક.પ૦		[illegible]		[illegible]	
૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪
૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫
૨૬	૧૬	૨૬	૧૬	૨૬	૧૬	૨૬	૧૬	૨૬	૧૬	૨૬	૧૬	૨૬	૧૬
૨૯	૯૨૪૦	૨૯	૯૨૪૦	૨૯	૯૨૪૦	૨૯	૯૨૪૦	૨૯	૯૨૪૦	૨૯	૯૨૪૦	૨૯	૯૨૪૦
૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨
૫	૧૩૯૧૭	૫	૧૩૯૧૭	૫	૧૩૯૧૭	૫	૧૩૯૧૭	૫	૧૩૯૧૭	૫	૧૩૯૧૭	૫	૧૩૯૧૭

તેઇંદ્રિય પર્યા૦		ચઉરિંદ્રિયક.પ૦		ચઉરિંદ્રિયપર્યા.		અસં.પં.ક.પ૦		અસં.પંચે.પ૦		સંજ્ઞી પં.ક.પ૦		સંજ્ઞી પં.પ૦	
૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪	૨૩	૪
૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫
૨૬	૧૬	૨૬	૧૬	૨૬	૧૬	૨૬	૧૬	૨૬	૧૬	૨૬	૧૬	૨૬	૧૬
૨૯	૯૨૪૦	૨૯	૯૨૪૦	૨૯	૯૨૪૦	૨૯	૯૨૪૦	૨૮	૮	૨૯	૯૨૪૦	૨૮	૮
૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૩૦	૪૬૩૨	૨૯	૯૨૪૦	૩૦	૪૬૩૨	૨૯	૯૨૪૮
								૩૦	૪૬૩૨			૩૦	૪૬૪૨
												૩૧	૧
												૧	૧
૫	૧૩૯૧૭	૫	૧૩૯૧૭	૫	૧૩૯૧૭	૫	૧૩૯૧૭	૬	૧૩૯૨૬	૫	૧૩૯૧૭	૮	૧૩૯૪૫

૧૪ જીવસ્થાનેષુ નામકર્મણઃ પ્રકૃતીનાં બંધોદય સત્તા-સ્થાનાનિ ભંગસંખ્યા ચ તદ્યંત્રકમ્ ॥

	૧૪ જીવસ્થાનેષુ		નામ કર્મનાં બંધસ્થાન. ૮.	બંધ ભંગાઃ ૧૩૯૪૫.
૧	એકેંદ્રિય સૂ૦અપ૦	૫	૨૩।૨૫।૨૬।૨૯।૩૦	૧૩૯૧૭
૨	એકેંદ્રિય સૂ૦ પ૦	૫	૨૩।૨૫।૨૬।૨૯।૩૦	૧૩૯૧૭
૩	એકેંદ્રિય બા૦ અપ.	૫	૨૩।૨૫।૨૬।૨૯।૩૦	૧૩૯૧૭
૪	એકેંદ્રિય બા૦ પ૦	૫	૨૩।૨૫।૨૬।૨૯।૩૦	૧૩૯૧૭
૫	બેઇંદ્રિઅપર્યા	૫	૨૩।૨૫।૨૬।૨૯।૩૦	૧૩૯૧૭
૬	બેઇંદ્રિય પર્યાપ્તા	૫	૨૩।૨૫।૨૬।૨૯।૩૦	૧૩૯૧૭
૭	તેઇંદ્રિઅપર્યા૦	૫	૨૩।૨૫।૨૬।૨૯।૩૦	૧૩૯૧૭
૮	તેઇંદ્રિપર્યાપ્તા	૫	૨૩।૨૫।૨૬।૨૯।૩૦	૧૩૯૧૭
૯	ચઉરિંદ્રિઅપ.	૫	૨૩।૨૫।૨૬।૨૯।૩૦	૧૩૯૧૭
૧૦	ચઉરિંદ્રિયપર્યા	૫	૨૩।૨૫।૨૬।૨૯।૩૦	૧૩૯૧૭
૧૧	અસંજ્ઞી પંચે અપ	૫	૨૩।૨૫।૨૬।૨૯।૩૦	૧૩૯૧૭
૧૨	અસંજ્ઞીપં૦પર્યા	૬	૨૩।૨૫।૨૬।૨૮।૨૯।૩૦	૧૩૯૨૬
૧૩	સંજ્ઞીપંચેંદ્રિઅપ૦	૫	૨૩।૨૫।૨૬।૨૯।૩૦	૧૩૯૧૭
૧૪	સંજ્ઞીપંચેંદ્રિયપર્યાપ્ત	૮	૨૩।૨૫।૨૬।૨૮।૨૯।૩૦।૩૧।૧	૧૩૯૪૫
		૭૪		૧૯૪૮૭૫

ગુણસ્થાને જ્ઞાનાવરણ, અંતરાય અને દર્શનાવરણના ભાંગા.

નાણંતરાય તિવિહમવિ, દસસુ દો હુંતિ દોસુ ઠાણેસું;
મિચ્છાસાણે બીએ, નવ ચઉપણ નવ ય સંતંસા ॥૪૩॥

નાણંતરાય-જ્ઞાનાવરણ અને અંતરાય કર્મ.
તિવિહમવિ-ત્રણે પ્રકારે (બંધ, ઉદય અને સત્તાની અપેક્ષાએ)
દસસુ-દશ (ગુણ સ્થાનક) ને વિષે
દો-બે (ઉદય અને સત્તા)
હુંતિ-હોય છે.
દોસુ-બે (ઉપશાંત મોહ, ક્ષીણ મોહ)
ઠાણેસું-ગુણ સ્થાનકને વિષે.
મિચ્છાસાણે-મિથ્યાત્વ અને સાસ્વાદને.
બીએ-બીજા (દર્શનાવરણ)ના
નવ-નવનો બંધ
ચઉ પણ-ચાર અથવા પાંચનો ઉદય.
નવ સંતંસા-નવ સત્તાપ્રકૃતિ.

અર્થ—જ્ઞાનાવરણ અને અંતરાય કર્મ ત્રણે પ્રકારે (બંધ, ઉદય અને સત્તાની અપેક્ષાએ) દશ ગુણસ્થાનકને વિષે હોય. બે (૧૧-૧૨) ગુણસ્થાનને વિષે ઉદય અને સત્તા બે હોય. મિથ્યાત્વ અને સાસ્વાદન ગુણસ્થાને દર્શનાવરણને નવનો બંધ, પાંચ અથવા ચારનો ઉદય અને નવની સત્તા હોય. ૪૩

વિવેચન—હવે આઠ કર્મનાં બંધોદય સત્તાસ્થાનક અને તેના ભાંગા તે ૧૪ ગુણઠાણા આશ્રયીને કહે છે.—જ્ઞાનાવરણીય અને અંતરાયકર્મની પાંચે પ્રકૃતિ બંધે, ઉદયે અને સત્તાએ મિથ્યાત્વથકી માંડીને દશમા સંપરાય ગુણઠાણા લગે હોય. એટલે પાંચનો બંધ,

કરણાદિ) ત્રણ ગુણસ્થાનને વિષે ચારનો બંધ, ચાર અથવા પાંચનો ઉદય અને નવની સત્તા હોય. બે (ક્ષપક આ-શ્રયી ૯-૧૦) ગુણસ્થાને ચારનો બંધ તથા ઉદય અને છની સત્તા હોય. ૪૪.

વિવેચન—તે પછી મિશ્ર ગુણઠાણાથી માંડીને અપ્રમત્ત ગુણઠાણા લગે અને નિવૃત્તિ તે અપૂર્વકરણ તેના પહેલા સં-ખ્યાતમા ભાગ લગે થીણદ્ધિત્રિકનો બંધ ટળ્યો તે માટે છનો બંધ, ચારનો ઉદય, નવની સત્તા, અને છનો બંધ, પાંચનો ઉદય, નવની સત્તા; એ બે ભાંગા હોય. તે પછી અપૂર્વકરણ, અનિવૃત્તિ અને સૂક્ષ્મ સંપરાય એ ત્રણ ગુણઠાણે બે નિદ્રા પણ બંધથકી ટળી તે માટે ચારનો બંધ, ચારનો ઉદય, નવની સત્તા ૧; ચારનો બંધ, પાંચનો ઉદય, નવની સત્તા ૨; એ ભાંગા હોય. 'અંસ' શબ્દે સત્તા જાણવી. એ બે ભાંગા ઉપશમશ્રેણિ આશ્રયી જાણવા. તથા ક્ષપકશ્રેણિ આશ્રયીને અનિવૃત્તિ બાદરનો સંખ્યાતનો ભાગ થાકતે અને સૂક્ષ્મ-સંપરાયે એમ બે ગુણઠાણે થીણદ્ધિત્રિકની સત્તા ટળે અને ક્ષપકને અતિ વિશુદ્ધ માટે નિદ્રા એકેનો ઉદય ન હોય, ત્યારે ચારનો બંધ, ચારનો ઉદય, છની સત્તા ૧; એ એકજ ભાંગો હોય. પુગલ તે બંધોદયે ચઉ શબ્દની અનુવૃત્તિ જાણવી. ૪૪.

ઉવસંતે ચઉપણ નવ, ખીણે ચઉરુદય છચ્ચચઉ સંતા;
વેઅણિઆઉઅ ગોએ, વિભજ્જ મોહં પરં વુચ્છં ॥૪૫॥

ચઉ-ચાર ભાંગા.
છસુ-છ ગુણ ઠાણે.
દુન્નિ-બે ભાંગા (ત્રીજો ચોથો)
સત્તસુ-અપ્રમત્તાદિ સાત ગુ-ણઠાણે.
એગે-એક (અયોગીકેવળી) ગુણઠાણે.
ચઉ-ચાર ભાંગા.
ગુણિસુ-ગુણઠાણે
વેયણિયભંગા-વેદનીય કર્મના ભાંગા.
ગોએ-ગોત્ર કર્મને વિષે.
પણ-પાંચ ભાંગા.
ચઉ-ચાર ભાંગા.
દો-બે ભાંગા.
તિસુ-મિથ્યાદિ ત્રણ ગુણઠાણે
એગ-એક ભાંગો.
અટ્ઠસુ-પ્રમત્તાદિ આઠ ગુ-ણઠાણે.
દુન્નિ-બે ભાંગા.
ઇક્કંમિ-એક (અયોગી) ગુણઠાણે.

અર્થઃ—વેદનીય કર્મના ૭ ગુણસ્થાને ચાર ભાંગા, અપ્રમત્તાદિ સાત ગુણસ્થાને બે ભાંગા અને એક ગુણસ્થાને ચાર ભાંગા હોય. ગોત્રકર્મના મિથ્યાત્વે પાંચ, સાસ્વાદને ચાર, મિશ્રાદિ ત્રણ ગુણસ્થાને બે, પ્રમત્તાદિ આઠ ગુણઠાણે એક અને એક (અયોગી) ગુણસ્થાને બે ભાંગા હોય. ૪૬

વિવેચન—વેદનીય કર્મ અને ગોત્રકર્મના ભાંગા જાણવાને અહીં આગળની ગાથાનો ભાવ કહે છે.— મિથ્યાત્વથી માંડીને પ્રમત્ત લગે એટલે ૭ ગુણઠાણે વેદનીયના આઠ ભાંગા છે, તે માંહેલા પહેલા ચાર ભાંગા હોય. અપ્રમત્તથી સયોગી લગે સાત ગુણઠાણાને વિષે ત્રીજો, ચોથો એ બે ભાંગા હોય; એ શાતાજ બાંધે. એક અયોગી કેવળીને વિષે ચાર ભાંગા હોય; ત્યાં પાંચમો છઠ્ઠો દ્વિચરમ સમય લગે અને ૭, ૮ ચરમ સમયે હોય. એ પ્રમાણે વેદનીયના ભાંગા ૧૪ ગુણઠાણે જાણવા. તથા ગોત્રકર્મના ૭ ભાંગા છે, તે માંહે મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે પહેલા પાંચ ભાંગા હોય. સાસ્વાદને પહેલો વર્જીને શેષ ૮ ભાંગા હોય. પહેલો ભાંગો તો તેઉ

અર્થઃ—મિથ્યાત્વાદિ ગુણસ્થાનોને વિષે આયુષ્ય કર્મના અઠ્ઠાવીશ, છવ્વીશ, સોળ, વીશ, બાર, છે (પ્રમત્ત, અપ્રમત્ત)ને વિષે છ, ચાર ગુણસ્થાને બે અને ત્રણ ગુણસ્થાને એક ભાંગો હોય. ૪૭

१४ गुणस्थानेषु षट्कर्मणां भंगाः

१४	गुणस्थानेषु	ज्ञाना० २	दर्श० ११	वेद० ८	आयु २८	गोत्र ७	अंत० २
१	मिथ्यात्वे	१	२२	३४	२८	३१	१
२	सास्वादने	१	२२	३४	२६	४	१
३	मिश्र	१	२४	२ ३४	१६	५,२	१
४	अविरते	१	२	३४	२०	२	१
५	देशविरते	१	२	३४	१२	२	१
६	प्रमत्त सं०	१	२	३४	६	५,१	१
७	अप्रमत्त०	१	२	३४,२	६	५,१	१
८	अपूर्वकर०	१	४	२	२	१	१
९	अनिवृत्ति०	१	३	२	२	१	१
१०	सूक्ष्मसंपराये	१	३	२	२	१	१
११	उपशान्त०	३१	८,२	२	२	६१	११
१२	क्षीणमोह	३१	१०११ २	२	१	६१	११
१३	सयोगिकेवली	०	०	१	१	४१	०
१४	अयोगिकेवली	०	०	३४	१	६२	०

એ ચાર ગુણઠાણે બે બે ભાંગા ઉપશમશ્રેણિ આશ્રયીને
ય. તે કેમ ? મનુષ્યાયુનો ઉદય અને મનુષ્યની સત્તા એ
ંગો આયુર્બંધ કાળ પછી પૂર્વે હોય અને મનુષ્યાયુનો
ય અને મનુષ્ય દેવાયુની સત્તા એ ભાંગો આયુર્બંધ પછી
. એ ૪ ગુણઠાણાવાળા આયુ તો બાંધે નહીં અને પૂર્વે
 દેવતાનું આયુ બાંધ્યું હોય તે જ ઉપશમ શ્રેણિ કરે
 શેષ ૩ આયુ બાંધ્યાં હોય તે ઉપશમ શ્રેણિ ન કરે.
ે પૂર્વે બદ્ધાયુ હોય તે ક્ષપકશ્રેણિ તો પડિવજે જ નહીં
 માટે ક્ષપકશ્રેણિવાળાને તો મનુષ્યાયુનો ઉદય, મનુષ્યા-
ી સત્તા ૧, એ એકજ ભાંગો આયુકર્મનો હોય. તથા
ગુણઠાણ ૧, સયોગી ૨, અયોગી ૩, એ ૩ ગુણઠાણે એકેકો
ંગો હોય,-મનુષ્યાયુનો ઉદય, મનુષ્યાયુની સત્તા ૧. એ
ધ્યાત્વાદિક ૧૪ ગુણઠાણે આયુકર્મના બંધોદય સત્તા સં-
ી ભાંગા જાણવા, તે સર્વ મળી (૬૫) એકો
ીયા થાય. ૪૯.

ગુણસ્થાને મોહનીયકર્મનાં બંધસ્થાન.

ગુણઠાણેસુ અટ્ઠસુ, ઇક્કિક્કં મોહબંધઠાણં તુ ॥
ચ અનિઅટ્ટિઠાણે, બંધોવરમો પરં તત્તો ॥ ૫૦ ॥
ગુણઠાણેસુ-ગુણસ્થાનકેવિષે અનિઅટ્ટિ...

સત્તાઈદસઉ-સાત પ્રકૃતિથી માંડીને દશ પર્યંતનાં.
મિચ્છે-મિથ્યાત્વે.
સાસાયણમીસએ-સાસ્વાદન અને મીશ્રે.
નવુક્કોસા-સાતથી માંડીને નવ પર્યંતનાં.
છાઈનવઉ-છથી માંડીને નવ પર્યંતનાં.
અવિરએ-અવિરત સમ્યગ્ દૃષ્ટિએ.
દેસે-દેશ વિરતે.
પંચાઈઅટ્ઠેવ-પાંચથી આઠનાં.
વિરએખઓવસમિએ-ક્ષાયોપશમિક વિરતે-પ્રમત્ત, અપ્રમત્તે.
ચઉરાઈસત્ત-ચારથી સાત પર્યંતનાં.
છ-ચારથી છ પર્યંતનાં.
પુવ્વંમિ-અપૂર્વ કરણે.
અનિયટ્ટિબાયરે-અનિવૃત્તિ બાદર ગુણઠાણે.
પુણ-વળી.
ઈક્કો-એક.
વ-અથવા.
દુવે-બે.
ઉદયંસા-ઉદયસ્થાનો.

અર્થ:—મિથ્યાત્વે સાત પ્રકૃતિથી માંડીને ઉત્કૃષ્ટ દશ પર્યંત, સાસ્વાદન અને મિશ્રે સાતથી નવ પર્યંતના, અવિરત સમ્યગ્ દૃષ્ટિએ છથી નવ પર્યંતના, દેશવિરતે પાંચથી આઠ પર્યંતના, પ્રમત્તે તથા અપ્રમત્તે ચારથી સાત પર્યંતના, અપૂર્વકરણે ચારથી છ પર્યંતના અને અનિવૃત્તિ બાદર ગુણઠાણે વળી એક અથવા બે ઉદયસ્થાનો મોહનીયનાં હોય. ૪૯-૫૦.

વિવેચન—હવે ૧૪ ગુણઠાણે મોહનીય કર્મનાં ઉદય સ્થાનક કહે છે:—

મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે સાતથી માંડીને દશ લગે-૭, ૮, ૯, ૧૦, એ ચાર ઉદય સ્થાનક હોય. ત્યાં ભાંગા પૂર્વે કહ્યા

એગં સુહુમસરાગો, વેએઇ અવેઅગા ભવે સેસા;
ભંગાણં ચ પમાણં, પુવ્વુદ્દિટ્ઠેણ નાયવ્વં ॥ ૫૨ ॥

એગં-એકને.	સેસા-બાકીના(૧૧-૧૨-૧૩-૧૪)
સુહુમસરાગો-સૂક્ષ્મ સંપરાયવાળો.	ભંગાણં-ભાંગાનું.
વેએઇ-વેદે.	પમાણં-પ્રમાણ.
અવેઅગા-અવેદક.	પુવ્વુદ્દિટ્ઠેણ-પૂર્વે કહ્યા મૂજબ
ભવે-હોય.	નાયવ્વં-જાણવું.

અર્થ:—સૂક્ષ્મ સંપરાયવાળો એક પ્રકૃતિ વેદે, (૧૧-૧૨-૧૩-૧૪) ગુણસ્થાનવાળા અવેદક (ઉદય વિનાના) હોય. ભાંગાનું પ્રમાણ પૂર્વે કહ્યા મૂજબ જાણવું. ૫૨

વિવેચન—સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણઠાણે એક કિટ્ટીકૃત સંજ્વલન લોભ વેદે તે માટે એકનું ઉદય સ્થાનક અને એક ભાંગો હોય. એમ એકોદયના સર્વ મળી ૫ ભાંગા હોય. શેષ ઉપરના ઉપશાન્ત મોહાદિક ૪ ગુણઠાણા અવેદક હોય એટલે ત્યાં મોહનીયનો ઉદય ન હોય. ઇહાં (મિથ્યાત્વાદિક ગુણઠાણે ઉદય સ્થાનકના ભાંગાનું પ્રમાણ અને ભાંગાનું ઉપજાવવું તે પૂર્વે મોહનીયનાં ઉદય સ્થાનકે ભાંગા વિચાર્યા છે તેમ જાણવું. ૫૨.

મોહનીય કર્મનાં ઉદયસ્થાને ભંગસંખ્યા.

ઇક્ક છડિક્કારિક્કા-રસેવ ઇક્કારસેવ નવ તિન્નિ;
એએ ચઉવીસગયા, બાર દુગે પંચ ઇક્કંમિ ॥ ૫૨ ॥

અર્થઃ—બારશેં અને પાંસઠ ઉદયના વિકલ્પોવડે અને ચોરાશીએં ને સત્યોતેર પ્રકૃતિના સમૂહે કરી સંસારી જીવો મૂંઝાયેલા જાણવા. ૫૩

વિવેચન—હવે એ સર્વ ભાંગાની સરવાળે સંખ્યા કહે છે.—બાવન ચોવીશી છે એટલે તે બાવનને ચોવીશ ગુણા કરી-એ દ્વિકોદયના (૧૨) બાર ભાંગા અને એકોદયના પાંચ ભાંગા મેળવીએ, ત્યારે બારશેં અને પાંસઠ(૧૨૬૫) ભાંગા થાય. એટલા ઉદયને ભાંગે કરીને સર્વ સંસારી જીવ મોહનીય કર્મમાં બાંધ્યા-મૂંઝાયા પડ્યા છે-મૂંઝાઈ રહ્યા છે. તેની પદ સંખ્યા કહે છે,—એકેકા ભાંગા માંહે મોહનીયની જેટલી પ્રકૃતિ હોય તે ભાંગા માંહે તેટલાં પદ કહીએ. દશને ઉદયે ૧ ચોવીશી, તે માટે દશને એક ગુણા કરતાં ૧૦, નવને ઉદયે ૬ ચોવીશી તે માટે નવને છ ગુણા કરતાં(૫૪) ચોપન;એમ આઠને અગ્યાર ગુણા કરતાં ૮૮, સાતને અગ્યાર ગુણા કરતાં ૭૭, છને અગ્યાર ગુણા કરતાં ૬૬, પાંચને નવ ગુણા કરતાં ૪૫, ચારને ત્રિગુણા કરતાં ૧૨, એ સર્વ મળીને ઉપર એટલી પદની ચોવીશી થઈ. એકેકી માંહે ૨૪ છે, તે માટે તે ઉપર ને ચોવીશ ગુણા કરીએ ત્યારે ૮૪૪૮ થયા. તે માંહે દ્વિકો-દયના ૧૨ ભાંગા છે તે માટે તેને બે ગુણા કીધે ૨૪ થયા, અને એકોદયના પાંચ ભાંગા એવં ૨૯ ભાંગા મેળવીએ ત્યારે ૮૪૭૭ એટલાં મોહનીયના પદવૃંદ થાય. ગુણઠાણાની અપે-ક્ષાએ એટલા મોહનીય કર્મના પદવૃંદે કરીને સર્વ સંસારી જીવ મૂંઝાયા જાણવા. ૫૩.

ચોવીશા થાય. અનિવૃત્તિ ગુણઠાણે બેને ઉદયે ૧૨ ભાંગા અને એકને ઉદયે ૪ ભાંગા હોય. અને એકને ઉદયે એક ભાંગો સૂક્ષ્મ સંપરાયે હોય. એવં ૧૭ ભાંગા થાય. બારને ચોવીશ ગુણા કરી તેમાં સત્તર મેળવીએ એટલે ૧૨૬૫ ભાંગા થાય. ૫૪.

ગુણસ્થાને યોગાદિના ભાંગા.

જોગોવઓગલેસા,-ઇએહિં ગુણિઆ હવંતિ કાયવ્વા;
જે જત્થ ગુણઠાણે, હવંતિ તે તત્થ ગુણકારા ॥૫૫॥

જોગોવઓગલેસાઈએહિં- યોગ, ઉપયોગ અને લેશ્યાદિકે
ગુણિયા કાયવ્વા-ગુણવા કરવા-ગુણવા
હુંતિ-થાય
જે-જે યોગાદિક
જત્થ ગુણઠાણે-જે ગુણસ્થાનકે
તે-તેટલા
તત્થ-તે ગુણસ્થાનકે
ગુણકારા-ગુણકાર-ગુણનારા જાણવા અર્થાત તેટલાએ ગુણવા.

અર્થઃ—યોગ, ઉપયોગ અને લેશ્યાદિકે (એ પૂર્વોક્ત ઉદય ભાંગા વગેરેને) ગુણવા. જે ગુણસ્થાને જેટલા યોગાદિ હોય તેટલા તે ગુણસ્થાને ગુણકાર જાણવા. ૫૫

વિવેચન—હવે એ ઉદય ભાંગા તથા પદવૃંદ તે યોગ, ઉપયોગ અને લેશ્યા સાથે ગુણવા તે કહે છે.—યોગ, ઉપયોગ અને લેશ્યાદિકે કરીને ઉદય ભાંગા તથા પદવૃંદ તે ગુણા કરવા એટલે મિથ્યાત્વાદિક ગુણઠાણે જ્યાં જેટલા યોગ ઉપયોગ

ત્યારે ૪ ચોવીશીને અડચે ૬ પદાષ્ટક ઉપજે એટલે સર્વ મળીને ભાંગા ૨૨૨૬ થાય. તથા મિશ્ર ગુણઠાણે ચોવીશી ચાર અને પૂર્વોક્ત નવ યોગ અને વૈક્રિય કાયયોગ એવં ૧૦ યોગ હોય. તેને ચાર ચોવીશી ગુણા કરવાથી ૪૦ ચોવીશી થાય. તેના ભાંગા ૯૬૦ થાય. તથા અવિરત સમ્યક્ત્વ ગુણઠાણે ચોવીશી ૮ અને યોગ ૧૩ હોય. ત્યાં ૧૧ યોગને આઠ ગુણ. કરવાથી ૮૮ ચોવીશી થાય. અને વૈક્રિયમિશ્ર સ્ત્રીવેદ ન હોય, વૈક્રિય કાયયોગી અવિરત સમ્યગ્ દૃષ્ટિ સ્ત્રીવેદી દેવી માંહે ન ઉપજે તે માટે. અને ઔદારિકમિશ્ર કાયયોગે નપુંસક વેદ ન હોય, અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ હોય તે નપુંસકવેદી ઔદારિક કાય-યોગી માંહે ન ઉપજે તે માટે. એ બે યોગનાં આઠ આઠ પદાષ્ટક ઉપજે ત્યારે ચોવીશી ૮૮ અને પદાષ્ટક ૧૬ તેના ભાંગા સર્વ મળી ૨૩૨૮ થાય. કહાં ટીકાકારે ઔદારિક-મિશ્રયોગીને અને કાર્મણકાયયોગીને સ્ત્રીવેદી પણ ન કહ્યો છે. પણ તે તો પ્રત્યક્ષ જ આવે. સુંદરી. શ્રીમલ્લી-નાથજી અને રાજમતી પ્રમુખ સમ્યગ્ દૃષ્ટિ થકા ઇહાં સ્ત્રીવેદે ઉપન્યાં છે, ત્યાં ઉપજતાં કાર્મણ અને ઔદારિક મિશ્રયોગ કેમ નહિ હોય ? તે માટે તે વિચારવા યોગ્ય છે. તથા દેશવિરત ગુણઠાણે ચોવીશી ૮ અને વૈક્રિય વૈક્રિય મિશ્ર રહિત યોગ ૧૧ હોય, તેને આઠ ગુણા કરતાં ૮૮ ચોવીશી થાય, તેના ભાંગા ૨૧૧૨ થાય. ઇહાં મનુષ્ય તિર્ય-ચનું ગુણપ્રત્યયિક વૈક્રિય શરીર વિવક્ષ્યું દીસે છે. તથા પ્રમત્ત સંયત ગુણઠાણે ચોવીશી ૮ અને ઔદારિકમિશ્ર અને કાર્મણ વિના યોગ ૧૩ હોય. ત્યાં ૧૧ ને આઠ ગુણા કરવાથી ૮૮ ચોવીશી થાય. અને આહારક આહારકમિશ્ર કાય યોગીને સ્ત્રીવેદ ન હોય, જે ભણી આહારક શરીર તો ચૌદ પૂર્વધર પુરુષ જ કરે પણ સ્ત્રી ન કરે તે માટે તે બે યોગનાં બે -

અર્થઃ—અડસઠ, બત્રીશ, બત્રીશ, સાઠ, બાવન, બે ગુણસ્થાને ચુમાળીશ અને વીશ ઉદયપદો મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનાદિને વિષે સામાન્યે હોય. ૫૬.

વિવેચન—હવે ઉદયપદવૃંદ યોગ સાથે ગણવાં તે ભાવીએ છીએ; ત્યાં ૧૪ ગુણઠાણે ઉદયપદ પ્રરૂપવાની અંતર્ભાષ્ય ગાથાનો ભાવાર્થ કહે છે.—મિથ્યાત્વગુણઠાણે ૬૮ પદ, સાસ્વાદને ૩૨ પદ, મિશ્રે ૩૨ પદ, અવિરત સમ્યક્ત્વે ૬૦ ઉદય પદ, દેશવિરતિ ગુણઠાણે (૫૨) બાવન પદ, પ્રમત્તે ૪૪ પદ, અપ્રમત્તે પણ ૪૪ ઉદય પદ, અને અપૂર્વકરણે ૨૦ પદ હોય. એ સર્વ મળીને ૩૫૨ પદ થાય અને એટલી ચોવીશી હોય. તે માટે ૩૫૨ ને ચોવીશ ગુણા કરીએ ત્યારે ૮૪૪૮ થાય. અનિવૃત્તિબાદરે દ્વિકોદયે ૧૨ ભાંગા, તે માટે તેને બમણા કરવાથી ૨૪ થાય. અને એકોદયે ૫ ભાંગા એવં ૨૯ થાય; તે પૂર્વોક્ત ભાંગામાં મેળવીએ ત્યારે ૮૪૭૭ મોહનીયનાં મિથ્યાત્વાદિક સર્વ ગુણઠાણે ઘટને સામાન્યપણે પદવૃંદ થાય.

હવે ઉદયપદ યોગ સાથે ગુણવા તે આ પ્રમાણે–ચાર મનયોગ,ચાર વચન યોગ અને ઔદારિકકાય યોગ એ નવ યોગ તો સૂક્ષ્મસંપરાય લગે ધ્રુવ હોય. મિથ્યાત્વે એ નવ અને વૈક્રિય ૧, વૈક્રિયમિશ્ર ૨, ઔદારિકમિશ્ર ૩ તેજસ કાર્મણ ૪, એવં ૧૩ યોગ હોય. અને સાતના ઉદયની ૧ ચોવીશી તે માટે સાત એકું ૭, આઠ ઉદયની ૩ ચોવીશી તે માટે આઠ થી ૨૪, એમ નવ થી ૨૭, દશ એકું ૧૦, એમ મિથ્યાત્વે સર્વ મળી ૬૮ પદ થાય. તે માંહે ૩૬ પદ અનંતાનુબંધી સહિત હોય તેથી તેને ૧૩ યોગસાથે ગુણીએ એટલે ૪૬૮ પદ થાય. અને ૩૨ પદ અનંતાનુ-

હોય, ત્યારે ૯૯ પોદ્દશકપદ હોય. ૪૯૯ ને ચોવીશ ગુણા કરીએ અને ૯૯ ને ચૌદશગુણા કરી ભેળા કરીએ ત્યારે ૧૦૦૨૪ પદવૃંદ થાય. અપ્રમત્ત ગુણઠાણે બે મિશ્રવિના ૧૧ યોગ હોય. ઉદયપદ ૬૬ હોય. તેને આહારક વળી ૧૦ ગુણા કરવાથી ૪૮૦ ચોવીશીપદ થાય. અને આહારકે વૈક્રિયે ન હોય તે માટે ૪૨ પોદ્દશક થાય. બન્નેનાં મળીને ૧૧૨૯૬ પદવૃંદ થાય. અપૂર્વકરણ ગુણઠાણે યોગ ૯ અને ઉદયપદ ૨૦ હોય માટે ૨૦ ને નવ યોગ ગુણા કરવાથી ૧૮૦ ચોવીશીપદ હોય. તેને ૨૪ ગુણા કરતાં ૪૩૨૦ પદવૃંદ થાય. અનિવૃત્તિબાદરે યોગ ૯ હોય. ત્યાં ઉદય પદ નથી. ભાંગા ૨૮ છે તેને નવ ગુણા કરવાથી ૨૫૨ પદવૃંદ હોય. સૂક્ષ્મ સંપરાયે યોગ ૯ અને ભાંગો ૧ તેથી ૯ પદવૃંદ થાય. એમ સર્વ ગુણઠાણે મળી યોગ ગુણિત કરતાં ૩૯૯૮ ચોવીશીપદ અને ૨૮૮ પોદ્દશકપદ થાય. તેના ૯૬૬૭૭ પદવૃંદ થાય.

હવે ઉપયોગ ગુણિત ઉદય ભાંગા ભાવીએ છીએ. મિથ્યાત્વે અને સાસ્વાદને અજ્ઞાન ૩ અને દર્શન બે એવં પાંચ ઉપયોગ હોય. મિશ્ર, અવિરત અને દેશવિરતે જ્ઞાન ૩ અને દર્શન ૩ એવં ૬ ઉપયોગ હોય. પ્રમત્તાદિકે જ્ઞાન ૪ અને દર્શન ૩ એવં ૭ ઉપયોગ હોય. જે ગુણઠાણે જેટલી ચોવીશી તથા ભાંગા હોય તેને પોતપોતાના ઉપયોગે ગુણા કરીએ ત્યારે ઉપયોગ ગુણિત ચોવીશી અને ઉદય ભાંગા થાય, તે આ પ્રમાણે- મિથ્યાત્વે ચોવીશી ૪૦ અને ભાંગા ૯૬૦. સાસ્વાદને ચોવીશી ૨૦ અને ભાંગા ૪૮૦. મિશ્રે ચોવીશી ૨૪ અને ભાંગા ૫૭૬. *મતાંતરે ચોવીશી ૨૦ અને ભાંગા ૪૮૦.

*મિશ્ર ગુણઠાણે કેઇ આચાર્ય ત્રણ જ્ઞાન અને બે દર્શન માને છે તે મતે પાંચ ઉપયોગ ગણવા.

વીશી અને ૫૨૯૭ ભાંગા થાય. એમ પદ અને પદવૃંદને પણ પોતપોતાની લેશ્યા ગુણિત કરવાથી પદ

૧ લેશ્યા ગુણિત ભાંગા આ પ્રમાણે જાણવા - મિથ્યાત્વ ઉદયસ્થાનના ભાંગા આઠ, સાસ્વાદને ચાર, મિશ્રે ચાર અને અવિરતે આઠ, એમ સર્વ મળી ચોવિશીને છ લેશ્યા સાથે ગુણતા ૧૪૪ ચોવિશી થાય. દેશવિરતાદિ ત્રણ ગુણઠાણે અનુક્રમે ઉદયસ્થાનના ભાંગા આઠ આઠ હોવાથી ચોવિશીને ત્રણ લેશ્યા સાથે ગુણતા ૭૨ ચોવિશી થાય. કૃષ્ણાદિ ત્રણ લેશ્યાવાળાને દેશવિરતાદિ ગુણસ્થાનની પ્રાપ્તિ થતી નથી તે અપેક્ષાએ અહીં ત્રણ લેશ્યા ગણી છે, બાકી દેશવિરતિ અને સર્વવિરતિપણું પામ્યા પછી તો છ લેશ્યા પણ હોઇ શકે. અપૂર્વકરણે ચાર ચોવિશીને એક લેશ્યા સાથે ગુણતા ચાર ચોવિશી થાય. સર્વ મળી ૨૨૦ ચોવિશી થાય. તેથી ૨૨૦ ને ચોવિશે ગુણતા ૫૨૮૦ ભાંગા થાય. તેના અનિવૃત્તિના દ્વિકોદયના બાર અને એકોદયના અનિવૃત્તિના ચાર અને સૂક્ષ્મસંપરાયનો એક મળી સત્તર ભાંગા મેળવતા ૫૨૯૭ લેશ્યા ગુણિત ઉદય ભાંગા થાય.

હવે પદવૃંદ કહે છે—મિથ્યાત્વે ઉદયસ્થાનપદોની ચોવિશી ૬૮, સાસ્વાદને ૩૨, મિશ્રે ૩૨ અને અવિરતે ૬૦, સર્વ મળી ૧૯૨ ને છ લેશ્યાએ ગુણતા ૧૧૫૨ થાય. દેશવિરતે ૫૨, પ્રમત્તે ૪૪ અને અપ્રમત્તે ૪૪, સર્વ મળી ૧૪૦ને ત્રણ લેશ્યાએ ગુણતાં ૪૨૦ થાય. અપૂર્વકરણે વીશને એક લેશ્યાએ ગુણતા વીશ થાય. એમ સર્વ મળી ૧૫૯૨ને ચોવિશે ગુણતા ૩૮૨૦૮ થાય, તેમાં દ્વિકોદયના ચોવિશ અને એકોદયના પાંચ મળી ૨૯ મેળવતા ૩૮૨૩૭ લેશ્યા ગુણિત પદવૃંદ થાય.

જેમ મનુષ્યની. સત્તાસ્થાને એક ૯૮ નું સત્તાસ્થાનક
મે પણ ઓછા સ્થાનક હોય-૯૩, ૯૨, ૮૯. અનિવૃ-
ચાર ગુણઠાણે પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય—૯૩,
૯૨, ૮૯, ૮૮. અપૂર્વકરણે પણ સત્તાસ્થાનક હોય-
૯૩, ૯૨. ત્યાં ૮૯. ૮૮ નું ઉપશમ શ્રેણિને અને
નું ક્ષપકને હોય. અનિવૃત્તિબાદરે ૧૧ સત્તાસ્થાનક
તે આ પ્રમાણે-૯૩, ૯૨. ૮૯. ૮૮. ૧૩. ૧૨. ૧૧, ૫. ૬
૯. ૮. સૂક્ષ્મસંપરાયે ૯ સત્તાસ્થાનક હોય.-૯૩, ૯૨
૮. ત્યાં પણ ઉપશમ શ્રેણિને અને એક ક્ષપક શ્રેણિ
હોય. ઉપશાન્તમોહ ગુણઠાણે ૯૩, ૯૨, ૮૯ એ ચ
સત્તાસ્થાનક હોય. કહીં સર્વ ધાતની એક ૯૮ વિચાર
કરીને બાકીના જાણવા-પૂર્વલી પેરે મનુષ્યની પેઠે.

અર્થઃ—છ, નવ, છ; ત્રણ, સાત, બે; બે, ત્રણ બે; ત્રણ, આઠ, ચાર; બે, છ, ચાર; બે, પાંચ, ચાર; ચાર, બે, ચાર; પાંચ, એક, ચાર; એક, એક, આઠ; અને એક, એક, આઠ; એ પ્રકારે અનુક્રમે બંધ, ઉદય અને સત્તાસ્થાનકો પહેલા દશ ગુણસ્થાનોને વિષે અનુક્રમે હોય. છદ્મસ્થ જિન (૧૧-૧૨) અને કેવળી જિન (૧૩-૧૪) ને અનુક્રમે એક, ચાર; એક, ચાર; આઠ, ચાર; અને બે, છ; ઉદય અને

દેશવિરતે તેરના બંધે ૫-૬-૭-૮ એ ચાર ઉદય સ્થાન હોય, તેમાં પાંચને ઉદયે ૨૮-૨૪-૨૧ એ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય, ૬ ને ઉદયે ૨૮-૨૪-૨૩-૨૨-૨૧ એ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય, સાતને ઉદયે પણ પૂર્વોક્ત પાંચ સત્તાસ્થાન હોય, આઠને ઉદયે એકવીશ વિના પૂર્વોક્ત ચાર સત્તાસ્થાન હોય, એમ સર્વ મળી સત્તર સત્તાસ્થાન હોય.

પ્રમત્તે નવને બંધે ૪-૫-૬-૭ એ ચાર ઉદય સ્થાન હોય, તેમાં ચારને ઉદયે ૨૮-૨૪-૨૧ એ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય. પાંચને ઉદયે ૨૮, ૨૪, ૨૩, ૨૨, ૨૧ એ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય. ૬ ને ઉદયે પણ એજ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય, સાતને ઉદયે ૨૧ વિના ચાર સત્તાસ્થાન હોય. એમ સર્વ મળી સત્તર સત્તાસ્થાન હોય. અપ્રમત્તે પણ એજ સત્તર સત્તાસ્થાન હોય.

અપૂર્વકરણે નવના બંધે ચાર, પાંચ અને છના ઉદય સ્થાનકે ૨૮, ૨૪, ૨૧ એ ત્રણ ત્રણ સત્તાસ્થાનક પ્રત્યેકે હોય એટલે નવ સત્તાસ્થાન હોય.

અનિવૃત્તિબાદરે પાંચ, ચાર, ત્રણ, બે અને એક એ પાંચ બંધ સ્થાન હોય. ત્યાં પાંચને બંધે બેને ઉદયે ૨૮-૨૪-૨૧-૧૩-૧૨-૧૧ એ છ સત્તા સ્થાન હોય. ચારને બંધે એકને ઉદયે ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૧૧, ૫, ૪ એ ૭ સત્તાસ્થાન હોય. ત્રણને બંધે એકના ઉદયે ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૪, ૩, એ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય. બેને બંધે

ઇંદ્રિય, તેઇંદ્રિય અને ચઉરિંદ્રિય પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં પ્રત્યેકે આઠ આઠ ભાંગા અને પંચેંદ્રિય તિર્યંચ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં ૪૬૦૮ ભાંગા, સર્વ મળીને ૪૬૩૨ હોય. એવં છ બંધ સ્થાનકે થઇને મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે ૧૩૯૨૬ ભાંગા હોય. ઉદય સ્થાનક નવ હોય, તે આ પ્રમાણે-૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧. ત્યાં આહારક સંયત, વૈક્રિય સંયત અને કેવલી સંબંધી ભાંગાઓ ન કહેવા; તે મિથ્યાત્વે ન હોય તે માટે શેષ સર્વ કહેવા. ૬૧. ૧૧, ૩૨, ૬૦૦, ૩૧, ૧૧૯૯, ૧૭૮૧, ૨૯૧૪, ૧૧૬૪. એ પ્રમાણે ઉદય સ્થાનકે અનુક્રમે ભાંગા હોય. સર્વ મળી મિથ્યાત્વે ઉદય ભાંગા ૭૭૭૩ હોય. મિથ્યાત્વે નામકર્મનાં સત્તાસ્થાનક ૭ હોય. તે આ પ્રમાણે-૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬, ૮૦. ૭૮. એ બંધોદય સત્તાનો સંવેધ[1] પોતે જ વિચારવો.

ઉદ્યોત સહિત ૨૮, ૨૯ અને ૩૦ એ ત્રણ ઉદયના ૩ ભાગા.

૧ સંવેધ આ પ્રમાણે:—૨૩ ના બંધે ૯ ઉદયસ્થાન હોય. ત્યાં દેવતાના ૬૪ અને નારકીના ૫ ભાંગા વિના ૭૭૦૪ ઉદયભાંગા હોય. સત્તાસ્થાન પ્રથમના ૯ ઉદયસ્થાને પાંચ પાંચ (૯૨,૮૮,૮૬,૮૦,૭૮,) હોય. તેમાં પણ ૨૧ ના ઉદયે મનુષ્યના ૯ ભાંગે અને ૨૮ ના ઉદયે વૈક્રિય વાઉકાયને અનુક્રમે ૭૮ તથા ૮૦ ના સત્તાસ્થાન હોય. ૨૫ ને ઉદયે તેઉ, વાઉના ઉદયના (બાદર તથા સૂક્ષ્મ સાથે અપર્યાપ્તિના) જે બે ભાંગા છે ત્યાં જ ૭૮ નું લાભે; શેષ ભાંગે ન લાભે. ૨૬ ને ઉદયે ૨૮૯ ભાંગા મનુષ્યના અને ૯૬ એકેંદ્રિયના (તેઉ, વાઉના બે અને વૈક્રિય વાઉનો એક વિનાના) એટલા ભાંગા વર્જીને શેષ ૩૦૦ ભાંગે તેઉ અને વાઉમાંથી આવી ઉત્પન્ન થયેલાની અપેક્ષાએ પંચ પંચ સત્તાસ્થાન લાભે. વૈક્રિય વાઉને ત્રણ લાભે. ૨૭ થી ૩૧ સુધી પંચ ઉદયસ્થાને ૭૮ વિના ચાર ચાર સત્તાસ્થાન લાભે.

દની ન બાંધે તેથી દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ બાંધતાં ૮ ભાંગા
ય. પર્યાપ્ત પંચેંદ્રિય તિર્યંચ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં ૩૨૦૦
ભાગ અને પર્યાપ્ત મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં ૩૨૦૦ ભાંગા,
ર્વ ૬૪૦૦ ભાંગા હોય. પર્યાપ્ત પંચેંદ્રિય તિર્યંચ પ્રાયો-
ગ્ય ૩૦ બાંધતાં ૩૨૦૦ ભાંગા હોય. એમ ત્રણે બંધસ્થાનકે
મળીને ૯૬૦૮ ભાંગા હોય. ઉદયસ્થાનક ૭ છે, તે આ
પ્રમાણે—૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૯, ૩૦, ૩૧. ત્યાં એકેંદ્રિયને
૨૧ ને ઉદયે બાદર પર્યાપ્ત સાથે થતા અયશના બે ભાંગા જ
સાસ્વાદને હોય; સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તામાંહે સાસ્વાદન ન હોય તે
માટે. બેઇંદ્રિય, તેઇંદ્રિય અને ચઉરિંદ્રિયને ૨૧ ને ઉદયે અપ-
ર્યાપ્તાનો એકેકો ભાંગો વર્જીને હોય બે બે ભાંગા હોય. પંચે-

---

૧૨૮ નું ન હોય તે માટે. ૨૮ ના ઉદયે એજ પંચ. અહીં ૮૯
અને ૯૦ ના વિકલેંદ્રિય તથા પંચેંદ્રિય તિર્યંચ અને મનુષ્યને
હોય. બાકીનાં પૂર્વની પેઠે. ૨૯ ના ઉદયે પણ એજ પંચ. ૩૦ ના
ઉદયે ૮૯ વિના ચાર: ૮૯ નું નારકીને હોય, તેને આ ઉદય ન હોય
તે માટે. બીજી ભાવના પૂર્વ પ્રમાણે. ૩૧ ના ઉદયે પણ એજ પં-
ચને ચાર. સર્વ મળી ૨૯ ના બંધે ૪૫ સત્તાસ્થાન થાય. દેવ તથા
મનુષ્ય ગતિ પ્રાયોગ્ય વિના એક-વિકલેંદ્રિય તથા તિર્યંચ પંચેંદ્રિય
પ્રાયોગ્ય ૩૦ ના બંધે નવ ઉદયસ્થાન હોય. ત્યાં ભાંગા ૭૭૭૩ પૂર્વની
પેરે હોય. અહીં સત્તાસ્થાન પૂર્વવત. ચાર ઉદયે પંચ પંચ અને
બીજા પંચ ઉદયે ચાર ચાર હોય. સર્વ મળી ૪૦ હોય. ૮૯ નું
અહીં ન સાંભળે ૮૯ ની સત્તાએ તિર્યંચ ગતિ પ્રાયોગ્ય બંધનો અસં-
ભવ છે તે માટે એ પ્રમાણે મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે સંવેધ વિચારતાં સર્વ
મળી ૨૧૨ સત્તાસ્થાન થાય.

* પાંચ સંઘયણ, પાંચ સંસ્થાન અને સાત યુગલના વિકલ્પ
થી. છેવટ્ઠું સંઘયણ અને હુંડક સંસ્થાન અહીં ન બંધાય તે માટે.

વાદનીને હોય. હવે સંવેધ કહે છે.—૨૮ બાંધતા સાસ્વા-
દનને બે ઉદય સ્થાનક હોય, ૩૦, ૩૧. કેમકે અપર્યાપ્તો
સાસ્વાદની દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ ન બાંધે તે માટે શેષ ઉદય
સ્થાનક ન હોય. ત્યાં મનુષ્ય આશ્રયી ૩૦ ને ઉદયે બે સત્તા
સ્થાનક હોય. અને પંચેંદ્રિય તિર્યંચ આશ્રયી ૩૦ ને ઉદયે
૯ મું એકજ સત્તા- સ્થાનક હોય. ૩૧ ના ઉદયે તિર્યંચને
૯ મું સત્તાસ્થાન હોય. પંચેંદ્રિય તિર્યંચ-મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય
૨૯ બાંધતાં સાસ્વાદનીને સાતે ઉદય સ્થાનક હોય. ત્યાં ૮૮
નું એકેકું ૮૮ સત્તા સ્થાનક હોય. ૩૦ ને ઉદયે વર્તતા મનુષ્યને
બે સત્તા સ્થાનક હોય. એમ ૨૯ ના બંધની પેરે. ૩૦ ના
બંધકનો પણ સંવેધ કહેવો. કુલ સત્તા સ્થાનના ભાંગા ૧૯ થાય.

હવે મિશ્ર ગુણઠાણે નામ કર્મનાં બે બંધસ્થાનક.
ત્રણ ઉદય સ્થાનક અને બે સત્તા સ્થાનક હોય. ત્યાં
બંધસ્થાનક ૨૮, ૨૯ એ બે હોય. ત્યાં દેવગતિ પ્રાયોગ્ય
બાંધતા મિશ્રદૃષ્ટિ મનુષ્ય તિર્યંચને ૨૮ નું બંધ સ્થા-
નક હોય, તેના ભાંગા ૮. અને મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય
બાંધતા દેવતા નારકીને ૨૯ નું બંધ સ્થાનક હોય, ત્યાં
ભાંગા ૮, એવં ભાંગા ૧૬. ઉદય સ્થાનક ૨૯, ૩૦, ૩૧
એ ત્રણ અને સત્તાસ્થાનક ૯૨, ૮૮. એમ બે હોય. હવે

---

* ઉદયમાં એકેંદ્રિ ... નહિ તેથી એકેંદ્રિય પ્રકૃતિનો અભાવ હોવાથી તિર્યંચને ૯૨ ની સત્તા ન હોય.

૧—૨૯ ના ઉદયે દેવતાના ભાંગા ૮ [illegible] ૧, ૩૦ ના ઉદયે તિર્યંચ તથા મનુષ્ય [illegible] ભાંગા ૧૧૫૨ અને ૩૧ ના ઉદયે તિર્યંચના ભાંગા ૧૧૫૨ [illegible] કુલ ભાંગા [illegible] [illegible]

ભાવના અવિરતની પેરે જાણવી. [૧]સંવેધ તો સઘળો પોતાની મેળેજ જાણવો.

તથા પ્રમત્ત સંયત ગુણઠાણે બે બંધ સ્થાનક, પાંચ ઉદય સ્થાનક અને ચાર સત્તા સ્થાનક હોય. ત્યાં બંધ સ્થાનક ૨૮, ૨૯ એ બે દેશવિરતિની પેરે જાણવા.[૨] ઉદય સ્થાનક[૩] ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦ એ સર્વ આહારક સંયત અને વૈક્રિય સંયતને જાણવાં. સ્વભાવસ્થ સંયતને તો ૩૦નું જ ઉદયસ્થાનક હોય. સત્તા સ્થાનક ૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮ એ ચાર પૂર્વની પેરે જાણવાં.[૪]

તથા અપ્રમત્ત ગુણઠાણે ચાર બંધસ્થાનક, બે ઉદય-સ્થાનક અને ચાર સત્તાસ્થાનક હોય. ત્યાં ચાર બંધસ્થા-

૧–૨૮ ના બંધે છ ઉદયે ૯૨, ૮૮ એ બે સત્તાસ્થાનક હોય અને ૨૯ ના બંધે ૩૧ વિના પાંચ ઉદયે ૯૩, ૮૯ એ બે સત્તાસ્થાન હોય. ૩૧ નો ઉદય તિર્થંકરને હોય, તેને ૨૯ નું બંધ-સ્થાનક ન હોય; તેથી કુલ સત્તાસ્થાનક ૨૨ થાય.

૨–દેશવિરતની પેઠે બન્ને બંધસ્થાનના ભાંગા ૧૬ થાય.

૩–પાંચે ઉદય સ્થાન વૈક્રિય અને આહારક સંયતને હોય. તેના દરેકના ભાંગા ૭, કુલ ૧૪. ૩૦ નો ઉદય સ્વભાવસ્થ સંયતને પણ હોય. તેના ભાંગા ૧૪૪. કુલ ઉદય ભાંગા ૧૫૮ થાય.

૪–૨૮ ના બંધે પાંચે ઉદયે ૯૨, ૮૮ અને ૨૯ ના બંધે પાંચે ઉદયે ૯૩, ૮૯ બન્નેના સર્વ મળી સત્તાસ્થાનક ૨૦ ઇ.ઇ. વિશ્વ-નાથની સત્તાવાળો ૨૮ ન બાંધે તેથી ૨૮ ના બંધે ૯૩ અને ૮૯ ના ન હોય. આહારક સંયતને તો ૯૨ અથવા ૯૩ ન ૯૯ હોય, ૮૮ અથવા ૮૯ ના સત્તાસ્થાન ન હોય; આહારકની સત્તાવાળો જ આહારક શરીર કરે માટે.

આઠમા અપૂર્વ. ઉપશમ શ્રેણિવાળાને તો ઉદિતું
અતિમું એક સંયમનું હોય, તે માટે ૩ર બાંધ
¹ સ્થાનક ૮ હોય, તે આ પ્રમાણે. ૯૩,૯૨,૮૯,૮૮.
અનિવૃત્તિબાદરે યશકીર્તિનું એક જ બંધ-
ને ૩૦ નું એક ઉદયસ્થાનક હોય, ત્યાં ક્ષપકને
અને ઉપશમકને બાંધ કરે હોય. સત્તાસ્થાનક
, તે આ પ્રમાણે ૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૦, ૭૯, ૭૬,
ઉદિતાં ચાર ૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮ નાં સત્તાસ્થાન
શ્રેણિને હોય. અને ક્ષપક શ્રેણિને પણ જ્યાં સુધી
ની ૧૩ પ્રકૃતિ ક્ષય ન થઇ હોય. ત્યાં સુધી હોય
રે પ્રકૃતિ ક્ષય કર્યે ૮૦, ૭૯, ૭૬, ૭૫, એ ચાર
૬ હોય. ઇહાં બંધાદયનો ભેદ નથી તે માટે
હી.

સૂક્ષ્મ સંપરાયે પણ એમ જ એક બંધ સ્થાનક,
સ્થાનક અને આઠ સત્તા સ્થાનક અનિવૃત્તિ બાદ-
અનુક્રમે. ત્યાં સત્તાસ્થાનક આદિનાં ઉદિતાં ૮ ઉપ-
શમ અને પાછલાં ચાર ક્ષપકને હોય. તથા ઉપ-
ના તે ઉપશાન્તમોહ તથા ક્ષીણમોહ અને કેવળી
સયોગી કેવળી તથા અયોગી કેવળી; તે ૮ ને નામ
બંધ ન હોય. ઉપશાન્તમોહને ૩૦ નું એક ઉદય-
હોય, ત્યાં બાંધ કરે હોય. સત્તાસ્થાનક ૪ હોય-
૯૨, ૮૮. ક્ષીણમોહે ૩૦ નું એક ઉદયસ્થાનક
ને બાંધ ૮૦ હોય. પણ તીર્થંકર નામ સહિત
સંસ્થાનાદિક પ્રશસ્ત જ હોય, તે માટે તેને

પ્રકૃતિના ચાર બાંધ્યસ્થાને ૩૦ ના ઉદયે અનુક્રમે ૯૮, ૯૯,
૯૩ નાં સત્તાસ્થાનાં હોય અને એકના બદલે ૩૦ ના ઉ-
દયે સત્તાસ્થાન હોય. કુલ ૮ થાય.

મિથ્યાત્વે બંધ ભાંગા.

પણવીસા સોલસ, નવ ચત્તાલા સયા ય બાણુઉઈ;
ુત્તર છાયાલ-સયા મિચ્છસ્સ બંધવિહી ॥૬૦॥

—ચાર ભાંગા.
ીસા—પચ્ચીશ.
સ—સોળ.
—નવ.
લાસયાય બાણુઉયા—
—૬૨૪૦

બત્તીસુત્તર છાયાલસયા—
—૪૬૩૨.
મિચ્છસ્સ-મિથ્યાત્વ ગુણ-
સ્થાનના.
બંધવિહી—બંધના ભાંગા.

અર્થ—મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાને ૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૨૯ અને ૩૦ ના બંધ સ્થાનકને વિષે અનુક્રમે ચાર, પચ્ચીશ, સોળ, નવ, બાણુવેં ચાળીશ અને છેંતાળીશસેં બત્રીશ બંધના ભાંગા હોય. ૬૦

વિવેચન—હવે મિથ્યાત્વ ગુણઠાણાનાં જે ત્રેવીશ આદિ છ બંધસ્થાનક છે તેને વિષે કેટલા કેટલા બંધના ભાંગા ઉપજે તે પ્રરૂપવાને આ ભાષ્ય ગાથાનો ભાવાર્થ કહે છે— ત્રેવીશને બંધસ્થાનકે ૪ ભાંગા હોય. પચ્ચીશને બંધ સ્થાનકે ૨૫ ભાંગા ઉપજે. છવીશને બંધસ્થાનકે ૧૬ ભાંગા ઉપજે, અઠ્ઠાવીશને બંધ સ્થાનકે ૯ ભાંગા ઉપજે, ઓગણ-ત્રીશને બંધ સ્થાનકે બાણુવેં ચાલીશ (૯૨૪૦) ભાંગા ઉપજે, ત્રીશને બંધ સ્થાનકે છેંતાળીશસેં અને બત્રીશ (૪૬૩૨) ભાંગા હોય. એમ મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે છ બંધ સ્થાનકે થઈને તેર હજાર નવસેં છવીશ (૧૩૯૨૬) ભાંગા હોય, એની ભાવના પૂર્વે કહી છે તે પ્રમાણે જાણવી. ૬૦

મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાને નામનો બંધ.ઉદયસત્તા- સંવેધયંત્રમ્ ૧.

બંધ	ભાંગા	ઉદય.	ઉદય. ભાંગા.	ભાંગા.	સત્તાસ્થાનાનિ
૨૩	૪	૨૧	૩૨		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦।૭૮
		૨૪	૧૧		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦।૭૮
		૨૫	૨૩		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦।૭૮
		૨૬	૬૦૦		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦।૭૮
		૨૭	૨૨		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦
		૨૮	૧૧૮૨	૭૭૦૮	૯૨।૮૮।૮૬।૮૦
		૨૯	૧૭૬૮		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦
		૩૦	૨૬૦૬		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦
		૩૧	૧૧૬૮		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦
૨૫	૨૫	૨૧	૬૦		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦।૭૮
		૨૪	૧૧		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦।૭૮
		૨૫	૩૧		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦।૭૮
		૨૬	૬૦૦		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦।૭૮
		૨૭	૩૦		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦
		૨૮	૧૧૯૮	૭૭૬૮	૯૨।૮૮।૮૬।૮૦
		૨૯	૧૭૮૦		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦
		૩૦	૨૯૧૮		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦
		૩૧	૧૧૬૪		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦
૨૬	૧૬	૨૧	૬૦		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦।૭૮
		૨૪	૧૧		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦।૭૮
		૨૫	૩૧		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦।૭૮
		૨૬	૬૦૦		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦।૭૮
		૨૭	૩૦		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦
		૨૮	૧૧૯૮	૭૭૬૮	૯૨।૮૮।૮૬।૮૦
		૨૯	૧૭૮૦		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦
		૩૦	૨૯૧૪		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦
		૩૧	૧૧૬૮		૯૨।૮૮।૮૬।૮૦

દેશવિરતે બંધોદયસત્તાસંવેધઃ ૫

બંધ.	ભંગા.	ઉદય.	ભંગ સંખ્યા.		સત્તાસ્થાનાનિ.
૨૮	૮	૨૫	૨		૯૩૯૨૮૯૮૮
		૨૭	૨		૯૩૯૨૮૯૮૮
		૨૮	૪		૯૩૯૨૮૯૮૮
		૨૯	૪	૪૪૪	૯૩૯૨૮૯૮૮
		૩૦	૨૮૮		૯૩૯૨૮૯૮૮
		૩૧	૧૪૪		૯૩૯૨૮૯૮૮
૨૯	૮	૨૫	૧		૯૩૯૨૮૯૮૮
		૨૭	૧		૯૩૯૨૮૯૮૮
		૨૮	૧	૧૪૮	૯૩૯૨૮૯૮૮
		૨૯	૧		૯૩૯૨૮૯૮૮
		૩૦	૧૪૪		૯૩૯૨૮૯૮૮
૨	૧૬	૧૧		૫૯૨	૪૮

પ્રમત્તસંયતે બંધોદયસત્તાસંવેધઃ ૬

બંધ.	ભંગા.	ઉદય.	ભંગ સંખ્યા.		સત્તાસ્થાનાનિ.
૨૮	૮	૨૫	૨		૯૩૯૨૮૯૮૮
		૨૭	૨		૯૩૯૨૮૯૮૮
		૨૮	૪	૧૫૮	૯૩૯૨૮૯૮૮
		૨૯	૪		૯૩૯૨૮૯૮૮
		૩૦	૧૪૪		૯૩૯૨૮૯૮૮
૨૯	૮	૨૫	૨		૯૩૯૨૮૯૮૮
		૨૭	૨		૯૩૯૨૮૯૮૮
		૨૮	૪	૧૫૮	૯૩૯૨૮૯૮૮
		૨૯	૪		૯૩૯૨૮૯૮૮
		૩૦	૧૪૪		૯૩૯૨૮૯૮૮
૨	૧૬	૧૦		૩૧૬	૪૦

સયોગિનઃ ઉદયસત્તાસંવેધયંત્રં ૧૩

બંધ.	બંભંગ.	ઉદય.	ઉભંગ.	સત્તાસ્થાનાનિ.
०	०	૨૦ ૨૧ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧	૧ ૧ ૬ ૧ ૧૨ ૧૩ ૨૪ ૧	૭૯।૭૫ ૮૦।૭૬ ૭૯।૭૫ ૮૦।૭૬ ૭૯।૭૫ ૮૦।૭૯।૭૬।૭૫ ૮૦।૭૯।૭૬।૭૫ ૮૦।૭૬
०	०	૮	૬૦	૪

અયોગિનઃ ઉદયસત્તાસંવેધયંત્રં. ૧૪

બંધ.	બંભંગ.	ઉદય.	ઉભંગ.	સત્તાસ્થાનાનિ.
०	०	૯ ૮	૧ ૧	૮૦।૭૬।૯ ૭૯।૭૫।૮
		૨	૨	૬

અનિવૃત્તિબાદરાદિ ચાર ગુણસ્થાને નામકર્મના બંધ, ઉદય અને સત્તાના સંવેધ આશ્રયી જે કહ્યો અહીં આવ્યો છે તેમ કેટલેક સ્થળે બંધના સંકલન ગ્રન્થકારના કથનથી આચાર્યોથી વિરુદ્ધ લાગે છે તેથી આ નીચે કર્મબંધના અભિપ્રાય પ્રમાણે તેની કેટલીક હકીકત આપી છે. અભ્યાસીઓએ તે ઉપર ધ્યાન આપી વિચાર કરવો.

મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાને—

૧–૨૮ના બંધે ૩૦ અને ૩૧ એ બેઉ ઉદયસ્થાનક હોય તો તે સંબંધીના ઉદય અને સત્તાના ભંગા જાણવા, બાકી નહિ હોય.

૨–૨૯ના બંધે ૨૯, ૩૦ અને ૩૧ના ઉદયે ૮૯નું સત્તાસ્થાનક ન ઘટે કેમકે ૮૯ની સત્તા નારકીને હોય અને નારકીને ઉદયસ્થાનકો નથી.

૩–૩૦ના બંધે ૬ ઉદયસ્થાનોમાં ૮૯ની સત્તા ન ઘટે કારણ તે બંધ તિર્યંચપ્રાયોગ્ય છે અને જિનનામની સત્તાએ તિર્યંચ પ્રાયોગ્ય બંધ ન હોય.

અવિરતિ ગુણસ્થાને—

૧–૨૮ના બંધે આઠ ઉદયે ૯૩ અને ૮૯ની સત્તા ન હોય કારણ કે સમ્યક્ત્વ અવસ્થામાં જિનનામની સત્તા હોય તો તેનો બંધ પણ હોય અને ૨૮ના બંધમાં જિનનામ નથી. વળી ૨૮ના બંધે ૨૮ના ઉદયસ્થાનકે ૧૧૭૬ ભાંગા હોય તે આ પ્રમાણે— ૫૭૬ તિર્યંચના, ૫૭૬ મનુષ્યના, ૧૬ વૈક્રિય તિર્યંચના અને ૮ વૈક્રિય મનુષ્યના.

૨–૨૯ના બંધે ૩૧નું ઉદયસ્થાનક નથી તે સંબંધી ભાંગા અને સત્તાસ્થાનક ન ઘટે કેમકે ૩૧નો ઉદય તિર્યંચને છે અને તિર્યંચને અહીં ૨૯નો બંધ ન હોય. તેમજ વળી બંધે ૨૯ના

નામ્નઃ ૧૦ ગુણસ્થાનેષુ બન્ધસ્થાનાનાં ભંગાઃ ઐક્યે

૨૯ સ્થાનાનિ, ભંગાશ્ચ ૨૩૬૨૫

૧	૨	૩		૪	૫	૭	૮	૯	૧૦
૨૩ ૪	૨૮ ૮	૨૮ ૮	૨૮ ૮	૨૮ ૮	૨૮ ૮	૨૮ ૧	૨૮ ૧	૧ ૧	૧ ૧
૨૫ ૨૫	૨૯ ૬૪૦૦	૨૯ ૮	૨૯ ૧૬	૨૯ ૮	૨૯ ૮	૨૯ ૧	૨૯ ૧		
૨૬ ૧૬	૩૦ ૩૨૦૦		૩૦ ૮			૩૦ ૧	૩૦ ૧		
૨૮ ૯						૩૧ ૧	૩૧ ૧		
૨૯ ૯૨૪૦							૧ ૧		
૩૦ ૪૬૩૨									
૧૩૯૨૬	૯૬૦૮	૧૬	૩૨	૧૬	૧૬	૪	૫	૧	૧

મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાને ઉદયભાંગા.

૨૧ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮
ઇગચત્તિગાર બત્તીસ, છસય ઇગતીસિગારનવનઉઈ;
૨૯ ૩૦ ૩૧
સતરિગસિ ગુતીસચઉદ, ઇગારચઉસાઉ મિચ્છુદયા ॥૬૨॥

ઇગચત્ત-એકતાળીશ.	સતરિગસિ-સત્તરસેં એકાશી
ઇગાર-અગ્યાર.	ગુતીસચઉદ-૨૯૧૪
બત્તીસ-બત્રીશ.	ઇગારચઉસાઉ-૧૧૬૪
છસય-છસેં	મિચ્છુદયા-મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનના ઉદયના ભાંગા
ઇગતીસ-એકત્રીશ	
ઇગારનવનઉઈ-૧૧૯૯	

અર્થ—મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાને ૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦ અને ૩૧ ના ઉદયસ્થાનોને વિષે અનુક્રમે ૪૧, ૧૧, ૩૨, ૬૦૦, ૩૧, ૧૧૯૯, ૧૭૮૧, ૨૯૧૪ અને ૧૧૬૪ ઉદયના ભાંગા હોય. ૬૨

વિવેચન—હવે મિથ્યાત્વ ગુણઠાણાનાં એકવીશ આદિ એને નવ ઉદયસ્થાનકને વિષે ભાંગા કહેવાની ગાથાનો ભાવ કહે છે. એકવીશને ઉદયસ્થાનકે ૪૧ ભાંગા ઉપજે, ચોવીશને ઉદયસ્થાનકે ૧૧ ભાંગા હોય. પચ્ચીશને ઉદય સ્થાનકે ૩૨ ભાંગા હોય, છવીશને ઉદયસ્થાનકે (૬૦૦) છસેં ભાંગા હોય, સત્તાવીશને ઉદય સ્થાનકે ૩૧ ભાંગા હોય, અઠ્ઠાવીશને ઉદય સ્થાનકે અગ્યારસેં નવાણું (૧૧૯૯) ભાંગા ઉપજે, ઓગણત્રીશને ઉદયસ્થાનકે સત્તરસેં અને એકાશી (૧૭૮૧) ભાંગા હોય, ત્રીશને ઉદયસ્થાનકે ઓગણત્રીશસેં અને ચઉદ (૨૯૧૪) ભાંગા ઉપજે અને એકત્રીશને ઉદયસ્થાનકે અ-

નામકર્મના ઉદયસ્થાન, તેના ભંગ ને સત્તાસ્થાન.

નામકર્મનાં ઉદયસ્થાનાનિ ૧૨	ઉદયભંગ ૭૭૯૧		નામ કર્મનાં સત્તાસ્થાનાનિ ૧૨
૯, ૨૧।૨૪।૨૫।૨૬।૨૭।૨૮।૨૯।૩૦।૩૧	૭૭૭૩	૬	૯૨।૮૯।૮૮।૮૬। ૮૦।૭૮
૭ ૨૧।૨૫।૨૭।૨૮।૨૯।૩૦।૩૧	૮૦૯૩	૨	૯૨।૮૮
૩ ૨૯।૩૦।૩૧	૩૯૧૫	૨	૯૨।૮૮
૮ ૨૧।૨૪।૨૬।૨૭।૨૮।૨૯।૩૦।૩૧	૭૧૧૧	૪	૯૩।૯૨।૮૯।૮૮
૬ ૨૧।૨૬।૨૮।૨૯।૩૦।૩૧	૮૮૩	૪	૯૩।૯૨।૮૯।૮૮
૫ ૨૧।૨૬।૨૮।૨૯।૩૦	૧૫૮	૪	૯૩।૯૨।૮૯।૮૮
૨ ૨૯।૩૦	૧૫૮	૪	૯૩।૯૨।૮૯।૮૮
૧ ૩૦	૧૪૪	૪	૯૩।૯૨।૮૯।૮૮
૧ ૩૦	૭૨	૪	૯૩।૯૨।૮૯।૮૮
૧ ૩૦	૭૨	૮	૯૩।૯૨।૮૯।૮૮। ૮૦।૭૯।૭૬।૭૫
૧ ૩૦	૭૨	૮	૯૩।૯૨।૮૯।૮૮। ૮૦।૭૯।૭૬।૭૫
૧ ૩૦	૭૨	૪	૯૩।૯૨।૮૯।૮૮
૧ ૩૦	૨૪	૪	૮૦।૭૯।૭૬।૭૫
૮ ૨૦।૨૧।૨૬।૨૭।૨૮।૨૯।૩૦।૩૧	૬૦	૪	૮૦।૭૯।૭૬।૭૫
૨ ૯।૮	૨	૬	૮૦।૭૯।૭૬।૭૫।૯। ૮
સર્વ	૭૮૧૫	૬૮	

જાતિ માર્ગણાએ બંધોદય સત્તાસ્થાન.

ઇગ વિગલિંદિઅ સગલે, પણ પંચ ય અટ્ઠ બંધઠાણાણિ;
પણ છક્કિક્કારુદયા, પણ પણ બારસ ય સંતાણિ ॥ ૬૫ ॥

ઇગવિગલિંદિય સગલે એકેંદ્રિય, વિકલેંદ્રિય અને સકલેંદ્રિય (પંચેંદ્રિય) ને વિષે (અનુક્રમે).
ણ પંચ ય અટ્ઠ પાંચ, પાંચ અને આઠ.
ય ઠાણાણિ-બંધસ્થાનો.

પણ છક્કિક્કાર-પાંચ, છ અને અગ્યાર.
ઉદયા-ઉદયસ્થાનો.
પણ પણ બારસ ય પાંચ, પાંચ અને બાર.
સંતાણિ-સત્તાસ્થાનો.

અર્થ—એકેંદ્રિય, વિકલેંદ્રિય અને પંચેંદ્રિયને વિષે ક્રમે પાંચ, પાંચ અને આઠ બંધસ્થાનો; પાંચ, છ અને યાર ઉદયસ્થાનો અને પાંચ, પાંચ અને બાર સત્તા- ાનો જાણવાં. ૬૫.

વિવેચન—હવે ઇંદ્રિય આશ્રયીને નામ કર્મનાં બંધોદય સ્થાનક કહે છે—

એકેંદ્રિયને, વિકલેંદ્રિયને અને સકલ તે પંચેંદ્રિયને અનુ- બંધસ્થાનક કહે છે—એકેંદ્રિયને બંધસ્થાનક પાંચ —૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૯, ૩૦. ત્રણ વિકલેંદ્રિયને એજ પાંચ સ્થાન હોય—૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૯, ૩૦. પંચેંદ્રિયને આઠ સ્થાન હોય—૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૧. એકે- પાંચ ઉદયસ્થાનક હોય—૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭. ંદ્રિયને છ ઉદયસ્થાન હોય—૨૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦,

૬૬ માર્ગણાનું ગુણસ્થાનકમાંનાં [illegible]

[illegible]

ક્ર.	માર્ગણા	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
૧	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	૫	[illegible]	૧
૨	[illegible]	[illegible]		[illegible]			[illegible]	૧
૩	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	૧	૧
૪	[illegible]	[illegible]	૧	[illegible]	[illegible]	૫	[illegible]	૧
૫	[illegible]	[illegible]	૧	[illegible]	[illegible]	૫	[illegible]	૧
૬	[illegible]	[illegible]	૧	[illegible]	[illegible]	૫	[illegible]	૧
૭	[illegible]	[illegible]	૧	[illegible]	[illegible]	૫	[illegible]	૧
૮	[illegible]	૨	[illegible]	[illegible]	[illegible]	૫	[illegible]	૧
૯	[illegible]	૭	૨	૧૧	૮	૨૮	૭	૨
૧૦	[illegible]	૨	૧	૨	૪	૫	૩	૧
૧૧	[illegible]	૨	૧	૨	૪	૫	૩	૧
૧૨	[illegible]	૨	૧	૨	૪	૩	૨	૧
૧૩	[illegible]	૨	૧	૨	૪	૫	૩	૧
૧૪	[illegible]	૨	૧	૨	૮	૫	૩	૧
૧૫	[illegible]	૭	૨	૧૧	૮	૨૮	૭	૨
૧૬	મનો૦	૬	૨	૧૧	૪	૨૮	૫	૨
૧૭	[illegible]	૬	૨	૧૧	૪	૨૮	૫	૨

૨૭	શ્રુત૦	૮	૫।૪।૩।૨ ।૧।૦	૧૧	૮	૯।૮।૭।૬।૫ ૪।૩।૨।૧।૦	ચો૨૪ બા૨૩	૫૮૯	૧૫૬	૩૦૫૯	૧૩	૨૮।૨૯।૨૮।૨૭।૨૬।૨૫।૨૩ ।૧૨।૧૧।૧૦।૯।૮।૭।૬।૫।૦
૨૮	અવધિ જ્ઞા૦	૮	૬।૭।૬।૩।૫ ।૫।૪।૩।૨ ।૧।૦	૧૧	૮	૯।૮।૭।૬।૫ ।૫।૪।૩।૨।૧ ।૦	ચો૨૪ બા.૨૩	૫૮૯	૧૫૬	૩૦૫૯	૧૩	૨૮।૨૯।૨૮।૨૭।૨૬।૨૫ ૧૩।૧૨ ।૧૧।૧૦।૯।૮।૭ ।૨।૧।૦
૨૯	મન: પર્ય૦	૧	૬।૫।૪।૩ ।૨।૧।૦	૭	૧	૭।૬।૫।૫ ૪।૨।૧।૦	ચો ૮ બા૨૩	૨૧૫	૪૪	૧૦૯૧	૧૩	૨૮।૨૯।૨૮।૨૭।૨૬।૨૫ ૧૩।૧૨।૧૧।૧૦।૯।૮।૭।૨ ।૧।૦
૩૦	કેવલ૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૩૧	મતિ અજ્ઞા૦	૩	૨૨।૨૧।૧૭।૧૨	૪	૪	૧૦।૯।૮।૭	ચો૧૬	૩૮૪	૧૩૨	૩૦૪૮	૪	૨૮।૨૭।૨૬।૨૪
૩૨	શ્રુત અ૦	૩	૨૨।૨૧।૧૭।૧૨	૪	૪	૧૦।૯।૮।૭	ચો૧૬	૩૮૪	૧૩૨	૩૦૪૮	૪	૨૮।૨૭।૨૬।૨૪
૩૩	વિભંગ૦	૩	૨૨।૨૧।૧૭।૧૨	૪	૪	૧૦।૯।૮।૭	ચો૧૬	૩૮૪	૧૩૨	૩૦૪૮	૪	૨૮।૨૭।૨૬।૨૪
૩૪	સામાયિક૦	૧	૯।૫।૪। ૩।૨।૧	૭	૧	૭।૬।૫।૪ ।૨।૧	ચો ૮ બા૨૨	૨૧૪	૪૪	૧૦૯૦	૧૩	૨૮।૨૯।૨૮।૨૭।૨૬।૨૫।૨૪।૨૩ ।૧૨।૧૧।૧૦।૯।૮।૭।૨।૧

					૨૮।૨૯।૩૦।૩૧ ૫।૮	[illegible]	[illegible]	[illegible]
૩૧	મતિઅજ્ઞાની	૬	૨૩।૨૫।૨૬।૨૮। ૨૯।૩૦	૧૩૯૨૬	૯ ૨૧।૨૪।૨૫।૨૬। ૨૭।૨૮।૨૯। ૩૦।૩૧	[illegible]	૬	[illegible]
૩૨	શ્રુતઅજ્ઞા૦	૬	૨૩।૨૫।૨૬।૨૮। ૨૯।૩૦	૧૩૯૨૬	૯ ૨૧।૨૪।૨૫।૨૬। ૨૭।૨૮।૨૯। ૩૦।૩૧	[illegible]	૬	[illegible]
૩૩	વિભંગ૦	૬	૨૩।૨૫।૨૬।૨૮। ૨૯।૩૦	૧૩૯૨૬	૮ ૨૧।૨૫।૨૬।૨૭। ૨૮।૨૯।૩૦।૩૧	[illegible]	૬	[illegible]
૩૪	સામાયિક૦ ચારિ૦	૫	૨૮।૨૯।૩૦। ૩૧।૧	૧૫	૫ ૨૪।૨૫।૨૬।૨૮।૨૯। ૩૦	૧૫૮	૮	[illegible]
૩૫	છેદોપસ્થાપની	૫	૨૮।૨૯।૩૦। ૩૧।૧	૧૫	૫ ૨૪।૨૫।૨૬।૨૮।૨૯। ૩૦	૧૫૮	૮	[illegible]
૩૬	પરિહાર૦	૪	૨૮।૨૯।૩૦।૩૧	૧૮	૧	૩૦	[illegible]	૪	[illegible]
૩૭	સૂક્ષ્મ૦	૧	૧	૧	૧	૩૦	[illegible]	૮	[illegible]

૪૫	કૃષ્ણલેશ્યા	૬	૨૩।૨૫।૨૬ ૨૮।૨૯।૩૦	૧૩૯૩૪	૯	૨૧।૨૪।૨૫।૨૬ ૨૭।૨૮।૨૯।૩૦ ૩૧	૭૭૭૩ ૭૭૮૩	૬	૯૨।૮૯।૮૮।૮૬।૮૦।૭૮
૪૬	નીલલે૦	૬	૨૩।૨૫।૨૬ ૨૮।૨૯।૩૦	૧૩૯૪૨	૯	૨૧।૨૪।૨૫।૨૬ ૨૭।૨૮।૨૯।૩૦ ૩૧	૭૭૭૩ ૭૭૮૩	૬	૯૨।૮૯।૮૮।૮૬।૮૦।૭૮
૪૭	કાપોત૦	૬	૨૩।૨૫।૨૬ ૨૮।૨૯।૩૦	૧૩૯૪૨	૯	૨૧।૨૪।૨૫।૨૬ ૨૭।૨૮।૨૯।૩૦ ૩૧	૭૭૭૩ ૭૭૮૩	૬	૯૨।૮૯।૮૮।૮૬।૮૦।૭૮
૪૮	તેજોલે૦	૬	૨૫।૨૬।૨૮ ૨૯।૩૦।૩૧	૧૩૮૭૪	૯	૨૧।૨૪।૨૫।૨૬ ૨૭।૨૮।૨૯।૩૦ ૩૧	૭૬૭૦	૪	૯૩।૯૨।૮૯।૮૮
૪૯	પદ્મલે૦	૪	૨૮।૨૯।૩૦।૩૧	૧૩૮૫૦	૮	૨૧।૨૫।૨૬।૨૭ ૨૮।૨૯।૩૦।૩૧	૭૬૬૬	૪	૯૩।૯૨।૮૯।૮૮
૫૦	શુક્લલે૦	૫	૨૮।૨૯।૩૦ ૩૧।૧।૧૦	૪૬૩૫	૯	૨૦।૨૧।૨૫।૨૬ ૨૭।૨૮।૨૯।૩૦ ૩૧	૭૬૭૨	૮	૯૩।૯૨।૮૯।૮૮।૮૦।૭૯ ૭૬।૭૫
૫૧	ભવ્ય	૮	૨૩।૨૫।૨૬।૨૮ ૨૯।૩૦।૩૧।૧।૧૦	૧૩૯૪૫	૧૨	૨૦।૨૧।૨૫।૨૬ ૨૭।૨૮।૨૯।૩૦ ૩૧।૯।૮	૭૭૯૧	૧૨	૯૩।૯૨।૮૯।૮૮।૮૬।૮૦ ૭૯।૭૮।૭૬।૭૫।૯।૮

સર્વ શુભ જ બાંધે પણ અશુભ ન બાંધે. અને અશુભ પ્રકૃતિનો અનુભાગ ચઉઠાણીયો હોય તે બેઠાણીયો કરે અને શુભ પ્રકૃતિનો બેઠાણિયો હોય તે ચઉઠાણિયો કરે અને સ્થિતિબંધ પૂર્ણ થયે થકે અન્ય સ્થિતિબંધ પૂર્વલા સ્થિતિબંધની અપેક્ષાએ પલ્યોપમને સંખ્યાતમે ભાગે હીન હીન કરે, એમ અંતર્મુહૂર્ત કાળ લગે રહીને ત્યાર પછી યથાક્રમે પ્રત્યેક અંતર્મુહૂર્તનાં ત્રણ કરણ કરે. તે આ પ્રમાણે–યથાપ્રવૃત્તકરણ ૧, અપૂર્વકરણ ૨, અને અનિવૃત્તિકરણ ૩, ચોથી ઉપશાંતાદ્ધા. ત્યાં યથાપ્રવૃત્તકરણે પેસતો થકો પ્રતિ સમયે અનંતગુણ વધતી વિશુદ્ધિએ પેસે. ત્યાં પૂર્વોક્ત શુભ પ્રકૃતિનો બંધાદિક તેમજ કરે પણ સ્થિતિ[1]ઘાતાદિક ત્યાં ન કરે, તત્પ્રાયોગ્ય વિશુદ્ધિનો અભાવ માટે. ત્યાં પ્રતિસમયે નાના જીવની અપેક્ષાએ અસંખ્યાત લોકાકાશ પ્રદેશપ્રમાણ અધ્યવસાયનાં સ્થાનક હોય, તે ષટ્સ્થાનપતિત હોય. ષટ્સ્થાનનું સ્વરૂપ કહે છે–જો હીન હોય તો અનંતભાગહીન ૧, અસંખ્યાતભાગ હીન ૨, સંખ્યાતભાગ હીન ૩, સંખ્યાતગુણ હીન ૪, અસંખ્યાતગુણ હીન ૫, અને અનંતગુણ હીન ૬; અને જો અધિક હોય તો અનંતભાગ અધિક ૧, અસંખ્યાતભાગ અધિક ૨, સંખ્યાતભાગ અધિક ૩, સંખ્યાતગુણ અધિક ૪, અસંખ્યાતગુણ અધિક ૫ અને અનંતગુણ અધિક ૬, એ છ ઠાણવડીયા કહીએ અને તે પ્રથમ સમયના અધ્યવસાયસ્થાનકની અપેક્ષાએ બીજે સમયે અધ્યવસાયસ્થાનક વિશેષાધિક હોય. બીજા સમયની અપેક્ષાએ ત્રીજે સમયે અધ્યવસાય સ્થાનક વિશેષાધિક હોય. એમ ઉત્તરોત્તર યથાપ્રવૃત્ત કરણના ચરમ સમય લગે [2]કહેવું.

---

૧ સ્થિતિઘાત, રસઘાત, ગુણશ્રેણિ, ગુણસંક્રમ. ૨ એટલા માટે તેની સ્થાપના કરતાં વિષમચતુરસ્ર ક્ષેત્રને રૂપે છે.

શુભસંક્રમ ૪ અને અન્ય (અપૂર્વ) સ્થિતિ બંધ ૫,
પાંચ પદાર્થ સમકાળે પ્રવર્તે. ત્યાં 'સ્થિતિઘાત' તે સ્થિતિ-
ત કર્મના અગ્નિમ ભાગ થકી ઉત્કૃષ્ટપણે ઘણાં સાગરોપમનાં
પ્રમાણ અને જઘન્યથી પલ્યોપમના સંખ્યાત ભાગ માત્ર
સ્થિતિ ખંડ ઉકેરે-ખણે. તે ઉકેરીને જે સ્થિતિ હેઠે નહીં
તે માંહે તે દલિયું નાંખે, અન્તર્મુહૂર્ત કાળે તે સ્થિતિ
ઉકેરે. ત્યાર પછી વળી ફરીને પણ હેઠલું પલ્યોપમ
ખેય ભાગ માત્ર સ્થિતિ ખંડ અંતર્મુહૂર્ત કાળે ઉકેરે,
પ્રકારે જ નાંખે. એમ અપૂર્વકરણના કાળ માંહે
સ્થિતિ ખંડનાં સહસ્ર વ્યતિક્રમે. એમ કર્યે થકે અપૂર્વ-
પ્રથમ સમયે જેટલી સ્થિતિનું કર્મ હતું તે તેને જ
સમયે સંખ્યાતગુણ હીન થાય. 'રસઘાત' તે અશુભ
નો જે અનુભાગ, તેનો અનંતમો ભાગ મૂકીને શેષ
અનુભાગના ભાગ અંતર્મુહૂર્તે વિનાશે. ત્યાર પછી વળી
તંતમો ભાગ રહ્યો છે. તેનો વળી અનંતમો ભાગ મૂકીને
શુભાગના ભાગ અંતર્મુહૂર્તે વિનાશે. ત્યાર પછી વળી જે
રહ્યો અનંતમો ભાગ છે તેનો વળી અનંતમો ભાગ મૂકીને
શુભાગના ભાગ અંતર્મુહૂર્તે વિનાશે. એમ અનેક અનુ-
ખંડનાં સહસ્ર એક સ્થિતિખંડને વિષે વ્યતિક્રમે અને
તિખંડને અનેક સહસ્ત્રે અપૂર્વકરણ સંપૂર્ણ થાય. હવે
તે અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ સ્થિતિની ઉપર જે સ્થિતિઓ
થકી દલિક લઈને ઉદયાવળીકાની ઉપરની સ્થિતિને
સમયે અસંખ્યાતગુણપણે નાંખે. તે આ પ્રમાણે-
સમયે સ્તોક. બીજે સમયે અસંખ્યાત ગુણું, એમ
અંતર્મુહૂર્તના ચરમ સમય લગે કહેવું. તે અંતર્મુહૂર્ત
ક અને અનિવૃત્તિકરણના કાળ થકી લગારેક અધિકું

ધીંજ માંડીને પૂર્વોક્ત પાંચ પદાર્થ ગમકાળે પ્રવર્તે. તે અ-
નિવૃત્તિકરણના કાળના ઘણા સંખ્યાતા ભાગ ગયે અને
એક ભાગ રહ્યે થકે અનંતાનુબંધીની હેઠલી આવલિકા
માત્ર મૂકીને અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ અંતરકરણ અભિનવ સ્થિતિ
બંધના કાળ પ્રમાણ અંતર્મુહૂર્તે કરે. અંતરકરણનું દલિક
કિંતુ બંધમાન પર પ્રકૃતિને વિષે નાંખે, અને પ્રથમ
સ્થિતિનું દલિક આવલિકા માત્ર હોય, તે વેધમાન પરપ્રકૃ-
તિને વિષે સ્તિબુક સંક્રમે કરીને સંક્રમાવે, તે અંતરકરણ
કીધે થકે બીજે સમયે અનંતાનુબંધીનું ઉપરની સ્થિતિનું
દલિક ઉપશમાવવા માંડે. તે આ રીતે કે—પ્રથમ સમયે
થોડું ઉપશમાવે. બીજે સમયે અસંખ્યાત ગુણું ઉપશમાવે.
એમ યાવત્ અંતર્મુહૂર્ત લગે ઉપશમાવે એટલે કાળે સમ-
સ્તપણે અનંતાનુબંધી ઉપશમિત થાય. ઉપશમિત તે શું?
જેમ રેણુનો નિકર (સમૂહ) પાણીના બિંદુના સમૂહે સિં-
ચી સિંચીને કુઘણ[1]દિકે નિઃકુટ્ટિત થકો નિઃસ્પંદ થાય તેમ
કર્મરેણુનો નિકર પણ વિશુદ્ધિ જલે કરી સિંચી સિંચીને
નિવૃત્તિકરણરૂપ કુઘણાદિકે કરીને નિઃકુટ્ટિત થકો સંક્રમણ,
ઉદય, ઉદીરણા, નિધત્ત અને નિકાચના કરવાને અયોગ્ય
થાય; તેને ઉપશમના કહીએ. કેટલાએક આચાર્ય કહે છે કે
અનંતાનુબંધીની ઉપશમના ન હોય, પણ વિસંયોજના—
ક્ષપણા જ હોય, તે આવી રીતે કે—ચ્હારે ગતિના પર્યાપ્ત
ગતિના પણ અવિરત ચારે ગતિના પણ વેદક સમ્યગ્દષ્ટી
અથવા દેશવિરતિ તિર્યંચ અને મનુષ્ય અથવા સર્વ વિરતિ
મનુષ્ય, એ સર્વ સર્વપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તા અનંતાનુબંધી ક્ષય
કરવાને અર્થે યથાપ્રવૃત્તાદિક ત્રણ કરણ કરે, એ કરણની
વ્યવસ્થા જેમ પૂર્વે કહી તેમજ નિરવશેષપણે જાણવી, પણ

1 ઘણ—મોગર—મુદ્‌ગર.

નિવૃત્તિ કરણે પણ એમજ કહેવું. અનિવૃત્તિ કરણ કાળ
ણા સંખ્યાતમા ભાગ ગયે થકે અને એક સંખ્યાતમો ભ
થાકતે છતે અંતર્મુહૂર્ત્તમાન હેઠું મૂકીને મિથ્યાત્વનું અં
કરણ અંતર્મુહૂર્ત્ત પ્રમાણ પ્રથમ સ્થિતિ થકી કાંઇક અ
અભિનવ સ્થિતિબંધના કાળ સરખા અંતર્મુહૂર્ત્ત કાળે
અને અંતરકરણનું દલિઉં ઉકેરીને દ્વિતીય સ્થિતિ માં
પ્રથમ સ્થિતિ માંહે નાંખે. અને પ્રથમ સ્થિતિએ વ
ઉદીરણા પ્રયોગે કરીને જે પ્રથમસ્થિતિગત દલિક
ગીને ઉદય માંહે નાંખે તે ઉદીરણા. અને જે વળી
સ્થિતિના સમીપ થકી ઉદીરણા પ્રયોગે જ કરીને
આકર્ષીને ઉદય માંહે નાંખે તે આગાલ કહીએ. ઉદી
જ વિશેષ પ્રતિપત્તિને અર્થે આગાલ એવું બીજું
કહીએ. ઉદય ઉદીરણાએ કરીને પ્રથમ સ્થિતિ અનુ
બે આવલિકા શેષ રહે ત્યાં લગે જાય. બે આવલિક
તેં આગાલ વિચ્છેદ પામે. ત્યાર પછી ઉદીરણા જ
પ્રવર્તે. તે પણ એક આવલિકા શેષ રહે ત્યાં લગે હે
પછી એક આવલિકા માત્ર કેવળ ઉદયે કરીને જ અ
તે આવલિકા માત્રને ચરમ સમયે દ્વિતીય સ્થિતિગ
કના અનુભાગ ભેદે કરીને ત્રિધા પુંજ કરે, તે આ
–સમ્યકત્વ ૧, મિશ્ર ૨, અને મિથ્યાત્વ ૩; તે પછી
તર સમયે મિથ્યાત્વદલિકના ઉદયના અભાવ થકી
મિક સમ્યકત્વ પામે. એ મિથ્યાત્વની સર્વ પ્રકારે
નાથકી પ્રથમ વાર સમ્યકત્વનો લાભ હોય. એ
પામતો કોઇક દેશવિરતિ સહિત અને કોઇક સ
સહિત પણ પડિવજે, તે માટે દેશવિરત, પ્રમત્ત અ
... વિષે પણ મિથ્યાત્વ ઉપશાન્ત પામે

સત્તટ્ઠ નવ ય પનરસ, સોલસ અટ્ઠારસેવ ગુણવીસા;
એગાહિ દુ ચઉવીસા, પણુવીસા બાયરે જાણ ॥ ૭૬ ॥

સત્તટ્ઠ–સાત, આઠ,
નવયપનરસ–નવ, પંદર
સોલસ–સોળ
અટ્ઠારસેવ–અઢાર
ગુણવીસા–ઓગણીસ
એગાહિ દુ ચઉવીસા–૨૧ ૨૨–૨૪
પણુવીસા–પચીસ
બાયરે–અનિવૃત્તિ બાદર ગુણસ્થાને
જાણ–(ઉપશાંત થયેલ) જાણ

અર્થ—અનિવૃત્તિ બાદર ગુણઠાણે સાત, આઠ, નવ, પંદર, સોળ, અઢાર, ઓગણીસ, એકવીસ, બાવીસ, ચોવીસ અને પચીસ પ્રકૃતિઓ ઉપશાંત થયેલી જાણવી. ૭૬.

વિવેચનઃ—એ અનિવૃત્તિ બાદર ગુણઠાણે ઉપશમશ્રેણિ… વાળાને મોહનીય કર્મની સાત થકી માંડીને પચ્ચીસ લગે પ્રકૃતિ ઉપશાન્ત પામીએ તે કહે છે.—

અંતરકરણ કીધે સાત પ્રકૃતિ ઉપશાન્ત હોય. ત… પછી નપુંસક વેદ ઉપશમે ૮ ઉપશાન્ત થાય. સ્ત્રીવે…

નામ, પ્રશસ્ત વિહાયોગતિ, સ્થિર નામ, શુભ નામ, સુભગ ના… સુસ્વર નામ, આદેય નામ, નિર્માણ નામ અને તીર્થંકર નામ એ ચ… પ્રકૃતિનો બંધવ્યવચ્છેદ થાય. ત્યાર પછી સ્થિતિખંડ પૃથક્ત્વ છતે અપૂર્વકરણાદ્ધાના છેલ્લે સમયે હાસ્ય, રતિ, ભય અને જુગુ…નો બંધવ્યવચ્છેદ થાય. હાસ્ય, રતિ, અરતિ, શોક, ભય તથા જુગુપ્સાનો ઉદય હોય, અને સર્વ કર્મનાં દેશ ઉપશમના, નિધત્તિ … વિચ્છેદ પામે. ત્યાર પછી અનંતર સમયે અ…

ઉપશમે નવ (૯) નો ઉપશમ થાય. હાસ્યાદિષટ્ક ઉપશ
પંદરનો ઉપશમ થાય. પુરૂષવેદનો બંધોદય ઉપશમે સોળ
ઉપશમ હોય. તેપછી અપ્રત્યાખ્યાન, પ્રત્યાખ્યાન ક્રો
સમકાળે ઉપશમે ૧૮ નો ઉપશમ હોય. તે પછી સંજ્વલ
ક્રોધ ઉપશમે ઓગણીશ પ્રકૃતિ ઉપશાન્ત હોય. તે
અપ્રત્યાખ્યાન પ્રત્યાખ્યાન માન સમકાળે ઉપશમે (
એકવીશ ઉપશાન્ત હોય. તે પછી સંજ્વલન માન ઉ
એ ૨૨ ઉપશાન્ત હોય. તે પછી અપ્રત્યાખ્યાન પ્રત્યા
માયા ઉપશમે ૨૪ ઉપશાન્ત હોય. તે પછી સંજ્વ
માયા ઉપશમે પચ્ચીશ પ્રકૃતિ ઉપશાન્ત× હોય. એ

× તે પછી અનિવૃત્તિકરણાદ્ધાના સંખ્યાતા ભાગ ગયે
દર્શન સપ્તક સિવાયની મોહનીય કર્મની એકવીશ પ્રકૃતિનું અંત
કરે. ત્યાં વેદમાન સંજ્વલન ચાર કષાય માંહેનો કોઈ પણ
થાય અને ત્રણ વેદ માંહેનો કોઇ પણ વેદમાન એક વેદની
સ્થિતિ પોતાના ઉદય કાળ પ્રમાણ હોય. બાકીના ૧૧ કષા
૮ નોકષાયની પ્રથમ સ્થિતિ આવલિકા માત્ર હોય. અહીં
અને નપુંસક વેદનો ઉદયકાળ સર્વથી થોડો હોય અને માંહો
રૂપો હોય. તે કરતાં પુરૂષ વેદનો ઉદયકાળ સંખ્યાત ગુણ
થકી સંજ્વલન ક્રોધનો વિશેષાધિક, તે થકી સંજ્વલ
માયા અને લોભનો અનુક્રમે વિશેષાધિક હોય. ત્યાં સંજ્વલ
ઉદયે ઉપશમ શ્રેણિ પ્રારંભે તેને અપ્રત્યાખ્યાન તથા પ્રત્યા
ધનો ઉપશમ ન થાય ત્યાં સુધી સંજ્વલન ક્રોધનો ઉદય
જ્વલન માનના ઉદયે શ્રેણિ પ્રારંભકને અપ્રત્યાખ્યાન તથા
... ઉપશમ ન થાય ત્યાં સુધી સંજ્વલન માનનો

એવે સમયે, ઉપશમેલ દલિકની અપેક્ષાએ અસંખ્યાત ગુણ દલિક ચરમ સમય સુધી પર પ્રકૃતિમાં નાંખે. છેલ્લે સમયે, પરપ્રકૃતિમાં સંક્રમણ થતા દલિકની અપેક્ષાએ ઉપશમ પામતું દલિક અસંખ્યાત ગુણ જાણવું.

એમ નપુંસક વેદ ઉપશાંત થયે છતે મોહનીય કર્મની આઠ પ્રકૃતિ ઉપશાંત હોય. ત્યાર પછી ઉક્ત પ્રકારે અંતર્મુહૂર્ત કાલે સ્ત્રી-વેદને ઉપશમાવે. ત્યાર પછી અંતર્મુહૂર્ત કાલે હાસ્યાદિ ષટ્કને ઉપ-શમાવે, ત્યારે મોહનીયની પંદર પ્રકૃતિ ઉપશાંત હોય. તેજ સમયે વળી પુરૂષવેદના બંધ, ઉદય અને ઉદીરણાનો વ્યવચ્છેદ અને પ્રથમ સ્થિતિનો વ્યવચ્છેદ થાય. પુરૂષવેદની પ્રથમ સ્થિતિની બે આવલિકા બાકી રહે ત્યારે પૂર્વોક્ત પ્રકારે આગાલ ન હોય, તેજ સમયથી માંડીને ૭ (હાસ્યાદિ) નોકષાયનું દલિક પુરૂષવેદમાં ન નાંખે પરંતુ સંજ્વલન ક્રોધાદિને વિષે નાંખે. કમ્મપયડીમાં કહ્યું છે પ્રથમ સ્થિતિની બે આવલિકા શેષ રહે ત્યારે વેદ પતદ્ગ્રહ ન થાય. હાસ્યાદિ ષટ્ક ઉપશમાવ્યા પછી એક સમય ન્યૂન બે આવલિકા માત્ર કાલે પુરૂષવેદ સંપૂર્ણ ઉપશમાવે, તે આ પ્રકારે-પ્રથમ સમયે થોડું ઉપશમાવે, બીજે સમયે અસંખ્યાત ગુણ, ત્રીજે સમયે તેથી પણ અસંખ્યાત ગુણ એમ બે સમયન્યૂન બે આવલિકાના ચરમ સમય સુધી સમયે સમયે અસંખ્યાતગુણ અધિક દલ ઉપશમાવે. અને બે સમયન્યૂન બે આવલિકા કાળ પર્યંત યથાપ્રવૃત્ત સંક્રમવડે સમયે સમયે પરપ્રકૃતિને વિષે દલ સંક્રમાવે. તે પ્રથમ સમયે ઘણું સંક્રમાવે, બીજે સમયે વિશેષ હીન, ત્રીજે સમયે વિશેષહીન એમ ચરમ સમય સુધી સમયે સમયે વિશેષહીન સંક્રમાવે. એ પ્રકારે પુરૂષવેદ ઉપશાંત થયે છતે સોળ પ્રકૃતિ ઉપશાંત હોય. ત પછી જે સમયે હાસ્યાદિ ષટ્ક ઉપશાંત થાય તે સમયે પુર વેદની પ્રથમ સ્થિતિ ક્ષીણ થયેલી હોય. તે પછી અપ્રત્યાખ્યાની

જે ક્ષેમ ચડ્યો હતો તેમજ પડે. જ્યાં જ્યાં જે પ્રકૃતિની બંધોદય ઉદીરણા ટળી હતી ત્યાં ત્યાં પડતો થકો તે તે પ્રકૃતિની બંધોદય ઉદીરણા પ્રારંભે. એમ પડતો થકો યાવત્ પ્રમત્ત ગુણઠાણે રહે. કોઇક વળી તેથી હેઠો પડતો દેશવિરતે રહે. કોઇક અવિરતે રહે. કોઇક સાસ્વાદને પણ આવે. અને જે ભવ* ક્ષયે પડે તે ,પહેલે સમયે જ અવિરત સમ્યગ્દષ્ટી ગુણઠાણાનાં સર્વે બંધાદિક કરણ પ્રવર્તાવે.† ઉત્કૃષ્ટપણે એક ભવે બે વાર ઉપશમ શ્રેણિ પડિવજે, તેને નિશ્ચયે તે ભવે ક્ષપકશ્રેણિ ન હોય અને જે એક વાર ઉપશમ શ્રેણિ પડિવજે તેને કદાચિત્ ક્ષપક શ્રેણિ હોય પણ. એ કર્મગ્રંથિક મત છે. આગમને અભિપ્રાયે તો એક ભવે એક જ શ્રેણિ હોય. ૭૭

ઇતિઉપશમશ્રેણિવિચાર:

ક્ષપકશ્રેણિ સ્વરૂપ.

પઢમકસાયચઉક્કં, ઇત્તો મિચ્છત્તમીસસમ્મત્તં;
અવિરયસમ્મે દેસે, પમત્તિ અપમત્તિ ખીઅંતિ ॥૭૮॥

પઢમકસાયચઉક્કં—પહેલા ચાર કષાય.
ઇત્તો—એ પછી.
મિચ્છત્તમીસસમ્મત્તં—મિથ્યાત્વ, મિશ્ર અને સમ્યક્ત્વ મોહનીય.
અવિરયસમ્મે—અવિરતસમ્યગ્દષ્ટિએ.
દેસે—દેશવિરતે
પમત્તિ—પ્રમત્ત ગુણઠાણે.
અપમત્તિ—અપ્રમત્ત ગુણસ્થાને
ખીઅંતિ—ક્ષય થાય છે.

અર્થ:—પહેલા કષાયનું ચતુષ્ક, એ પછી મિથ્યાત્વ મોહનીય, મિશ્ર મોહનીય અને સમ્યક્ત્વ મોહનીય સમકાળ

* મરણ પામતો. † અનુત્તર વિમાનમાં ઉપજે તેથી ત્યાં ચોથું ગુણસ્થાન હોય તેથી.

અવિરત સમ્યક્ત્વ ગુણઠાણે તથા દેશવિરતિએ તથા પ્રમત્ત ગુણઠાણે તથા અપ્રમત્ત ગુણઠાણે ક્ષય કરે—ચોથાથી સાતે. કદાં જો પૂર્વબદ્ધાયુ થકો ક્ષપકશ્રેણિ પ્રારંભે અને અનંતાનુબંધીના ક્ષયથી અનંતર મરણના સંભવ થકી જો શ્રેણિ થકી વિરમે તો કદાચિત્ મિથ્યાત્વના ઉદય થકી ફરીને પણ અનંતાનુબંધી બાંધે; તે અનંતાનુબંધીનું બીજ મિથ્યાત્વ છે તે માટે. પણ મિથ્યાત્વ ક્ષય ગયે અનંતાનુબંધી બાંધે નહિ, બીજ ગયું માટે. અને સાતને ક્ષયે તો અપતિત પરિણામવંત થકો અવશ્ય દેવલોકે જ ઉપજે અને પતિત પરિણામવંત હોય તો તે અનેક પરિણામના સંભવ

સ્થિતિઘાતો થાય. તે પછી તેટલા સ્થિતિ ખંડ ગયે છતે બેઇં-દ્રિય સમાન સ્થિતિઘાતો થાય. તે પછી પણ તેટલા સ્થિતિ ખંડ ગયે છતે એકેંદ્રિય સમાન સ્થિતિઘાતો થાય. તે પછી પણ તેટલા સ્થિતિ ખંડ ગયે છતે પલ્યોપમના અસંખ્યાત ભાગ પ્રમાણ સ્થિતિઘાતો થાય. તે પછી ત્રણ દર્શનમોહનીય પ્રત્યેકનો પણ એક એક સંખ્યાતનો ભાગ મૂકીને બાકીની સર્વે સ્થિતિનો ઘાત કરે—ખપાવે. તે પછી પૂર્વે બાકી રાખેલ સંખ્યાત ભાગનો એક સંખ્યાતમો ભાગ મૂકીને બાકીની સર્વ સ્થિતિનો વિનાશ કરે. એ પ્રકારે હજારો સ્થિતિઘાત અતિક્રમે. તે પછી વળી મિથ્યાત્વના અસંખ્યાતા ભાગને અને સમ્યક્ત્વ તથા મિશ્રના સંખ્યાતા ભાગને ખપે. તે પછી એ રીતે ઘણા સ્થિતિખંડ ગયે છતે મિથ્યાત્વનું દલિક આવલિકા માત્ર રહે અને સમ્યક્ત્વ તથા મિશ્રનું પલ્યોપમના અસંખ્યાત ભાગ પ્રમાણ રહે. અહીં ખંડ કરતાં મિથ્યાત્વ સંબંધી સ્થિતિ ખંડીને સમ્યક્ત્વ અને મિશ્રના માં, મિશ્રના સમ્યક્ત્વનાં અને સમ્યક્ત્વના પોતાની નીચલી સ્થિતિ નાખે. હવે આવલિકા માત્ર રહેલું મિથ્યાત્વ દલિક તેને પણ ગુણ સંક્રમ વડે સમ્યક્ત્વમાં નાખે. તે પછી સમ્યક્ત્વ અને મિ

ઇત્તો હણઇ કસાય,-ટ્ઠગંપિ પચ્છા નપુંસગં ઇત્થીં;
તો નોકસાયછક્કં, છુહઇ સંજલણકોહંમિ ॥ ૮૦ ॥

તો-એ પછી.
હણઇ-હણે છે.
કસાયટ્ઠગંપિ-કષાયાષ્ટકને
પચ્છા-પછી
નપુંસગં-નપુંસક વેદને
ઇત્થીં-સ્ત્રી વેદને.

તો-તે પછી
નોકસાયછક્કં-૭ નોકષાયને
છુહઇ-નાંખે-સંક્રમાવે છે.
સંજલણ કોહંમિ-સંજ્વલન ક્રોધ માંહે.

અર્થઃ—એ પછી આઠ કષાયને ક્ષય કરે. પછી નપુંસક વેદ, સ્ત્રીવેદનો ક્ષય કરે. તે પછી છ નોકષાય સંજ્વલન ક્રોધને વિષે સંક્રમાવે છે. ૮૦

વિવેચનઃ—તે સોળ ૧૬ પ્રકૃતિનો ક્ષય કર્યા પછી આઠ કષાય નિઃશેષપણે હણે. કહાં અન્ય આચાર્ય કહે છે કે— " ૧૬ પ્રકૃતિ ૮ પ્રથમ ખપાવવા માંડે, તેની વચ્ચે ૮ કષાય ખપાવે અને પછી ૧૬ પ્રકૃતિ નિઃશેષપણે ક્ષય કરે. " ત્યાર પછી અંતર્મુહૂર્ત માંહે નવ નોકષાયનું અને ચાર સંજ્વલનન અંતરકરણ કરે. તે કરીને નપુંસક વેદનું ઉપરની સ્થિતિ દલિક ઉદ્વલન વિધિએ કરીને ક્ષય કરવા માંડે. તે અંતર હૂર્ત ઘને વેદે કરીને પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભ માત્રનું થયું, ત્યાંથી માંડીને બંધાતી પ્રકૃતિને વિષે ગુ સંક્રમે કરીને નાંખે. એમ નંખાતું થકું તે અંત હૂર્તે નિઃશેષપણે ક્ષીણ થાય; અને હેઠલું દલકું બે . સ્ત્રીવેદી ક્ષપકશ્રેણિએ ચડ્યો હોય તો ભોગવતો ક્ષય અન્યથા તો તે આવલિકા માત્ર હોય. તેને વળી વેદ પ્રકૃતિને વિષે સ્તિબુક સંક્રમે કરીને સંક્રમાવે. એમ ન

અનંતી છે પણ સ્થૂલ ભેદની અપેક્ષાએ બાર કલ્પીએ—એક કષાયની ત્રણ ત્રણ. એ ક્રોધે ક્ષપકશ્રેણિ પ્રપન્નને માટે જાણવું. માને કરીને પ્રતિપન્નતાને તો પૂર્વોક્ત ઉદ્વલન વિધિએ કરીને ક્રોધ ખપાવ્યે થકે શેષ ત્રણ કષાયની કિટ્ટિ પૂર્વની પેરે ૯ થાય. માયાએ કરી પ્રતિપન્નને પૂર્વોક્ત ઉદ્વલન વિધિએ કરીને ક્રોધ માનનો ક્ષય થયે થકે શેષ બે કષાયની કિટ્ટિ ૬ પૂર્વવત્ હોય. લોભે કરીને પ્રતિપન્નને પૂર્વોક્ત ઉદ્વલન વિધિએ કરીને ક્રોધાદિક ત્રણને ક્ષયે લોભની કિટ્ટિ ૩ હોય. ત્યાર પછી કિટ્ટિવેદનાદ્ધાને વિષે વર્તતો થકો ક્રોધે પ્રતિપન્ન થકો ક્રોધનું પ્રથમ કિટ્ટિનું બીજી સ્થિતિનું દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિનું કરે અને વેદે, ત્યાં લગે કે જ્યાં લગે સમયાધિક આવલિકા માત્ર શેષ હોય. તદનંતર સમયે બીજી સ્થિતિગત બીજી કિટ્ટિનું દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિ કરે અને વેદે, ત્યાં લગે કે જ્યાં લગે સમયાધિક આવલિકા માત્ર શેષ હોય. એમ "આગળ પણ કહેવું". કલ્પાદિક ઈહાં ઘણું વક્તવ્ય છે પણ વિસ્તારના ભય થકી કહેતા નથી. ૮૦

---

* તે પછી અનંતર સમયે ત્રીજી કીટ્ટિનું દ્વિતીય સ્થિતિગત દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિ કરે અને સમયાધિક આવલિકા માત્ર શેષ રહે ત્યાં સુધી વેદે. આ ત્રણે કિટ્ટિ વેદનાદ્ધાને વિષે ઉપરની સ્થિતિનું દલિક ગુણસંક્રમે કરીને પણ સમયે સમયે અસંખ્યેયગુણ વૃદ્ધિએ સંજ્વલન માનમાં નાખે. ત્રીજી કિટ્ટિ વેદનાદ્ધાના ચરમ સમયે સંજ્વલન ક્રોધનાં બંધ, ઉદય અને ઉદીરણાનો સમકાળે વ્યવચ્છેદ થાય. તેની સત્તા પણ સમય ન્યૂન બે આવલિકાએ બાંધેલ દલિક વર્જીને બીજી શેષ રહી નથી કેમકે સર્વ માનમાં સંક્રમાવેલ છે. તે પછી અનંતર સમયે માનની પ્રથમ કિટ્ટિનું દ્વિતીય સ્થિતિ-

લોભમાં નાખેલ છે. તે પછી અનંતર સમયે લોભના પ્રથમ કિટ્ટિનું દ્વિતીયસ્થિતિગત દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિ કરે અને અંતર્મુહૂર્ત પર્યંત વેદે. સંજ્વલન માયાના પણ બંધાદિ વ્યવચ્છેદ થયે છતે તે સંબંધી સર્વ દલિકને સમય ન્યૂન બે આવલિકા માત્ર કાળે ગુણસંક્રમ વડે લોભમાં સંક્રમાવે. ત્યારે લોભનું પ્રથમ કિટ્ટિનું પ્રથમ સ્થિતિગત કરેલ દલિક વેદાતું સમયાધિક આવલિકા માત્ર બાકી રહે. તે પછી અનંતર સમયે લોભની બીજી કિટ્ટિનું દ્વિતીય સ્થિતિગત દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિ કરે અને વેદે અને તેને વેદતો ત્રીજી કિટ્ટિનું દલિક ગ્રહણ કરીને સમયાધિક આવલિકા માત્ર શેષ રહે ત્યાં સુધી સૂક્ષ્મ કિટ્ટિઓ કરે. તેજ સમયે વળી સંજ્વલન લોભનો બંધ વ્યવચ્છેદ, બાદર કષાય (લોભ)ના ઉદય ઉદીરણાનો વિચ્છેદ અને અનિવૃત્તિ બાદર સંપરાય ગુણસ્થાનનો વ્યવચ્છેદ સમકાળે થાય. તે પછી અનંતર સમયે બીજી સ્થિતિનું સૂક્ષ્મકિટ્ટિરૂપ દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિ કરે અને વેદે. ત્યારે તે જીવ સૂક્ષ્મસંપરાય કહેવાય. પૂર્વોક્ત ત્રીજી કિટ્ટિની બાકી રહેલી સંપૂર્ણ આવલિકા વેદાતી પર પ્રકૃતિને વિષે સ્તિબુક સંક્રમવડે સંક્રમાવે અને પહેલી બીજી કિટ્ટિગત આવલિકા અનુક્રમે બીજી ત્રીજી કિટ્ટિની અંતર્ગત સંક્રમાવીને વેદે. લોભની સૂક્ષ્મ કિટ્ટિઓને વેદનારો સૂક્ષ્મસંપરાયગુણસ્થાનવર્તિ જીવ સૂક્ષ્મ કિટ્ટિનું દલિક અને સમય ન્યૂન બે આવલિકાએ બાંધેલ દલ સમયે સમયે સ્થિતિઘાતાદિ વડે સૂક્ષ્મસંપરાયાદ્ધાના સંખ્યાતા ભાગ જાય અને એક ભાગ બાકી રહે ત્યાં સુધી ખપાવે. તે પછી તે બાકી રહેલ સંખ્યાતા ભાગમાં સંજ્વલન લોભ સર્વ અપવર્તના વડે ઘટાડીને સૂક્ષ્મસંપરાયના અદ્ધા સમાન કરે. તે સૂક્ષ્મસંપરાય અદ્ધા હજી પણ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ બાકી હોય ત્યાંથી માંડીને મોહનીય કર્મનાં સ્થિતિઘાતાદિ નિવર્તે પણ શેષ કર્મનાં તો પ્રવર્તે. લોભની તે ઘટાડેલી સ્થિતિને ઉદય ઉદીરણાવડે વેદતો સમયાધિક આવલિકા માત્ર બાકી રહે ત્યાં સુધી જાય. તેને અનંતર

ખીણકસાયદુચરિમે, નિદ્દં પયલં ચ હણઇ છઉમત્થો;
આવરણમંતરાએ, છઉમત્થો ચરમસમયંમિ ॥૮૨॥

ખીણ કસાયદુચરિમે–ક્ષીણ-મોહ ગુણસ્થાનના દ્વિચરમ સમયે.
નિદ્દંપયલં ચ–નિદ્રા અને પ્રચલાને.
હણઇ–નાશ કરે છે.
છઉમત્થો–છદ્મસ્થ.
આવરણં—પાંચ જ્ઞાનાવરણ અને ચાર દર્શનાવરણને.
અંતરાએ–પાંચ અંતરાયને.
ચરમ સમયંમિ–ચરમ (છેલ્લા) સમયે.

અર્થઃ—છદ્મસ્થ ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનના દ્વિચરમ (ઉપાન્ત્ય) સમયે નિદ્રા અને પ્રચલાને ક્ષય કરે અને છેલ્લે સમયે નવ આવરણ અને પાંચ અંતરાયને ક્ષય કરે છે. ૮૨

વિવેચનઃ—એમ જે ક્ષીણકષાય થયો તેને મોહનીય ટાળી શેષ કર્મનાં સ્થિતિઘાતાદિક પૂર્વલી પરે ક્ષીણમોહના સંખ્યાતા ભાગ જાય ત્યાં લગે પ્રવર્તે. એક સંખ્યાતમો ભાગ બાકી રહે ત્યારે પાંચ જ્ઞાનાવરણ, ચાર દર્શનાવરણ, પાંચ અંતરાય અને નિદ્રાદ્વિક, એ સોળ પ્રકૃતિની સ્થિતિ સર્વ અપવર્તનાએ અપવર્તીને ક્ષીણકષાયના અદ્ધા સરખી કરે. નિદ્રાદ્વિકની સ્થિતિ [1]સમયે ઊણી કરે. તે ક્ષીણમોહનો કાળ હજી અંતર્મુહૂર્તનો છે, ત્યાંથી માંડીને તે પ્રકૃતિનાં સ્થિતિઘાતાદિક વિરામ પામે; શેષ પ્રકૃતિનાં હોય. નિદ્રાદ્વિક હીન એ સોળ (૧૬) પ્રકૃતિ ઉદય ઉદીરણાએ કરીને સમયાધિક આવલિકા માત્ર શેષ રહે ત્યાં લગે વે તે પછી ઉદીરણા નિવર્તે. ત્યારે આવલિકા માત્ર કેવળ ઉદયે જ કરીને ક્ષીણકષાયના દ્વિચ-

૧ સ્વરૂપસત્તાની અપેક્ષાએ સમય ન્યૂન અને કર્મપણાની અપેક્ષાએ તો તુલ્ય.

ટે લેશ્યાતીત (અત્યંત અપ્રકંપ પરમ નિર્જરાનું કારણ-
ભૂ) ધ્યાન પરિવજવા વાંછતા યોગનિરોધ કરવા માંડે. તે
તે પ્રથમ બાદર કાયયોગે કરીને બાદર મનોયોગ રૂંધે. તે
પછી તે વડે બાદર વચનયોગ રૂંધે. ત્યાર પછી સૂક્ષ્મ કાય-
યોગે કરીને બાદર કાયયોગ રૂંધે, તેણે કરીને સૂક્ષ્મ મનોયોગ
રૂંધે અને તે પછી તે વડે જ સૂક્ષ્મ વાગ્યોગ રૂંધે. તે પછી
સૂક્ષ્મ કાયયોગ રૂંધતો થકો સૂક્ષ્મક્રિયા અપ્રતિપાતિ નામનું
ત્રીજું શુક્લધ્યાન ધ્યાવે. તેના સામર્થ્યથકી વદનોદરાદિ
વિવર પૂરવે કરીને દેહનો ત્રીજો ભાગ સંકુચીને તાવત્ પ્રદેશી
થાય. તે ધ્યાને વર્તતો થકો સ્થિતિઘાતાદિકે કરીને આ
વિના સર્વ કર્મ સયોગિ કેવળીના ચરમ સમય લગે આવર્તે
ચરમ સમયે સર્વ કર્મ અયોગ્યવસ્થાની સ્થિતિ સમા
સ્થિતિનાં થાય. પણ જે કર્મનો અયોગિ અવસ્થાએ ઉ
નથી તેની સ્થિતિ એક સમયે ઉણી કરે. તે સયોગીને ચ
સમયે અનેરું વેદનીય ૧, ઔદારિક ૨, તૈજસ ૩, કાર્મણ ૪
સંસ્થાન ૧૦, પ્રથમ સંઘયણ ૧૧, ઔદારિકોપાંગ ૧૨, વર્
ગુરુ ૧૬, અગુરુલઘુ ૧૭, ઉપઘાત ૧૮, પરાઘાત ૧૯, ઉચ્છ્
૨૦, સ્થિર ૨૧, અસ્થિર ૨૨, વિહાયોગતિદ્વિક ૨૪, પ્રત્યેક
શુભ ૨૬, અશુભ ૨૭, દુઃસ્વર ૨૮, સુસ્વર ૨૯, અને
ર્માણ ૩૦, એ ત્રીશની ઉદય ઉદીરણા ટળે. તદનંતર
અયોગી કેવળી થાય; તેનો કાળ પાંચ હ્રસ્વ અક્ષર ઉ
પ્રમાણ અંતર્મુહૂર્તમાત્ર હોય. તે અયોગ્યવસ્થાવર્તી
સૂક્ષ્મક્રિય ધ્યાન પૂર્ણ કરીને વ્યુપરતક્રિય નામે ચોથું શુક્લ
ધ્યાવે. એમ એ સ્થિતિઘાતાદિક રહિત ઉદયવંત કર્મને
ક્ષયે કરીને અનુભવતો થકો ક્ષય કરે અને અનુદયવંત
વેદ્યમાન પ્રકૃતિ માંહે સ્તિબુક સંક્રમે કરીને સંક્રમાવતો
વેદ્યમાન પ્રકૃતિરૂપપણે વેદતો થકો અયોગ્યવસ્થાના
સમય લગે જાય. ૮૨

૧૦
.વગઇસહગયાઓ, દુચરમસમયંભવિઅંમિ ખીઅંતિ;
.વિવાગેઅરનામા, નીઆગોઅંપિ તત્થેવ ॥ ૮૩ ॥

.વગઇસહગયાઓ-દેવ ગતિ સાથે બંધ છે જેનો એવી (દશ પ્રકૃતિ).

દુચરમસમયંભવિયમ્મિ-બે છેલ્લા સમય છે જેના એવા ભવ્ય જીવને વિષે.

સવિવાગેયરનામા-વિપાકી-ના પ્રતિપક્ષી નામ કર્મની (૭૫) પ્રકૃતિઓ.

નીયાગોયંપિ-નીચ ગોત્ર અને વેદનીય.

તત્થેવ-ત્યાંજ.

ખીયંતિ-ક્ષય પામે છે.

અર્થઃ—બે છેલ્લા સમય છે (બાકી) જેને એવા (દ્વિચરમ) ભવ્ય જીવને વિષે દેવગતિ સાથે બંધ છે જેનો એવી દશ પ્રકૃતિ ક્ષય પામે છે. વિપાકરહિત નામ કર્મની (૭૫) પ્રકૃતિ અને નીચગોત્ર તથા એક વેદનીય ત્યાં જ ક્ષય પામે છે. ૮૩

વિવેચન—દેવગતિ સંઘાતે એકાંતે જ બંધ છે જેનો તે દેવગતિ સહગત પ્રકૃતિ ૧૦ છે, તે આ પ્રમાણે-વૈક્રિય ૧ આહારક શરીર ૨, વૈક્રિય ૩, આહારક બંધન ૪, વૈક્રિ ૫, આહારક સંઘાતન ૬, વૈક્રિય ૭, આહારકોપાંગ ૮, દેવ ગતિ ૯ અને દેવાનુપૂર્વી એ દશ પ્રકૃતિ ભવ્ય મોક્ષ ગામીને દ્વિચરમ સમયે ક્ષય જાય. તથા તેજ સમયે નવ પ્રકૃતિ વિપાકે વર્તે છે તે ટાળી બાકી નામકર્મ અનુદયવંત ૭૫ પ્રકૃતિ છે, તે આ પ્રમાણે-ઔદારિક ૧, તેજ ૨, કાર્મણ શરીર ૩, એ જ ત્રણનાં બંધન ૬, એ ત્રણનાં સંઘાતન ૯, ૭ સંસ્થાન ૧૫, ૭ સંઘયણ ૨૧, ઔદા રિકોપાંગ ૨૨, વર્ણચતુષ્ક ૨૬, મનુષ્યાનુપૂર્વી ૨૭, પરાઘ ૨૮, ઉપઘાત ૨૯, અગુરુલઘુ ૩૦, બે વિહાયોગતિ ૩ પ્રત્યેક ૩૩, પર્યાપ્ત ૩૪, ઉચ્છ્વાસ ૩૫, સ્થિર ૩૬, અસ્થિ

મણુઅગઇજાઇતસબાયરં ચ,પજ્જત્તસુભગમાઇજ્જં;
જસકિત્તી તિત્થયરં,નામસ્સ હવંતિ નવ એઆ ॥૮૫॥

મણુયગઈ જાઈ–મનુષ્ય ગતિ, મનુષ્ય જાતિ	જસકિત્તી–યશઃકીર્તિ નામ.
તસબાયરં–ત્રસનામ,બાદરનામ	તિત્થયરં–તીર્થંકર નામ.
પજ્જત્ત સુભગં–પર્યાપ્તનામ, સુભગ નામ.	નામસ્સ–નામ કર્મની.
આઇજ્જં–આદેય નામ.	હવંતિ–હોય છે,
	નવ–નવ પ્રકૃતિઓ.
	એયા–એ.

અર્થ:—મનુષ્યગતિ, મનુષ્યજાતિ, ત્રસનામ, બાદરનામ, પર્યાપ્ત નામ, સુભગનામ, આદેયનામ, યશઃકીર્તિનામ અને તીર્થંકર નામ એ નવ પ્રકૃતિઓ નામકર્મની હોય છે. ૮૫

વિવેચન—નામકર્મની નવ પ્રકૃતિ તે કઈ? તે કહે છે–મનુષ્ય ગતિ ૧, પંચેંદ્રિય જાતિ ૨, ત્રસનામ ૩, બાદર નામ ૪, પર્યાપ્ત નામ ૫, સુભગ નામ ૬, આદેય નામ ૭, યશઃકીર્ત્તિ નામ ૮ અને તીર્થંકર નામ ૯ એ નામ કર્મની નવ પ્રકૃતિ હોય. ૮૫.

મતાંતર ગાથા.

તચ્ચાણુપુવ્વિસહિઆ,તેરસ ભવસિદ્ધિઅસ્સ ચરમંમિ;
સંતંસગમુક્કોસં, જહન્નયં બારસ હવંતિ ॥ ૮૬ ॥

તચ્ચાણુપુવ્વિસહિઆ–તે (મનુષ્યની) આનુપૂર્વી સહિત.	સંતંસગં–સત્તા કર્મ પ્રકૃતિ.
તેરસ–તેર પ્રકૃતિઓ.	ઉક્કોસં–ઉત્કૃષ્ટ.
ભવસિદ્ધિયસ્સ–તદ્ભવ મોક્ષ ગામીને.	જહન્નયં–જઘન્ય.
	બારસ–બાર.
	હવંતિ–હોય છે.

ગાથા એક વેદનીય અને ઉચ્ચગોત્ર ભવ્યસિદ્ધિકને છેલ્લા સમયે ક્ષય પામે છે. ૮૭

વિવેચન—તે એમ શા માટે કહે છે તેનો હેતુ કહે છે— મનુષ્ય ગતિ સાથે જ જેનો ઉદય છે તે મનુષ્ય ગતિ સહગત એવા ૧૧ પ્રકૃતિ છે તે આ પ્રમાણે—ભવવિપાકી તે મનુષ્યાયુઃ ૧, ક્ષેત્ર વિપાકી તે મનુષ્યાનુપૂર્વી ૨ અને જીવવિપાકી તે નામ કર્મની નવ પૂર્વે કહી તે એવં ૧૧, બે માંહેલું અનેરૂં એક વેદનીય ૧૨ અને ઉચ્ચૈર્ગોત્ર ૧૩, ઉત્કૃષ્ટ પદે એ ૧૩ પ્રકૃતિ અને જઘન્યપદે તીર્થંકર નામ વિના ૧૨ પ્રકૃતિ ચરમ સમયે ક્ષય જાય. કહાં મનુષ્યાનુપૂર્વી તે મનુષ્ય ગતિ સહગત છે તે માટે ૧૩ પ્રકૃતિ સાથે ક્ષય જાય એમ મતાંતરે કહ્યું અને અનેરા કહે છે કે મનુષ્યાનુપૂર્વીની ઉદયના અભાવ થકી દ્વિચરમ સમયે જ સત્તા વ્યુચ્છેદ થાય. ઉદયવતીને સ્તિબુકસંક્રમ ન હોય તે માટે સ્વસ્વરૂપે ચરમ સમયે જ સત્તા વ્યુચ્છેદ હોય. અને આનુપૂર્વી ૪ ક્ષેત્ર વિપાકી માટે ભવાંતરાલગતિએ જ તેનો ઉદય હોય તે માટે ભવસ્થ જીવને આનુપૂર્વીનો ઉદય ન હોય અને ઉદય વિના તો અયોગ્યવસ્થાને દ્વિચરમ સમયે જ વ્યુચ્છેદ થાય અયોગિ અવસ્થાએ જેનો ઉદય હોય તેનો જ ચરમ સમયે સત્તાથી વિચ્છેદ થાય અને જેનો ઉદય ન હોય તે દ્વિચરમ સમયે જ ક્ષય જાય. ઇતિ રહસ્યં. ૮૭.

ઉપસંહાર.

દુરહિગમ-નિઉણ-પરમત્થ-રુઇરબહુભંગદિટ્ઠિવાયાઓ;
નેયા અણુસરિઅવ્વા, બંધોદયસંતકમ્માણં ॥૮૯॥

દુરહિગમ-દુઃખે જાણી શકાય એવા.
નિઉણ-સૂક્ષ્મબુદ્ધિને ગમ્ય.
પરમત્થ-યથાસ્થિત અર્થવાળા.
રુઇર-આનંદકારી.
બહુભંગદિટ્ઠિવાયાઓ-બહુ ભાંગા છે જેને વિષે એવા દૃષ્ટિવાદ સૂત્ર થકી.
અત્થા-વિશેષ અર્થો.
અણુસરિઅવ્વા-જાણવા.
બંધોદયસંતકમ્માણં-બંધ, ઉદય અને સત્તા કર્મના.

અર્થ:—દુઃખે જાણી શકાય એવા, સૂક્ષ્મબુદ્ધિને ગમ્ય, યથાસ્થિત અર્થવાળા, આનંદકારી અને બહુ ભાંગા છે જેને વિષે એવા દૃષ્ટિવાદ સૂત્ર થકી બંધ, ઉદય અને સત્તાકર્મના વિશેષ અર્થો જાણવા. ૮૯

વિવેચન—વિશેષ જાણવા વાંછતાને આચાર્ય ભગવાન્ કહે છે-દુરધિગમ તે ગંભીરાર્થ, નિપુણ-સૂક્ષ્મબુદ્ધિને ગમ્ય, પરમ-ઉત્કૃષ્ટ યથાસ્થિત અર્થ છે જ્યાં, રુચિર સૂક્ષ્મ સૂક્ષ્મતરાર્થ જાણવામાં કુશળ પંડિતજનોને આહ્લાદકારી, બહુ-ઘણા ભાંગા-વિકલ્પ છે જેને વિષે તે બહુભંગ એવું જે દૃષ્ટિવાદ નામા બારમું અંગ તે થકી-જ્યાં જે અર્થ ન કહ્યા હોય તે ત્યાંથી વિસ્તારે બંધ ઉદય સત્તાવંત કર્મપ્રકૃતિના હોય તે અણુસરવા-જાણવા. ૮૯.

ગાહગ્ગં સયરીએ, ચંદમહત્તરમયાણુસારીએ;
ટીગાઇ નિઅમિઆણં, એગુણા હોઇ નઉઈ઼ઓ ॥૯૨॥

ગાહગ્ગં સયરીએ—સીત્તેર ગાથાવડે.	ટીગાઇ—ટીકાએ.
	નિયમિઆણં—રચેલી.
ચંદમહત્તરમયાણુસારીએ—ચંદ્રમહત્તરાચાર્યના મતને અનુસરવાવાળી.	એગુણાનઉઇઓ—નેવાશી.
	હોઇ—હોય.

અર્થઃ—ચંદ્રમહત્તરાચાર્યના મતને અનુસરવાવાળી સિત્તેર ગાથાવડે આ ગ્રંથ રચાયેલ છે (તેમાં) ટીકાકારે રચેલી નવી ગાથાઓ ઉમેરતાં નેવાશી થાય છે. ૯૨

વિવેચન—એ સપ્તતિકા ગ્રંથકર્તા ચંદ્રમહત્તર આચાર્યે તો પૂર્વે (૭૦) સિત્તેર જ ગાથા કરી હતી, તે માટે જ સપ્તતિકા એવું ગ્રંથનું નામ થયું. ત્યાર પછી ટીકાકર્તાએ ગ્રંથ દુર્બોધ જાણીને જો જ઼ત્થ૦ ઇત્યાદિ ગાથામાં જણાવ્યા મુજબ ગ્રંથકર્તાની આજ્ઞા થકી જ જ્યાં જોઇએ ત્યાં તેટલી ભાષ્યની ગાથાઓ ભેળવીને સુબોધ કીધો, ત્યારે તે ટીકાએ નિયંત્રી-બાંધેલી ગાથાઓ મળીને એ સપ્તતિકાની ગાથા એક ઉણા નેઉ-નેવ્યાશી (૮૯) છે. ઇત્યર્થઃ ૯૨.

इति श्रीसप्ततिकाख्यः षष्ठः कर्मग्रंथः संपूर्णः ॥ तत्समाप्तौ च समाप्तं कर्मग्रन्थषट्कं महार्थं । पूर्वगताम्नायनिबद्धं ॥

इति परिसमाप्तौ । એટલે એ સપ્તતિકા નામે છઠ્ઠો કર્મગ્રંથ સંપૂર્ણ થયો, તે સંપૂર્ણ થયે છતે, એ છ કર્મગ્રંથ મહા અર્થવંત સંપૂર્ણ થયા. ત્યાં પુરિલા પાંચ કર્મગ્રંથ

વધારો.

કર્મગ્રંથ પાંચમા સંબંધી.

પા. ૧ લી, વિવેચનની પૂર્ણતા પછી:—

આકાશને વિષેજ અપાંતરાળ ગતિમાં જેનો ઉદય હોય તે ક્ષેત્ર-વિપાકી પ્રકૃતિ.

જીવને વિષેજ પોતાની શક્તિ દેખાડે તે જીવવિપાકી પ્રકૃતિ.

નારકત્વિ આદિ ભવને વિષે જ જેનો ઉદય હોય તે ભવ-વિપાકી પ્રકૃતિ.

શરીર પુદ્ગલોને વિષેજ પોતાની શક્તિ દેખાડે તે પુદ્ગલ-વિપાકી પ્રકૃતિ.

સ્થિતિ, અનુભાગ અને પ્રદેશનો સમુદાય તે પ્રકૃતિબંધ.

અધ્યવસાય વિશેષે ગ્રહણ કરેલા કર્મદલિકને વિષે સ્થિતિકાળનું નિયમન કરવું તે સ્થિતિબંધ.

કર્મપુદ્ગલોનો જે શુભાશુભ કે ઘાતિ અઘાતિ રસ તે અનુભાગ—રસબંધ.

સ્થિતિ રસની અપેક્ષા વિના જે કર્મપુદ્ગલોનું જ ગ્રહણ કરવું (દલિકસંખ્યાની જ મુખ્યતાએ) તે પ્રદેશબંધ.

એ જ ચાર પ્રકારના બંધના જઘન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટનું જે સ્વામી તેના ચાર પ્રકાર.

'ચ' શબ્દથી ઉપશમ તથા ક્ષપક શ્રેણિ આદિ.

એ પ્રમાણે સર્વ મળી ૨૬ દ્વાર કહેવી.

પા. ૪ થી, પ્રાંતે:—

જેનો પ્રારંભ અને વિચ્છેદ ન હોય તે અનાદિઅનંત.

જેનો પ્રારંભ ન હોય, વિચ્છેદ હોય તે અનાદિસાંત.

જેનો પ્રારંભ હોય, વિચ્છેદ ન હોય તે સાદિઅનંત.

જેનો પ્રારંભ અને વિચ્છેદ બન્ને હોય તે સાદિસાંત.